

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β', τεύχος 290, Παρασκευή 24 - Πέμπτη 30 Μαΐου 1985

Δρχ. 70

ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ: Απειλές και ίντριγκες

- Αποσταθεροποιητική Δεξιά
- Βαλκανικός θατσερισμός
- ΠΑΣΟΚ και Αριστερά
- Εξωκοινοβουλευτική Αριστερά

ΣΗΜΕΡΟΝ ΚΑΙ ΜΕΧΡΙ 2 ΙΟΥΝΙΟΥ

Μπόρα είναι θα περάσει!

Η ΤΑΙΝΙΑ ΤΩΝ 300 ΟΣΚΑΡ

ΜΕ ΤΟΥΣ ΓΙΓΑΝΤΕΣ ΤΗΣ ΟΘΟΝΗΣ:

ΠΟΠΑΪ ΟΛΙΒ ΜΑΥΡΟ-ΠΗΤ
ΚΑΙ ΟΙ ΥΠΕΡΟΧΟΙ:

ΜΠΟΛΕΚ & ΛΟΛΕΚ

ΕΚΛΟΓΕΣ ΜΕ ΧΙΟΥΜΟΡ

«ΚΑΤΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ»!

Επιτέλους, ένα βιβλίο για την ελληνική κακογουστιά (κιτς), ένα βιβλίο «περιήγηση» στον κόσμο του φτηνού γούστου όπως διαμορφώνεται μέσα στην καθημερινή ζωή, την ελληνική ζωή, τη δική μας ζωή. Με κείμενα και φωτογραφίες που παρουσιάζουν ανάγλυφα το «κιτς», ένα φαινόμενο «γραφικό» αλλά και επικίνδυνο. **Ωραίο βιβλίο!**

«Κάτι το ωραίο»

Μέσα στις σελίδες του θα δείτε να παρελαύνουν... η Πατρίς, η Θρησκεία, η Οικογένεια, η Κοινωνία, η Επικοινωνία, η Πολιτική, η Τέχνη. Το κιτς υπάρχει γύρω μας, σ' όλη την Ελλάδα: από το Διδυμότειχο μέχρι τα Φιλιατρά και από τα Γιάννενα μέχρι τη Λάρισα και —φυσικά— την Αθήνα.

Ειδικά άρθρα και πάνω από 1.000 φωτογραφικά θέματα, αποκαλύπτουν, διακωμωδούν και καταγγέλλουν το κιτς δημιουργώντας ένα μοναδικό λεύκωμα επίκαιρο, ενδιαφέρον, απολαυστικό. **Ωραίο βιβλίο!**

«Κάτι το ωραίο»

Η παρέλαση του κιτς συνεχίζεται. Ανακαλύψτε το κιτς σε κορνίζες, γκομπλέν, μπιμπελό, χαλκοτεχνήματα, χόμπι, τουριστικά σουβενίρ, εικονίτσες, προσκλητήρια, τάφους, πλαστικά λουλούδια, εκκλησίες, είδη για γάμους και βαφτίσια, φωτιστικά, τηλέφωνα, εξώφυλλα βιβλίων, αθλητικό και πολιτικό Τύπο, παιδικά είδη, καρτ ποστάλ, ντίσκο, φαγάδικα, ταβέρνες, πιτσερίες, μόδα, αυτοκίνητα, αθλητικό ή πολιτικό πανηγύρι, στο τραγούδι, το σινεμά, το θέατρο, την τηλεόραση, τη διαφήμιση... Το κιτς υπάρχει παντού και παραμονεύει... **Ωραίο βιβλίο!**

«Κάτι το ωραίο»

Για το κιτς σε όλες του τις μορφές γράφουν οι:

Χρ. Βακαλόπουλος, Χρ. Γιανναράς, Περ. Γιαννόπουλος, Μ. Γιουρσενάρ, Γ. Καλιόρης, Χ. Καμπουρίδης, Λ. Κηληδόνης, Α. Κολτσιδο-Μ. Μποσταντζόγλου, Δ. Πικιώνης, Δ. Ραυτόπουλος, Π. Μαρτινίδης, Δ. Σκάλος και Ν. Χατζηκυριάκος - Γκίκας.

Προλογίζει η υπουργός Πολιτισμού και Επιστημών Μελίνα Μερκούρη.

Ωραίο βιβλίο!

Τι είναι «ΚΙΤΣ»

Η λέξη kitsch έχει γερμανική προέλευση προέρχεται από την ιδιωματική φράση kitschen που σημαίνει «πασαλείβω». Το επίθετο kitsch στην τέχνη χρησιμοποιήθηκε για το χαρακτηρισμό του ευτελούς, του φτηνού, του κακόγουστου.

ΕΚΔΟΣΗ:

«ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΑΝΤΙ»

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΠΟΛΥΜΕΤΑ

Δεινοκράτους 131. Αθήνα 115 21

Τηλ. 72.29.237

«Κάτι το ωραίο»

Με φωτογραφικό υλικό που βασίζεται σε ρεπορτάζ των Χρ. Βλάχου, Τ. Βρεττού και Λ. Μιαούλη και εμπλουτίστηκε από αρχειακό υλικό πολλών επαγγελματιών και ερασιτεχνών φωτογράφων. **Ωραίο βιβλίο!**

«Κάτι το ωραίο»

Ένα βιβλίο ντοκουμέντο!

Μια έκδοση των «Φίλων του περιοδικού ΑΝΤΙ»

- 360 σελίδες • 1059 έγχρωμες και μαυρόασπρες φωτογραφίες
- Σε σχήμα 21 x 28 πανόδετο

ΚΑΤΙ ΤΟ «ΩΡΑΙΟΝ»

ΜΙΑ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΚΟΓΟΥΣΤΙΑ.

Ωραίο βιβλίο!

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΚΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΧΙΟΥΜΟΡ

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ

ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΜΙΑΟΥΛΗΣ

Με το μάτι του φωτογράφου _____ 26

ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ _____ 28

ΕΡΤ-1 και ΕΡΤ-2

Το πρόγραμμά μας _____ 30

Οι καρέκλες τους _____ 32

Ν. ΣΙΔΕΡΗΣ _____ 33

Γ. ΣΕΡΓΑΚΗΣ

Δρακολαγνεία _____ 27

Εικονογράφημα _____ 28

Προ-κριμα-τική διακήρυξη (ΜΕ Κ-Λ) _____ 34

Ν. ΛΑΛΟΥΣΗΣ _____ 34

ΛΟΓΟ _____ 35

Γ. ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ

Μικρός Ήρωας εναντίον Σεϊτάν Αλα-
μάν _____ 36

Μικρός Ήρωας εναντίον Φρουλάιν Χ
Δ. ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ _____ 37

Ο εφιάλτης _____ 39

ΑΝ. ΙΣΟΡΡΟΠΟΣ

Βιβλιοκρισία _____ 40

ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ

Το μοιραίο λάθος του Κ. Μητσοτάκη _____ 10

ΑΚΗΣ ΚΟΣΩΝΑΣ

Από τον Καραμανλή στον Μητσοτάκη:
ένα επικίνδυνο άλμα _____ 12

Η λίστα της ΝΔ —Υπόγεια κριτήρια και
φανερές στροφές _____ 12

Π. ΔΟΥΒΗΣ

Κόμματα στήριξης ή διαμαρτυρίας _____ 14

ΑΝ. ΕΚΛΟΓΙΚΟΣ

Εξωκοινοβουλευτική Αριστερά: Υπάρ-
χουμε κι εμείς! _____ 16

Γ. ΚΑΤΗΦΟΡΗΣ

Η πταίουσα ΕΔΑ _____ 18

Π. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Προβλήματα συγγένειας και διαφοράς _____ 20

Γ. ΦΛΩΡΟΣ

Περί υπαρκτής και ανύπαρκτης κρίσης _____ 25

Π. ΝΕΡΑΝΤΖΗΣ

Αυστραλία: μια άλλη μορφή της ελλαδι-
κής πραγματικότητας _____ 43

Π. ΠΟΥΡΝΙΩΤΗΣ

Για ένα πολιτιστικό στέκι στην Κόνιτσα _____ 47

Θ. ΓΚΟΤΟΒΟΣ

Ο κοινωνικός προσδιορισμός του νοή-
ματος της παράδοσης _____ 48

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΕΠΤΑΗΜΕΡΟ

ΑΝΤΗΝΩΡ

Ποιος κερδίζει ή χάνει από το «θέμα
Σαρτζετάκη»; _____ 4

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ _____ 6

ΤΗΣ ΛΙΣΤΑΣ _____ 6

ΠΑΡΕ ΜΕ ΣΤΟ ΤΗΛΕΦΩΝΟ _____ 9

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ _____ 46

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ _____ 52

ΔΙΑΛΟΓΟΣ _____ 53

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Δ. Χαντζόπουλος

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΟΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η ΤΗΡΗΣΗ της συνταγματικής νομιμότητας και ο σεβασμός των δημοκρατικών θεσμών αποτελούν τις ακρογωνιαίες αρχές της λειτουργίας του πολιτεύματος. Οι ομαλές πολιτικές εξελίξεις, η δημοκρατική πορεία μιας κοινωνίας, οι πολιτικές και κοινωνικές αλλαγές, προϋποθέτουν την εμμονή στη λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών.

Η «ΝΔ» με τις γνωστές δηλώσεις του προέδρου της Κ. Μητσοτάκη θέτει ευθέως πολιτειακό θέμα. Όλα όμως τα πολιτικά κόμματα —τα εντός και εκτός της Βουλής αυτής, που ψήφισε και εξέλεξε Πρόεδρο της Δημοκρατίας— πλην της «ΝΔ» έχουν ήδη τοποθετηθεί με σαφήνεια και κατηγορηματικότητα. Και αφού νόμιμος συντακτικά τρόπος να εξαναγκασθεί σε παραίτηση ο κ. Χρ. Σαρτζετάκης δεν υπάρχει, ο μόνος δρόμος που ανοίγεται για τον κ. Μητσοτάκη είναι η δημιουργία μιας ανοιχτής πολιτικής κρίσης, η υποκίνηση πολιτειακού θέματος και η αμφισβήτηση ουσιαστικά, όχι του προσώπου αλλά του ίδιου του προεδρικού θεσμού. Ο δρόμος, αυτός, όμως οδηγεί στην ανωμαλία και ό,τι αυτή συνεπάγεται και σημαίνει. Στην αποσταθεροποίηση των θεσμών και σε πολιτική κρίση, η οποία φθάνει μέχρι τα πλέον επικίνδυνα μονοπάτια σε ό,τι αφορά την τήρηση της συνταγματικής νομιμότητας.

Ο κ. ΧΡ. ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗΣ υποστηρίχθηκε από τα κόμματα εκείνα, που συγκεντρώνουν το 60% και πλέον του ελληνικού λαού. Ο ίδιος ο κ. Μητσοτάκης σε παλαιότερες δηλώσεις του είχε πει ότι «η προεδρία Σαρτζετάκη αποτελεί πραγματικότητα». Στην προηγούμενη προεδρική εκλογή, στην οποία είχαν διαφωνήσει και αντιταχθεί οι πολιτικές δυνάμεις, που εκπροσωπούσαν το 60% του ελληνικού λαού (και είναι γνωστό μέσα από ποιες και τι είδους συμπράξεις και διαδικασίες έγινε), κανένα κόμμα και κανένας πολιτικός ηγέτης δεν έθεσε θέμα πολιτειακό, ούτε αμφισβήτησε την εκλογή —και τη νομιμότητα του τότε Προέδρου της Δημοκρατίας. Ετέθησαν, βέβαια, θέματα αρμοδιοτήτων, λειτουργίας του προεδρικού θεσμού, υπερεξουσιών του Προέδρου, υπερκομματικότητας του Προέδρου, τα οποία όμως, σε καμία περίπτωση δεν είχαν τον χαρακτήρα αποσταθεροποίησης του πολιτεύματος ή την πρόθεση δημιουργίας πολιτικής κρίσης ή σήμαιναν την υιοθέτηση τέτοιων μεθόδων, που υπονοεί ο κ. Μητσοτάκης.

Ο κ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ οφείλει έγκαιρα και καθαρά να αποσαφηνίσει τις προθέσεις του. Η λογική «αν χάσω τις εκλογές δεν υπάρχει πρόβλημα, αν κερδίσω υπάρχει» και μάλιστα μέχρι του σημείου να υπονοείται και ανοικτή συνταγματική παραβίαση είναι αντιφατική, χαοτική και επικίνδυνη. Επειδή, λοιπόν, ο θεσμός του Προέδρου της Δημοκρατίας δεν μπορεί να είναι θέμα «εκλογικής στρατηγικής» ο κ. Μητσοτάκης οφείλει να τοποθετηθεί δημόσια για να προστατεύσει όχι την διάτρητη πολιτική του αλλά τη στοιχειώδη υπευθυνότητα, που υποχρεώνεται να έχει η παράταξη του. Είναι το λιγότερο υπονομευτικό και διαλυτικό των θεσμών σε τόσο αποφασιστικά θέματα οι επιλογές να «παίζονται λάστιχο». Στην μια περίπτωση να τίθεται θέμα Προέδρου και στην άλλη να μην υφίσταται καν.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ αυτή εγκαινιάζει επίσημα μια νέας μορφής εμπρηστική τακτική από την πλευρά της «ΝΔ», με απρόβλεπτες συνέπειες για το μέλλον της δημοκρατικής πορείας του τόπου.

ΕΓΚΑΙΝΙΑΖΕΙ, μετά είκοσι έτη, μια νέα πολιτική κρίση επικίνδυνη και χωρίς διέξοδο. Αλλά πιστεύουμε ότι τέτοιος κίνδυνος δεν θα υπάρξει, γιατί στις 2 Ιουνίου, στην καλύτερη για τον κ. Μητσοτάκη περίπτωση, θα είναι ακόμα αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης...

ΑΝΤΙ

Ποιος κερδίζει ή χάνει από το «θέμα Σαρτζετάκη»;

ΚΑΙ ΞΑΦΝΙΚΑ, από το βράδι της Κυριακής, το σκηνικό άλλαξε. Οι δύο μονομάχοι άρχισαν να εμφανίζονται ταπεινοί, πράοι, σχεδόν μειλίχιοι. Τους μελιρρύντους ποταμούς της σοφίας —της προεκλογικής σοφίας...

ΤΗΝ ΚΑΛΗ αρχή, έκανε, στην δεκαπεντάλεπτη ομιλία του (ομιλία - και όχι συγκέντρωση), ο ίδιος ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου: *Εσείς, που αγωνίζεσθε για να διασφαλίσετε τις δημοκρατικές κατακτήσεις... Εσείς, που δεν έχετε αποφασίσει ακόμα, γιατί έχετε ορισμένες επιφυλάξεις για τις θέσεις μας... Εσείς, που δυσκολεύεσθε να ξεπεράσετε διαμορφωμένες, από χρόνια, προκαταλήψεις και αναστολές... Σας διαβεβαιώνω πως στα τέσσερα αυτά χρόνια, όλοι εμείς (στην κυβέρνηση) μοχθήσαμε, δουλέψαμε, για μια καλύτερη ζωή... Βέβαια, δεν αρνούμαστε πως υπήρξαν, οπωσδήποτε, και κάποιες αδυναμίες, και κάποιες καθυστερήσεις, και ορισμένα λάθη... Όμως, όμως... Αξίζει να συνεχίσουμε μαζί, με νέο πρόγραμμα, προτεραιότητες και δεσμεύσεις. Αξίζει η νέα Νίκη...*

ΤΟ ΙΔΙΟ ΠΡΑΟΣ, διαλλακτικός, συζητητικός, εμφανίσθηκε, Δευτέρα βράδι, και ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας, Κ. Μητσοτάκης, στην τηλεοπτική συζήτησή του, με τους δημοσιογράφους: *Εμείς δεν θα έρθουμε (στην εξουσία), ούτε σαν χαλαστές, ούτε σαν εκδικητές... Εμείς θα ζητήσουμε τη βοήθεια όλων των Ελλήνων. Εμείς θα φτιάξουμε κράτος δίκαιο, όπου όλοι οι Έλληνες θα έχουν τα ίδια δικαιώματα, οπουδήποτε και αν ανήκουν... Όσο για κείνους που υποστηρίζουν ότι φιλελεύθερη πολιτική σημαίνει, κατ' ανάγκην, πολιτική Ρέηγκαν ή πολιτική Θάτσερ, σας λέγω ότι τη φιλελεύθερη πολιτική —όπως εμείς την εννοούμε— ακολουθούν, σήμερα, σοσιαλιστές όπως ο Μιτεράν και ο Γκονζάλες...*

ΣΤΟ ΙΔΙΟ ΣΤΥΛ, κινήθηκε, την επομένη —στην αντίστοιχη τηλεοπτική συζήτησή του με τους δημοσιογράφους— και ο πρωθυπουργός. Ήταν ένας μειλίχιος καθηγητής πανεπιστημίου, που διαλεγόταν ήρεμα με το ακροατήριό του, έχοντας

για όπλο τη διαλεκτική σκέψη, την ανάλυση, τον λόγο, τον αντίλογο, τη σύνθεση... Το στυλ μπορεί να μην ενθουσίασε τους παραδοσιακούς κεκράχτες ή χειροκροτητές των μεγάλων —και πολύβωων— συγκεντρώσεων. Άλλωστε, νωπή ήταν, ακόμα, η απάντηση που έδωσε ο πρωθυπουργός, στην Κομοτηνή, όταν παρακλήθηκε να σχολιάσει το γνωστό σύνθημα «Απόψε πεθαίνει ο φίλος των Ες-Ες»: *«Ας του επιτρέψουμε —είπε— να τριγυρνά, μετά τις 2 Ιουνίου, την Ελλάδα, σαν υπόδειγμα πολιτικής διαφθοράς»...* Αλλά, εξίσου νωπή, ήταν και η αχαλίνωτη επίθεση Μητσοτάκη, στην Πάτρα, κατά Α. Παπανδρέου: *Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ —είπε— δυναμιτίζει την ομαλότητα... Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, υποδαυλίζει το μίσος... Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ θυσιάζει την εθνική ομοψυχία, στο βωμό των μικροκομματικών του επιδιώξεων. Πώς ξαφνικά, από ένα τέτοιο πόλεμο της λάσπης, πέσαμε σε μια τέτοια έκρηξη ηπιότητας;...*

Ερωτήματα μέσα στη «ΝΔ»

ΩΣΤΟΣΟ, μέσα από την ηπιότητα αυτή, έμελλε να έλθει, στο προσκήνιο, ξανά, το λεγόμενο «θέμα Σαρτζετάκη»: Τα γεγονότα είναι γνωστά: Στην τηλεοπτική συνέντευξη της Δευτέρας, ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας, απαντώντας σε σχετική ερώτηση, υποστήριξε ότι, στις επικείμενες εκλογές, δεν θα κριθεί μόνο η τύχη της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, αλλά και η παραμονή στην προεδρία της Δημοκρατίας, του κ. Χρ. Σαρτζετάκη. *«Ψηφίζοντας ο ελληνικός λαός —είπε χαρακτηριστικά ο Κ. Μητσοτάκης— ψηφίζει και για Πρόεδρο»*, για να προσθέσει πως σε περίπτωση νίκης της Νέας Δημοκρατίας, τότε, εκ των πραγμάτων, ο σημερινός πρόεδρος της Δημοκρατίας, θα παραιτηθεί...

Η ΔΗΛΩΣΗ προκάλεσε —όπως ήταν φυσικό— όχι μόνο την αντίδραση του υπεύθυνου πρωθυπουργού της χώρας, αλλά και την αντίδραση του ίδιου του κ. Σαρτζετάκη, κάτι όχι τόσο φυσικό... Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας —τόνιζε η ανακοίνωση της Προεδρίας της Δημοκρατίας— *«ούτε πρόκειται να παραιτηθεί, ούτε εξουσιοδότησε κανένα να ομιλεί περί παραίτησής του»...* *«Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας θα παραμείνει ακοίμητος φρουρός του Συντάγματος».*

ΣΤΗ ΔΗΛΩΣΗ Σαρτζετάκη (δεν είναι σαφές, αν έγινε με την εκ προοιμίου έγκριση του πρωθυπουργού ή όχι), απάντησε ο Κ. Μητσοτάκης, λέγοντας πως η δήλωση *«επιβεβαίωσε ότι ο κ. Σαρτζετάκης είναι κομματικό όργανο»* και ότι καλά θα κάνει ν' αντιληφθεί ότι *«δεν μπορεί να θέτει τον εαυτό του, πάνω από την κρίση του ελληνικού λαού».*

ΠΑΡΑ ΤΑΥΤΑ, ένα ερώτημα που πλανάται, τη στιγμή αυτή, στους ηγετικούς κύκλους της Νέας Δημοκρατίας, είναι σε τι βαθμό, η δήλωση Μητσοτάκη, μπρος σε εκατομμύρια τηλεθεατές, υπήρξε «τακτικό» σφάλμα! Παραμένει γεγονός, βέβαια,

Γραφτείτε συνδρομητές στο

Θα ενισχύσετε το περιοδικό

Θα έρχεται στο σπίτι σας

ότι ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας, δεν είπε τίποτε το νέο. Από την άλλη, παραμένει επίσης γεγονός ότι, μέχρι σήμερα, ο Κ. Μητσοτάκης «αντέστη» στην πίεση σειράς στελεχών του κόμματος (Αβέρωφ, Παπακωνσταντίνου, Ράλλη κ.α.), να «επικεντρώσει» τον προεκλογικό αγώνα στο θέμα της προεδρίας της Δημοκρατίας, πιστεύοντας ότι είναι προτιμότερο να δώσει τη μάχη στη «χρεοκοπία της κυβέρνησης Παπανδρέου» και στο μοίρασμα αφειδών προεκλογικών υποσχέσεων —κατά τη συνταγή της Σόγιερ... Ένα τρίτο στοιχείο, ήταν η πλήρης —και ευφυής— αξιοποίηση των δηλώσεων Μητσοτάκη, από τον πρωθυπουργό Α. Παπανδρέου, μπρος σε εκατομμύρια, επίσης, μάτια τηλεθεατών: «Είναι ανήκουστο —είπε— να προχωρούμε σε εκλογές και ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης να λέει στον λαό: Αν νικήσω θα φέρω ανωμαλία, θα δυναμιτίσω το Σύνταγμα, αν χάσω, τα πράγματα θα παραμείνουν ως έχουν».

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ υποστήριξε, βέβαια, και όλα τα γνωστά άλλα: Ότι η εκλογή Σαρτζετάκη υπήρξε άμεμπτη. Ότι τα μπλε και τα άσπρα ψηφοδέλτια, είναι ασήμαντες λεπτομέρειες. Ότι ο Γιάννης Αλευράς είχε δικαίωμα ψήφου. Ότι οι πολιτικές δυνάμεις που στηρίζαν την εκλογή Σαρτζετάκη, ξεπερνούν το 60% και ότι, κοντολογίς, ο σημερινός πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι ένας «λαοπρόβλητος πρόεδρος», κτλ. Ωστόσο, η ανησυχία των ηγετικών στελεχών της Νέας Δημοκρατίας, δεν βρίσκεται τόσο στην απαρίθμηση των επιχειρημάτων αυτών από μέρους του πρωθυπουργού, όσο στην απήχηση που βρίσκει —ή θα βρει— η επισήμανση Παπανδρέου ότι ψήφο στη Νέα Δημοκρατία σημαίνει «απαρχή συνταγματικής ανωμαλίας», εφόσον το κόμμα αυτό, επιμένει να θέτει «πολιτικό θέμα στο επίπεδο το Συντακτικό». Αλλά μια τέτοια επισήμανση —παρατηρούν, από τώρα, κεντρικά στελέχη της Νέας Δημοκρατίας —είναι φυσικό να τρομάζει ακόμα και οπαδούς του κόμματός μας, οι οποίοι, μετά τη δήλωση Σαρτζετάκη ότι δεν πρόκειται, σε καμιά περίπτωση να παραιτηθεί, άρχισαν να διερωτώνται για το «τι μέλλει γενέσθαι» και αν, συνεπώς, το μόνο που απομένει —σαν προοπτική— είναι «μια νέα πολιτειακή δοκιμασία, σε βάρος του θεσμού». Μια τέτοια «προοπτική» όμως αντί να φέρνει ψηφοφόρους, μάλλον απωθεί: Συνεπώς —καταλήγουν τα ίδια στελέχη— ήταν «τακτικό λάθος», η ανακίνηση θέματος Σαρτζετάκη, από τον αρχηγό! Και η συζήτηση στους ηγετικούς κύκλους της Νέας Δημοκρατίας, συνεχίζεται...

ΑΠΕΝΑΝΤΙ στην «υπόθεση Σαρτζετάκη», τοποθετήθηκαν και τα δύο ΚΚΕ. Ο Λεωνίδας Κύρκος, μιλώντας, το ίδιο βράδι, στην Κοζάνη, είπε πως ο θεσμός της Προεδρίας «πρέπει να μείνει έξω από τις κομματικές έριδες» και ότι, στα μεγάλα προβλήματα που απασχολούν το λαό —και τα οποία απαξιούν να συζητήσουν οι δύο μονομάχοι— δεν θα πρέπει να προστεθεί, τώρα, και το «πολιτειακό». Από την πλευρά του ο «Ριζοσπάστης», έγραψε, την άλλη μέρα, ότι, γύρω από το θέμα της προεδρίας της Δημοκρατίας, υπάρχει ένα «στημένο κινδυνολογικό παιχνίδι» και ότι οι δύο μονομάχοι, πλειοδοτώντας σε εκατέρωθεν απειλές και κατηγορίες, ανάγουν τη δήθεν «διαφύλαξη της ομαλότητας», σε κεντρικό θέμα της εκλογικής μάχης. Τέλος, γύρω από το ίδιο θέμα, υπήρξε και δήλωση του Γιάγκου Πεσμαζόγλου, σύμφωνα με την οποία η κυβέρνηση θα έπρεπε να είχε «συμβουλευσει» τον κ. Σαρτζετάκη ν' αποφύγει κάθε ανακοίνωση που «θα τον ενεφάνιζε να αναμιγνύεται στον προεκλογικό αγώνα».

(Για ορισμένες δραστηριότητες και «πρωτοβουλίες» του κ. Χρ. Σαρτζετάκη, υπάρχει —λέγεται— «μια κάποια βαβούρα», μέσα στην ίδια την κυβέρνηση... Ήδη, η γιουγκοσλαβική κυβέρνηση έχει κάνει διάβημα διαμαρτυρίας, για όσα δήλωσε ο σημερινός πρόεδρος της Δημοκρατίας, στη Β. Ελλάδα, περί «Σλαύων», «Μακεδονίας», κτλ. Οι Γιουγκοσλάβοι επέμεναν να μάθουν αν

ΚΑΤΑΝΤΙΑ ΘΕΕ ΜΟΥ...
ΑΠΟ ΒΙΑΙΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΑΤΗΣ
ΗΠΙΟΣ ΚΑΙ ...ΓΚΑΝΤΙ

του Δημήτρη Χαντζόπουλου

οι λόγοι που εκφωνεί ο Χρ. Σαρτζετάκης, τίθενται —σαν κείμενο— υπόψη της ελληνικής κυβέρνησης.)

Μια σημαία ολιγότερη...

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, την εβδομάδα χαρακτήρισε μια παραπέρα κλιμάκωση των σχέσεων ΠΑΣΟΚ και «παραδοσιακής Αριστεράς». Στην τηλεοπτική συνέντευξή του, στο Ζάππειο, την περασμένη Τρίτη, ο πρωθυπουργός αναγνώρισε πως είναι κάτι το πολύ φυσικό —και πολύ θεμιτό— για το ΚΚΕ και το ΚΚΕ Εσωτερικού, να θέλουν ν' αυξήσουν τη δύναμή τους και την εκπροσώπησή τους, στο κοινοβούλιο. Αλλά όταν —είπε— χτυπάς την αυτοδυναμία (την αυτοδυναμία που έχει, σήμερα, ένα κόμμα), τότε χτυπάς το ΠΑΣΟΚ. Και όποιος χτυπά το ΠΑΣΟΚ, αυτός γίνεται, στην ουσία, «σύμμαχος της Δεξιάς». Φυσικά, τη θεωρία αυτή, απορρίπτει η «παραδοσιακή Αριστερά», τονίζοντας πως η «αυτοδυναμία του ΠΑΣΟΚ», οδηγεί —εκ των πραγμάτων, βοηθώντας και του εκλογικού νόμου— στην «αυτοδυναμία της Νέας Δημοκρατίας» και ότι η ευθύνη για το ότι η Δεξιά εμφανίζεται, αυτή τη στιγμή, «διεκδικητής της εξουσίας», δεν μπορεί παρά να καταγράφεται σε βάρος του ΠΑΣΟΚ, το οποίο προτίμησε να συμπαραταχθεί, από πλευράς εκλογικού νόμου, με τη Νέα Δημοκρατία, παρά να προωθήσει την απλή αναλογική.

ΠΑΝΤΩΣ, ΤΗ ΦΟΡΑ, αυτή, ο πρωθυπουργός απέφυγε να δεσμευθεί ότι, έστω, στη δεύτερη τετραετία, θα φέρει την απλή αναλογική. Δεν είναι στις προθέσεις μου, είπε, να κάνω την απλή αναλογική, σημαία εκλογική, όπως το 1981... Μια σημαία, δηλαδή, ολιγότερη, μέσα στις τόσες πλαστικές, που χρωματίζουν την προεκλογική μας βαρβαρότητα...

ΑΝΤΩΝΩΡ

ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΣ ΘΑΤΣΕΡΙΣΜΟΣ

Είχαμε και σε προηγούμενα τεύχη αναφερθεί στο οικονομικό πρόγραμμα της «ΝΔ». Ανεξάρτητα με το αν «κρύβει στο μανίκι» και άλλες «δέσμες» μέτρων, τύπου αυτοκινήτου ο «φιλελεύθερος» Μητσοτάκης μέχρι τις εκλογές, υπάρχει τώρα η βασική αντίληψη του οικονομικού προγράμματός του. «Λιγότερο κράτος, περισσότερη ιδιωτική πρωτοβουλία». Η «ιδιωτική πρωτοβουλία» π.χ. θα μειώσει την ανεργία, αφού με τις επενδύσεις που θα γίνουν θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας. Η οικονομική πολιτική, δηλαδή, που θα εφαρμόσει θα είναι η σκληρή μονεταριστική. Αποφεύγει όμως να πει με το πραγματικό της όνομα την οικονομική πολιτική του, γιατί θέλει να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες παραπλάνησης μικροαστικών και αγροτικών στρωμάτων, τα οποία πρέπει να αποσπάσει από το ΠΑΣΟΚ για να εξασφαλίσει πλειοψηφία. Ακριβώς αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο παρουσιάζει το οικονομικό του πρόγραμμα κατά τομείς παροχών π.χ. φορολογία, αγροτικό, αυτοκίνητα κτλ.

Υπάρχουν δύο στοιχεία όμως που θα πρέπει να προσεχθούν ιδιαίτερα. Το πρώτο είναι ότι η «φιλελεύθερη» ΝΔ, επιχειρεί μια τομή με τη «λαϊκίστικη» Δεξιά του παρελθόντος εκφρά-

ζοντας έτσι μια πιο «καθαρή» ταξική πολιτική. Ο «φιλελεύθερος» Μητσοτάκης γνωρίζει πολύ καλά, π.χ. ότι η εφαρμογή του προγράμματός του σημαίνει για τις προβληματικές επιχειρήσεις το κλείσιμο των μη βιώσιμων. Αυτό όμως καθόλου δεν τον ενοχλεί επειδή γνωρίζει ότι θα δημιουργήσει συγκεκριμένα πλέον κοινωνικά στηρίγματα στο χώρο των επιχειρήσεων που θα προχωρήσουν με τους κανόνες της ελεύθερης αγοράς.

Η πολιτική του δηλαδή στοχεύει στη δημιουργία συγκεκριμένων κοινωνικών στηριγμάτων, που θα του εξασφαλίζουν και ευρύτερα πολιτικά στηρίγματα. Η ανεργία ή η κοινωνική διαμαρτυρία που αναπόφευκτα θα υπάρξει θα μπορεί να την αντιμετωπίζει με μεγαλύτερη άνεση, τόσο με κατασταλτικά μέτρα, όσο και με πολιτικά, γιατί θα έχει διαμορφώσει τα νέα του ισχυρά κοινωνικά και πολιτικά στηρίγματα.

Το δεύτερο που πρέπει να επισημανθεί είναι ότι την πολιτική αυτή την στηρίζουν τόσο οι μερίδες εκείνες του κεφαλαίου που είχαν διαφωνήσει στο παρελθόν με την «σοσιαλμανία» του κ. Παπαληγούρα όσο και οι μερίδες του κεφαλαίου, που έχουν ισχυρούς δεσμούς με τις πολυεθνικές εταιρείες και τα μεγάλα μονοπωλικά συγκροτήματα. Και ο «φιλελεύθερος» Μητσοτάκης υπόσχεται σ' αυτές τις δυνάμεις από τώρα το ξεπούλημα.

Υπάρχει επιπλέον και μια άλλη πλευρά. Την οικονομική αυτή πολιτική την υποστηρίζουν και μάλιστα θερμά και οικονομικοί κύκλοι, οι οποίοι δημιουργήθηκαν και έγιναν ισχυροί στη διάρκεια της χούντας, μέσα από το συγκεκριμένο καθεστώς που είχε επιβάλλει, τα προνόμια και τις διευκολύνσεις που έδωσε στο κεφάλαιο ή δικτατορία.

Ο «θατσερισμός» του «φιλελεύθερου» Μητσοτάκη δεν έχει δηλαδή μόνο μια διάσταση. Αυτή τη στενά οικονομική. Είναι και μια ευρύτερη πολιτική επιλογή, η οποία στρέφεται άμεσα εναντίον των εργαζομένων και επιδιώκει ταυτόχρονα μια μα-

Νέα κρούσματα τρομοκρατίας

Οι «πράσινοι τρομοκράτες» καταπτούν τους οπαδούς της στο υπαίθρο διαλαλεί σ' όλους τους τόνους η Νέα Δημοκρατία. Πιστεύω ότι διέφυγε από την προσοχή της ακόμη ένα τεράστιο σκάνδαλο που δείχνει ξεκάθαρα τη συνεργασία του ΠΑΣΟΚ με το ΚΚΕ και τρομοκρατεί τους πολίτες. Τα φανάρια της τροχιάς έχουν μόνο πράσινο και κόκκινο χρώμα!

Σε περιμένω

«Ακόμη περιμένω τους 116» είναι ο τίτλος άρθρου του Κώστα Ζώρα, γραμματέα του Υπουργικού συμβουλίου. Μήπως άργισαν να πάνε σ' αυτόν επειδή καθυστέρησαν στο ραντεβού με την ιστορία;

Απορίες

Φιλάθλος του ΠΑΟΚ απορεί γιατί ο αθλητικός δικαστής πρόκειται να τιμωρήσει την ομάδα του επειδή οι οπαδοί της κατέστρεψαν μέρος του χλοοτάπητα στο γήπεδο της Κατερίνης.

Πέρασε από την πλατεία Αριστοτέλους μετά την επιδρομή των οπαδών της «Νέας Δημοκρατίας» στα λουλούδια και τα φώτα της πλατείας...

Φωτιές...

Πυρκαγιά που εξερράγη από άγνωστη μέχρι στιγμής αιτία κατέστρεψε ολοσχερώς βιοτεχνία καρεκλοποιίας. Άλλες φωτιές, της λίστας αυτή τη φορά, κατέστρεψαν αρκετές ελπίδες υποψηφίων για μια μελλοντική καρέκλα.

Ερμηνείες

Τώρα μόλις κατάλαβα γιατί ο υπουργός Εξωτερικών Γιάννης Χαραλαμπίδης είναι τόσο ομιλητικός. Κατάγεται από το χωριό της Ορεινής Τριφυλλίας, Ψάρι!

Όλοι έχουμε την Καλιόπη μας

Στην «Ελευθεροτυπία» διάβασα μ' ενδιαφέρον ότι εφευρέτης έλυσε το πρόβλημα σημαιοστολισμού των αυτοκινήτων οπαδών κομμάτων

και ποδοσφαιρόφιλων που «συναρμολογείται εύκολα στο νεροχύτη οροφής κάθε τύπου αυτοκινήτου...».

Μετά το νεροχύτη μας απομένουν οι αλυσίδες στα καζανάκια. Ιδιαίτερα με τα προγράμματα «από πόρτα σε πόρτα» ας γίνει σύνθημά μας. Κάθε καζανάκι και σημαία.

Ενταγμένοι και υγιείς

«Πιστεύω ότι η ιδιότητα του ανένταχτου είναι παθολογική ιδιότητα» δήλωσε υποψήφιος του ΚΚΕ εσωτερικού στη Θεσσαλονίκη. Ενώ η ιδιότητα του ενταγμένου δείγμα υγείας;

Πασαλάρια (1)

Σύμφωνα με άρθρο του Χρ. Πασαλάρη στη Μεσημβρινή «η πράσινη αλεπού χτυπάει την πόρτα σας». Πράσιν' άλογα!

Πασαλάρια (2)

Οι «επιτροπές στήριξης» θυμίζουν στον ίδιο αρθρογράφο τη Μακρόνησο! Στο ίδιο άρθρο υπάρχει και παράγραφος σύμφωνα με την οποία «το κοινό στοιχείο με τη Μακρόνησο είναι ότι εκθέτοντας επώνυμα τους «δηλώσιες» πιστεύουν (ΣΣ. οι του ΠΑΣΟΚ) ότι αποκλείουν την επάνοδό τους στην παλιά τους παράταξη (ΣΣ. της Νέας Δημοκρατίας), αφού καμιά

παράταξη δεν δέχεται πίσω τους «δηλώσιες» και τους «αποστάτες». Σώπα!

Σώσον Κύριε...

Λίγο πριν τις εκλογές ανησυχούσα για τα κρούσματα χουλιγκανισμού στην πολιτική. Μετά από μια βόλτα στην Ομόνοια ακούγοντας τα ευγενή συνθήματα των οπαδών των κομμάτων ανησυχώ για την πολιτικοποίηση των χουλιγκανς.

Όχι στις εντυπώσεις

Ο Νίκος Καλούδης, μέλος του ΠΓ του ΚΚΕ δήλωσε ότι «για μας τους κομμουνιστές δεν έχει σημασία η φασαρία, το αλαλούμ, οι εντυπώσεις, τα στείρα συνθήματα». Μόνον οι αφίσες και τα αεροπανώ;

Αιθέρες και αιθέρας

Τα εισιτήρια των πτήσεων της Ολυμπιακής για τις ημέρες των εκλογών θα μοιραστούν αναλογικά στα κόμματα.

Δύο απορίες:

- 1) Από πού θα πάρουν εισιτήριο οι... αναποφάσιστοι;
- 2) Όποιος δεν επιθυμεί να πάρει εισιτήριο από κόμμα (νομίζω ότι προστατεύεται η μυστικότητα των ψηφοφοριών...) θα πάει κολυμπώντας;

Ο Λίστας

κροπρόθεσμη ηγεμονία των αστικών συμφερόντων, που θα στηρίζεται σε μια καθαρή ταξική πολιτική. Και η συνέπεια μιας τέτοιας πολιτικής δεν θα είναι μόνο το ξεπούλημα.

ΑΝΑΡΧΟΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΑ

Η «μάχη του Γκύζη», η για πρώτη φορά πραγματική προσέγγιση της Αστυνομίας στο χώρο της καθ' ημάς τρομοκρατίας, υπήρξε ένα σημαντικό γεγονός, που το προεκλογικό κλίμα μείωσε τις διαστάσεις που θα προσελάμβανε σε οποιαδήποτε άλλη στιγμή.

Αυτό που δείχνει κατά τη γνώμη μας η «υπόθεση Τσουτσουβή» είναι πως τα θέματα της τρομοκρατίας είναι κατά βάση πολύ απλά και καθόλου σύμφωνα με τα «μυθιστορήματα», τα οποία φιλοξενεί συνήθως ο Τύπος, και συγγράφει το πάσης φύσεως αστυνομικό δαιμόνιο.

Η τρομοκρατία, με λίγα λόγια, δεν είναι τόσο μια φράξια της αριστεράς όσο μια ιδιαίτερη πλευρά της κοινωνικής αποδιάρθρωσης που δημιουργεί ο σύγχρονος καπιταλισμός. Πρόκειται για ένα αποτέλεσμα όχι μόνο της κρίσης της Αριστεράς αλλά της «περιθωριοποίησης», στην οποία οδηγεί σημαντικά τμήματα της νεολαίας το αδιέξοδο προοπτικών ζωής της σύγχρονης κοινωνίας.

Ο Χρήστος Τσουτσουβής είναι χαρακτηριστική περίπτωση ενός ανθρώπου που η κατάληξη στην τρομοκρατική δράση ήταν ένας απ' τους πιθανούς «δρόμους» των αδιεξόδων του. Υποχρεωτικός μετανάστης για σπουδές σε ηλικία 18 χρονών, συμπλέχθηκε με ένα κίνημα έξω από τη φυσική του «μήτρα», δηλαδή την πραγματικότητα της ελληνικής κοινωνίας.

Όπως οι σύντροφοί του, με τα ίδια «δάνεια» σχήματα εξέφρασαν τη δική τους κόντρα στον κόσμο που τους απέκλειε και οι ίδιοι τον απεχθάνονταν. Η προκήρυξη που συνόδευε τη δολοφονία του Θεοφανόπουλου ήταν μια τυπική μετάφραση παρόμοιων διεκδικήσεων στην Ιταλία ή τη Γερμανία.

Το θύμα δεν ήταν το αίτιο της πράξης αλλά η συμπτωτική εκδήλωση των επιλογών που τεκμηριώνονται με τέτοιες πράξεις.

Όλα αυτά σημαίνουν σε απλά ελληνικά ότι η «διεθνής τρομοκρατία» αρχίζει να έχει και εύφορο εθνικό έδαφος. Ότι δηλαδή η περιθωριοποίηση τμημάτων νεολαίας, η κρίση αξιών, η κρίση της ίδιας της πολιτικής, σε κάποιες κατηγορίες νέων ανθρώπων μπορεί να ξεπεράσει τις κλασικές μορφές αμφισβήτησης και να οργανωθεί στη θεαματική μορφή της ένοπλης επαναστατικής πάλης, δηλαδή στην επιλογή μιας ηρωικής απελπισίας.

Απ' ό,τι λοιπόν μπορούμε να υποθέσουμε βρισκόμαστε μπροστά σε μια ολιγομελή ομάδα που δρούσε με βάση τους κλασικούς κανόνες του «αντάρτικου πόλεων», εντοπίσθηκε κατά τύχη και προς το παρόν άφησε στα χέρια της αστυνομίας μόνον έναν νεκρό και κάποιες ενδείξεις για συνένοχους όχι απόλυτα τεκμηριωμένες.

Όταν λοιπόν τα πράγματα για τον χαρακτήρα της οργάνωσης «Αντικρατική πόλη» είναι τόσο φανερά, ξεπερνάει τα όρια της σπέκουλας και γίνεται επικίνδυνη η προσπάθεια της «ΝΔ» να εμπλέξει το... ΠΑΣΟΚ στην υπόθεση αυτή.

Δεν θα ασχοληθούμε καν με τις γελοιότητες της «ΝΔ». Ελπίζουμε μόνο σε μια πραγματική αλλαγή των κοινωνικών συνθηκών που παράγουν τους Τσουτσουβήδες, «νεκρούς επ' αδεία» ανθρώπους, που δεν επιχείρησαν καν τη ζωή...

Η «ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ»

Στη συνέντευξή του στις 21/5 στους δημοσιογράφους ο κ. Α. Παπανδρέου αναφέρθηκε, μεταξύ άλλων, και στη «μεγάλη πρόκληση στον τομέα της διοίκησης, που συνδυάζει κέντρο και αποκέντρωση και αυτοδιοίκηση». Κατανοούμε ότι ήταν δύσκολο στον πρωθυπουργό να περιγράψει το περιεχόμενο αυτής της «πρόκλησης» στα πλαίσια μιας συνέντευξης στην οποία είχε να δώσει απαντήσεις «εφ' όλης της ύλης». Έχουμε όμως ένα δείγμα γραφής του ΠΑΣΟΚ στο διάστημα που ήταν κυβέρνηση, σε θέματα διοίκησης, αποκέντρωσης και αυτοδιοίκησης. Και το δείγμα αυτό δεν πείθει ότι αντιμετωπίσθηκαν ως η «μεγάλη πρόκληση». Ο συγκεντρωτισμός πρυτάνευσε σ' όλες τις κρίσιμες αποφάσεις και ο κρατισμός χαρακτήριζε τους τρόπους και τις μεθόδους άσκησης της εξουσίας. Το ΠΑΣΟΚ, δηλαδή, ενίσχυσε την κεντρική

ΜΕ ΣΥΓΚΙΝΗΣΗ
ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΘΕΛΩ
ΝΑ ΘΙΞΩ ΚΑΝΕΝΑΝ
ΣΑΣ ΘΥΜΙΖΩ ΟΤΙ
ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΕΚΛΟΓΕΣ
ΕΧΟΥΜΕ ΚΑΙ
...ΑΝΟΙΞΗ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΚΑΙ ΤΩΡΑ —ΜΕΧΡΙ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ— ΤΟ «ΑΝΤΙ» ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ

Στο σημερινό τεύχος —συνεχία στις εβδομαδιαίες εκδόσεις—, έτσι για εκτόνωση, θα βρείτε λίγες σελίδες (σ. 26-41) για να διασκεδάσετε. Οι μέρες αυτές, έχουν παραγίνει κουραστικές.

Περιμένετε το ANTI πάλι την άλλη Παρασκευή 31 Μαΐου (τχ. 291) και ξανά την Παρασκευή 7 Ιουνίου (τχ. 292) —πρώτο μετεκλογικό τεύχος.

Για να ηρεμήσουμε μετά, με το δεκαπενθήμερο ρυθμό μας...

Πολλοί φίλοι μας παραπονούνται ότι δεν βρίσκουν πάντα το ANTI. Θα ήταν μεγάλη η υπηρεσία, που θα προσφέρατε στο περιοδικό, αν μας ειδοποιούσατε για καθυστερήσεις στη διανομή του ή για έλλειψή του στα διάφορα σημεία πωλήσεως.

Θα παρακαλούσαμε τους φίλους μας να μας ειδοποιούν, όταν δεν βρίσκουν το ANTI, στα τηλέφωνα:

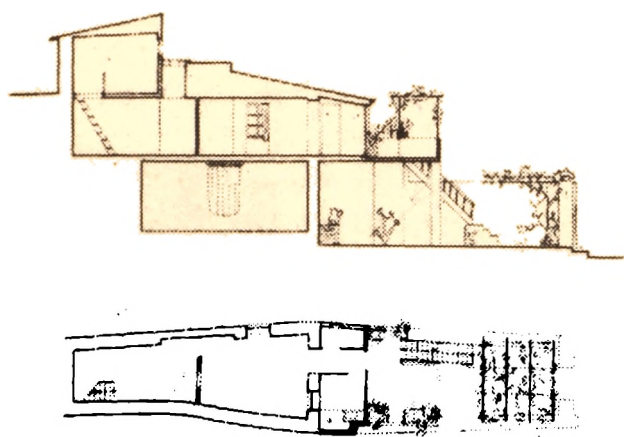
72.32.713, 72.32.819, 72.29.237

διοίκηση, χρησιμοποίησε το κράτος και τους υπάρχοντες θεσμούς χωρίς να μεταβιβάζει εξουσίες και να δώσει ουσιαστικές αρμοδιότητες σε κείνους τους θεσμούς, που θα επέτρεπαν να λειτουργήσει η αποκέντρωση και να αποκτήσει συγκεκριμένο πολιτικό και κοινωνικό περιεχόμενο η αυτοδιοίκηση.

Το πρόβλημα δεν είναι στη συγκεκριμένη περίπτωση, η λειτουργία των Νομαρχιακών Συμβουλίων ή η διαφορετική χρηματοδότηση της τοπικής αυτοδιοίκησης. Είναι η δυνατότητα και οι προϋποθέσεις που δημιουργούνται για την παρέμβαση του μαζικού κινήματος και η ανάπτυξη εκείνων των τομέων, που θα επιτρέπουν σε πρωτογενείς θεσμούς να έχουν μια αυτόνομη δική τους δυναμική και παρουσία. Η αποκέντρωση, δηλαδή, δεν είναι

θέμα τεχνικού προγραμματισμού ή μετάθεσης μόνο αρμοδιοτήτων. Αποτελεί πολιτικό πρόβλημα, που αφορά την εξουσία και τις σχέσεις, που οικοδομούνται μεταξύ της κεντρικής διοίκησης και των πρωτογενών θεσμών οργάνωσης της κοινωνίας. Στην πράγματι αυτή «μεγάλη πρόκληση», οι εξετάσεις που έδωσε το ΠΑΣΟΚ δεν έπεισαν για την αρχή της εφαρμογής μιας διαφορετικής πολιτικής και την ανάπτυξη τέτοιων σχέσεων οι οποίες επιτρέπουν να αποκτήσει περιεχόμενο η αποκέντρωση και διαφορετική λειτουργία η αυτοδιοίκηση. Οι πολύ λίγες περιπτώσεις μιας διαφορετικής πρακτικής δεν αποτελούν παρά τις εξαιρέσεις στον κανόνα. Και με τις εξαιρέσεις δεν ανατρέπονται αντιλήψεις και πρακτικές δεκαετιών, πολύ περισσότερο μάλιστα όταν συνεχίζονται από μια κυβέρνηση που θέλει πρώτα απ' όλα «σοσιαλισμό με αυτοδιαχείριση». Απλά τροποποιούνται οι υπαρκτές καταστάσεις για να προσαρμοσθούν σε νέους πολιτικούς συσχετισμούς, έτσι ώστε να αποκαθίστανται οι κυρίαρχες σχέσεις με την κεντρική εξουσία και το κράτος.

ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΣΠΙΤΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

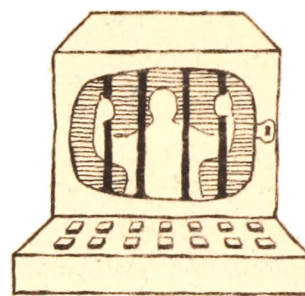
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,

Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,

Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

Η ανεξαρτησία των δημοσιογράφων

«Οι ελεύθεροι και ανεπηρέαστοι δημοσιογράφοι κρίνουν τη δημοσιογραφική αξία των γεγονότων με βάση τους δεοντολογικούς κανόνες του επαγγέλματός τους. Όχι οι κυβερνήσεις, ένας υπουργός Πληροφοριών, ή τα πολιτικά κόμματα».

Αυτή η δήλωση υπογράφεται από τους συντονιστές ειδήσεων της Γιουροβίζιον και καταδικάζει απερίφραστα τη λογοκρισία που άσκησε σε βάρος τους ο υπηρεσιακός υφυπουργός Τύπου και Πληροφοριών. Συνάμα διατυπώνει με σαφήνεια τη μόνη ορθή θέση πάνω στην οποία μπορεί να οικοδομηθεί όχι μόνον μια δημοκρατική και αντικειμενική τηλεόραση, αλλά και η έντιμη και δημοκρατική λειτουργία του Τύπου: την ανεξαρτησία των μαζικών μέσων από τις κυβερνήσεις και τα κόμματα.

Στη χώρα μας δυστυχώς επικρατεί η θεωρία πως «η πληροφορία είναι εμπόρευμα». Το λογικό επακόλουθο αυτής της αρχής είναι να μετατρέπει τους δημοσιογράφους σε πωλητές αυτού του ιδιότυπου εμπορεύματος που έχουν μια σχέση εξηρτημένης εργασίας με τον παραγωγό του.

Η επικίνδυνη κατάληξη αυτής της λογικής έχει δυστυχώς επισημανθεί κατ' επανάληψη από τις στήλες αυτές: θα είναι η ολοσχερής και διαρκής —όχι η μερική και περιστασιακή— επικράτηση του «Αυριανισμού».

ΟΡΟΛΟΓΙΕΣ

Για την τηλεοπτική παρουσία της ΕΠΕΝ, μόνο μια λεξικογραφική παρατήρηση. Ακούσαμε —εν μέσω πυροκροτημάτων, κραυγών και αλλαλαγμών— τον όρο «Παραδοσιακή Δεξιά»!

Πες, πες, το ΠΑΣΟΚ —και άλλες δημοκρατικές δυνάμεις— με το «παραδοσιακή αριστερά» άνοιξαν τα μάτια και στην ΕΠΕΝ για νεολογισμούς.

Βέβαια, όσοι αναφέρονται στην «παραδοσιακή αριστερά» εννοούν ότι υπάρχει και η «Νέα Αριστερά» (κατά το New Left).

Κι εμείς που λέγαμε ότι η Νέα Δημοκρατία —ως «Νέα» που είναι— δεν της πήγαινε το «παραδοσιακή»!...

Πόσο μπλεχτήκαμε! Τι είδους δεξιά είναι η ΕΠΕΝ και τι είδους η ΝΔ; Μήπως ο Γιάγκος ή η Βιργινία —τώρα που ξέρουν τι είναι— θα μπορούσαν να προσθέσουν τη δική τους συμβολή στα λεξικογραφικά προβλήματα;

Οι συνάδελφοί τους στη λίστα της ΝΔ, θα μπορούσαν να τους διαφωτίσουν. Ή μήπως είναι κι αυτοί «ανάδελφοι»;

Κυκλοφορεί
το 140 τεύχος

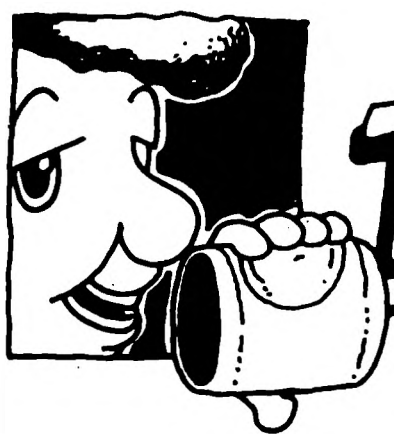
ΦΥΛΛΑΔΙΟ

ΓΙΑ ΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

- ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
- ΣΤΑ ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΑΠ' ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Οι προσφατές εξελίξεις και η σημερινή συγκυρία
- Κρατική οργάνωση, πολιτεύμα και η αναθεώρηση του συνταγματος
- Η εκπληξη της προεδρίας
- Στοιχεία για την ελληνική οικονομία
- Γυναικείες οργανώσεις: 10 χρόνια κομμάτια
- Τα Μεσογειακά προγράμματα
- Καταστολή αναμεσα σε χαμογέλα και ΙΧ χωρίς δασμούς
- Το εθνικό σύστημα ανεργίας
- Reaganomics

Πάρε μεσ' τηλέφωνο!

☎ ΦΟΡΟΑΠΑΛΛΑΓΕΣ.

Φοροαπαλλαγές της εποχής. Τέρμα στη φορολογία. Η φορολογία μπαίνει «στο χρονοντούλαπο της ιστορίας»

Από την επομένη της «δεύτερης Ιούνη» —με το συμπάθιο— η Ελλάδα μετατρέπεται σε ζώνη ελεύθερων συναλλαγών και εισοδημάτων. Μετατρέπεται σε παράδεισο του γενικού μανουβράζ.

Κάθε μέρα που περνάει εξαγγέλλεται και μια φοροαπαλλαγή. Οι μεγαλύτερες φοροαπαλλαγές —μόλις ησυχάσουν τα πράματα πρέπει να λύσουμε αυτό το μυστήριο— εξαγγέλλονται στη Λάρισα. Με την ίδια ιστορική νομοτέλεια που, η γνωστή γέφυρα της Βενετίας ονομάστηκε τελικά «γέφυρα των στεναγμών», η πλατεία της Λάρισας, αργά η γρήγορα, θα ονομαστεί «Πλατεία των φοροαπαλλαγών».

Στη Λάρισα η Σόγιερ εξαγγείλει —με το στόμα του κ. Μητσοτάκη— τα αφορολόγητα αυτοκίνητα. Στη Λάρισα και η Χάμιλτον αντιεξαγγείλει —με το στόμα του κ. Παπανδρέου— τις αφορολόγητες συντάξεις.

Για να είμαστε ακριβοδίκαιοι, μια μέρα πριν από την εξαγγελία του κ. Παπανδρέου, η ανοιχτοχέρα καθημερινή στήλη με τον τίτλο «βάζουμε τα γυαλιά στη Σόγιερ και στη Χάμιλτον» έγραφε για το φορολογικό ζήτημα:

«Νέο επαναστατικό σύστημα φορολογίας. Ιδιοφορολόγηση. Μόνοι σας θα καθορίζετε το ποσό του φόρου που θα πληρώσετε. Οι φόροι στο εξής θα στηρίζονται στον πατριωτισμό των Ελλήνων. Ένα - ένα - τέσσερα στη φορολογία»

Και αφού ο λόγος για την ανοιχτοχέρα στήλη, βαρυσήμαντη είναι η εξαγγελία της και για το κρίσιμο ζήτημα των ποταμών:

«Η εκτροπή του Αχελώου θα φτάσει μέχρι τον Κηφισό, ώστε η Αθήνα ν' αποκτήσει το Σηκουάνα της και να γίνει Παρίσι. Ολόκληρη η περιοχή από το Μεταξουργείο έως την Κολοκυνθού θα ονομάζεται πλέον Rive Gauche».

☎ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ.

Προεκλογικές συγκεντρώσεις.

Προεκλογικές συγκεντρώσεις σε σπίτια.

Αναλύσεις, διευκρινίσεις, εκκλήσεις, ερωτήσεις και απαντήσεις. Λόγια πειστικά, πνευματώδη και ταλαντούχα. Εδέσματα υπέροχα, ποτά οινόπνευματώδη και αεριούχα.

Αγωνίες. Αγωνίες απαξάπασες για τους προσκεκλημένους. Του οικοδεσπότη μήπως και δεν θυμήθηκαν όλοι τη διεύθυνση. Του ομιλητή μήπως και δεν πείστηκαν όλοι από την ανάλυση. Της οικοδέσποινας —και της πιο πολιτικοποιημένης και της πιο σχετικής— μήπως και δεν καταδέχτηκαν όλοι τα τυροπιτάκια της.

Προεκλογική συγκέντρωση σε σπίτι. Προεκλογική συγκέντρωση για το ΚΚΕ. Ώρα των ερωτήσεων και απαντήσεων. Ερωτήσεις και απαντήσεις περί τα «καυτά» και τα «κρίσιμα». Ερώτηση για την ανεργία:

—Τι προτείνει το ΚουΚουΕ για την ανεργία;

Απάντηση:

—Θα έχει δουλειά για όλους.

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ. Προεκλογικές επιστολές. Προεκλογικές επιστολές υποψηφίων προς γνωστούς και αγνώστους. Τριάντα επτά προεκλογικές επιστολές υποψηφίων βουλευτών της Α' εκλογικής περιφέρειας της Αθήνας —με τις οποίες του ζητούσαν την ψήφο του και φυσικά το σταυρό του— έλαβε υποψήφιος βουλευτής του ΚΚΕ Εσωτερικού —υποψήφιος στην ίδια εκλογική περιφέρεια— στις παραμονές των εκλογών του 1981.

Από τους τριανταεπτά αντιπάλους επιστολογράφους, ικέτες της ψήφου του, εικοσιτέσσερις ήταν του ΠΑΣΟΚ, οκτώ ήταν της Νέας Δημοκρατίας και πέντε ήταν διαφόρων άλλων κομμάτων.

—Από τους τριανταεπτά δεν γνωρίζομουν —μου είπε ο παραλήπτης των επιστολών— παρά μονάχα με τους τέσσερις και απ' αυτούς με τους τρεις η προϊστορία των πολιτικών μας σχέσεων μόλις μόλις επέτρεπε ένα «τι κάνεις; —καλά ευχαριστώ».

Μια μονάχα επιστολή συνυποψηφίου του έλαβε —για την ώρα— σε τούτη την προεκλογική περίοδο ο ίδιος παραλήπτης, πάλι υποψήφιος του ΚΚΕ Εσωτερικού στην Α' Αθήνας.

Αποστολέας της μοναδικής φετινής προεκλογικής επιστολής ο τέως βουλευτής του ΠΑΣΟΚ Τάκης Παπαγεωργόπουλος. Αποστολέας και παραλήπτης δεν γνωρίζονται. Δεν έχουν συναντηθεί ποτέ.

—Ήταν μια χρήσιμη επιστολή —μου είπε ο παραλήπτης— γιατί όλοι στο σπίτι αντιληφθήκαμε ότι ο αξιότιμος συνάδελφος συνυποψήφιος δεν είναι στη λίστα ούτε σε εκλόγιμη, αλλά και ούτε σε κατατομημένη θέση. Αγωνίζεται. Του στέλνουμε θερμό χαιρετισμό κατανόησης.

ΟΜΟΝΟΙΟΛΟΓΟΙ. Μετά τους συνταγματολόγους, οι ομονοιολόγοι. Μετά τους συνταγματολόγους στους οποίους —μην το ξεχνάμε— μεταβληθήκαμε όλοι οι Έλληνες ύστερα από την «ιστορική εννέα Μάρτη», η χώρα και η πρωτεύουσά της, χρειάζονται τώρα τους Ομονοιολόγους.

Η ανάγκη των υπηρεσιών τους προέκυψε εδώ και δεκαπέντε μέρες. Εδώ και δεκαπέντε μέρες η Ομόνοια έγινε το γήπεδο όπου οι φιλάθλοι της βαρβαρότητας του τόπου παίζουν το άθλιο δίτερμά τους.

Εκατοντάδες ζητωκραυγαστές και παλαμοκρούστες και αζητήτοι και ανέραστοι και ανοργασμικοί και χαντακωμένοι, μόλις σουρουπώσει, συρρέουν από τα τέσσερα σημεία της τερατούπολης και αρχίζουν το ματς, αρχίζουν τη μαζική ψυχοθεραπεία τους δαπάναις και αναλώμασι των υπολοίπων αθηναίων.

Μόλις σουρουπώσει κάθε ίχνος της παλιάς Ομόνοιας καταλύεται. Ακόμη και οι σεξουαλικά ετερόδοξοι προσαρμόζονται θέλοντας και μη σ' αυτό το φοβερό τοπίο. Με τις κονκάρδες τους —πράσινες ή κυανές— και με τις «πολιτικές» συζητήσεις τους, πασχίζουν κι αυτοί μέσα στον ορυμαγδό να βρουν την ευκαιρία για την εκμυστήρευση...

Τις ώρες μόνο του «ποδόσφαιρου κορυφής», του ποδόσφαιρου Ελλάδας - Πολωνίας, η Ομόνοια ξανάγινε προσωρινά όπως την ξέραμε...

αυτόματος τηλεφωνητής

ΠΩΣ Η TV ΑΛΛΑΖΕΙ ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΚΗΝΙΚΟ

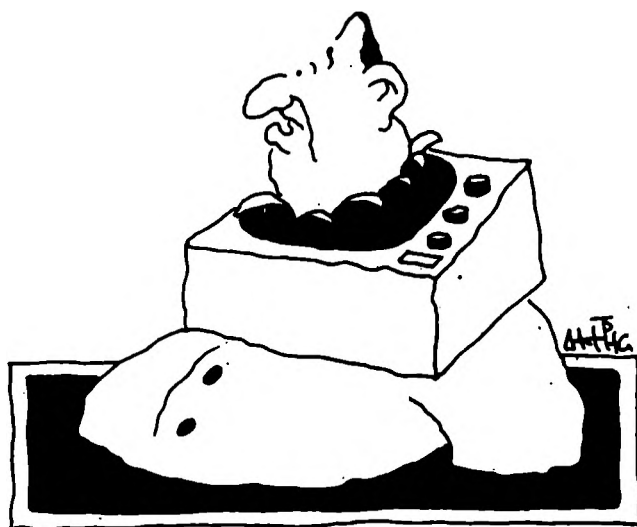
Το μοιραίο λάθος του Κ. Μητσοτάκη

του Στέλιου Κούλογλου

Όσοι υποστηρίζουν ότι η χρησιμοποίηση της τηλεόρασης μπορεί να δώσει ένα νέο περιεχόμενο στον πολιτικό αγώνα, —ιδιαίτερα σε προεκλογικές περιόδους, όπου στην Ελλάδα επικρατεί μέχρι σήμερα η πιο χυδαία συνθηματολογία— πρέπει ασφαλώς να πιστεύουν ότι «ο αγώνας τώρα δικαιώνεται». Γιατί δεν χρειάστηκαν παρά οι δύο τηλεοπτικές συνεντεύξεις των κ. Παπανδρέου και Μητσοτάκη, έστω και με τους απαράδεκτους αποκλεισμούς των δύο ΚΚ ή το λαθεμένο τρόπο οργάνωσής τους, για να αλλάξουν σχεδόν ριζικά το σκηνικό που είχε δημιουργηθεί μετά την επίσημη έναρξη της προεκλογικής εκστρατείας και τις επιτυχημένες παρεμβάσεις του Κ. Μητσοτάκη στα «καυτά προβλήματα» της φορολογίας, του φτηνού αυτοκινήτου και των άλλων βαθιά πολιτικών προβλημάτων που απασχολούν τον μέσο Έλληνα ψηφοφόρο.

Η ΓΚΑΦΑ ΤΟΥ Κ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗ

Δεν είναι ότι ο αρχηγός της ΝΔ τα πήγε άσχημα στην τελευταία τηλεοπτική εμφάνισή του. Αντίθετα, όχι μόνο κατάφερε να στρέψει τη συζήτηση γύρω από τα οικονομικά προβλήματα, τα οποία σύμφωνα με τα γκάλοπ της Σόγιερ απασχολούν τη μεγάλη πλειοψηφία, αλλά και να ξεπεράσει με αρκετή επιτυχία τις μεγάλες αντιφάσεις των διακηρύξεών του. Όταν για παράδειγμα ο Κ. Μητσοτάκης, αρνιόταν την κατηγορία του Ρεγ-

κανισμού ή Θατσερικού μοντέλου, αντιπροτείνοντας το Μιτερανικό, ξεπερνούσε με μεγάλη ευκολία το γεγονός ότι η γαλλική κυβέρνηση απέλυε αρκετές χιλιάδες εργατών των εθνικοποιημένων επιχειρήσεων, προκειμένου να εξασφαλίσει την ανταγωνιστικότητά τους.

Κι ενώ η όλη συζήτηση περιστρέφονταν γύρω απ' αυτό το κλίμα, δεν χρειάστηκαν παρά μία δύο ερωτήσεις, για να ανατρέψουν, την άλλη κιόλας μέρα, όλη την επιτυχή παρουσία. Ο αρχηγός της ΝΔ, θεωρούσε ότι η νομιμότητα του κ. Σαρτζετάκη εξαρτάται αποκλειστικά από το αποτέλεσμα των επόμενων εκλογών και εξέφραζε τη βεβαιότητά του, ότι ο νυν Πρόεδρος της Δημοκρατίας θα υπέβαλε την παραίτησή του, σε περίπτωση που η ΝΔ θα κέρδιζε την εκλογική αναμέτρηση.

ΠΑΣΟΚ: ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΜΥΝΑ ΣΤΗΝ ΕΠΙΘΕΣΗ

Δύο είναι οι πιθανότερες αιτίες που οδήγησαν τον Κ. Μητσοτάκη στη διατύπωση αυτής της μνημειώδους πολιτικής γκάφας. Σύμφωνα με μία εκδοχή, οι Καραμανλικοί κύκλοι της αξιωματικής αντιπολίτευσης, με αρχή κάποια δημοσιεύματα στην «Καθημερινή» πίεζαν ώστε το θέμα της Προεδρίας να παραμένει ανοιχτό, παρά την αντίθετη άποψη του Κ. Μητσοτάκη, ο οποίος στις προεκλογικές του ομιλίες ηρέσκετο στον υπερτονισμό των προβλημάτων που σχετίζονται με την τιμή των οπωροκηπευτικών.

Από την άλλη πλευρά είναι σίγουρο ότι η ίδια η θέση της ΝΔ στο θέμα του Προέδρου της Δημοκρατίας, αποτελεί μία πηγή σοβαρότατων αντιφάσεων. Από τη στιγμή που δεν μπορεί, έστω και λόγω σκέτου αντι-Πασοκισμού, παρά να είναι αντίθετη με την αναθεώρηση του Συντάγματος, μία ενδεχόμενη νομιμοποίηση του κ. Σαρτζετάκη, θα οδη-

γούσε σε πολιτικό τραγέλαφο, στην περίπτωση πάντα που κέρδιζε τις εκλογές: οι υπερεξουσίες του Προέδρου θα διατηρούνταν, μόνο που αυτός ο οποίος θα καλούνταν να τις εξασκήσει, θα ήταν ο κ. Σαρτζετάκης!

Πιθανότατα λοιπόν, ένας συνδυασμός των δύο παραπάνω λόγων, οδήγησε τον Κ. Μητσοτάκη να διατυπώσει την περιεργή πράγματι θέση του. Αυτό που είναι σίγουρο, είναι ότι το ΠΑΣΟΚ αντέδρασε, —και το φαινόμενο παρουσιάζεται πια εξαιρετικά σπάνια— με ιδιαίτερη ευφύια: η Προεδρία της Δημοκρατίας ανακοίνωσε ότι ο κ. Σαρτζετάκης, όντας υπερκομματικός, δεν είχε καμία πρόθεση να παραιτηθεί. Μία απογευματινή εφημερίδα, της οποίας οι σχέσεις με το Καστρί είναι θαυμάσιες, ανακοινούσε το πρόβλημα, κατηγορώντας τη ΝΔ ως παράγοντα ανωμαλίας, και το ίδιο βράδυ, ο Α. Παπανδρέου, το μετέτρεπε σε κύριο θέμα της τηλεοπτικής εμφάνισής του, επιτυγχάνοντας ένα πολλαπλό αποτέλεσμα:

Πρώτον, το ΠΑΣΟΚ εμφανιζόταν σαν παράγοντας ομαλότητας, θέμα που ευαισθητοποιεί ιδιαίτερα τους μετριοπαθείς, και αναποφάσιστους ψηφοφόρους. Δεύτερον, εμφανιζόμενος σαν παράγοντας ομαλότητας και θυμίζοντας τις πικρές εμπειρίες της Συνταγματικής κρίσης που οδήγησαν στη δικτατορία, με την προσωπική συμβολή και του Κ. Μητσοτάκη, ο Α. Παπανδρέου, καλούσε με περισσότερα ατού αυτή τη φορά, τους αριστερούς ψηφοφόρους να τον ξαναψηφίσουν, παρά «τα λάθη και τις καθυστερήσεις». Τρίτον, κατηγορώντας τη Δεξιά ότι προσπαθεί να δημιουργήσει Συνταγματικό πρόβλημα, ο πρωθυπουργός έβαζε ένα παραπάνω εμπόδιο σε μία παρέμβαση, λίγες μέρες πριν τις εκλογές, του Κ. Καραμανλή, ενέργεια που ορισμένες, προσκείμενες στην αντιπολίτευση εφημερίδες, είχαν αρχίσει να προετοιμάζουν με επιμέλεια. Τέταρτον, προκαλώντας τον Κ. Μητσοτάκη να επανατοποθετηθεί στο πρόβλημα, αλλά και δηλώνοντας ότι αυτό θα αποτελέσει, από δω και στο εξής κεντρικό θέμα της προεκλογικής του εκστρατείας, το ΠΑΣΟΚ κατάφερε να αλλάξει το πεδίο της αντιπαράθεσης, από τις «ντομάτες και τα πορτοκάλια», στο πρόβλημα της «Δημοκρατίας». Και πέμπτον, ακόμη και εκείνοι οι δημοσιογράφοι που είχαν προετοιμάσει αρκετά δύσκολες ερωτήσεις, αναγκάζονταν να περιορίσουν τη θεματική τους. Δεν υπάρχει αμφιβολία,

ότι πριν από κάθε συνέντευξη Τύπου, ο Α. Παπανδρέου βρίσκει ένα καλό πρόσχημα για να ξεφύγει: στην προηγούμενη του Ζαππείου, ήταν η προσπάθεια εξαγοράς του βουλευτή Παππά (αλήθεια τι έγινε με τις ανακρίσεις για ένα θέμα που εξευτελίζει το κοινοβουλευτικό κύρος;). Αυτή τη φορά, το όπλο δόθηκε από τον ίδιο τον Κ. Μητσοτάκη. Ως βοηθητικούς παράγοντες του αρχηγού του ΠΑΣΟΚ, θα μπορούσε κανείς να προσθέσει τις γκάφες των δημοσιογράφων δεξιών εφημερίδων, που είτε έπεσαν με την πρώτη στην παγίδα είτε ρωτούσαν τον Α. Παπανδρέου αν είναι... επικίνδυνα τα δύο ΚΚ, επιδεικνύοντας ένα ασυλλόγιστο ρεβανσισμό, και δίνοντάς του έτσι την ευκαιρία να υπεραμυνθεί της αριστεράς, αλλά, συγχρόνως να διαφοροποιηθεί απ' αυτήν. Αυτό που είναι σίγουρο, είναι ότι για πρώτη φορά από την έναρξη της προεκλογικής εκστρατείας, το ΠΑΣΟΚ καταφέρνει να περάσει από την άμυνα στην επίθεση, με τη βοήθεια ενός απρόσμενου από μηχανής θεού. Μετά τα φιάσκα του «ναζιστικού» παρελθόντος του αρχηγού της ΝΔ, που έδειχναν να μην πείθουν αλλά και να μην συγκινούν κανένα, μετά μία υπέρμετρη κακόχη εμμονή στην αποστασία, του '65, το παρελθόν του Κ. Μητσοτάκη μπορεί να συνδεθεί διαλεχτικά με το παρόν: ποιος δεν φοβάται μία Συνταγματική κρίση, από κάποιον που την έχει ήδη μία φορά προκαλέσει;

Σε κάθε περίπτωση, το μπαλάκι βρίσκεται αυτή τη στιγμή στο τεραίν του τελευταίου. Ο κ. Μητσοτάκης, δεν μπορεί φυσικά να αλλάξει τη θέση του, και μάλλον θα προσπαθήσει να ξαναστρέψει την αντιπαράθεση στα «καυτά προβλήματα». Απομένει να διευκρινισθεί αν ο Έλληνας ψηφοφόρος δεν ενδιαφέρεται καθόλου για τις «συνταγματικές κρί-

Πολιτική ή μάρκετινγκ;

Η πρόβλεψη του πρωθυπουργού Ανδρέα Παπανδρέου για τις αντιθέσεις που θα γεννούσε στη ΝΔ η θέση του Κ. Μητσοτάκη όσον αφορά την έμπρακτη (πλην αντισυνταγματική) αμφισβήτηση του σημερινού Προέδρου της Δημοκρατίας Χρήστου Σαρτζετάκη, αποδείχτηκε σωστή. Έτσι, ο Κ. Μητσοτάκης επρόκειτο χθες (Πέμπτη) να εκδόσει κάποια «εκτονωτική» ανακοίνωση που θα έκλεινε το θέμα, ή θα το μετέθετε για αργότερα, μετά δηλαδή τις εκλογές. Στη «Νέα Δημοκρατία» πάντως δύο ήσαν οι κύριες εξηγήσεις που ακούστηκαν για την επίθεση του αρχηγού του κόμματος στον κ. Σαρτζετάκη.

Η πρώτη, ήθελε τους ανθρώπους του πρώην Προέδρου Κ. Καραμανλή να έχουν επέμβει, υποχρεώνοντας τον Κ. Μητσοτάκη να επαναφέρει το όνομα του ιδρυτή του κόμματος, εμμέσως πλην σαφώς. Οι υποστηρικτές της εκδοχής αυτής ισχυρίζονται ότι αυτό συνέβη επειδή ο ελληνικός λαός δεν έχει ιστορική μνήμη, έτσι μπορεί να συνηθίσει τον Σαρτζετάκη και να ξεχάσει τελείως τον Καραμανλή.

Σύμφωνα με τη δεύτερη άποψη, ο πόλεμος στον Πρόεδρο Σαρτζετάκη αποσκοπούσε να φέρει στο προσκήνιο «έναν Καραμανλή που δεν μιλάει και δεν πρόκειται να μιλήσει μέχρι τις εκλογές, αλλά που πρέπει οπωσδήποτε να χρησιμοποιηθεί με κάποιο τρόπο για να φανεί ότι είναι μαζί μας». Η εκδοχή αυτή απορρίπτει την προηγούμενη, στο βαθμό που υποστηρίζει ότι η παραίτηση προς Μητσοτάκη δεν έγινε από Καραμανλικούς, αλλά από συμβούλους του, ή από τη «Σόγιερ», με το σκεπτικό ότι η επίθεση στον Πρόεδρο Σαρτζετάκη, φέρνει συνειρμικά στο νου των ψηφοφόρων, τον Κων. Καραμανλή... αυξάνοντας έτσι τη «γοητεία» του κ. Μητσοτάκη.

σεις» τη στιγμή που θα διαθέτει... φτηνό αυτοκίνητο για τις εκδρομές του, ή αν αντιθέτα το λάθος του Κ. Μητσοτάκη αποδειχθεί μοιραίο για την παράταξή του. Δεν υπάρχει πάντως αμφιβολία, ότι οι σύμβουλοι της Σόγιερ θα έχουν τις επόμενες μέρες αρκετή δουλειά...

ΕΧΩ ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΜΙΑ ΕΡΩΤΗΣΗ;

ΥΓ. Και η «τέταρτη εξουσία», που φρόντισε να θωπεύσει ο Α. Παπανδρέου στην αρχή της συνέντευξής του; Οι περισσότεροι από τους εκπροσώπους της, αποδείχθηκαν για μία ακόμη φορά «λίγοι», μπροστά στους πολιτικούς αρχηγούς και τις κάμερες της ΤV.

Όχι γιατί λείπουν οι ικανότητες. Αλλά επειδή στην πλειοψηφία τους έμοιαζαν να αισθάνονται περισσότερο σαν

κομματικοί απεσταλμένοι, να φοβούνται τη διατύπωση ευθέων ερωτήσεων, να προτιμούν μερικές φορές τις στημένες που διευκόλυναν τον «αρχηγό» να απαντήσει, ενώ κάποιος έφτασε μέχρι το σημείο να επιτίθεται, ή να διορθώνει προηγούμενες ερωτήσεις των άλλων «αντιπαλών» δημοσιογράφων, όπως έγινε στη συνέντευξη του Κ. Μητσοτάκη.

Και φυσικά, η εικόνα δεν σώζεται με τις εξαιρέσεις, κυρίως των δημοσιογράφων της «Ελευθεροτυπίας» στους οποίους άλλωστε —είναι άραγε τυχαίο;— οι εκάστοτε συντονιστές, φροντίζουν να δίνουν την πρώτη ερώτηση, ώστε αυτή να ξεχαστεί στη συνέχεια. Ορισμένες φορές, οι πολιτικοί αρχηγοί, αν ήταν ειλικρινείς θα έπρεπε να επαναλάβουν τη γνωστή φράση του Γούντνυ Άλλεν: «Έχω μία απάντηση. Υπάρχει καμία ερώτηση»;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ

Για τον Γκράμσι

Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ
ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

ΛΟΥΪΣ ΑΛΤΟΥΣΣΕΡ

Στοιχεία αυτοκριτικής

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

ΡΑΛΦ ΜΙΛΛΙΜΠΑΝΤ

Το Κράτος στην καπιταλιστική κοινωνία

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ

Η κρίση και ο τρίτος δρόμος

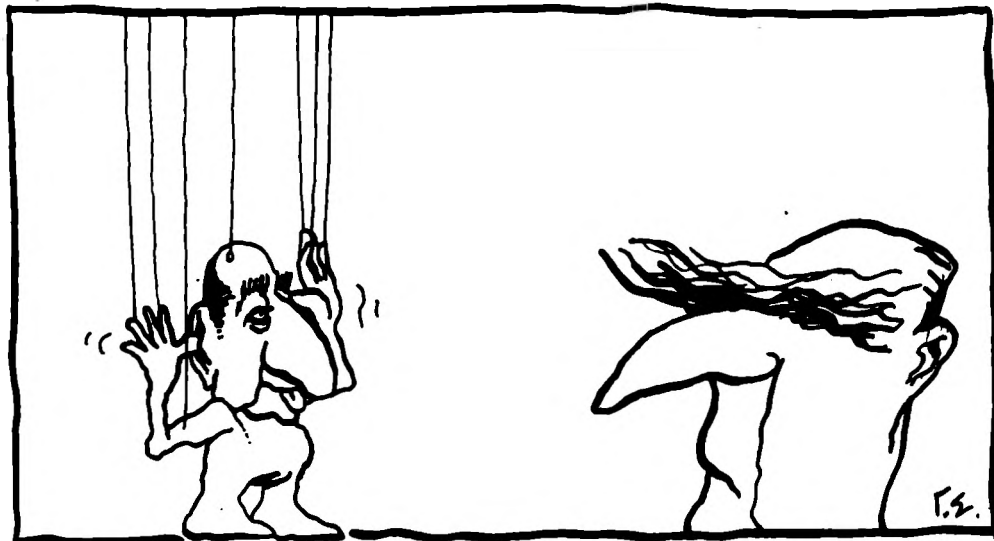

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
 ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
 Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

Από τον Καραμανλή στον Μητσοτάκη: Ένα επικίνδυνο άλμα

του Άκη Κοσώνα

Το τελικό δημιούργημα του κ. Μητσοτάκη και των οικονομικών συμβούλων του (αοράτων και μη) σχολιάστηκε ποικιλοτρόπως τόσο από τους πολιτικούς παρατηρητές, όσο και από τους ανθρώπους της «Νέας Δημοκρατίας». Η λίστα της ΝΔ χαρακτηρίστηκε από «περίεργη» ως «εξισορροπητική», οι επιλογές που έγιναν χρεώθηκαν από μερικούς παρατηρητές σε «εξωκομματικούς της ΝΔ κύκλους», ενώ άλλοι επέμεναν ότι «ο Μητσοτάκης είχε τον πρώτο και τον τελευταίο λόγο». Είναι πολύ πιθανόν, όλες οι απόψεις να περιέχουν ποσοστό αλήθειας, αφού και «περίεργη» είναι η λίστα και «εξισορροπητική» και «άτολη». Αυτό που πρέπει έντονα ν' αμφισβητηθεί είναι το κατά πόσο ο αρχηγός της ΝΔ «είχε τον πρώτο και τον τελευταίο λόγο» στη σύνθεση της λίστας. Κύκλοι του κόμματος, που είναι πάντα σε θέση να γνωρίζουν τι συμβαίνει (ή να εκτιμούν σωστά τις επερχόμενες εξελίξεις) δεν διστάζουν να συνοψίσουν τα τεκταινόμενα στην παρακάτω τοποθέτηση: «Θέλουμε δε θέλουμε, ο Μητσοτάκης είναι, αυτή τη στιγμή, ο αδιαμφισβήτητος ηγέτης του κόμματος. Αυτό που δεν κατάφεραν ποτέ να γίνουν ο Ράλλης κι ο Αβέρωφ, το κατόρθωσε ο Μητσοτάκης. Ποιος είναι σε θέση σήμερα να του αμφισβητήσει την ηγεσία; Ειδικά μετά τη λίστα που έφτιαξε, είναι πανίσχυρος». Ποιος όμως έφτιαξε τη λίστα της ΝΔ; Μήπως το Πολιτικό Γραφείο του κόμματος, με επικεφαλής τον κ. Μητσοτάκη; Τυπικά θα απαντούσε κανείς με κατάφαση —η ουσία όμως βρίσκεται στο γεγονός ότι 10 τουλάχιστον καίριοι νομοί τελούσαν υπό την επίβλεψη ισχυρών οικονομικών παραγόντων που αποφάσιζαν για το ποιος θα είναι μέσα και ποιος όχι. Το μέλος του Π.Γ., ή του εκλογικού συμβουλίου που είχε επιφορτιστεί με την ανακοίνωση της απόφασης των κύκλων αυτών, ανελάμβανε την υποχρέωση «να πείσει» τα υπόλοιπα μέλη, στο βαθμό που ήσαν απληρο-

φόρητα για τις αποφάσεις του Οικονομικού Διευθυντήριου. Εάν κάποιο από τα μέλη συνέχιζε να έχει αντιρρήσεις και να στηρίζει άλλον υποψήφιο, σήμαινε ότι είναι ανίσχυρο, ή ότι «έθετε εαυτό εκτός εξελίξεων». Αντιρρήσεις είχε —και μάλιστα έντονες— ο κ. Στεφανόπουλος, αυτό όμως δεν μπορεί απαραίτητα να σημαίνει έλλειψη συμμετοχής του στο ιδιόμορφο αυτό Διευθυντήριο, αλλά προσπάθεια επιβολής του δικού του παιχνιδιού. Ενός παιχνιδιού που σκοπό είχε (και εύλογα —πλην κοντόφθαλμα) την ισχυροποίηση του Κωστή Στεφανόπουλου στην εσωκομματική μάχη της ΝΔ. Οι 41 βουλευτές που ψήφισαν τον Κ. Στεφανόπουλο στις 2 Σεπτεμβρίου του '84, ως εκφραστή της ανανεωτικής τάσης του κόμματος, θα πρέπει να είναι απογοητευμένοι αν μη τι άλλο, αφού διαπίστωσαν ότι ο Πατρινός πολιτικός όχι μόνο δεν υποστήριξε την ανανέωση και «δεν έδωσε μάχη για τους ανθρώπους του, πλην κάποιων εξαιρέσεων», αλλά υπεραμύνθηκε της σωτηρίας των σκληρών δεξιών και γερόντων του κόμματος.

Δεν είναι τυχαίο ότι, εκτός από τον κ. Στεφανόπουλο, κανείς άλλος από τους μετέχοντες στις αποφάσεις δεν είχε σπουδαίες αντιρρήσεις στην προώθηση «κάποιων νέων» που το μόνο τους προσόν «είναι η νεότης κι όχι μόνον αυτή της ηλικίας αλλά και της ασχολίας με την πολιτική».

Έτσι, οι «κάποιοι νέοι» μπήκαν στους συνδυασμούς σε εκλόγιμες ή οριακές θέσεις των ψηφοδελτίων, σαν εκφραστές μεγάλων οικονομικών συγκροτημάτων που αναπτύχθηκαν με τις συναλλαγές τους με τη χούντα. Ανανεωτικό στέλεχος της ΝΔ (που σήμερα, πάντως, ως «πολιτικό ον» δηλώνει Νεο-Μητσοτακικός) διερωτάται χαρακτηριστικά «ποια άραγε τάση εκπροσωπούσαν αυτοί οι κάποιοι νέοι στο κόμμα τόσο καιρό και δεν τους ξέραμε». Τάση; Τι τάση δηλαδή; Στον κατάλλη-

Η ΛΙΣΤΑ ΤΗΣ ΝΔ

Υπόγεια κριτήρια και φανερές σφαγές

Ο αποκλεισμός από τη λίστα της ΝΔ «σίγουρων» ονομάτων και η εμφάνιση κάποιων άλλων, προκάλεσε σειρά αντιδράσεων, που λίγο έλειψε να στοιχίσουν ακριβά στον κ. Μητσοτάκη. Ο αρχηγός της ΝΔ κινδύνευσε να βρεθεί κατηγορούμενος (και δημόσια) για τις υπερεξουσίες που ανέθεσε στο άμεσο περιβάλλον του και πιο συγκεκριμένα στην κόρη του κ. Ντόρα Μπακογιάννη και τη σύζυγό του κ. Μαρίκα Μητσοτάκη. «Είναι κατάντια να βλέπεις εν ενεργεία βουλευτές να κλαίνε στα πόδια της Μαρίκας ή να παρακαλάνε τη Ντόρα για να σωθούν» μας είπε χαρακτηριστικά ...ανενεργός βουλευτής.

Περισσότερο όμως ενδιαφέρον από τις επιλογές της κ. Μπακογιάννη και της κ. Μητσοτάκη, παρουσιάζουν οι αποφάσεις του αρχηγού της ΝΔ σχετικά με στελέχη που κανείς δεν περίμενε ότι θα απουσιάζουν από τους συνδυασμούς. Θ' ασχοληθούμε με 4 τέτοιες περιπτώσεις που πιθανόν να καταδείξουν και μεγάλο μέρος της συλλογιστικής και των δεσμεύσεων Μη-

τσοτάκη.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΠΡΩΤΗ: Αφορά τον αποκλεισμό των κ. Μούτσιου, Μποκοβού και Κάκαρη. Κοινό σημείο των τριών, οι «καραμανλικές ρίζες» τους. Οι καλά πληροφορημένοι στη ΝΔ, μιλώντας για το κόψιμο των Μούτσιου και Μποκοβού λένε: «πρόκειται για το μεγαλύτερο χτύπημα στον ίδιο τον Καραμανλή». Οι δύο Θεσσαλονικείς απείλησαν με αυτονόμησή τους από το κόμμα της ΝΔ, για να μεταπειστούν αργότερα από τα κέντρα αποφάσεων στα οποία «ανήκουν»—κέντρα που συνιστούν «υπομονή» και «αυτοσυγκράτηση». Στον κ. Χρήστο Κάκαρη τονίστηκε ότι δεν συμπεριλαμβάνεται στη λίστα του Υπόλοιπου Αττικής (αν και ήταν δύο φορές βουλευτής —το '74 και το '77— και τρίτος μετά τους κ. Κατσιγιάννη και Φράγκο το '81), επειδή «γενικά δεν θα μπουν πολιτευτές». Πολιτευτές μπήκαν αρκετοί, ο κ. Κάκαρης όμως κόπηκε...

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Περιλαμβάνει τους κ. Παπαευθυμίου και Ψαρρέα. Για

τους δύο, όπως και για άλλους, ο κ. Μητσοτάκης φέρεται ότι επικαλέστηκε «λόγους ανανέωσης και δημοκρατίας», μια και προέρχονται από την «Εθνική Παράταξη». Δεν δίστασε, όμως, να συμπεριλάβει στους συνδυασμούς τους χουντικούς Μαλεβίτη (στην Αχαΐα) και Ευμοιρίδη (Δράμας), διατηρώντας παράλληλα, τον κ. Βεζδρεβάνη (Θεσπρωτίας) και τον κ. Μπάλκο (Πρέβεζας). Επίσης, έβγαλε μεν τον κ. Μανίκα (Φθιώτιδας), τοποθέτησε δε, δεύτερο στη Φλώρινα τον ακροδεξιό κ. Μαυρίδη. Σημειώνουμε ότι ο Γ. Ψαρρέας, πήγε τελικά στην ΕΠΕΝ, αλλά το περασμένο Σάββατο μετάνιωσε κι έφυγε...

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΡΙΤΗ: Σ' αυτή ανήκουν οι ανανεωτικοί Τ. Γεννηματάς, Δ. Μητακίδης και Γ. Πανούρης. Δεν υπήρχε κανείς που να μην θεωρούσε σίγουρη την τοποθέτησή σε εκλόγιμες θέσεις των τριών, που κόπηκαν για διαφορετικούς ο καθένας λόγους, αλλά αντιμετωπίζοντας σαν κοινή «κατηγορία» τις ανανεωτικές τους τάσεις. Έτσι, στην περίπτωση του Τάκη Γεννημα-

λο χρόνο επιβλήθηκαν «από τα πάνω» (κι είναι η πρώτη φορά που λέμε την έκφραση αυτή για τη ΝΔ και δεν εννοούμε τον Κωνσταντίνο Καραμανλή) για να θέσουν σε πρακτική εφαρμογή τον φιλελευθερισμό που υπόσχεται ο κ. Μητσοτάκης από τις αφίσες και από τα μπαλκόνια όλης της χώρας. «Μέχρι τώρα μιλάγαμε για ασυδοσία, αλλά δεν ξέραμε τι ακριβώς μπορεί να συμβεί με τον Θατσερισμό που επαγγέλλεται η σημερινή ΝΔ» τονίζει άλλο ανανεωτικό στέλεχος του κόμματος και συνεχίζει:

«Ναι, φτηνό αυτοκίνητο θα πάρεις, αλλά όχι μόνον θα σου το πάρουν από αλλού, αλλά οι φόροι με τους οποίους θα βρεθείς αντιμέτωπος, θα σου θυμίσουν τις απεργίες της Δυτικής Γερμανίας και της Αγγλίας. Βέβαια, θα έχεις το δικαίωμα να διαλέγεις τον δικό σου γιατρό, απορρίπτοντας το ΕΣΥ, αλλά για πες μου: ο κοσμάκης που θα τρέξει; Όπου και πριν, δηλαδή σ' έναν από τους 100-200 μεγαλογιατρούς καθηγητές, γιατί έτσι έχει μάθει: να έχει εμπιστοσύνη στους καθηγητές μόνο. Και η απελευθέρωση του συναλλάγματος για ιατρικούς λόγους, τι σημαίνει πρακτικά; Σημαίνει ότι όποιος άρρωστος έχει λεφτά, μπορεί να τα βγάλει έξω και να πάει στο Λονδίνο να γίνει καλά. Εμείς εδώ, δηλαδή, σηκώνουμε τα χέρια: ούτε μπορούμε, ούτε θέλουμε να δημιουργήσουμε τις προϋποθέσεις για ποιοτική βελτίωση της περίθαλψης».

Ο παραπάνω μονόλογος, ανήκει σε στέλεχος που «δεν έχει ψώνιο να γίνει βουλευτής» κι έτσι δεν μπορούμε να του χρεώσουμε κάποια πικρία που δεν είναι στη λίστα.

ΤΟ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟ ΑΛΜΑ ΕΝΟΣ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

Αν το άλμα από τον Καραμανλή στον Μητσοτάκη είναι επικίνδυνο για τη «Νέα Δημοκρατία», για την Ελλάδα μπορεί να αποβεί και άκρως επιφοβο. Η ΝΔ δεν είναι ένα κόμμα του 5 ή 15% για να έχει την «άνεση» παρόμοιων αλμάτων. Το πέρασμα από τον Κωνσταντίνο Καραμανλή στον Κων. Μητσοτάκη δεν είναι «μια φυσιολογική και εξελικτική πορεία». Δεν πρόκειται μόνον για αλλαγή στρατηγικής και τακτικής, αλλά για τελείως διαφορετική ηθική και ιδεολογία, γιατί «αν ο Καραμανλής εξέφραζε και το λαϊκό στοιχείο και είχε κατορθώσει να αμβλύνει τις αντιπαλότητες μεταξύ αστικής κι εργατικής τάξης, ο Μητσοτάκης έρχεται να υπογραμμίσει αυτές τις καθοριστικές διαφορές και να δώσει τη μάχη του, βάζοντας τα πράγματα στη θέση τους: από εδώ είμαστε εμείς, κι από εκεί οι άλλοι, που θέλουν να μας πάρουν όσα έχουμε». Αυτή ακριβώς είναι η βαθύτερη έννοια των Μητσοτακικών συνθημάτων —«ελάτε να γίνουμε όλοι πλούσιοι!». Κι αν αυτό το επεκτείνουμε λιγάκι και ρωτήσουμε «πώς θα τα καταφέρουμε;» θα μας το αποδείξει με την πολιτική του. Το σύνθημα του Καραμανλή ήταν «όλοι είμαστε

αδέρφια. Η Ελλάς δεν έχει ανάγκη πολιτικολογίας, αλλά εργασίας». Ομοψυχία, αδελφοσύνη, ομόνοια, ε, κι αν γίνονται και μερικές απεργίες, καλές είναι κι αυτές για να φαίνονται και κάποιες μίνιμουμ αντιθέσεις. Στην περίπτωση Μητσοτάκη, δεν χρειάζονται αυτές οι απεργίες. Οποιαδήποτε απεργία θα έχει τη μορφή της ολόπλευρης αντιπαράθεσης μιας τάξης με μιαν άλλη. «Ο ισχυρός καπιταλισμός (που δεν υπάρχει στην Ελλάδα, αλλά είναι ώρα να δημιουργηθεί) δεν επιτρέπει φολκλορικές πορείες και ανιαρές διεκδικήσεις». Κι είναι αλήθεια, ότι σε συνθήκες στυγνής οικονομικής εξάρτησης κι ελέγχου του κράτους από ισχυρούς καπιταλιστικούς παράγοντες, η επιλογή της απεργίας παύει να είναι δικαίωμα και ανάγεται αναδρομικά (και αντίθετα στις ιστορικές παραδόσεις) σε θέμα προς επίλυση. Σε αίτημα για κατάκτηση, όπως θα 'λεγε και το ΚΚΕ.

Πως έγινε, ή πως γίνεται το άλμα αυτό της ΝΔ, από διαχειριστικό και εμπειρικό/καραμανλικό, λαϊκό κόμμα, σε απρόσωπο πολυεθνικό και ουσιαστικά σκληρότερο δεξιό/Μητσοτακικό κόμμα; Είναι φανερό, ότι οι μεταλλαγές δεν συμβαίνουν μαγικά. Το γεγονός ότι ο κ. Παπανδρέου και ο κ. Μητσοτάκης είχαν κοινή άποψη (ή διαίσθηση αν θέλετε) για το μέλλον του Κων. Καραμανλή, κάθε άλλο παρά τυχαίο είναι. Ο κ. Μητσοτάκης αποδείχτηκε «περισσότερο ισχυρός απ' όσο νομίζαμε», αφού βέβαια ευνοήθηκε και από τις χρονικές συγκυρίες. Ο κ. Ράλλης, ο κ. Αβέρωφ, αποτέλεσαν —ο καθένας στη δική του έκδοση— ομοιώματα του Κ. Καραμανλή και λειτούργησαν σαν τέτοια. Οι βουλευτές της ΝΔ ήξεραν (ή διαισθάνονταν) τι έκαναν τη στιγμή που ψήφιζαν τον Μητσοτάκη κι όχι τον Στεφανόπουλο για αρχηγό του κόμματος. Τι θα ήταν ο Κωστής Στεφανόπουλος; Απλά, μια τρίτη συνέχεια των κ. Ράλλη και Αβέρωφ. Ο εμπειρισμός των βουλευτών, το ένστικτο αυτοσυντήρησης, τους οδήγησε στον ακραιφνή εκπρόσωπο του ρηγκανικού νεο-φιλελευθερισμού, σαν μόνη εναλλακτική λύση για το πέρασμα του κόμματος από τον «περίεργο λαϊκίστικο καραμανλικό χαρακτήρα του», στη διαδικασία οικοδόμησης ενός κλασικού δυτικού καπιταλιστικού κόμματος/επενδυτή.

Κι ο Καραμανλής; Αυτή θα είναι κοινή ερώτηση σε πολλούς παρατηρητές και ψηφοφόρους. Κι οι ανανεωτές της ΝΔ απαντούν: «Ο Καραμανλής δεν πρόκειται να εμφανιστεί τώρα. Είναι ίσως υποχρεωμένος να παρακολουθήσει τις διαδικασίες μεταλλαγής του κόμματός του και να παρουσιαστεί αργότερα, κι όχι σαν τον «Καραμανλή», αλλά σαν ιδεολογία, σαν Καραμανλισμός. Σαν κίνημα δηλαδή, που θα επικαλείται και πάλι (αν και όταν είναι ανάγκη) την Εθνική Συσπείρωση».

Η «Νέα Δημοκρατία» μπήκε στη διαδικασία του άλματος, έχει ήδη τη φορά του και πρέπει να το κάνει. Απομένει να γίνει αντιληπτή η φορά, πριν γίνει το άλμα. Ή, ν' αποτύχει το άλμα. □

τά, φέρεται σαν καθοριστικό αμάρτημα ότι αρθρογράφησε στο «Αντί» και την «Αυγή». Πέρα όμως από αυτό, οι οικονομικοί κύκλοι του Πειραιά (γνωστοί εφοπλιστές ασχολούμενοι παράλληλα και με τα αθλητικά «καυτά ζητήματα» του τόπου) αποφάσισαν και επέβαλαν στο ψηφοδέλτιο της Α' περιφέρειας τον κ. **Μαρινάκη** (δημοτικός σύμβουλος του χουντικού δήμαρχου Σκυλίτση) και τον κ. **Καλού...** Στον κ. Γεννηματά, προτάθηκε από τον αρχηγό του κόμματος, η ...τιμητική συμμετοχή του στην τελευταία θέση του ψηφοδελτίου, πρόταση που εύλογα απορρίφθηκε. Ο Δημοσθένης Μητακίδης, έπεσε προφανώς θύμα των επιλογών του Αχιλλέα Καραμανλή, μια και ο Κρης αρχηγός «του άφησε τις Σέρρες για να παίζει!». Όταν ο κ. Αχ. Καραμανλής βρέθηκε μπροστά στο δίλημμα «Μητακίδης ή Αγγελούσης» προτίμησε τον δεύτερο, αφού ο κ. Μητσοτάκης είχε δεσμευτεί στον παλιό φίλο του ότι θα τον τοποθετήσει σε εκλόγιμη θέση. Έτσι, στην 5η θέση βρέθηκε κάποιος κ. Παναγιωτίδης, κι όχι ο Δ. Μητακίδης, που διατηρεί μεν μεγάλη δύναμη στο νομό, αλλά δεν ανήκει στην αυλή του τοπάρχη.

Ο Γ. Πανούρης κόπηκε με βέτο του κ. **Αβέρωφ**. Ο πλέον ένθερμος βουλευτής - ο-

παδός του **Γεωργίου Ράλλη**, βρέθηκε εκτός λίστας, τη στιγμή μάλιστα που υποστήριζαν όλοι την υποψηφιότητά του. Και ο πρώην πρωθυπουργός δεν μπόρεσε να κάνει τίποτα. Αντίθετα, ο Ευάγγελος Αβέρωφ πέρασε τον προστατευόμενο του Ελ. Καλογιάννη (κάλη κτλ.) στη δεύτερη θέση... Να που, ακόμη και σήμερα, «**Αβέρωφ σημαίνει δύναμις**».

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΕΤΑΡΤΗ: Ο Αριστείδης Γιαπαλής υπήρξε ο προσωπικός σύμβουλος του Κωστή Στεφανόπουλου. Ο κ. Στεφανόπουλος όμως «δεν μπόρεσε» να τον βάλει στη Λέσβο, όπου το '81 είχε έρθει δεύτερος, μάλιστα, μετά τον κ. Νιάνια. Παράξενη αν μη τι άλλο η «**δυσκολία Στεφανόπουλου**» να βοηθήσει (άλλωστε ο κ. Γιαπαλής έμπαινε δικαιωματικά στο συνδυασμό), στο βαθμό που έδωσε μάχες για τη σωτηρία των εκπροσώπων της παλαιοδεξιάς, όπως ο κ. **Σταμάτης**, ή ακόμη ο κ. **Λαυρεντίδης**. Αντί του Αρ. Γιαπαλή μπήκε δεύτερος ο **Γ. Γιαννέλης** (στέλεχος του ΕΠΟΚ), πιθανόν στα πλαίσια του εκδημοκρατισμού του κόμματος...

● Επίσης, αίσθηση προκάλεσε η περίπτωση του **Γιώργου Ροδίου**, πρώην υφυπουργού Αμύνης, που έμεινε έξω από τη λίστα της Ξάνθης. Εκεί, ο κ. Μητσοτάκης

αναγκάστηκε να βάλει στη δεύτερη θέση (μετά τον κ. Αλεξίου) τον εκπρόσωπο της τουρκικής μειονότητας **Σερδάρ Ζαδέ Χιουσνού**, αφού και το ΠΑΣΟΚ έκανε το ίδιο. Στον κ. Ροδίου προτάθηκε να είναι τρίτος, πράγμα που δεν δέχτηκε.

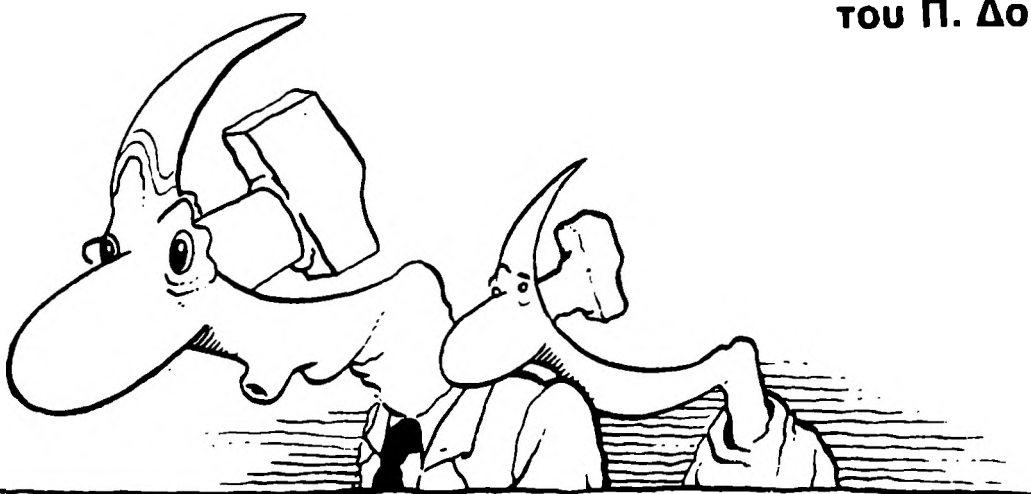
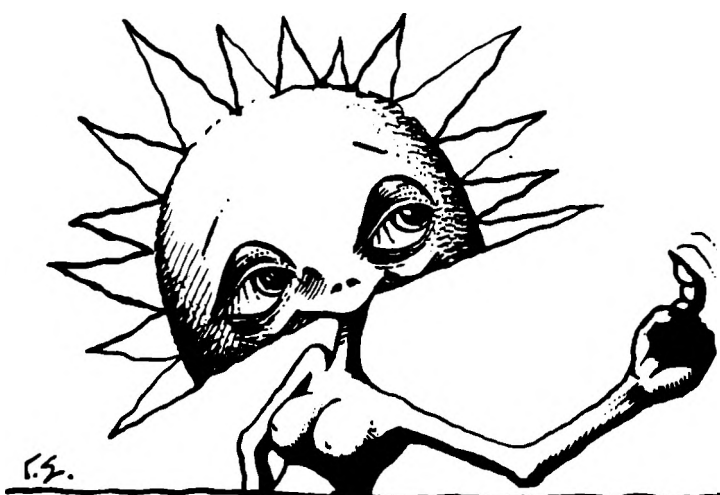
● Άλλη μια χαρακτηριστική περίπτωση παλαιοκομματισμού: Παρέμεινε στη 2η θέση του συνδυασμού Ημαθίας ο κ. **Άγγελος Βαλταδώρας** σε βάρος του κεντρώου **Γιώργου Χιονίδη**. Στον κ. Χιονίδη είχε τονιστεί ότι θα είναι δεύτερος μετά τον κ. **Χατζηδημητρίου**.

● Είναι πάντως ενδεικτική της κοινής αντίληψης που επικρατεί για «**τη δύναμη του Μητσοτάκη**» η στάση όλων ή των περισσότερων υποψήφιων που δεν μπήκαν στις λίστες: δήλωσαν συμπαράσταση στο κόμμα και πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους. Και δεν αναφερόμαστε σε περιπτώσεις όπως αυτή του κ. **Κατσαφάδου** (Α' Πειραιά), που απείλησε ότι θα πάει στην ΕΠΕΝ, αλλά όταν του υποσχέθηκαν τη δημαρχία... άλλαξε γνώμη. Εκτός από τον βουλευτή Ζακύνθου κ. **Μάργαρη**, που έκανε σφοδρή επίθεση στον κ. Μητσοτάκη όταν κόπηκε, όλοι οι άλλοι (προσωρινά τουλάχιστον) δέχτηκαν την απόφαση.

Α. Κ.

Κόμματα στήριξης ή διαμαρτυρίας

του Π. Δουβή

Με την έναρξη της προεκλογικής περιόδου αναπτύχθηκε στην Κομμουνιστική Αριστερά ένας ευνόητος και εύλογος φανατισμός. Τα δύο ΚΚ διέγνωσαν με σαφήνεια ότι στις επόμενες εκλογές δε διακυβεύεται μόνον η διακυβέρνηση της χώρας, αλλά και το ίδιο το μέλλον τους. Η λογική συνέπεια αυτής της εκτίμησης ήταν να υψώσουν τον τόνο της κριτικής προς το ΠΑΣΟΚ και να ανακαλύψουν με σχετική καθυστέρηση επιχειρήματα διπλής όψεως που θα ήταν δυνατόν να είχαν νομίμως προβληθεί από την επομένη των εκλογών της 17ης Οκτωβρίου 1981. Όπως ήταν αναμενόμενο, αυτή η σχετικά αιφνίδια και ενόψει της εκλογικής συγκυρίας επικίνδυνη μεταστροφή, προκάλεσε ποικίλες αντιδράσεις, οδήγησε σε αναδιάταξη των μετώπων και σε ανασύνθεση των συμμαχιών στους κόλπους των κομματικών τους οργάνων, και εντέλει φαίνεται πως διαπερνά και την ίδια την εκλογική πελατεία τους, απειλώντας τα δύο ΚΚ με συρρίκνωση των εκλογικών ποσοστών τους.

Ωστόσο το σημερινό αδιέξοδο δεν προέκυψε την επομένη της 9ης Μαρτίου, όταν ο ηγετικός πυρήνας του ΠΑΣΟΚ πήρε την απόφαση να προτείνει ως νέο πρόεδρο τον κ. Χρ. Σαρτζετάκη. Αυτή η απόφαση έφερε με ένταση στην επιφάνεια εκείνα τα στοιχεία που είτε η μυωπική μακαριότητα είτε ο κομματικός πατριωτισμός κατάφερναν να αποκρύψουν. Διότι είναι πασιδηλό ότι η κομμουνιστική Αριστερά τις τρεις τελευταίες δεκαετίες έχει καθηλωθεί σ' ένα ποσοστό που ανάλογα με το είδος της εκλογικής αναμέτρησης κυμαίνεται ανάμεσα στο 12% και το 15%. Όταν οι εκλογές είναι ήπιες —όταν δηλαδή δεν τίθεται άμεσο πρόβλημα εξουσίας— τα δύο ΚΚ κατορθώνουν να συγκεντρώσουν το μέγιστο της εκλογικής τους δύναμης και να λειτουργήσουν ως κόμματα που συσπειρώνουν τις ψήφους κοινωνικής δυσαρέσκειας. Όταν αντίθετα οι εκλογές γίνονται σ' ένα κλίμα οξύτητας και από την έκβασή τους κρίνεται η μέλλουσα κυβέρνηση, αυτομάτως και τα δύο ΚΚ μετατρέπονται σε *κόμματα - στηρίγματα*, στα οποία ανατίθεται το ύψιστο καθήκον της μεταφοράς ψήφων από τη δεξαμενή της Αριστεράς προς το κόμμα που δίνει τη μάχη εναντίον της Δεξιάς.

Σήμερα το ΠΑΣΟΚ ζητά από την κομμουνιστική Αριστερά να επαναλάβει σε νέα εκδοχή το γνωστό αυτό ρόλο. Να ξαναβρεί δηλαδή στις νέες συνθήκες τη νοοτροπία και τα συνθήματα του 1964 και ώριμη από τις περιπέτειες που μεσολάβησαν να επανορθώσει το ιστορικό πολιτικό σφάλμα του 1952. Αυτό είναι το νόημα της ομιλίας του πρωθυπουργού στη Λάρισα, που υπενθύμισε τις καταστροφικές συνέπειες της γραμμής «τι Πλαστήρας - τι Παπάγος». Βέβαια η επιλεκτική μνήμη του κ. Παπανδρέου δεν ανέσυρε από το παρελθόν και τον εκλογικό νόμο που έδωσε στον «Ελληνικό Συναγερμό» την απόλυτη πλειοψηφία και τη δυνατότητα να οικοδομήσει αυτό που αργότερα ονομάσαμε «Κράτος της Δεξιάς».

Για τα δύο ΚΚ όμως αυτό το αίτημα του ΠΑΣΟΚ είναι απαρράδεκτο. Ισοδυναμεί με αυτοχειριασμό. Με αποδοχή δηλαδή του περιθωριακού πολιτικού ρόλου που λίγο ως πολύ τα ίδια —για διαφορετικούς το καθένα λόγους— επεφύλαξαν στον εαυτό τους.

ΚΚΕ: η φυγή προς τα εμπρός

Για το ΚΚΕ, που είδε τα τελευταία δύο χρόνια την οργανωτική δομή του να συρρικνώνεται, το επίπεδο στράτευσης να πέφτει κατακόρυφα, την επιρροή του στα σωματεία και τους φοιτητές να κάμπεται και το εκλογικό ποσοστό του στις ευρωεκλογές του 1984 να γίνεται συγκρίσιμο με το ποσοστό του ΚΚΕ εσ., αυτή η αναγκαστική πολιτική αποστρατεία είναι αδιανόητη. Τα παραδείγματα του Ισπανικού και του ιδεολογικά συγγενούς Γαλλικού ΚΚ λειτουργούν εδώ ως αποτροπαϊκά σύμβολα.

Επιχειρεί λοιπόν τη δική του «φυγή προς τα εμπρός» και ακολουθεί τη χρυσή συνταγή του ΠΑΣΟΚ ανακαλύπτοντας τέσσερις εβδομάδες πριν τις εκλογές την «αριστερή εκδοχή της σύγκρουσης των δύο κόσμων». (Ενδιαμέσως βέβαια έχασε τη μοναδική ευκαιρία να βγει από το γκέτο, όταν κατά την εκλογή του νέου προέδρου και την αναθεώρηση του Συντάγματος κλήθηκε να επιβεβαιώσει το ρόλο του βωβού κομπάρσου και έσπευσε να ανταποκριθεί στη διανομή). Ωστόσο, το κρίσιμο επιχείρημα με το οποίο δίνει την εκλογική μάχη δεν φαίνεται να αντέχει στην ασφυκτική πίεση που ασκεί το ΠΑΣΟΚ. Η αφαίρεση από το ΠΑΣΟΚ της αυτοδυναμίας και η σύστοιχη εκλογική ενίσχυση του ΚΚΕ δεν αρκεί για να πείσει τα οριακά ποσοστά των ψηφοφόρων που είναι απαραίτητα για την εκλογή 27 βουλευτών. Ο «Ριζοσπάστης» (19 Μαΐου 1985), που σε μια νέα εκδοχή του πρωτοπόρου συνθήματος «εμπρός για το 17%» υπολογίζει τις ψήφους που απαιτούνται για να επιτευχθεί ο στόχος, φαίνεται να λησμονά πως οι ψηφοφόροι έχουν ανάγκη και από πολιτικά επιχειρήματα για ν' αντισταθούν στον μείζονα εκβιασμό της επιστροφής της Δεξιάς, που όσο προσεγγίζουμε την ημέρα των εκλογών θα γίνεται εντονότερος. Και προφανώς ούτε η επίκληση της ιστορικά και ταξικά βεβαιωμένης συνέπειας του ΚΚΕ, ούτε η καταγγελία του εκλογικού νόμου αρκούν. Διότι για να οδηγήσει σε ψήφο υπέρ του ΚΚΕ, «η θεωρία της συνέπειας» πρέπει να στηρίζεται σε μια θετική πολιτική πρόταση διεξόδου από την κρίση, η οποία να έχει αντιπαρατεθεί με επιτυχία στην πολιτική του ΠΑΣΟΚ που σήμερα καταγγέλλεται ως αντιφατική, αδιέξοδη και εντέλει απλώς εκσυγχρονιστική. Φοβούμαι πως μάλλον συμβαίνει το ακριβώς αντίθετο.

Η πασοκική εκδοχή του προγράμματος της προδικτατορικής Αριστεράς υπερφαλάγγισε το ΚΚΕ, το παρόπλισε και το εξανάγκασε να παίζει είτε το ρόλο του ανεύθυνου πλειοδότη είτε

του άχαρου μιμητή. Η πλειοδοσία του ΚΚΕ σε τομεακά συντεχνιακά αιτήματα και η γενικόλογη κι αφηρημένη καταγγελία των μονοπωλίων, σε συνδυασμό με τη μονεταριστική οικονομική πολιτική που προβάλλει ο Κ. Μητσοτάκης, εύκολα οδηγεί ένα τμήμα των εργαζομένων στο συμπέρασμα πως αν θέλουν να διατηρήσουν το επίπεδο των κατακτήσεών τους, οφείλουν σήμερα να ψηφίσουν ΠΑΣΟΚ.

Δεν ξέρω σε ποιο βαθμό αυτή η απαισιόδοξη για το ΚΚΕ πρόβλεψη θα επαληθευτεί. Είναι όμως, βέβαιο πως το γενικόλογο και αφηρημένο σοσιαλιστικό όραμα του ΚΚΕ, ελλείπει πραγματικών αποδείξεων, τρίζει σήμερα επικίνδυνα. Και φυσικά αδυνατεί να θεμελιώσει το αίτημα για αυτόνομη και αυθούπαρκτη πολιτική υπόσταση. Η υπενθύμιση λοιπόν που γίνεται από στελέχη του ΠΑΣΟΚ, ότι η Αριστερά δεν μπορεί να επικαλείται την αυτόνομη υπόστασή της όσο ετεροπροσδιορίζεται, κινδυνεύει να βρίσκει πρόθυμους ακροατές.

Οι συνεργαζόμενοι ως ανάχωμα

Το δεύτερο επιχείρημα με το οποίο το ΚΚΕ επιχειρεί να ξεφύγει από τη λαβίδα «κόμμα - στήριγμα / ψήφος δυσαρέσκειας» είναι οι συνεργαζόμενοι. Φαίνεται πως το θεωρεί τόσο σημαντικό ώστε το έβαλε και στον τίτλο του ψηφοδελτίου του. Η αδυναμία να απαντηθεί με σαφήνεια, στο κοινωνικό και πολιτικό πεδίο, το ερώτημα «γιατί να ψηφίσω ΚΚΕ», αναπληρώνεται με την πολιτική των συνεργασιών που ήταν ομολογουμένως επιτυχής. Σκοπεύοντας στη δυσαρέσκεια που έχουν προκαλέσει οι αντιφάσεις του ΠΑΣΟΚ στην αριστερή του πτέρυγα, και αξιοποιώντας την ιδεολογική, πολιτική και οργανωτική ακόμα όσμωση που συνέδεε σχεδόν για μια δεκαετία τους οπαδούς και τα μέλη του ΠΑΣΟΚ και του ΚΚΕ στα σωματεία και τους συνδικαλιστικούς και πολιτικούς αγώνες, το ΚΚΕ επιχειρεί να τους αποδείξει πως είναι δυνατή η πολιτική μεταστροφή του ΠΑΣΟΚ. Το κόμμα τους, που αλλιώς το οραματίστηκαν κι αλλιώς εξελίχθηκε, μπορεί να αναβαπτισθεί στα νάματα του ριζοσπαστικού σοσιαλισμού, εφόσον προηγουμένως τιμωρηθεί με την ποινή της απώλειας της αυτοδυναμίας.

Το ΚΚΕ με αυτό το άνοιγμα επιχειρεί να συναιρέσει στο πεδίο της πολιτικής σκηνής δύο εκ διαμέτρου αντίθετους πολιτικούς στόχους. Να κεφαλαιοποιήσει δηλαδή τη δυσαρέσκεια και να την μετατρέψει σε απόδειξη της αυτόνομης υπόστασής του καταναγκάζοντας το ΠΑΣΟΚ στο μονόδρομο της μετεκλογικής συνεργασίας. Παράλληλα βελτιώνει την προεκλογική του εικόνα και τοποθετείται στον πολιτικό ορίζοντα στη θέση που διεκδικεί και το ΚΚΕ εσ.

Είναι φυσικά δύσκολο να προβλέψει κανείς το αποτέλεσμα της συνδυασμένης χρήσης αυτών των επιχειρημάτων, ιδιαίτερα όταν διανθίζονται με μια ισχυρή αντιδεξιά δόση και υποστηλώνονται με την πεποίθηση ότι η Δεξιά είναι αδύνατον να συγκεντρώσει την απόλυτη πλειοψηφία των βουλευτών και να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση. Παρόλα αυτά η λαβίδα εξακολουθεί να λειτουργεί. Το χώρο που ενδέχεται να διατηρήσει το ΚΚΕ στην πολιτική ζωή —αν τελικά οι συνεργαζόμενοι λειτουργήσουν ως αποτελεσματικό ανάχωμα και αναχαιτίσουν τη διαρροή των ψηφοφόρων— θα τον διατηρήσει και η συμπληρωματική συνιστώσα του ΠΑΣΟΚ, απειλούμενο συνεχώς με την εσχάτη των ποινών, δηλαδή την αυτομόληση των σημερινών συνεργαζομένων και την επιστροφή στην αφετηρία του.

Η εναγώνια μοναξιά του ΚΚΕ εσ.

Παρόμοια αδιέξοδα αντιμετωπίζει, με ιδιαζόντως οξύτερο

τρόπο, και το ΚΚΕ εσ. Αν το ΚΚΕ κατορθώνει, από εκλογική αναμέτρηση σε εκλογική αναμέτρηση, με ελαφρές αυξομειώσεις να ξαναβρίσκει το ποσοστό του, το ΚΚΕ εσ. κυριολεκτικά εκσφεδονίζεται από τα όρια της διάλυσης στα όρια της ευφορίας. Το φαινόμενο των εκλογών του 1981 που κινδυνεύει να επαναλειφθεί, όχι πια σε διάστημα κυριολεκτικά λεπτών, αλλά με ένα χρόνο διαφορά ανάμεσα στην ευρωκάλη του Ιουνίου 1984 και την κάλη των επόμενων βουλευτικών εκλογών, αποτελεί ακαταμάχητο τεκμήριο. Χωρίς στέρεες συνδέσεις με τα πραγματικά κοινωνικά μορφώματα, χωρίς σταθερή και μόνιμη πολιτική παρουσία, χωρίς δεσμούς με έστω ένα σημαντικό μέρος των ψηφοφόρων του, είναι αναγκασμένο σε κάθε εκλογική μάχη να διακυβεύει την ύπαρξή του. Η αδυναμία του να συναρθρώσει ένα αρχικό και αναλυτικά διατυπωμένο όραμα δημοκρατικού δρόμου για το σοσιαλισμό με τα πραγματικά κοινωνικά μέτωπα και να επεξεργαστεί συγκεκριμένες και θετικές προτάσεις διεξόδου γύρω από τις οποίες θα συσπειρώσει και θα εμπεδώσει τους δεσμούς του με πραγματικές κοινωνικές δυνάμεις, του αφαιρεί τη δυνατότητα να πραγματοποιήσει στην πολιτική, αυτό που ο Μαρξ ονομάζει στην οικονομία, πρωτογενή συσσώρευση κεφαλαίου. Συνακόλουθα ακυρώνονται και οι όποιες ελπίδες για τη μελλοντική απογείωση. Παραμένει λοιπόν καταδικασμένο να επικαλείται μονότονα την ανάγκη του διαλόγου και της ευρύτερης δυνατής συσπείρωσης, χωρίς να είναι ικανό ούτε να την επιβάλει, ούτε πολύ περισσότερο να την ηγεμονεύει.

Στις ερχόμενες εκλογές παρουσιάζεται τελικά με λίστες μονοκομματικές. Ελάχιστοι ανένταχτοι διανοούμενοι που φιλοξενούνται, λειτουργούν περισσότερο ως υπογραφές υποστήριξης παρά ως μαχόμενες πολιτικές δυνάμεις. Κι όμως δεν έλειψαν παντελώς οι προτάσεις. Παρότι τα εσωκομματικά προβλήματα δεν επέτρεπαν να διαφανεί ούτε η στοιχειώδης γενναιοδωρία και περιόριζαν ή μάλλον εκμηδένιζαν τα περιθώρια ελιγμών, δεν είναι αυτά που απέκλεισαν το ενδεχόμενο της συνεργασίας. Αν το ΚΚΕ είχε την εκλογική δύναμη που του επέτρεπε να διαπραγματευθεί με τους αποχωρήσαντες βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, το ΚΚΕ εσ., δεν είχε να προτείνει παρά την ανιδιοτελή συστράτευση σ' έναν αγώνα δίχως ορατό αποτέλεσμα.

Υπάρχει διέξοδος από την κρίση;

Ανήκω σ' εκείνους που πιστεύουν στην επικαιρότητα του σοσιαλισμού. Κι από αυτή τη σκοπιά θεωρώ τον εκβιαστικό ισχυρισμό του ΠΑΣΟΚ αντιφατικό και εντέλει ανυποστήριχτο. Διότι είναι αδύνατον να επικαλείσαι ταυτόχρονα την αυτοδυναμία ως *στρατηγικό όρο* του δρόμου για το σοσιαλισμό και να εγκαλείς την κομμουνιστική Αριστερά ως κόμμα - στήριγμα. Η επίμονη αναφορά στη συγκυρία του 1952 για να είναι πειστική, προϋποθέτει πως το ΠΑΣΟΚ έχει σχηματίσει την πεποίθηση ότι χάνει τις εκλογές. Κάθε άλλη ερμηνεία οδηγεί στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για σκηνοθετημένη απάτη. Αν λοιπόν ισχύει η πρώτη εκδοχή, τότε υπάρχει ακόμα καιρός και η πρωτοβουλία ανήκει αποκλειστικά στο ΠΑΣΟΚ. Διαφορετικά οι δρόμοι που σήμερα κατ' ανάγκην διακρίνονται, θα σμίξουν ξανά. Όταν στη μετεκλογική περίοδο τα κρίσιμα προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα θα απαιτούν πραγματικά ένα ευρύτατο μέτωπο δυνάμεων, ένα υψηλό επίπεδο ανάλυσης και μια δημοκρατική αλληλεγγύη και συνυπευθυνότητα για την εφαρμογή των προτάσεων που θα μας οδηγήσουν στην έξοδο από το τούνελ. Μέσα σ' αυτή τη διαδικασία η κομμουνιστική Αριστερά θα έχει την ευκαιρία ν' αναμετρηθεί με τη χρόνια κρίση που τη μαστίζει.

του Αν. Εκλογικού

Οι τεράστιες αφίσες των δύο «μεγάλων μονομάχων» που γέμισαν πόλεις και χωριά, τα πρωτοσέλιδα του Τύπου, οι τηλεοπτικές αναμετρήσεις και οι μαζικές συγκεντρώσεις, δεν επέτρεψαν να φανεί και μια άλλη εικόνα των εκλογών. Εκείνη που περιλαμβάνει τις μικρές πολιτικές κινήσεις, κόμματα και οργανώσεις στο χώρο της Εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς. Αυτός ο χώρος, που είχε μια δυναμική πολιτική παρουσία τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης, φαίνεται «ξεχασμένος» από όσους διαμορφώνουν την εικόνα της προεκλογικής αναμέτρησης.

Είχε όμως στη διάρκεια της τελευταίας τετραετίας, παρά την ελάχιστη επιρροή του, αρκετές και σημαντικές παρεμβάσεις, που εκφράζουν από τη δική του πλευρά διαφορετικές αντιλήψεις από αυτές του ΠΑΣΟΚ και της κομμουνιστικής Αριστεράς. Βέβαια, αυτός ο χώρος, που σχηματικά ονομάζεται «χώρος της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς» δεν είναι ίδιος με τον αντίστοιχο της περιόδου '74-'80. Αποτελεί ωστόσο μια υπαρκτή κατάσταση και οι πολιτικές ομάδες και κινήσεις που τον συγκροτούν, προσπαθούν να διαμορφώσουν μια φυσιογνωμία και να δώσουν απαντήσεις σε πολύ διαφορετικά θέματα απ' αυτά που τον απασχολούσαν στο παρελθόν. Πρόθεση αυτού του σημειώματος, δεν είναι ούτε να αποτιμήσει την πολιτική δραστηριότητα αυτού του χώρου, ούτε να δώσει μιαν ανάλυση των απόψεων και των αντιλήψεων που σ' αυτή την περίοδο αποτελούν το πλαίσιο στο οποίο στηρίζονται οι παρεμβάσεις του. Τα όσα ακολουθούν, αποτελούν μια καταγραφή της δραστηριότητας του χώρου της Εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς σε σχέση με τις εκλογές. Είναι σημαντικό, όμως, να αναφερθεί ότι αυτός ο χώρος είχε μια πολιτική πρακτική και παρέμβαση τα τελευταία χρόνια, κυρίως στο χώρο της νεολαίας, σε προβλήματα όπως ο στρατός, η ποιότητα ζωής, η αντιμετώπιση της ανεργίας, αλλά και σε γεγονότα όπως η επίσκεψη Λεπέν, που αν και δεν δημιουργούν όρους για την «αναβάθμιση» αυτού του χώρου, αποτελούν στοιχεία που δείχνουν την προβληματική η οποία αναπτύσσεται.

Η «πρωτοβουλία παρέμβασης του Χώρου στις εκλογές»

Η «πρωτοβουλία» αυτή ξεκίνησε με στόχο την συζήτηση σχετικά με τις δυνατότη-

τες ενιαίας παρέμβασης-καθόδου στις εκλογές του Ιουνίου. Σ' αυτή μετείχαν οι «Κ.Ο. Μαχητής», «Ρήξη», ΚΚΕ μ.λ. —που εκφράζεται από την εφημερίδα «Αριστερή πολιτική»— ΣΟΕ, η «Ομάδα Ζωγράφου», καθώς και ανεξάρτητοι και ανέντακτοι στο χώρο της Εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς που μετείχαν σε κινήσεις ή σε πρωτοβουλίες στην Αθήνα, Θεσσαλονίκη και άλλες επαρχιακές πόλεις. Στις συζητήσεις που έγιναν, δεν υπήρξαν οι απαραίτητες συγκλίσεις, ούτε η απαιτούμενη υποστήριξη η οποία θα εξασφάλιζε την πανελλαδική κάθοδο «του Χώρου» στις εκλογές, με αποτέλεσμα να αποκλεισθεί η κάθοδος και να γίνονται τώρα προσπάθειες να αναζητηθεί μια μορφή παρέμβασης στις εκλογές χωρίς όμως συμμετοχή.

Στόχος της «πρωτοβουλίας» σε ό,τι αφορά την κάθοδο, ήταν να γίνουν «κάποιες αξιόλογες παρεμβάσεις, ώστε η εκλογική κάθοδος να μην είναι απλή καταγραφή, αλλά να παίζει ενισχυτικό ρόλο στη μετεκλογική προσπάθεια για τη συγκρότηση του χώρου μας». Παράλληλα, όπως φαίνεται από τη σχετική ανακοίνωση της «Πρωτοβουλίας», «να προπαγανδίσουμε αιτήματα και στόχους» —π.χ. το 35ωρο, 12μηνη θητεία και συνδικαλισμό

στο στρατό, κατάργηση ΜΑΤ-ΜΕΑ, να φύγουν οι αμερικάνικες βάσεις, ενάντια στα πυρηνικά δυτικά-ανατολικά κτλ.— «να προβάλλουμε τους κοινωνικούς αγώνες αυτής της περιόδου», «να αντισταθούμε στο αστικό πολιτικό παιχνίδι», «να δείξουμε την ανάγκη ενός αριστερού, επαναστατικού, εναλλακτικού πόλου».

Στην άποψη αυτή που σχηματικά περιγράψαμε πριν, διαφώνησαν από την αρχή η ΟΣΕ, η ΟΚΔΕ, η πολιτική ομάδα «Α/συνέχεια» και η κίνηση που εκφράζεται από το περιοδικό «Φυλλάδιο». Η βασική επιχειρηματολογία όσων δεν αντιμετώπιζαν την κάθοδο στις εκλογές, στηρίχθηκε στην άποψη ότι λόγος για να «κατέβει» ένας πολιτικός χώρος στην εκλογική αναμέτρηση υφίσταται μόνο εάν εκφράζει και κάποιο κίνημα ή εάν έχει μια άποψη ή ιδεολογία που να έχει «λόγο» στις εκλογές.

Χαρακτηριστική, είναι η άποψη της «Α/συνέχειας», χωρίς να σημαίνει ότι είναι αντιπροσωπευτική του χώρου, όπως είναι καταγεγραμμένη σε σχετική προκήρυξη της με θέμα τις εκλογές: «Δεν ψηφίζουμε κανέναν» • «όχι πως δεν καταλαβαίνουμε τι σημαίνει ΝΔ - ΠΑΣΟΚ - ΚΚΕ - ΚΚΕ εσ» • «όχι στο ψέμμα και την υποκρισία του κράτους και των κομμάτων» • «είναι αισθητή η έλλειψη μιας άλλης αριστεράς».

Στο ερώτημα, τι θα ψηφίσει αυτός ο χώρος στις εκλογές, δεν μπορεί να δοθεί μία απάντηση. Υπάρχουν διαφορετικές απόψεις με περισσότερο «ισχυρή» αυτή που προσανατολίζεται στο άκυρο— όχι όμως ενιαία, με την έννοια της «γραμμής». Θα υπάρξουν δηλαδή και ψήφοι προς το ΠΑΣΟΚ ή το ΚΚΕ εσ., όπως και το λευκό ψηφοδέλτιο, ή τα ψηφοδέλτια κομμάτων της Εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς.

Ποιοι συμμετέχουν στις εκλογές

Στις εκλογές συμμετέχουν η «Κομμουνιστική Αριστερά», το ΕΚΚΕ και η ΕΔΕ. Χαρακτηριστικό είναι ότι —εκτός της ΕΔΕ που εκδίδει και την εφημερίδα «Σοσιαλιστική Αλλαγή» και συμμετείχε και στις προηγούμενες εκλογές, εκφράζοντας μια τάση των Τροτσκιστών— οι δύο άλλοι συνδυασμοί προέρχονται από τις διασπάσεις των δύο βασικών οργανώσεων στο χώρο της Εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς, όπως δημιουργήθηκαν μετά τη μεταπολίτευση, της ΟΜΛΕ και του ΕΚΚΕ.

Στο συνδυασμό της «Κομμουνιστικής Αριστεράς» μετέχουν:

- το ΕΚΚΕ (μία ομάδα) — Μ.Λ. ΕΚΚΕ
- το ΚΚΕ μ.λ. που έχει όργανο την εφημερίδα «Προλεταριακή Σημαία» και του οποίου οι οργανωμένες δυνάμεις βρίσκονται κυρίως στη Θεσσαλονίκη και
- η «Κίνηση για ανασυγκρότηση του μ.λ. κινήματος». Η τελευταία προέρχεται από το «Μ-Λ ΚΚΕ ανασυγκροτημένο» που είχε προκύψει από τη διάσπαση του ενιαίου Μ-Λ ΚΚΕ το 1979. Το τελευταίο, όπως και το ΚΚΕ Μ-Λ, προέρχονται από τη διάσπαση της ΟΜΛΕ το 1976.

Στο συνδυασμό του ΕΚΚΕ, το οποίο εκδίδει την εφημερίδα «Λαϊκή», μετέχουν όσοι έχουν απομείνει στο ΕΚΚΕ μετά τις αποχωρήσεις την περίοδο '79-'81 και την αποχώρηση μιας ομάδας που ουσιαστικά λειτουργεί ως ενιαίο κόμμα με το Μ.Λ. - ΚΚΕ (ΕΚΚΕ — ΜΛ - ΚΚΕ). Από τα παλιά στελέχη, στο σημερινό ΕΚΚΕ είναι ο Χρ. Μπίστης και η Α. Φιλίνη, οι οποίοι και ηγούνται των συνδυασμών του.

Συμπεράσματα, βέβαια, από τη στάση της Εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς στις εκλογές, που να αφορούν την μετεκλογική πορεία της, είναι δύσκολο να βγουν. Παρ' όλα αυτά, μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι υπάρχει ένα τμήμα από τα κόμματα της Εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς που μέσα από μια δεκαετή πορεία, εξακολουθούν να λειτουργούν σαν τέτοια. Σήμερα όμως δεν μπορούμε να μιλήσουμε γι' αυτά, με τους όρους που μιλούσαμε το '74-'79 για το ΕΚΚΕ ή την ΟΜΛΕ.

Αντίθετα, διαμορφώνονται σ' αυτό το χώρο ορισμένες διαφορετικές απόψεις και αντιλήψεις — σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα και άλλη πολιτική πρακτική — που σηματοδοτούν ένα πλαίσιο διαφορετικών αναζητήσεων στο χώρο της Εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς απ' ό,τι στο πα-

ρελθόν. Κυρίως, όμως, αυτός ο χώρος, γνωρίζει ότι σήμερα είναι αναγκασμένος να απαντήσει σε περισσότερο σύνθετα προβλήματα και να θέξει διαφορετικά ιδεολογικά, πολιτικά και κοινωνικά θέματα απ' αυτά που τον απασχολούσαν στο παρελθόν. Απ' αυτή την άποψη, παρουσιάζει και μεγαλύτερο ενδιαφέρον από τα εναπομείναντα «κόμματα» του χώρου, που σήμερα ελάχιστες σχέσεις έχουν και με παραδοσιακά στηρίγματά τους (πχ. σπουδαστικός χώρος) και με κοινωνικούς χώρους στους οποίους απευθύνονται.

Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί ότι στις εκλογές μετέχει και το ΑΣΚΕ («Αγωνιστικό Σοσιαλιστικό Κόμμα Ελλάδας») για «να καταγγείλει την πολιτική του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ που υπηρετεί ξένα συμφέροντα

και για να διαχωρίσει τις ευθύνες του από τη συμβιβαστική πολιτική της παραδοσιακής αριστεράς που καθορίζεται με βάση τις διεθνείς ισορροπίες». Στόχος του ΑΣΚΕ είναι «να προταθεί στο λαό μια άλλη πολιτική, αγωνιστική, που δεν συμβιβάζεται με το σημερινό σύστημα».

Το ΑΣΚΕ δεν ανήκει, βέβαια, στον ονομαζόμενο χώρο της Εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς. Δημιουργήθηκε με την αποχώρηση και διαγραφή του Ν. Καργόπουλου από το ΠΑΣΟΚ και εκφράζει δυνάμεις που αποχώρησαν ή διαγράφηκαν από το ΠΑΣΟΚ. Έχει συνδιασμούς με 1 ή 2 υποψήφιους σε όλες τις εκλογικές περιφέρειες, με επικεφαλής στην Α' Αθήνας τον Σήφη Στενό και στη Β' Αθήνας το Ν. Καργόπουλο. □

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό άστεράκι».
- Μιά μικρή δαση μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο — Διδασκαλία και επίδραση από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλατε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.

Γκόλφω Τζελετοπούλου - Ευθυμίου
Βαλσαμώνος 4 και Ασκληπιού τηλ. 6447830 — 3635419.

FENA ΕΠΕ

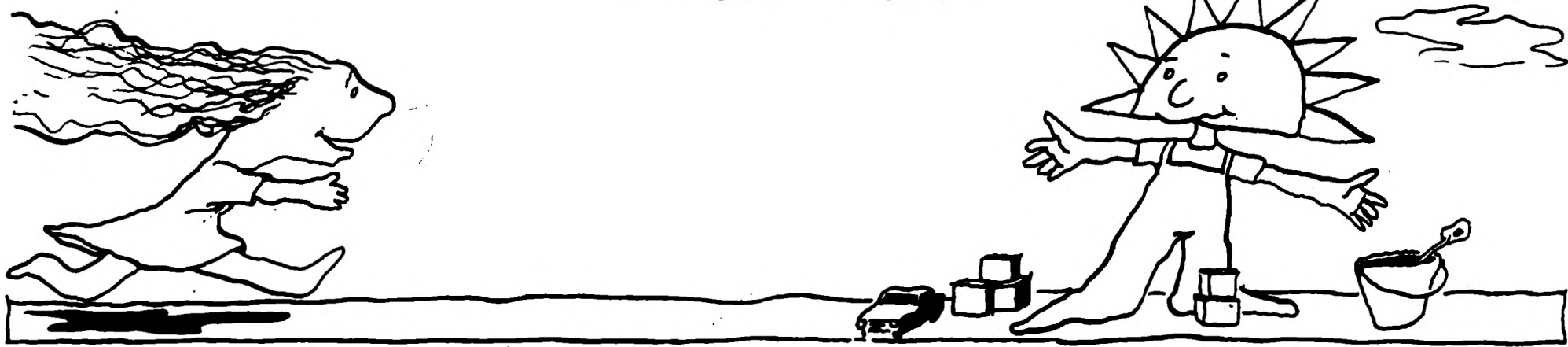
ΠΡΑΤΗΡΙΟ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ
ΡΟΥΧΩΝ ΑΦΩΝ ΣΑΡΑΦΙΔΗ Α.Ε.

χαμηλές τιμές
μοντέρνα ρούχα
για όλη την οικογένεια!

ΠΑΛΙΑ ΟΔΟΣ ΩΡΑΙΟΚΑΣΤΡΟΥ ΠΡΟΣ ΥΠΟΥΡΓ. ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΩΝ — ΤΗΛ. 656 903
ΛΕΩΦΟΡΕΙΟ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ (Νο 27) ΣΤΑΣΗ «ΑΦΟΙ ΣΑΡΑΦΙΔΗ»

Η πταίουσα ΕΔΑ

του Γιώργου Κατηφόρη

Η έκφραση «πταίουσα ΕΔΑ» ήταν, αν θυμάμαι καλά, μια από τις νόστιμες χαριτολογίες του Ηλία Ηλιού. Η ΕΔΑ συνεχώς «έπταιε». Όχι, βέβαια, για τους ανθρώπους που, στην Ελλάδα, αγωνίζονταν κοντά της. Τα ατέλειωτα φταιξίματα, τη βίβλο των αμαρτιών της, την κατέγραφε ο πανόπτης και άγρυπνος οφθαλμός του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ. Αυτοί, έχοντας από καιρό χάσει κάθε επαφή με τη μετεμφυλιοπολεμική ελληνική πραγματικότητα, πάσχιζαν να ασκήσουν «τηλεκαθοδήγηση» από το εξωτερικό, φορτώνοντας τις αναπόφευκτες γκάφες τους στους άλλους. Στην «πταίουσα» ΕΔΑ, που έπρεπε να «πταίει» γι' αυτόν ακριβώς το λόγο. Ήταν άλλωστε εύκολο να την κατηγορήσει κανείς για τις λεγαλιστικές αυταπάτες και τις συνεργασίες της με τους αστούς.

Πόσο περισσότερο «πταίουσα» είναι η σημερινή ΕΔΑ. Εκείνη τουλάχιστον συνεργαζόταν μόνο. Η σημερινή προσχώρησε. Κι όχι μόνον αυτό. Έδωσε το κακό παράδειγμα σ' όλους εκείνους τους αντιστασιακούς, με το Μάρκο Βαφειάδη επικεφαλής, να βγαίνουν να ζητούν από τον κόσμο να ψηφίσει κατ' ευθείαν ΠΑΣΟΚ. Πόσο χαμηλότερα θα μπορούσε να πέσει κανείς!

Κι όμως. Η «πταίουσα ΕΔΑ» είχε —τότε κι έχει και σήμερα, πιστεύω— περισσότερο δίκιο από τους επικριτές της. Στις παρακάτω γραμμές θα προσπαθήσω να υποστηρίξω αυτή τη θέση. Διευκρινίζω ότι εκφράζω μόνο τον εαυτό μου. Δεν εκπροσωπώ την ΕΔΑ, ούτε είχα οποιαδήποτε προσυνεννόηση για το περιεχόμενο του άρθρου με σημερινούς Εδαίτες.

Ιστορικά προηγούμενα

Δεν είναι πρώτη φορά που αριστεροί (της ιστορικής ή παραδοσιακής, όπως τη λένε, αριστεράς) δεν θα ψηφίσουν στις εκλογές ΚΚΕ, ή κάποιο υποκατάστατό του, αλλά ένα μη κομμουνιστικό κόμμα. Εκτός από τους Εδαίτες το 1981, υπάρχουν δύο παλιότερα προηγούμενα. Το 1952 σημαντικός αριθμός οπαδών του —παράνομου τότε— ΚΚΕ, παραβιάζοντας σε ατομική βάση (οργανωμένη αντιπαράθεση στην ηγεσία δεν ήταν τότε νοητή) τη γραμμή «τι Πλαστήρας, τι Παπάγος», ψηφίσε Πλαστήρα. Και το 1964, δίχως ανταρσία, αλλά με κανονική κομματική απόφαση, η ΕΔΑ πραγματοποίησε το λεγόμενο «εκλογικό ελιγμό». Απέσυρε τους υποψηφίους της απ' όλες τις περιφέρειες που δεν είχε ελπίδα να εκλέξει βουλευτή και σύστησε στους εκεί Εδαίτες να ψηφίσουν Ένωση Κέντρου (το κόμμα του Γεωργίου Παπανδρέου).

Και στις δύο περιπτώσεις, η παρέκκλιση από τη γραμμή είχε κάτι το παροδικό. Δικαιολογούνταν από τις εξαιρετικά κρίσιμες συνθήκες εκείνων των στιγμών. Το 1952 το θέμα ήταν να μην μπορέσει η Δεξιά να αξιοποιήσει πολιτικά τις νίκες της στα πεδία των μαχών του εμφυλίου πολέμου. Να μη μπορέσει να ανασυνταχθεί πολιτικά με επικεφαλής τον Παπάγο. (Τους νικητές στον ένοπλο αγώνα 1947-49 τους είχε αποδοκιμάσει ε-

κλογικά ο λαός, αμέσως μετά τον εμφύλιο. Το Λαϊκό Κόμμα κοιτόνταν σε ερείπια. Η ανατροπή, στο πολιτικό πεδίο, των συνεπειών της αιματηρής ήττας της αριστεράς, δεν ήταν ουτοπία). Το 1964, το θέμα ήταν να παγιωθεί η επιτυχία του «Ανένδοτου Αγώνα». Να λήξει οριστικά η εσωτερική ανωμαλία. Να αποκατασταθεί ισοπολιτεία. Να σταματήσει το κυνηγητό των αριστερών από το αστυνομικό κράτος.

Είναι και τώρα, στις εκλογές τον ερχόμενο μήνα, οι συνθήκες τόσο κρίσιμες ώστε να δικαιολογείται η «αποστασία» της Εδαϊτικής ψήφου; Εξαρτάται τι θεωρεί κανείς κρίσιμο.

Για μια νέα εξουσία

Για μερικούς, κρίσιμότητα δεν υφίσταται γιατί δεν υπάρχει καμιά πιθανότητα να κερδίσει τις εκλογές η Δεξιά. Αντιγράφω από την «Αυγή»:

«Η αυτοδυναμία της δεξιάς είναι και χωρίς την απλή αναλογική αδύνατη. Προϋποθέτει τεράστια μεταστροφή του εκλογικού σώματος, μεταστροφή που θα ήταν συγκλονιστικά αισθητή και άμεσα ορατή διά γυμνού οφθαλμού· αλλά δεν είναι παρά μόνον μέσα από τους παραμορφωτικούς φακούς του δεξιού τύπου και της νεοδημοκρατικής ηγεσίας. Η επόμενη κυβέρνηση δεν θα είναι δεξιά, αυτό είναι βέβαιο, η πλειοψηφία των ψηφοφόρων δεν θα κάνει το τεράστιο αυτό σφάλμα». (Αυγή 5 Μαΐου 1985).

Με τα δεδομένα των ευρωεκλογών —που θα ήταν ανεύθυνο να τα παραβλέψει κανείς— τα δύο μεγάλα κόμματα βρίσκονται πολύ κοντά το ένα στο άλλο. Με 2% ισοφαρίζουν, με άλλα 2% η αυτοδυναμία της Δεξιάς πιθανότατα εξασφαλίζεται. Είναι πραγματικά τόσο συγκλονιστικά μεγάλη η μεταστροφή ενός 4% των ψηφοφόρων, ώστε να γίνεται ορατή «δια γυμνού οφθαλμού»; Δεν το νομίζω.

Αν πάντως γινόταν η μεταστροφή, θα ήταν, τονίζουν οι αισιόδοξοι της «Αυγής», «τεράστιο σφάλμα». Ευτυχώς δεν θα το κάνουν οι ψηφοφόροι. Όπως είναι γνωστό από την ιστορία, ποτέ ψηφοφόροι δεν κάνουν τέτοια σφάλματα! Πάλι καλά. Θα μας σώσουν αυτοί τουλάχιστον από την καταστροφή. Γιατί αν ήταν να περιμένουν από μας...

Για ποιου είδους «τεράστιο σφάλμα» ή καταστροφή μιλάμε; Επιστροφή στο παλιό αστυνομικό κράτος της Δεξιάς; Μάλλον όχι. Οι καταστάσεις εκείνες έχουν οριστικά, φαίνεται, ξεπεραστεί. Γι' αυτό, τα αιτήματά μας δεν είναι πια μόνον αρνητικά. Δεν περιοριζόμαστε πια μόνον στο να μη διώκεται η Αριστερά. Ζητούμε κάτι το θετικό. Να χρησιμοποιηθούν οι δημοκρατικοί θεσμοί για την προώθηση μιας σοσιαλιστικής κοινωνικής αλλαγής.

Αυτό, όμως, δεν γίνεται από τη μια μέρα στην άλλη. Όταν έχουν προηγηθεί πενήντα περίπου χρόνια (1936-1981) ουσιαστικά αδιάκοπης και συχνά τυρρανικής εξουσίας της Δεξιάς, δεν γίνονται ούτε από τη μία τετραετία στην άλλη. Δεν αποκλείεται να χρειάζονται άλλα πενήντα χρόνια για να πραγματοποιη-

θούν, με βαθμιαίο, όχι βίαιο, τρόπο οι αλλαγές μέσα στο κοινωνικό σώμα που θα θεμελιώναν το σοσιαλισμό. Η μακροχρόνια σοσιαλιστική διακυβέρνηση της Σουηδίας, δεν είναι άσχημο παράδειγμα. Όπως δεν είναι κακή προειδοποίηση το βαθμιαίο ξήλωμα των σοσιαλιστικών κατακτήσεων του αγγλικού λαού σήμερα, ακριβώς επειδή το Εργατικό Κόμμα δεν κατόρθωσε να εμποδίσει την επάνοδο των Συντηρητικών στην εξουσία.

Αν θεωρήσουμε ότι χρειαζόμαστε μακροχρόνια σοσιαλιστική διακυβέρνηση για να κάνει η κοινωνική μας εξέλιξη το επόμενο βήμα της, το να μην επιτρέψουμε στη Δεξιά να ξαναγυρίσει μετά τέσσερα μόλις χρόνια, είναι ασφαλώς κρίσιμο. Έμμεσα το ομολογούν και οι αισιόδοξοι της «Αυγής» —μόνο που αυτοί ξορκίζουν τον κίνδυνο διακηρύσσοντας ότι δεν υπάρχει. Ότι η Δεξιά έληξε οριστικά. Οι Εδαίτες δεν το συμμερίζονται. Γι' αυτό ζητούν να ψηφιστεί πάλι το ΠΑΣΟΚ. Όχι, όμως, μόνο γι' αυτό. Πιστεύουν πως η υποστήριξη προς το ΠΑΣΟΚ έχει και θετική σημασία.

Ο χαρακτήρας του ΠΑΣΟΚ

Είναι, λοιπόν, σοσιαλιστικό κόμμα το ΠΑΣΟΚ; Έχει σοσιαλιστικό πρόγραμμα; Με την αυστηρή έννοια του όρου, πρόγραμμα —δηλαδή κατάλογο με συγκεκριμένα, κατάλληλα κλιμακωμένα, οικονομικά και κοινωνικά μέτρα— το ΠΑΣΟΚ δεν έχει. Παρακολουθεί την οικονομικοπολιτική συγκυρία και αυτοσχεδιάζει. Το ζήτημα είναι, προς ποια κατεύθυνση αυτοσχεδιάζει.

Πριν, όμως, το εξετάσουμε αυτό, θα πρέπει να δούμε και κάτι άλλο. Ότι πρόγραμμα με την αυστηρή έννοια, δεν έχει πια κανένα αριστερό κόμμα. Εκτός από το ΚΚΕ, που μένει αφοσιωμένο στο σοβιετικό μοντέλο. Αυτό, η ανανεωτική αριστερά το έχει απορρίψει για πολύ σοβαρούς λόγους. Τους συνοψίζω, όπως τους καταλαβαίνω:

- Η σοβιετική κοινωνία είναι πολιτικά ανελεύθερη, αν όχι από δομικούς, μόνιμους λόγους, πάντως από λόγους που διαρκούν δεκαετίες. Τόση στέρηση πολιτικής ελευθερίας δεν είναι διατεθειμένοι να τη δεχθούν οι πολίτες των δημοκρατικών κρατών, ακόμη κι αν έχουν τις οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζει η Ελλάδα.

- Τα οικονομικά και κοινωνικά επιτεύγματα, που για χάρη τους υποτίθεται ότι θυσιάστηκαν οι πολιτικές ελευθερίες, δεν είναι παρά μέτρια. Ίσως, αν συνυπολογίσουμε και τη μεγάλη στρατιωτική ισχύ να ικανοποιούν, μέχρις ένα βαθμό, το σοβιετικό λαό. Δεν θα ικανοποιούσαν το λαό σε καμιά δυτικοευρωπαϊκή χώρα —αμφιβάλλω αν και στην Ελλάδα. Και πάντως δεν μπόρεσαν να θεμελιώσουν έναν καινούργιο ανθρώπινο πολιτισμό, ικανό να επισκιάσει τον πολιτισμό των αστών.

- Οι επαναστατικές υποθέσεις, που πάνω τους οικοδομήθηκαν τα λενινιστικά κόμματα, έχουν ανατραπεί από τη δραματική αύξηση των μέσων της καταστροφής. Ο πάνω σε λενινιστικές κατευθύνσεις ταξικός αγώνας (δηλαδή ο αγώνας που προγραμματίζει συνειδητά τη χρήση της ένοπλης βίας) έχει οδηγηθεί στο πυρηνικό αδιέξοδο των δύο υπερδυνάμεων. Αυτό θα λυθεί ή με καθολική εξολόθρευση ή με κάποιον ιστορικό, γιατί όχι, συμβιβασμό. Μια τέτοια προοπτική (και ποια άλλη υπάρχει;) κάνει δίχως νόημα τους αυστηρούς, στρατιωτικοποιημένους διαχωρισμούς ανάμεσα σε κομμουνιστές και όλους τους «άλλους», διαχωρισμούς που θα είχαν το νόημά τους μόνο σε περίπτωση που το πρόβλημα της κοινωνικής εξέλιξης λυνόταν με βίαιες συγκρούσεις.

Αν η ανανεωτική αριστερά και ειδικά το ΚΚΕ εσωτερικού, καθήσει και βγάλει με συνέπεια τα συμπεράσματα από τις τρεις αυτές παραδοχές, θα δει ότι δεν μπορεί να έχει και την πίττα σωστή και το σκύλο χορτάτο. Να έχει στην πράξη απορρίψει τη λενινιστική πολιτική θεωρία, αλλά να παριστάνει και

το αδιάλλακτο, αυστηρό κόμμα. Το ΚΚΕ εσωτερικού είναι κι αυτό καταδικασμένο να αυτοσχεδιάζει. Όπως και η ΕΔΑ. Όπως και το ΠΑΣΟΚ.

Μέχρι τώρα το ΠΑΣΟΚ έχει αυτοσχεδιάσει προς τη σωστή κατεύθυνση. Ασφαλώς έχει διαπράξει και πάρα πολλά σφάλματα. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι πολλά σωστά του καταμαρτυρούν οι διάφοροι, μέσα από την αριστερά, κατήγοροί του. (Άλλο θέμα ότι η στιγμή δεν είναι κατάλληλη για κατηγορητήρια). Αλλά δεν ξέφυγε από τον αρχικό σοσιαλιστικό του προσανατολισμό. Το απέδειξε με τη στάση του απέναντι στη σημερινή εκλογική αναμέτρηση. Θα του ήταν εύκολο να τη χρησιμοποιήσει για να προσεγγίσει την κεντροδεξιά. Δεν είχε παρά να διατηρήσει τον κ. Καραμανλή στην Προεδρία. Και να επιδιώξει συνεργασία, ας πούμε με τον κ. Ράλλη. Δεν το έκαναν αυτό. Είναι αστείο να έχουμε ενοχληθεί και να τους κατηγορούμε γιατί διάλεξαν να πάνε προς τα αριστερά και όχι προς τα δεξιά το μεγαλύτερο, τούτη την περίοδο, ελληνικό κόμμα. Από την άλλη πλευρά του λόφου, δεν κάνουν τέτοιες παρεξηγήσεις. Είναι σαφές για την κεντροδεξιά τι έκανε το ΠΑΣΟΚ. Απόδειξη με πόση λύσσα χτυπούν τον αρχηγό του. Θρασύδειλο τον βρίζει η κυρία Έψιλον της «Καθημερινής» και δε διστάζει να ψευδολογήσει εις βάρος του, λέγοντας ότι σκόπευε να βάλει το Μάρκο Βαφειάδη (το «γέρο εγκληματία», όπως τον είπε η ...αθώα νέα) επικεφαλής των βουλευτών της Επικρατείας του ΠΑΣΟΚ. (Όχι ότι εγώ δεν θα χειροκροτούσα μια τέτοια τοποθέτηση, αν μαζί με την αξία του μεγάλου αυτού λαϊκού αγωνιστή, συνέτρεχε και η πολιτική σκοπιμότητα).

Ο χαρακτήρας της ΕΔΑ

Επειδή το ΠΑΣΟΚ εξελίσσεται σε τέτοιες κατευθύνσεις, συνεχίζει να το υποστηρίζει η «πταίουσα ΕΔΑ». Που, επιπλέον, δεν έχει πάψει να είναι ανεξάρτητο κόμμα σε όλα, εκτός από την κοινοβουλευτική εκπροσώπηση. Θα γελάσουν βέβαια στο σημείο αυτό, θα την ειρωνευτούν, θα πουν ότι δεν έχει λάμψει δα και τόσο με την αυτονομία της. Πράγματι, η ΕΔΑ δεν έχει λάμψει. Εγώ, τουλάχιστον, δεν δυσκολεύομαι καθόλου να το παραδεχτώ. Είναι καλύτερο, νομίζω, να βλέπει κανείς ρεαλιστικά την κατάστασή του, παρά να φαντάζεται μεγαλεια και να εκτοξεύει υπερφίαλες ρουκέτες του είδους «αν εμείς είχαμε εφτά βουλευτές στη Βουλή, θα είχαμε φέρει πάνω κάτω την Ελλάδα».

Δεν εμποδίστηκε, όμως, να λάμψει γιατί έχει διαλέξει τη μορφή συνεργασίας που διάλεξε με το ΠΑΣΟΚ. Δεν έλαμψε γιατί είναι ολιγάριθμη και οικονομικά αδύνατη. Όπως είναι, αν και όχι σε τέτοιο σημείο, και τα άλλα μη φιλοσοβιετικά αριστερά κόμματα. Που επίσης δεν έχουν λάμψει ιδιαίτερα τα τελευταία δέκα χρόνια, παρόλη τη ζηλότυπα περιφρουρημένη αυτονομία τους.

Η ΕΔΑ, όμως, έχει προσφέρει κάτι δημιουργικό. Ανακάλυψε έναν τρόπο συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ, που ούτε μέτωπο κλασικού τύπου είναι, ούτε στην απορρόφηση και την εξαφάνιση του μικρού κόμματος πλάι στο μεγάλο οδηγεί. Καλύτερα αυτό, παρά η στείρα αντιδικία, που μόνον τον κ. Μητσοτάκη ωφελεί.

Απομένει, βέβαια, το ερώτημα, τι θα γίνει στο μέλλον. Ποια είναι η προοπτική; Το μέλλον ανήκει σε κείνους που βρίσκουν τις ιδέες του μέλλοντος. Αν η ανανεωτική αριστερά δεν βρει τέτοιες ιδέες, η πορεία της είναι τελειωμένη. Δεν πρόκειται να την σώσει ούτε η αυστηρή αυτονομία ούτε η αντιπαράθεση με το ΠΑΣΟΚ. Αν, όμως, έχει ιδέες, η λύση που προτείνει η ΕΔΑ θα της ανοίξει δρόμους. Το ΠΑΣΟΚ απέδειξε ότι θέλει να διατηρήσει το αριστερό του άνοιγμα. Γιατί να, υποθέσουμε εκ των προτέρων, ότι θα κλείσει τ' αυτιά του σε γόνιμες ιδέες από τους συνεργάτες του; Πόσες γόνιμες ιδέες του προτείναμε τα τελευταία τέσσερα χρόνια και πόσες έχει απορρίψει; □

Προβλήματα συγγένειας και διαφοράς

του Πέτρου Ευθυμίου

Τον Οκτώβριο του 1983, όταν είχαν ήδη συμπληρωθεί δυο χρόνια του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση, είχαν οριστικοποιηθεί και τα τρία βασικά «συμπεράσματα» της Αριστεράς για τη φυσιολογία και τη στρατηγική του. Κατά τις τότε —ίσως και τις τώρα— αναλύσεις, το ΠΑΣΟΚ αποτελούσε το «εναλλακτικό αστικό κόμμα διαχείρισης της καπιταλιστικής κρίσης», ενώ η στρατηγική που υπηρετούσε αυτή του τη φυσιολογία επαληθευόταν σε δυο αλληλοσυμπληρούμενες επιλογές: τη «συναινετική» διαδικασία και τον «δικομματισμό».

Εκείνη μάλιστα την εποχή ήταν τόσο βέβαιοι οι αναλυτές της Αριστεράς και τα επιτελεία των κομμάτων για το βάθος και την ακρίβεια των διαπιστώσεών τους, ώστε πρόβλεπαν κάθε βδομάδα την κήρυξη εκλογών, που θα πιστοποιούσαν την παγίωση αυτών των χαρακτηριστικών.

Σε ένα άρθρο μου τότε με τίτλο: «Εκλογικά σενάρια και λογικές προβλέψεις» («Αντί» τχ. 243 της 14 Οκτωβρίου 1983) επιχείρησα να δείξω ότι παρόμοιες αναλύσεις απηχούν περισσότερο επιθυμίες παρά μια τεκμηριωμένη εκτίμηση του χαρακτήρα του ίδιου του ΠΑΣΟΚ. Ότι οι σχετικές διαπιστώσεις δεν στηρίζονται σε μια ακριβή στάθμιση των κοινωνικών και πολιτικών αντιθέσεων αλλ' ότι εξαντλούνται στην προφάνεια της κοινοβουλευτικής διαδικασίας. Ότι, τέλος, η όλη εκτίμηση αγνοεί πως η ίδια η συγκυρία ως αποτέλεσμα της σύνθετης αλληλεπίδρασης του κοινωνικού και πολιτικού στοιχείου δεν φαίνεται να επικυρώνει αυτού του τύπου τα σενάρια αλλά μάλλον οδηγεί στα ακριβώς αντίθετα.

Υποστήριξα λοιπόν τότε τα ακόλουθα: «Το ΠΑΣΟΚ δεν είναι μια απλή μεταβολή πολιτικού προσωπικού στη διακυβέρνηση της χώρας. Είναι ένα κόμμα που επιχειρεί μέσω της κυβέρνησης να αλλάξει τους συσχετισμούς εξουσίας προς όφελος των κοινωνικών δυνάμεων που εκπροσωπεί και του πολιτικού προσωπικού που επιστρατεύει». Υποστήριξα ακόμα ότι: «το ΠΑΣΟΚ δεν είναι το "ρεβανσιστικό κέντρο" του '61-'67 αλλά ένας ιδιότυπος πολιτικός οργανισμός που η κοινωνική και πολιτική δυναμική του βρίσκονται πολύ πιο πέρα από τα όρια ανοχής του καπιταλιστικού συστήματος και του θεσμικού του πλαισίου, όπως αυτό καθιερώθηκε κυρίως στη μετεμφυλιακή του διάρθρωση, ακόμα και με τις "βελτιώσεις" του της περιόδου '74-'81».

Συμπλήρωνα ακόμη ότι: «έστω και ως μεταρρυθμιστική δύναμη, έστω και σαν λυσσασμένη για εξουσία νομενκλατούρα έστω και σαν αναδιάταξη εξουσίας μεταξύ μερίδων της άρχουσας τάξης, το ΠΑΣΟΚ βρίσκεται σε τροχιά ρήξης τόσο με το πλέγμα της ιμπεριαλιστικής εξάρτησης όσο και με τις ντόπιες εκπροσώπησεις του, την παραδοσιακή ηγεμονική μερίδα του ελληνικού αστισμού τόσο σε πολιτικό όσο σε κοινωνικό επίπεδο».

Υποστήριξα λοιπόν ότι όχι απλώς δεν ισχύουν τα σενάρια περί συναινετικών διαδικασιών, εκλογών κτλ., αλλ' ότι αντίθετα, όλη η πολιτική ζωή επικεντρώνεται ήδη σταθερά από τότε στην προοπτική ρήξης ΠΑΣΟΚ και Δεξιάς, στην καρδιά και στον πυρήνα της πολιτικής συνοχής της συντηρητικής παράταξης, στον θεσμό δηλαδή της Προεδρίας και το πρόσωπο του κ. Καραμανλή ειδικότερα.

Ισχυριζόμουν μάλιστα ότι «αυτή η ρήξη έχει επιπτώσεις συνέπειας στο ίδιο το ΠΑΣΟΚ. Γιατί το ΠΑΣΟΚ για να διατηρήσει την εξουσία είναι υποχρεωμένο να εφαρμόσει το πρόγραμμά του, γιατί σταδιακά ανακαλύπτει πως το μόνο πραγματικό του έρεισμα είναι η λαϊκή συναίνεση η οποία του επιτρέπει να διεισδύσει αποτελεσματικά στους κρατικούς μοχλούς και να τους "εκ-

πασοκίζει"».

Αυτή η διαφορετική εκτίμηση από τις παγιωμένες αναλύσεις της Αριστεράς, η πρόβλεψη της ρήξης και όχι της συναίνεσης είναι αλήθεια ότι δεν πέρασε απαρατήρητη. Ο Άγγελος Ελεφάντης στον «Πολίτη» και ο Κώστας Φιλίνης στην «Αριστερά σήμερα» με ανεκάλεσαν δεόντως στην τάξη «από τα αριστερά».

Ο «Σχολιαστής» αγοραίος πάντα και «in» αποκάλυψε στους αναγνώστες του ότι οι ευσεβείς πόθοι μου οφείλονται στη συμπερίληψή μου στη «λυσσασμένη για εξουσία νομενκλατούρα».

Όλα λοιπόν κυλούσαν ήρεμα και συναινετικά, έως ότου σαν «αστραπή από καθαρό ουρανό» ή σαν έκρηξη του «θυμικού» του Ανδρέα η 9η Μαρτίου ήλθε να ανατινάξει «αναλύσεις», προβλέψεις και εκτιμήσεις, που πάνω τους οικοδομήθηκαν οι στρατηγικές και οι τακτικές και των δύο ΚΚ και, καθόλου τυχαία, μιας σημαντικής μερίδας του ίδιου του ΠΑΣΟΚ. Ενώ όμως έγινε «ορατό δια γυμνού οφθαλμού» ότι οι αλλαγές του πολιτικού σκηνικού δεν εξαντλούνται στην επιφάνεια, αλλά προκύπτουν από συνολική μεταβολή των συντεταγμένων που ορίζουν τη δεκαετία της μεταπολίτευσης, οι άνθρωποι και οι φορείς που τόσο οικτρά διαψεύστηκαν, που τόσο απροετοίμαστοι καταλήφθηκαν, που τόσο επιφανειακοί στην ανάλυση αποδείχτηκαν, δεν νιώθουν την ανάγκη να μεταλλάξουν κατ'ελάχιστον τις «σταθερές» των αναλυτικών τους εργαλείων, αναμένοντας προφανώς τα γεγονότα να προσαρμοστούν στις επιθυμίες τους και όχι επιδιώκοντας να προσαρμόσουν τις εξελίξεις στα ζητούμενά τους.

Και τώρα λοιπόν, η φιλολογία περί του «κεντρώου» ΠΑΣΟΚ ανθοφορεί κανονικά, ο «δικομματισμός» παραμένει κυρίαρχο μοτίβο, η «συναίνεση» αναζητείται πια σε κατευθείαν επαφές με τους Αμερικανούς, την ΕΟΚ και το κεφάλαιο, έτσι ώστε, για άλλη μια φορά, το ΠΑΣΟΚ να αναδεικνύεται κυρίαρχο αναλαμβάνοντας διαρκώς την πρωτοβουλία των κινήσεων, και η Αριστερά, μη προβλέποντας τίποτα, να είναι μονίμως κατά μια φάση πίσω, ομιλώντας διαρκώς επί των προϋποθέσεων της διαδικασίας.

Επειδή νομίζω ότι δεν υπάρχει μεγαλύτερος κίνδυνος από μια απούσα και παροπλισμένη Αριστερά, θα ήθελα να επαναφέρω τη συζήτηση στο χαμένο κέντρο της, τη σχέση δηλαδή ΠΑΣΟΚ και Αριστεράς και τη συμπλοκή τους στην προοπτική του σοσιαλισμού.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ «ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΣ» ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ

Προσωπικά μου είναι δύσκολο να παρακολουθήσω τους πολυποίκιλους λόγους ώστε φορείς και άτομα να αρνούνται να αναγνωρίσουν στο ΠΑΣΟΚ οποιαδήποτε σοσιαλιστική απόχρωση.

Η «γεωγραφική» τοπολογία Δεξιά - ΠΑΣΟΚ - ΚΚΕ, δεν αρκεί για την κατάταξή του ως τη σύγχρονη έκδοση του κεντρώου κόμματος. Από την άλλη, η «δεξιά» πολιτική δεν προεξοφλεί αυτομάτως το θέμα της ιδεολογικής φυσιολογίας και των κοινωνικών χαρακτηριστικών ενός κόμματος.

Κατά τη γνώμη μου, η πιο σύμφωνη παραδοχή με όσα αναλυτικά εργαλεία μας κληροδότησαν οι κλασικοί και μας εμπλούτισαν οι νεώτεροι, (αναφέρομαι εδώ ειδικότερα και συγκεκριμένα στη σχετική αρθρογραφία του Πουλαντζά), είναι

πως βρισκόμαστε μπροστά σε ένα κόμμα - συνασπισμό, που οργανώνεται όμως με βάση έναν σοσιαλιστικό λόγο, με στελέχωση και ισχυρή λαϊκή συμμετοχή στρωμάτων που αναζητούν μια σοσιαλιστική προοπτική μέσα από τη συμμετοχή τους στο ΠΑΣΟΚ.

Το ΠΑΣΟΚ στεγάζει αυτή τη στιγμή τρία κυρίως ρεύματα (με ποικιλία παραλλαγών και «αποχρώσεων»):

- ένα αστικό - εκσυγχρονιστικό
- ένα παραδοσιακό - αριστερό
- ένα σύγχρονο σοσιαλιστικό, αυτό που αναζητά τη συστοίχιση του ΠΑΣΟΚ με τις προοπτικές ενός «τρίτου δρόμου» για το σοσιαλισμό.

Τα ρεύματα αυτά δεν έχουν εσωτερική ενότητα, λόγω της έλλειψης συγκεκριμένου ιδεολογικού και θεωρητικού πλαισίου και κυρίως αυθεντικών εσωτερικών δημοκρατικών διαδικασιών, που θα διαμόρφωναν τους αγωγούς για τη συγκρότηση της ηγεμονίας της μιας ή της άλλης άποψης, του ενός ή του άλλου ρεύματος.

Επομένως η συνοχή του ΠΑΣΟΚ είναι κυρίως πολιτική, με δύο καθοριστικά, αλληλοσυμπληρούμενα και στενά συναρτώμενα «σημεία»: τον πρόεδρό του Ανδρέα Παπανδρέου, και την κατευθείαν σχέση του τελευταίου με τις μάζες, μέσω της ακτινοβολίας του χαρισματικού ηγέτη.

Αυτή η διαπίστωση όμως που επαναπαύει την Αριστερά για το «λαϊκίστικο» και «αστικό» χαρακτήρα του ΠΑΣΟΚ, χωλαίνει αποφασιστικά σε τρία πρόσθετα στοιχεία, που, συνήθως διαφυλάσσονται έξω από τη συζήτηση:

- στον μηδενισμό της σημασίας και του ρόλου του κομματικού μηχανισμού του ΠΑΣΟΚ, των μαζικών του οργανώσεων, και του συνολικού δικτύου επιρροών του (συνδικάτα, συνεταιρισμοί, τοπική αυτοδιοίκηση κτλ.).
- στην παραγνώριση της δυναμικής της άμεσης σχέσης Παπανδρέου - μαζών (υποστηρίζω εδώ εντελώς αξιωματικά ότι είναι ένας από τους σημαντικούς λόγους που υποχρεώνουν το ΠΑΣΟΚ να έχει το κέντρο της προσοχής του σταθερά προς τα «αριστερά»).
- παρακάμπτεται το θέμα της «ιστορικής» συγκρότησης του ΠΑΣΟΚ μέσα στην μεταπολιτευτική συγκυρία, η μορφή των συμβολαίων που συνυπέγραψε αλληλοδιάδοχα από το '74 στο '81, όπως αυτά ορίζονται από τις κοινωνικές συγκρούσεις και τα πολιτικά αιτούμενα του κόσμου που επενδύθηκε στο ΠΑΣΟΚ.

Το ΠΑΣΟΚ λοιπόν αυτοσηματοδοτήθηκε από την ίδρυσή του ως ένα κόμμα της Αριστεράς. Και μάλιστα ένα κόμμα που αναπτύχθηκε στο εύφορο έδαφος μιας διπλής κρίσης: της κρίσης της Αριστεράς, στην οποία φαινόταν να δίνει μια απάντηση με όρους πολιτικής αποτελεσματικότητας. Και της κρίσης της αστικής εξουσίας, που τροφοδοτούσε τη σταθερή και ραγδαία ανάπτυξή του, όπως τη σηματοδοτούσαν όχι μόνο οι αλληλέγγυες εκλογικές αναμετρήσεις από το '74 μέχρι το '81, αλλά η διαρκώς διευρυνόμενη οργανωτικά, τοπική και κλαδική δικτύωσή του.

Το γεγονός βέβαια ότι το ΠΑΣΟΚ πορεύτηκε προς την εξουσία με καθαρά κοινοβουλευτικούς όρους και κυρίως καθαρά εκλογική στρατηγική, επέτεινε τις εσωτερικές του αντιφάσεις και οριστικοποίησε με δυσμενείς όρους τόσο τους εσωτερικούς συσχετισμούς, όσο, περισσότερο, τους κοινωνικούς συσχετισμούς εξουσίας.

Διότι, η γενική εξαγγελία της «Αλλαγής» μια και δεν στηρίχθηκε σε κάποια προγραμματική αντίληψη, η οποία μάλιστα να είχε προταθεί κομματικά και να είχε αρθρώσει γύρω της συνειδητοποιημένες κοινωνικές δυνάμεις, ήταν φυσικό να επιτείνει την κρατικιστική διαχείριση των προβλημάτων, η οποία, ούτως ή άλλως, ευνοείται και σχεδόν επιβάλλεται ως «αυτονόητη» από τον υπερτροφικό ρόλο του κράτους στην ελληνική

οικονομία και κοινωνία, και τον κατακερματισμό των κοινωνικών δυνάμεων στις επιμερισμένες οπτικές του «συντεχνιασμού».

Η ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ

Αν όμως όλα τα προηγούμενα —και άλλα πολλά— εξηγούν γιατί ένας αριστερός και μάλιστα της ανανεωτικής αριστεράς δεν έγινε ή δεν θα γίνει μέλος του ΠΑΣΟΚ, δεν εξηγούν γιατί θεωρεί αδιάφορη, αν όχι εχθρική την διακυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ.

Η αντίθεση δηλαδή προς το εσωκομματικό καθεστώς και τις ιδεολογικοπολιτικές λειτουργίες του ΠΑΣΟΚ αποτελεί ένα ισχυρό επιχείρημα περί την ένταξη ή μη στον συγκεκριμένο κομματικό φορέα. Όλοι όμως γνωρίζουμε —και στην περίοδο '74-'81 ορισμένοι επέδειξαν σχεδόν καλλιτεχνικές αρετές σε λεπτεπίλεπτους αναλυτικούς διαχωρισμούς— πως η κοινωνικοπολιτική φυσιογνωμία ενός κόμματος δεν αποτυπώνεται άμεσα στην διακυβέρνησή του. Η διακυβέρνηση, επειδή ακριβώς αποτελεί μια σύνθεση των συνολικών αναγκών του κοινωνικού και των συνολικών επιδράσεων και αντιθέσεων του πολιτικού, παρουσιάζει μια σημαντική αυτονομία από τις στενές λειτουργίες του κόμματος, έστω και αν το κόμμα αυτό κυβερνά μονοπαγώς.

Είναι λοιπόν άξιο απορίας —κατ' αρχήν— πως οι δυνάμεις που στην περίοδο '74-'81 έφταναν στις πιο λεπτές διακρίσεις ανάμεσα στις «πιο επιθετικές» και τις «λιγότερο αντιλαϊκές» μερίδες της πολιτικής εκπροσώπησης της Δεξιάς, που καλούσαν σε συμπαρατάξεις όχι μόνο κορυφής αλλά και βάσης, οι δυνάμεις που χρησιμοποίησαν τότε τα αναλυτικά τους εργαλεία με ακρίβεια νυστεριού μη και τραυματίσουν κάποια ευπαθή σημεία της πολιτικής επικοινωνίας, προσχωρούν σήμερα σε χονδροειδείς εξισώσεις του τύπου «Τι ΠΑΣΟΚ - τι Δεξιά» και καλούν σε μετωπική αντιπαράθεση προς το ΠΑΣΟΚ, αδιαφορώντας όχι μόνο για τις άμεσες, γενικές πολιτικές επιπτώσεις, (αυτό θα μπορούσε να είναι και νόμιμο και εξηγήσιμο υπό ορισμένες προϋποθέσεις), αλλά για τις στρατηγικές επιπτώσεις στο ίδιο το μέλλον της Αριστεράς στην Ελλάδα.

Ο ΦΟΒΟΣ ΤΗΣ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑΣ

Κατά τη γνώμη μου λοιπόν, η κύρια αιτία που οδηγεί τις ηγεσίες των δύο ΚΚ σ' αυτή την ολόπλευρη πολιτική ρήξη προς το ΠΑΣΟΚ δεν είναι η υπαρκτότατη κατά τα άλλα «μονοκομματική» διακυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ και η «αλαζονεία» της ηγεσίας του. Για αριστερά κόμματα είναι τουλάχιστον γελοίο να παρουσιάζεται η αποχή και η αντίθεσή τους σε μια διαδικασία ως αποτέλεσμα μιας κοινωνικής δυσαρέσκειας ότι δηλαδή δεν είχαν προσκληθεί επισήμως για να συμμετάσχουν σ' αυτή.

Το καίριο αίτιο αυτής της αντίθεσης είναι ο συναγερμός των βαθύτερων αντανάκλαστικών της ίδιας της κομματικής επιβίωσης. Η παραδοσιακή αριστερά δεν ανησυχεί επειδή το ΠΑΣΟΚ είναι τάχα το κεντρικό κόμμα. Αλλά επειδή δρα ως αριστερό κόμμα, και μάλιστα με τέτοιο τρόπο, ώστε να καθηλώνει τις παραδοσιακές αριστερές δυνάμεις και να διεισδύει στο χώρο της άμεσης επιρροής τους, όχι μόνο με εκβιαστικά εκλογικά διλήμματα αλλά προπαντός με το σύνολο της πολιτικής του.

Το ΠΑΣΟΚ δρα απορρυθμιστικά ως προς την παραδοσιακή Αριστερά με μια διπλή κίνηση της πολιτικής του:

Αφενός είναι ο πιο φυσικός κληρονόμος όλης της πλατιάς μετωπικής πολιτικής αγωγής, που καλλιέργησε η Αριστερά από την εποχή του ΕΑΜ μέχρι το '67. Δεν είναι καθόλου τυχαία

η εξαιρετική συγγένεια του λόγου και των προγραμματικών διακηρύξεων του ΠΑΣΟΚ με τις κατασκευές της «Εθνικής και Δημοκρατικής Αλλαγής» της προδικτατορικής ΕΔΑ. Το ΠΑΣΟΚ προκύπτει λοιπόν ως η δύναμη που θα διεκπεραιώσει την αστική ολοκλήρωση, στηριγμένο στις λαϊκές δυνάμεις, διαμορφώνοντας ταυτόχρονα τις προϋποθέσεις για έναν «κοινωνικά πιο δίκαιο» κόσμο, ή αυτό που άλλοι ονομάζουν «σοσιαλισμό». Η συμπάραταξη λοιπόν με το ΠΑΣΟΚ μιας σειράς κορυφαίων εκπροσώπων της Αριστεράς της περιόδου '41 με '67, δεν είναι κίνηση κορυφής με συναλλακτικό μάλιστα χαρακτήρα, αλλά συμπληρωματική κίνηση στελεχών προς ένα ρωμάλιο κομμάτι της λαϊκής βάσης της Αριστεράς, που ήδη είχε προηγηθεί, αναγνωρίζοντας στο ΠΑΣΟΚ τα στερεότυπα ενός πολιτικού λόγου που είχε γαλουχήσει την ένταξή του στο κίνημα.

Έτσι λοιπόν, η διαχειριστική πολιτική του ΠΑΣΟΚ στην οικοδόμηση ενός σύγχρονου κράτους προνοίας, συνδεδεμένη με το γεγονός ότι αντικειμενικά διαμορφώνεται η ολοκλήρωση της πολιτικής δημοκρατίας, με την απαλλαγή από τα στεγανά της περιόδου '74-'81, σε συνδυασμό με κινήσεις συμβολικού χαρακτήρα, από την αναγνώριση της Εθνικής Αντίστασης μέχρι τη σύγκρουση με τον Καραμανλή, αποδειχνεται πολύ διαρκέστερη σχέση μιας σημαντικής μερίδας της παραδοσιακής αριστεράς με το «φαινόμενο» ΠΑΣΟΚ.

Και ενώ λοιπόν η Αριστερά —τουλάχιστον η ανανεωτική— θα μπορούσε έστω, να εφησυχάσει ότι μπορεί να αφήσει τους νεκρούς να θάψουν τους «εαυτών νεκρούς», έρχεται μια δεύτερη όψη της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ για να απορρυθμίσει εντελώς τον πολιτικό της λόγο και να την οδηγήσει πια σε μια ρήξη αυτοάμυνας.

Έχω ήδη τονίσει πως το πιο ενδιαφέρον στοιχείο του ΠΑΣΟΚ είναι οι αντινομίες της πολιτικής του, επειδή ακριβώς ως κόμμα - συνασπισμός, στεγάζει ταυτόχρονα διαφορετικές στρατηγικές με έναν όμως κοινό —κατά συνθήκη— παρανομαστή: ότι το ΠΑΣΟΚ δηλαδή, πέραν της διαχείρισης του κράτους είναι υποχρεωμένο για την μακροπρόθεσμη στήριξή του αλλά και για την εξυπηρέτηση των συγκεκριμένων κοινωνικών δυνάμεων και συσχετισμών που το στηρίζουν, να διευρύνει την κοινωνική βάση της εξουσίας του και της πολιτικής του.

Είναι υποχρεωμένο δηλαδή το ΠΑΣΟΚ, παρά τον συγκεντρωτικό και μονοπαγή χαρακτήρα στη διοίκηση του κόμματος που το χαρακτηρίζει, παρά την προσπάθειά του να διασφαλίζει την πολιτική του συνοχή μέσω του κράτους, ταυτόχρονα να διευρύνει την κοινωνική βάση της εξουσίας του.

Έτσι, μια σειρά θεσμικά μέτρα, από το συνδικαλιστικό νόμο και το νόμο για τους συνεταιρισμούς, μέχρι τους νόμους για την τοπική Αυτοδιοίκηση, την κοινωνικοποίηση και τα εποπτικά συμβούλια, την Ανώτατη Εκπαίδευση κτλ. έχουν ως τελικό γνώρισμά τους την πρόκληση και τη δυνατότητα της συμμετοχής με άμεσο τρόπο στην άσκηση και διαχείριση της εξουσίας δυνάμεων, που είναι έξω από το κράτος και το μονοπαγές κόμμα του.

(Μάλιστα το κύριο επιχείρημα των πολεμίων μιας τέτοιας άποψης το γεγονός δηλαδή ότι το ίδιο το κόμμα του ΠΑΣΟΚ επιχειρεί τις πιο πολλές φορές να νεκρώσει και να αποδυναμώσει εσωτερικά τη δυναμική αυτών των θεσμικών μέτρων, το θεωρώ και τη μείζονα απόδειξη της θέσης μου. Πιστεύω δηλαδή ότι οι προσπάθειες του κόμματος του ΠΑΣΟΚ να χειραγωγήσει πολλές φορές στενά οργανωτικά τη δυναμική αυτών των ανοιγμάτων που διαμορφώνει η πολιτική της ίδιας της κυβέρνησής του, είναι απόδειξη του διευρυμένου κοινωνικά, δηλαδή μη ελέγχιμου κρατικά, χαρακτήρα τους).

Και εδώ έρχονται τα άλλου τύπου προβλήματα, τα πραγματικά και τα κρίσιμα. Ότι δηλαδή, όπως ακριβώς το ΠΑΣΟΚ

δεν έχει μια αποσαφηνισμένη στρατηγική διεξόδου από την κρίση της ελληνικής κοινωνίας, έτσι δεν έχει και η Αριστερά.

Αλλά ενώ το ΠΑΣΟΚ έχει το πλεονέκτημα να σταθεροποιεί τους δεσμούς του με τις μάζες από την ίδια την κυβερνητική πρακτική στο σύνολό της, η Αριστερά στέκει μόνη απέναντι στα προβλήματα.

Ενώ δηλαδή το ΠΑΣΟΚ επιχειρεί, για παράδειγμα μέσω των συνεταιριστικών οργανώσεών του να περάσει την πολιτική του για τους συνεταιρισμούς, έχει ταυτόχρονα και δεκάδες άλλους διαύλους επαφής με τους αγρότες: παροχή δανείων, συντάξεων, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, «έργα» στην περιοχή κτλ. Η Αριστερά αντίθετα, στερημένη από όλες αυτές τις κρατικές προνομίες, αισθάνεται ότι της παραχωρείται ο ρόλος του κοινωνικού εκτελεστή των πολιτικών σχεδιασμών του ΠΑΣΟΚ, όπου αυτή, μάλιστα, όπως νομίζει, θα έχει το κόστος, και το ΠΑΣΟΚ την εισπραξη.

Και, ακόμα περισσότερο αισθάνεται απειλητικό αυτό το πρόβλημα η Αριστερά επειδή τα θεσμικού χαρακτήρα μέτρα συμμετοχής καθώς ακριβώς διευρύνουν την κοινωνική βάση των θεσμών, απειλούν την παραδοσιακή συγκρότηση των κλαδικών κοινωνικών συμφερόντων, που σ' αυτά όμως δεξαμενίζονταν όλη η Αριστερά, και το ίδιο το ΠΑΣΟΚ, δηλαδή τη συντεχνιακή άρθρωσή τους.

Η ΠΑΣΟΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

Έτσι λοιπόν, η Αριστερά πλαγιοκοπημένη στα στερεότυπα του παραδοσιακού της λόγου, χωρίς τη δυνατότητα να αρθρώσει έναν διαφορετικό και πειστικό κοινωνικό λόγο στα συνδικάτα, στους συνεταιρισμούς, στην Τοπική Αυτοδιοίκηση κτλ., οπισθοχώρησε στο μόνο πεδίο που παρείχε μια βεβαιότητα πολιτικής επιβίωσης και ανάπτυξης, στο πεδίο δηλαδή του γενικού πολιτικού λόγου.

Υποχρεωμένη επομένως να κινηθεί με τους κλασικούς όρους της πολιτικής αγοράς, μετατράπηκε από δύναμη καινοτόμων προτάσεων, σε τυπική αντιπολιτευτική παράταξη. Αλλά η αντιπολίτευση, όταν δεν στηρίζεται σε διαφορετικό —και υπαρκτό— κοινωνικό σχέδιο ή έστω προσδοκίες, και κυρίως όταν δεν ασκείται στην σχετικά ορατή προοπτική μιας άμεσης συνάφειας με την εξουσία, δεν μπορεί παρά να απευθύνεται στην γενική συνάρθρωση των κάθε φύσεως δυσανεσιών.

Η Αριστερά μεταβλήθηκε δηλαδή σταδιακά και σε μικροκλίμακα στην περίοδο '81-'85 σε διάδοχο των τακτικών του ΠΑΣΟΚ. Κύρια κατεύθυνση των προβλημάτων είναι πάντα το κράτος και οι ρυθμίσεις του. Κύρια πλευρά των αιτημάτων είναι η οικονομική. Λίγο πολύ όλοι κατέληξαν εκ νέου να έχουν δίκαιο σε όλα.

Αλλά βέβαια, αν μια παρόμοια τακτική αποδείχτηκε ότι υπονόμωσε καιρία τη δυνατότητα άσκησης μιας συγκροτημένης πολιτικής του ΠΑΣΟΚ, για την Αριστερά υπονομεύει μακροπρόθεσμα και εξίσου την ίδια την υπόστασή της.

Γιατί η πραγματικότητα της μικρομεσαίας Ελλάδας δείχνει ότι την καταναλωτική δυσανεσικία των Ελλήνων δεν θα την εισπράξει δύο φορές μια πρόταση της Αριστεράς, αλλά η πολύ πιο φυσική έφεση της Δεξιάς να χειρίζεται καταλληλότερα παρόμοια ζητήματα.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ

Είναι βέβαιο, πως το συγκεκριμένο ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί να αναδειχτεί ως έχει σε κόμμα σοσιαλιστικής προοπτικής και ιστορικής διάρκειας, σε κόμμα δηλαδή που θα οδηγήσει στο σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της ελληνικής κοινωνίας. Για-

τί, έμπρακτα με τη σειρά του, στάθηκε αδύναμο να απαντήσει στα προβλήματα που ορίζουν και την κρίση της υπόλοιπης αριστεράς. Με τις επιλογές του μάλιστα δυσκόλεψε ακόμα περισσότερο τις δυνατότητες για τη δρομολόγηση κάποιων διαφορετικών απαντήσεων.

Γιατί, παρότι η βάση της συγκρότησής του ορίζεται σε σοσιαλιστικές παραδοχές, παρότι ο κορμός των δυνάμεών του ανήκει σε εκείνες τις κοινωνικές δυνάμεις που από τη θέση τους και την ιστορία τους αποτελούν τη φυσική αναφορά κάθε αριστερής πρότασης, η κοινωνική ετερογένειά του και η αδιαφοροποίητη πολιτική συστέγασή οροφής, δρα ανασταλτικά και ακυρωτικά εσωτερικά στη διαμόρφωση μιας προγραμματικής αντίληψης για το σοσιαλισμό. Το «μέτωπο» είναι σημαντικό πράγμα, αλλά όχι στους κόλπους μιας ενιαίας οργάνωσης χωρίς διαδικασίες που ενιοποιούν, με τη σειρά τους, τα κοινωνικά συμφέροντα στην πολιτική εκφορά τους.

Αυτή λοιπόν η αγωνία για τη διατήρηση του κόμματος - συνασπισμού είναι που προσδιορίζει τα όρια της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ στο πεδίο της διαχείρισης του κράτους κυρίως και όχι στο πεδίο των κοινωνικών μετώπων πρωτευόντως.

Αλλά αυτή η βασική διαπίστωση δεν μπορεί να αναιρέσει μια σειρά από άλλες παραμέτρους εξίσου σημαντικές.

Ότι δηλαδή, από τα ίδια τα πράγματα το ΠΑΣΟΚ συμβάλει στην ολοκλήρωση της πολιτικής δημοκρατίας στην Ελλάδα. Στην αποκηδευμόνευση της πολιτικής ζωής από την συγκρότηση παράπλευρων εξουσιών προς τα κύρια όργανα και φορείς της λαϊκής κυριαρχίας.

Και τέλος —και πιο σημαντικό— ότι με το ΠΑΣΟΚ η ελληνική κοινωνία έχει τεθεί σε μια ολόπλευρη κίνηση, με την ανάδειξη νέων στρωμάτων και νέων συσχετισμών εξουσίας σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο.

Είναι εντελώς τυφλό να συμπεραίνουμε για την πραγματική υφή των κοινωνικών διαδικασιών που εκκλύνονται από τις μεταβολές μετά το '81, με βάση τις συμπεριφορές ενός τμήματος του πολιτικού προσωπικού που αναδείχτηκε από την πασοκική εξουσία. Είναι αλήθεια πως αναπτύχθηκαν φαινόμενα καποραλισμού, μια «χωροφυλακιστική» αντίληψη της εξουσίας, διαμορφώθηκαν τα σπέρματα μιας νομενκλατούρας και οι ανάλογες συμπεριφορές των νέων προνομιούχων της εξουσίας. Πρόκειται για το φαινόμενο, που κομψά και με ηθικούς όρους το ίδιο το ΠΑΣΟΚ περιγράφει ως «αλαζονεία» της εξουσίας, ενώ δεν πρόκειται περί ηθικής αλλά περί κοινωνικής και απωθητικής πραγματικότητας.

Αλλ' όμως πίσω απ' αυτή την επιφάνεια των νέων *hommes d'état*, υπάρχουν τα δεκάδες και εκατοντάδες χιλιάδες λαϊκά στελέχη, που στα σώματά και τα συνδικάτα, στους συνεταιρισμούς και στην αυτοδιοίκηση, στην πόλη και στο χωριό, βγαίνουν αυτή τη στιγμή ορμητικά στο προσκήνιο, με το κράτος αν όχι σύμμαχο, τουλάχιστον όχι εχθρικό.

Και ακόμα περισσότερο, η άλλη όψη της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ, η θεσμική διεύρυνση δηλαδή της κοινωνικής βάσης της εξουσίας, είναι αυτή που διαμορφώνει χώρο για γενικότερη παρέμβαση, για κοινωνικό πειραματισμό, που ανοίγει δρόμους στις λαϊκές δυνάμεις για τον κοινωνικό και πολιτικό αυτοπροσδιορισμό τους.

Αν αυτή λοιπόν είναι η πραγματικότητα, ακόμα και αν ονομάσουμε το ΠΑΣΟΚ κόμμα της παραδοσιακής Αριστεράς, ή θέλουμε να το βλέπουμε ως εκσυγχρονισμένη σοσιαλδημοκρατική έκδοση του παραδοσιακού κέντρου που εξαντλείται στα δημοκρατικά του καθήκοντα και σε μια φιλολαϊκή διαχείριση της κρίσης, και πάλι είναι ανεξήγητη η στάση της Αριστεράς που έχει ως κεντρικό σύνθημα την ανάγκη να μην υπάρξει «αυτοδύναμη» κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ σύνθημα που έχει νόημα με δυο μόνο εκδοχές: ή ότι μ' αυτό το ίδιο το ΠΑΣΟΚ που δεν διαφέρει καθόλου από τη Δεξιά, μπορούμε να σχηματίσουμε κυ-

βέρνηση συνασπισμού αμέσως μετά τις εκλογές, ή, ότι λόγω της ομοιότητάς του με τη Δεξιά μας είναι αδιάφορο αν θα κυβερνά το ΠΑΣΟΚ ή η «Νέα Δημοκρατία».

ΠΟΣΟ ΑΔΙΑΦΟΡΗ ΜΑΣ ΕΙΝΑΙ Η ΔΕΞΙΑ

Νομίζω πως και οι πιο λεπτές επεξεργασίες γύρω από τις πολιτικές μεταλλαγές της Δεξιάς θα συμφωνήσουν πως μια Δεξιά που θα επανέλθει στις 3 Ιουνίου δεν μπορεί —ακόμα και αν το ήθελε— να είναι η «Νέα Δημοκρατία» της 17ης Οκτωβρίου του '81.

Πριν απ' όλα γιατί οι κυρίως κοινωνικές δυνάμεις που εκφράζει και εκπροσωπεί δηλαδή η αστική τάξη και οι ιμπεριαλιστικοί σύμμαχοί της έχουν να επιλύσουν πολύ πιο σύνθετα προβλήματα απ' ό,τι τους δημιούργησε η «σοσιαλμανία» του Παπαληγούρα, και οι διαπραγματευτικές «αποστάσεις» του Καραμανλή. Η επίθεση του κεφαλαίου ενάντια στις βασικές κατακτήσεις δεκαετιών των εργαζομένων δεν είναι αναλυτική εικασία αλλά ο κυρίαρχος λόγος των μπαλκονιών και των σχετικών συνομολογήσεων της «ΝΔ». Βεβαίως και δεν θα απειληθούν οι γενικές πολιτικές ελευθερίες και είναι μυωπία ή σκόπιμη χρήση η απειλή για ξερονήσια κτλ. Αλλά το τσάκισμα των συνδικαλιστικών οργανώσεων, η πιο απροκάλυπτη αγριότητα στην αγορά εργασίας (οι περίφημες «ελεύθερες ατομικές συμβάσεις» στη θέση των συλλογικών συμβάσεων εργασίας αυτό εννοούν), η οπισθοχώρηση στην εκπαίδευση, στην τοπική αυτοδιοίκηση, στον πολιτισμό, στο όλο πολιτικό κλίμα, πρέπει να θεωρούνται δεδομένα.

Όπως απόλυτα δεδομένη πρέπει να θεωρείται η εκ νέου θωράκιση του κυρίως συνεκτικού ιστού της παράταξης, δηλαδή του κράτους, όπου εκεί που η Αριστερά δεν ανακάλυψε μέχρι τώρα καμιά αλλαγή, η Δεξιά διαπίστωσε τις πιο μεγάλες αλλαγές, στον συστηματικό περιορισμό των ερεισμάτων της στην κρατική μηχανή στο σύνολό της μέχρι τα ακραία φυλάκια του Στρατού και των Σωμάτων Ασφαλείας. Γιατί, αν υποθέσουμε ότι ο εκδημοκρατισμός δεν ήταν πάντα ορατός, υπήρξε ένας σαφής «εκπασοκισμός» της διοίκησης, που την αδρανοποίησε, τουλάχιστον, ως άμεσο εργαλείο της Δεξιάς. Όπως δεδομένη πρέπει να θεωρείται η πολιτική κρίση επί του Συνταγματικού.

Και δεν επεκτείνονται καν στα εθνικά θέματα και την υπόθεση της Κύπρου τουλάχιστον, όπου τυχόν ανάδειξη του κ. Μητσοτάκη στην πρωθυπουργία προοιωνίζει αποκλειστικά και μόνο συμφορές και περιπέτειες.

ΟΙ ΑΛΛΕΣ ΛΥΣΕΙΣ

Ανήκω σε εκείνους που πιστεύουν ότι η μονοπαγής άσκηση της εξουσίας από το ΠΑΣΟΚ, όπως εκφράστηκε και κορυφαία στη μη θέσπιση της απλής αναλογικής, η αδυναμία του να χαράξει μια πολιτική προσέγγισης και συνεργασίας με τον πιο φυσικό του σύμμαχο, την ανανεωτική Αριστερά δηλαδή, δυσκολεύουν κατά πολύ τη βιωσιμότητα μιας πρότασης κυβέρνησης συνασπισμού, που άλλωστε και αλυσίδα πρόσθετων προβλημάτων δημιουργεί, απ' τη στιγμή που δεν έχει στοιχειωδώς προπαρασκευαστεί.

Αν υποθέσουμε λοιπόν ότι έτσι έχουν τα πράγματα —και μάλλον έτσι έχουν— κάποια στοιχειώδης αναστροφή της τακτικής των αριστερών κομμάτων επιβάλλεται, έστω και την τελευταία στιγμή. Και δεν εννοώ καθόλου να υποστειλουν τις σημαίες τους και να μην διεκδικήσουν και την τελευταία ψήφο με βάση τις προτάσεις τους και τις απόψεις τους. Αλλά με τρόπο θετικό, τρόπο που δεν συσκοτίζει τις πραγματικές αντιθέ-

σεις του πολιτικού σκηνικού, τα ουσιαστικά ζητήματα που διακυβεύονται σ' αυτές τις εκλογές. Διότι, όταν στην πράξη το μέτωπο κατά της Δεξιάς είναι δυσδιάκριτο αλλά κύρια αιχμή της εκλογικής καμπάνιας είναι η «μη αυτοδυναμία» του ΠΑΣΟΚ, ζητάμε από τον ελληνικό λαό να μην ασκήσει υπέρ ενός κόμματος το δικαίωμα που έχουν όλα τα άλλα να το επικαλούνται, δηλαδή να υπερψηφιστούν για να προωθήσουν το όποιο πρόγραμμά τους.

Αν όμως αυτή είναι μια γενική πλευρά του θέματος, υπάρχει και μια ειδικότερη. Αυτή που αφορά τη μακροπρόθεσμη στρατηγική της Αριστεράς στη συνάφειά της με το ΠΑΣΟΚ και στην αυτοδύναμη συγκρότηση της σοσιαλιστικής πρότασης.

Κατά τη γνώμη μου η όποια στρατηγική της Αριστεράς στο βαθμό που μπορεί να αποδίδει στο σοσιαλισμό το κοινωνικά επαναστατικό του περιεχόμενο, μόνο να ωφεληθεί έχει από την ύπαρξη μιας κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ. Η Αριστερά νιώθει να απειλείται απ' το ΠΑΣΟΚ ακριβώς επειδή είναι στενότατη συγγενής του. Θα απαλλασσόταν από την «απειλή» του ΠΑΣΟΚ όχι αν ξαναγύριζε η Δεξιά που θα κατένεμε τα πράγματα στους παραδοσιακούς επαναπαναυτικούς ρόλους, αλλά αν ανέπτυσσε τις διαφορές της με το ΠΑΣΟΚ στο έδαφος των δυνατοτήτων που διαμοφώνει η πολιτική του και των εγγενών προβλημάτων της φυσιογνωμίας του.

Η Αριστερά, φοβήθηκε τη συμμαχία της με το ΠΑΣΟΚ, όσο το ΠΑΣΟΚ τη δική του μαζί της —όχι για λόγους διαφοράς αλλά αμοιβαίας συγγένειας.

Το ΠΑΣΟΚ πρέπει να θεωρηθεί —και είναι— μια θετική πρόκληση για κείνους που πιστεύουν στην ανάπτυξη της Αριστεράς, όχι με βάση τις συναθροίσεις γενικώς συμπτωτικών απόψεων αλλά με βάση συγκεκριμένα κοινωνικά υποκείμενα, που ψηλαφούν το «εμείς» με όρους κοινωνικής αυτοδυναμίας και πολιτικής αυτάρκειας.

Ανήκω σε κείνους που συνεργάστηκαν στην διακυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ χωρίς κομματική ένταξη και με βασικές και ανοιχτές διαφωνίες σε κεντρικές κυβερνητικές επιλογές και ακόμα σημαντικότερες διαφωνίες σε επιλογές της κομματικής του συγκρότησης.

Σ' αυτό το διάστημα αφουγκράστηκα και εγώ όπως και άλλοι πολλές «φωνές» του ΠΑΣΟΚ. Είναι γεγονός πως πολλές ήταν απωθητικές όταν οι άνθρωποι συλλαβίζουν σε άλλους τόνους τους παλιούς κώδικες εξουσίας. Είναι αλήθεια όμως ότι πολλές φωνέςμίλαγαν επίσης μια καθαρότατη δημοτική. Μ' αυτές τις φωνές, που δεν ακούγονται ακόμα στη σκηνή έχω πολλά να συζητήσω. Και δεν μου αρέσει η σιωπή ούτε προτιμώ την άμυνα όταν η επίθεση είναι και δυνατή και αποδοτική.

Πιστεύω πως εκείνες οι δυνάμεις που αναζητούν το δρόμο για τη συγκρότηση ενός κόμματος σοσιαλιστικής προοπτικής που θα μπορεί να απαντήσει πειστικά και να αντιστρέψει τους όρους της κρίσης της Αριστεράς έχουν κυρίως κέρδη και δυσδιάκριτες ζημιές από μια ενίσχυση του ΠΑΣΟΚ στη διακυβέρνησή του. Γιατί, αν το ΠΑΣΟΚ απορροφήσει το λόγο μας, σημαίνει απλά πως δεν είχαμε τίποτα διαφορετικό να πούμε.

Αν όμως ο λόγος μας μπορεί να αναπτύσσεται κοινωνικά και να τεκμηριώνεται πολιτικά, αν η διάταξη της πολιτικής εξουσίας και το θεσμικό της πλαίσιο ανοίγουν το δρόμο στη συμμετοχή νέων κοινωνικών δυνάμεων, ανοίγουν το δρόμο του κοινωνικού πειραματισμού, ανατρέπουν τα ερείσματα της κοινωνικής και πολιτικής εξουσίας της συντήρησης, τότε η εξουσία που κατοχυρώνει ή είναι ευαίσθητη στις πιέσεις που οδηγούν στην κατοχύρωση ενός τέτοιου πλαισίου, είναι σύμμαχη και όχι αντίπαλη.

Η αντιπαλότητα που υπάρχει στη στρατηγική προοπτική οφείλει να αναπτυχθεί σε ένα έμπρακτο διάλογο, που θα προϋποθέτει τη σύγκρουση ως οργανικό του στοιχείο για τη συγκρότηση του δικού μας «εμείς». Αλλά με τέτοιες επιλογές που δεν

θα αυτοχειριάζουν βασικές και ευνοϊκές προϋποθέσεις της συγκρότησής του.

Ψηφίζω λοιπόν σ' αυτές τις εκλογές ΠΑΣΟΚ για λόγους κοινωνικούς, πολιτικούς και ουσιαστικότερα αισθητικούς. Γιατί νομίζω πως κυρίαρχη σχολή της αισθητικής μας θα 'πρεπε να 'ναι η αισθητική της μεταβολής και όχι της ακινησίας. Γιατί εκτιμώ ότι γίνεται πλουσιότερη η δημοτική όταν σε συνδέει με τους φυσικούς της αποδέκτες.

Ψηφίζω ΠΑΣΟΚ επειδή διαφωνώ ουσιαστικά σε αλυσίδα σημαντικών πραγμάτων μαζί του, από θέματα τρέχουσας πολιτικής, μεσοπρόθεσμων επιλογών και στρατηγικών στοχεύσεων. Αλλά νομίζω πως ο αριστερός λόγος συγκροτείται κυρίως όταν ασκείται σε ένα απτό και συγκεκριμένο κοινωνικό και πολιτικό πεδίο και δεν γίνεται κώδικας εσωτερικής αναγνώρισης μιας ορισμένου τύπου κοινωνικής «συνάφειας».

Νομίζω πως είναι αυτοκαταστροφική η άποψη που ισχυρίζεται ότι το όφελος ή το καθήκον της Αριστεράς είναι να επιδιώξει την πτώση του ΠΑΣΟΚ, όταν το πιο φυσικό επακόλουθο μιας παρόμοιας τακτικής δεν θα είναι παρά η επαναφορά της Δεξιάς.

Το πρόβλημα δεν είναι η πτώση του ΠΑΣΟΚ με τη συνδυασμένη δράση Δεξιάς και Αριστεράς, αλλά η υπέρβαση του ΠΑΣΟΚ απ' την Αριστερά. Και σ' αυτή τη διαδικασία της σύγκλισης και της υπέρβασης θα βρεθώ ακόμα και σε συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ όταν διασφαλίζει τον λόγο μου και τη δοκιμασία του. Σε σύγκρουση μαζί του όταν μου τον στερεί. Αλλά σε σαφή συμμαχία μαζί του ούτως ή άλλως, απέναντι σε εκείνα που αμοιβαία στερούν τη δυνατότητα της επαλήθευσης της σωστής ή μη άποψης.

Η ψήφος στο ΠΑΣΟΚ είναι μια νόμιμη ψήφος εκείνης της Αριστεράς που αποσκοπεί σε ένα άλλο «εμείς». Μιας Αριστεράς που αποσκοπεί στη συγκρότηση ενός πολιτικού υποκειμένου που θα υπερβαίνει το «υπαρκτό» ΠΑΣΟΚ και τις ανανεωτικές εκδοχές του μαρξισμού - λενινισμού.

Παρόμοια ρεύματα υπάρχουν αυτή τη στιγμή, διάσπαρτα και κατακερματισμένα σε όλη την Ελλάδα. Εκφράζονται ή ψηφίζουν σήμερα το ΠΑΣΟΚ. Εκφράζονται ή ενισχύουν το ΚΚΕ εσ. Εκδίδουν περιοδικά και συγκροτούνται πολιτικά με χαλαρές μορφές κοινωνικής ιδεολογικής και πολιτικής σύνδεσης, αναζητώντας μια αυθεντικότερη έκφραση των δυνάμεων του ελληνικού σοσιαλισμού.

Αυτές οι δυνάμεις είναι που δίνουν σήμερα διάσπαρτες και ασύνδετες τις πιο πολύτιμες μάχες για την άρνηση της ιδιώτευσης, για την άρνηση του κατακερματισμού που συνεπάγεται μια αντίληψη ζωής στα όρια του «εφικτού». Αρνούνται την «ανάπτυξη» που επιδιώκεται πανταχόθεν όχι μόνο στην ποσοτική της κατανομή αλλά κυρίως στα ποιοτικά της περιεχόμενα.

Είναι οι δυνάμεις που επιδιώκουν το νόημα της πολιτικής να προκύπτει από την κοινωνική της διαύγεια και την ιδεολογική της σαφήνεια. Είναι οι δυνάμεις που θέλουν οι πολιτικοί φορείς να είναι λειτουργικά το πρόκριμα του όποιου σχεδίου προτείνεται για την κοινωνία.

Είναι οι δυνάμεις τέλος που δεν μπορούν διαρκώς να ετεροκαθορίζονται, αλλά πρέπει να αρχίσουν να αυτοπροσδιορίζονται. Οι «επιτροπές στήριξης» των μεν ή των δε, δεν είναι το πρόσφορο σχήμα αυτού του αυτοπροσδιορισμού, που αυτοκαταργείται έτσι εξ ορισμού.

Η συγκρότηση ενός τέτοιου ρεύματος μέσα στους κόλπους των δυνάμεων του ελληνικού σοσιαλισμού είναι το πρώτιστο καθήκον μετά την εκλογική μάχη.

Η δική μου άποψη είναι ότι η διαδικασία μιας τέτοιας συγκρότησης δεν μπορεί να επιχειρηθεί πάνω στο μαζοχισμό της ήττας αλλά στο έδαφος του διαλόγου, της κίνησης και της μεταβολής, της διεκδίκησης, της απαίτησης και της επιβολής.

□

Περί υπαρκτής και ανύπαρκτης κρίσης του Γ Φλώρου

Το σημείωμα του Κ. Σκανδαλίδη, αναπληρωματικού μέλους του ΕΓ του ΠΑΣΟΚ, «Η κρίση της εκτός ΠΑΣΟΚ Αριστεράς» («Το Βήμα» της Κυριακής 19-5-85), ασφαλώς και δεν ανοίγει «νέα μέτωπα στο χώρο της Αριστεράς στα γενικότερα ζητήματα της συγκυρίας και των εκλογών». Ασφαλώς και επαναλαμβάνει τη γνωστή αρθρογραφία αυτών των ημερών με ένα και μοναδικό στόχο. Να πείσει ότι η κριτική, που ασκείται στο ΠΑΣΟΚ από αριστερά —«αρθρογραφία του συρμού» όπως τη χαρακτηρίζει— είναι δεξιά ή στην καλύτερη περίπτωση αντι-ΠΑΣΟΚ.

Το βασικό επιχείρημα για να στηρίξει αυτή την άποψη είναι η αναφορά στην εκλογική τακτική των δύο ΚΚ και η ασφαλής μέθοδος να αποφύγει το διάλογο, ακόμη και επί της εκλογικής τακτικής (που θα συμπεριελάμβανε και την αντίστοιχη του ΠΑΣΟΚ), είναι να μην μιλήσει για την πολιτική και στρατηγική του ΠΑΣΟΚ, ως σοσιαλιστικού κόμματος στη διάρκεια της περιόδου που ήταν κυβέρνηση. Σίγουρος τρόπος για να στοιχειοθετηθεί μια τέτοιου τύπου κριτική στην παραδοσιακή Αριστερά είναι η επίκληση του παρελθόντος.

Το σύνθημα «τι Παπάγος - τι Πλαστήρας» και η ιστορική εμπειρία από την οικοδόμηση του μετεμφυλιακού κράτους της Δεξιάς, χρησιμοποιείται ως αναλυτικό εργαλείο για να θεμελιώσει ενός συγκεκριμένου χαρακτήρα κριτική σε οποιαδήποτε άποψη εκφράζεται κριτικά στο ΠΑΣΟΚ από το ΚΚΕ ή την Ανανεωτική Αριστερά, και η οποία αφορά τις σημερινές κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες, τα σημερινά πολιτικά κόμματα, τη σημερινή πολιτική πραγματικότητα και τα σημερινά προβλήματα του σοσιαλισμού, της δημοκρατίας και της Αριστεράς.

Με αυτού του τύπου την κριτική ο Κ. Σκανδαλίδης πετυχαίνει δύο πράγματα. **Πρώτο:** να αναδείξει το ΠΑΣΟΚ ως την ηγεμονική —πολιτικά— αντιδεξιά δύναμη, τη μόνη που συγκρούεται με το δεξιό χθες. **Δεύτερο:** να αποφύγει να τοποθετηθεί στο κοινωνικό και πολιτικό περιεχόμενο της αλλαγής, στα κοινωνικά, πολιτικά και ιδεολογικά δηλαδή προβλήματα του σοσιαλισμού και της αριστεράς. Και αυτό το πετυχαίνει με δύο τρόπους. Κατ' αρχήν με την επίκληση της ιστορικής εμπειρίας —«τι Παπάγος, τι Πλαστήρας»— που τοποθετεί αντιιστορικά μια πολιτική του παρελθόντος στις σημερινές συνθήκες, αλλά που, όμως, του επιτρέπει να αποδείξει και να στηρίξει θεωρητικά την αντιδεξιά πολιτική ηγεμονία του ΠΑΣΟΚ και συνεπώς την ανάγκη αυτοδυναμίας του. Κυρίως όμως με αντιπαράθεση της «υπαρκτής κρίσης της Αριστεράς» με την «ανύπαρκτη κρίση του αριστερού κινήματος». Ένα ιδεολόγημα δηλαδή, στο οποίο στηρίζει την άποψη περί κρίσης των ΚΚ και του κομμουνιστικού κινήματος, σε αντιπαράθεση με το αριστερό κίνημα, που δεν έχει κρίση και γι' αυτό είτε εκφράζεται στο ΠΑΣΟΚ, είτε συμπαρατάσσεται μαζί του. Η κρίση της Αριστεράς υπάρχει. Και είναι βαθύτατη, δεν είναι μόνο κρίση στρατηγικής, ούτε χρειάζεται να κατακεραυνώσει ο Κ. Σκανδαλίδης την εκλογική τακτική των ΚΚ, ούτε να υποσχεθεί «προοπτική» σε «δρόμους μετεκλογικούς» για να διαπιστωθεί η κρίση και να αρθεί την επαύριον των εκλογών... με την ψήφο στο ΠΑΣΟΚ.

Η κρίση της Αριστεράς υπάρχει, αλλά υπάρχει για τους ακριβώς αντίθετους λόγους απ' αυτούς που κατονομάζει ο Κ. Σκανδαλίδης. Υπάρχει γιατί η Αριστερά αδυνατεί να πολιτικοποιήσει τα κοινωνικά και να θέσει με κοινωνικούς όρους τα πολιτικά προβλήματα. Το περιεχόμενο αυτής της κρίσης αφήνει αδιάφορο τον Κ. Σκανδαλίδη. Και τον αφήνει αδιάφορο γιατί διαφορετικά θα έπρεπε, πρώτα απ' όλα, να μιλήσει για το ίδιο το ΠΑΣΟΚ. Τη στρατηγική, το σοσιαλιστικό του πρόγραμμα, τις πολιτικές και κοινωνικές συμμαχίες του. Ενώ αντίθετα, με την κρίση που κατασκευάζει και το περιεχόμενο που της δίνει μπορεί εκ του ασφαλούς να συγκρίνει τη «Δεξιά με την Αλλαγή», το «χτες με το Αύριο». Μόνο που σ' αυτή τη σύγκριση το μόνο στοιχείο που εμπεριέχει η Αλλαγή είναι η αντιδεξιά κατεύθυνση. Τίποτα που να αφορά το αριστερό κίνημα, την κοινωνική αλλαγή, δηλαδή το σοσιαλισμό. Τίποτα δηλαδή που να εμπεριέχει την «προοπτική των μετεκλογικών δρό-

μων» που υπαινίσσεται. Τίποτα που να αφορά τη στρατηγική του ΠΑΣΟΚ για μια τέτοια προοπτική.

Και αφού «η πολιτική πρόταση του ΠΑΣΟΚ είναι η μόνη αξιόπιστη και φερέγγυα πρόταση εξουσίας» και «η αυτοδυναμία δεν είναι εκλογικός στόχος αλλά στρατηγικός όρος για την Αλλαγή, για την Αριστερά, για το προοδευτικό και δημοκρατικό κίνημα», μια εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ, τέτοια που δεν θα του εξασφαλίζει αυτοδυναμία, δεν στρέφεται τελικά εναντίον της προβληματικής για «υπαρκτή κρίση των ΚΚ» και «ανύπαρκτη κρίση του αριστερού κινήματος»; Ή μήπως τότε, σύμφωνα με τον Κ. Σκανδαλίδη, θα πρέπει να μιλήσουμε για κρίση του ΠΑΣΟΚ σε αντιπαράθεση με τη σωστή πολιτική και στρατηγική των ΚΚ για το σοσιαλισμό;

Προφανώς στο άρθρο του ο Κ. Σκανδαλίδης θέλει να πει δύο πράγματα. **Πρώτο:** ο μόνος πολιτικός φορέας, που εγγυάται εκλογική νίκη απέναντι στη Δεξιά είναι το ΠΑΣΟΚ. **Δεύτερο:** για να προχωρήσει η Αλλαγή και με γρηγορότερους ρυθμούς, αυτός ο φορέας χρειάζεται την αυτοδυναμία, που σημαίνει ότι η Αριστερά, για να μην έρθει η Δεξιά, πρέπει να στηρίξει το ΠΑΣΟΚ εκλογικά. Ακριβώς για να μην γίνεται μια «μηχανιστική σύγκριση και ταύτιση του ΠΑΣΟΚ με τη Δεξιά» και επειδή ο Κ. Σκανδαλίδης φαίνεται να επιχειρεί ένα διάλογο με την Αριστερά στο άρθρο του, έπρεπε να θέσει και τα υπαρκτά κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα της Αλλαγής. Αυτό βέβαια δεν θα του επέτρεπε να περιγράψει έτσι την κρίση της Αριστεράς. Πιθανόν όμως να έθετε με διαφορετικούς όρους τη συζήτηση των προβλημάτων της Αριστεράς και του σοσιαλισμού. Αλλά κάτι τέτοιο φαίνεται να μην είναι στις προθέσεις του... □

ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΝ ΣΥΝΤΟΜΙΑ!

Δέν υπάρχει λόγος νά κρατάτε ολόκληρες τίς έφημερίδες πού διαβάσετε, γιά νά φυλάξετε μιά είδηση πού σάς ενδιαφέρει. Κρατείστε μόνο τήν είδηση. Ζητείστε μας τά αποκόμματα όλων τών έφημερίδων, γιά νά μή μπείτε έσείς στόν κόπο νά τά συγκεντρώσετε.

Δουλειά μας είναι νά ένημερωνόμαστε καί νά σάς ένημερώνουμε.

Διαβάζουμε όλες τίς έφημερίδες (έλληνικές καί ξένες) καί κρατάμε γιά λογαριασμό σας, τά αποκόμματα πού σάς άφορούν.

Δέν είμαστε «μερικοί άνθρωποι», αλλά ένα ολόκληρο δημοσιογραφικό έπιτελείο πού δουλεύει υπεύθυνα γιά τήν ειδική - δική σας ένημέρωση.

Επικοινωνείστε μαζί μας!

EXPRESS NEWS

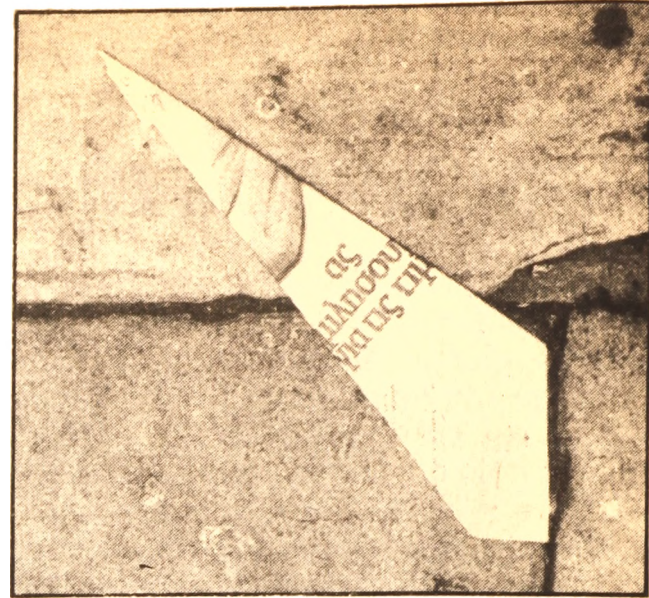
Τό προσωπικό σας Άρχείο.

ΣΤΡΑΤΟΣ ΜΟΥΒΑΣ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ & ΞΕΝΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 ΤΗΛΕΦ. 3243.351 ΑΘΗΝΑΙ Τ. Τ. 122

Γελάει καλύτερα, όποιος γελάει τελευταίος

Δεν ξέρουμε τι κάνουν τα κόμματα και οι πολιτικοί, αλλά πάντως το ΑΝΤΙ δεν προδίδει ούτε την ιστορία, ούτε τις παραδόσεις του. Μιλάμε φυσικά για την παράδοση του περιοδικού, να εκδίδει ένα ειδικό χιουμοριστικό τεύχος, πριν από κάθε βουλευτικές εκλογές.

Τους λόγους της παραπάνω αμετακίνητης προσήλωσης, δεν τους έχουμε πλήρως αποσαφηνίσει: απλη συνήθεια ή προσπάθεια απόδρασης από την προεκλογική σοβαροφάνεια και τις αποκρουστικές πλευρές του προεκλογικού κλίματος; Ή είναι, αντίθετα, το ίδιο το προεκλογικό κλίμα, τα 1.000 ονειρικά ΘΑ, οι υπερβολές του τύπου και των πολιτικών, όλα αυτά που δίνουν ένα ακόμη πιο γκροτέσκο τόνο στην πολιτική μας ζωή, που μας δίνουν τα σχετικά ερεθίσματα;

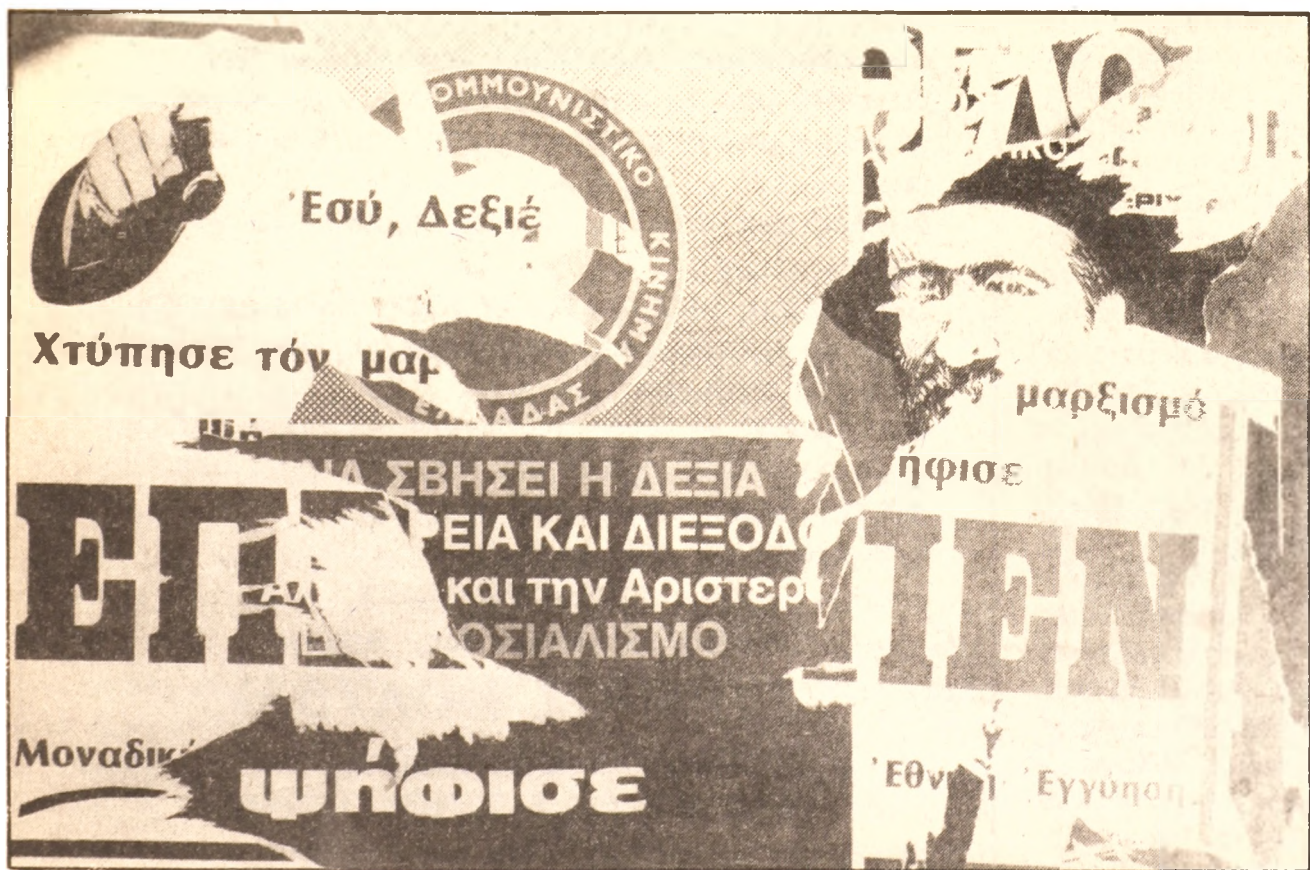
Ένας ακόμη λόγος, φαίνεται όμως να είναι και ο πιο σημαντικός: οι περισσότεροι από τους ανθρώπους του ΑΝΤΙ, παρότι όντα βαθύτατα πολιτικά, περιλαμβάνονται στην παράξενη αυτή κατηγορία των «ανέντακτων».

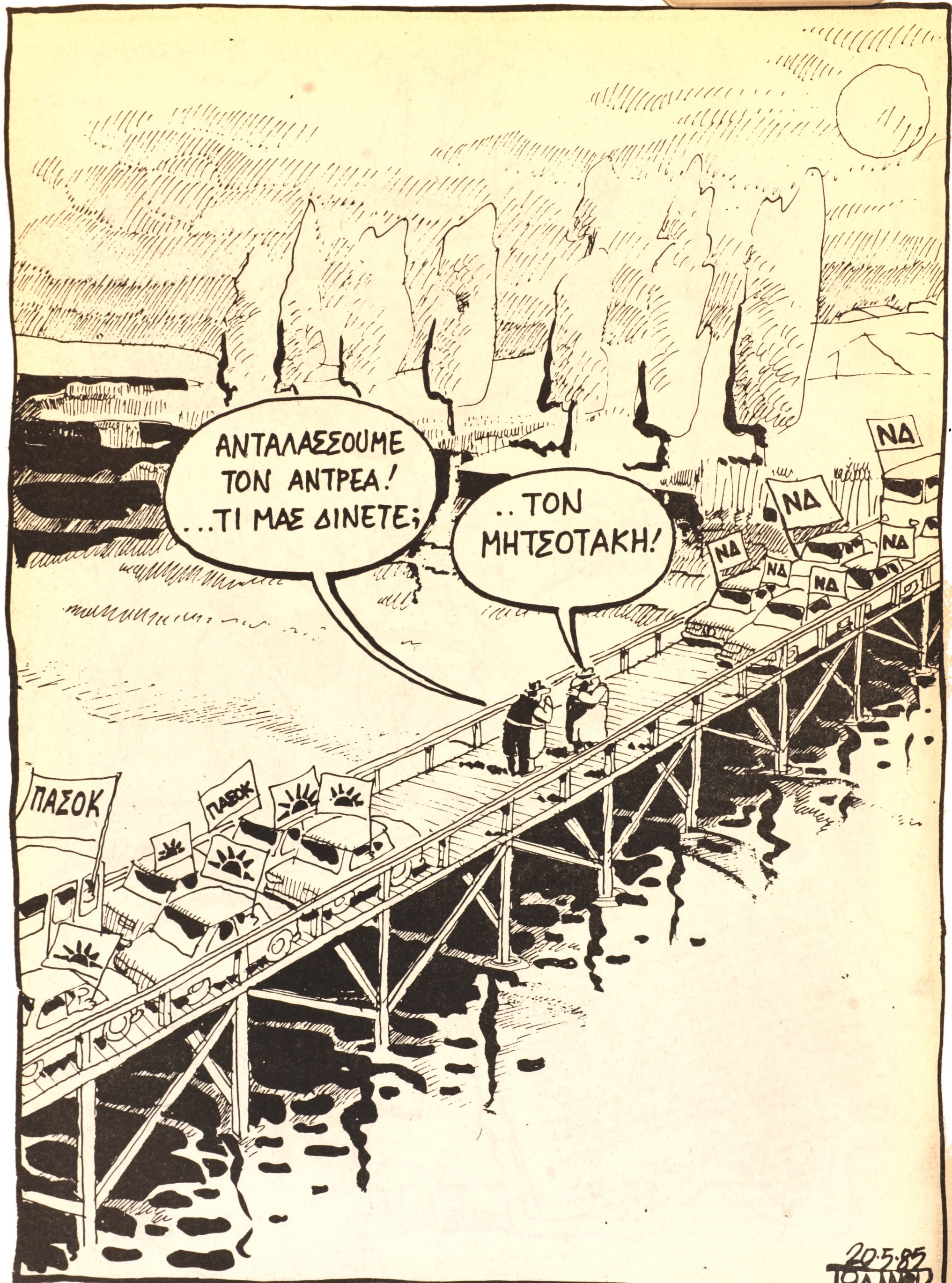
Είναι λοιπόν αυτά τα προεκλογικά χιουμοριστικά τεύχη, μια προσπάθεια διατύπωσης ενός «πολιτικού» προγράμματος.

Οι παλαιότεροι από τους αναγνώστες μας, ίσως εδώ αντιτείνουν, ότι το φετινό τεύχος δεν έχει την έκταση και τις φιλοδοξίες των προηγούμενων. Δεν θα διαφωνούσαμε. Οι συνθήκες μέσα στις οποίες διεξάγονται οι εκλογές της 2ας Ιουνίου 1985, παρ' ό,τι προσφέρουν περισσότερα χιουμοριστικά ερεθίσματα από ποτέ, κάνουν το χαμόγελό μας παγωμένο, όπως «τα χαμόγελα που δεν προχωρούν, των αγαλμάτων».

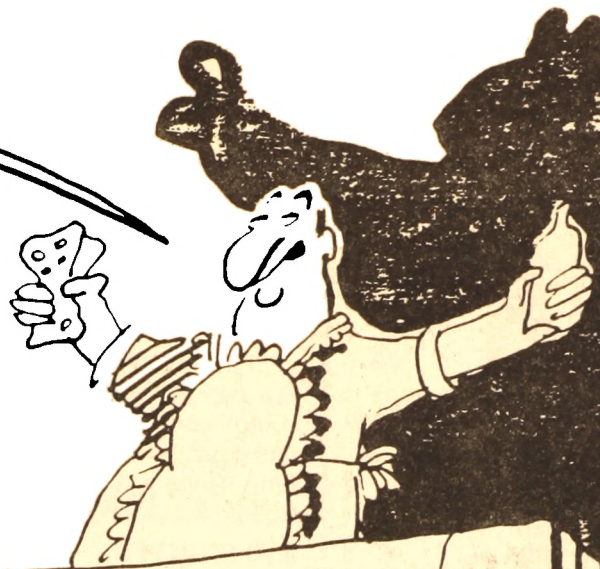
Θύματα λοιπόν κι εμείς της πόλωσης, περιορίζουμε το προεκλογικό μας πρόγραμμα. Αλλά το ΘΑ μας είναι σαφές: ό,τι κι αν γίνει, έστω και σε συνθήκες βαρβαρότητας, το ΑΝΤΙ υπόσχεται να διατηρήσει την ανθρωπιά του, άρα και το χιούμορ του.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ:
ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΜΙΑΟΥΛΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΕ
ΛΑΕ...

Ν.Δ.

20.5.85

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΤΙ ΘΑ ΔΕΙΤΕ ΤΗΝ ΕΡΧΟΜΕΝΗ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Στο κλίμα της γενικής παράλυσης και διοικητικής αποδιοργάνωσης εξαιτίας και των εκλογών το ANTI κατάφερε τι ακατόρθωτο.

Απανωτές συνεργασίες με τον κ. Μαθιόπουλο και τον κ. Τσουγιόπουλο είχαν σαν αποτέλεσμα την κατάρτιση του τηλεοπτικού προγράμματος της επομένης εβδομάδας που κατ' αποκλειστικότητα και πριν από όλον το Τύπο δημοσιεύουμε στις σελίδες αυτές.

Το πρόγραμμα της EPT-2 δεν χρειάστηκε ιδιαίτερη φροντίδα. Ο κ. Τσουγιόπουλος —μετά από σύμφωνη γνώμη και του Δ.Σ. του δεύτερου καναλιού, αποφάσισε:

- Η EPT-2 θα αναμεταδίδει τις ειδήσεις από την EPT-1.

- Όλη την εβδομάδα θα μεταδίδει την εκ παραδρομής, παραλειφθείσα συναυλία του Μίκη στον Ορφέα εναλλάξ με πρόγραμμα Χατζιδάκι που θα επιλέξει ο «Ψηλός» (δεν διευκρινίστηκε ποιος «Ψηλός», αλλά δεν έχουν σημασία αυτά μεταξύ φίλων). Μια μόνον εναλλαγή θα γίνει για την Πέμπτη στις 7.00 ή 7.02 ή 7.15 (βλέπε και αναλυτικό πρόγραμμα).

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

6.00 Α-ΜΠΕ-ΜΠΑ-ΜΠΛΟΜ

Ο θείος Μένιος ενημερώνει τα νήπια.

7.00 ΓΚΑΓΚΟΜΑΝΙΑ

Πρόγραμμα του θείου Μένιου για μεγάλα παιδάκια.

7.10 ΚΙΝΟΥΜΕΝΑ ΣΧΕΔΙΑ

Επανάληψη του επεισοδίου «Η μάχη του φωτός και του σκότους»

7.50 ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΟΤ-ΠΟΥΡΙ

Εισαγωγές και εμβατήρια. Συνθετικές «σφήνες» από το γνωστό τραγούδι «Θα τον σηκώσουμε τον ήλιο πάνω από την Ελλάδα, θα τον σηκώσουμε, Ναι».

9.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Μετά το τέλος των γνωστών ειδήσεων, ρεπορτάζ από την θεμελίωση της γέφυρας που θα ενώνει τις απολήξεις των τριών άκρων στη χερσόνησο της Χαλκιδικής.

9.30 ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑ

Τηλεοπτική μετάδοση του λόγου του πρωθυπουργού και προέδρου του ΠΑΣΟΚ κ. Α. Παπανδρέου από το Σύνταγμα.

10.30 ΜΟΥΣΙΚΟ ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

Η ακριβής ώρα δεν είναι δυνατόν να προβλεφθεί επειδή ίσως να απαιτηθεί χρόνος παρατάσεως για τη μετάδοση του πλήρους ρεπορτάζ από το Σύνταγμα. Πάλι σφήνες από το γνωστό τραγούδι «Θα τον σηκώσουμε τον ήλιο πάνω από την Ελλάδα».

11.30 ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ

«Τι ανασκαφές τι εκσκαφές», με τον τίτλο αυτό γίνεται αναφορά στην Ιερά Οδό. Οι θεαματικές ανακαλύψεις που έφεραν στο φως οι μπουλντόζες του Υπ. Δημοσίων Έργων. Ο κ. Άκης Τσοχατζόπουλος ερμηνεύει τη σημασία των ευρημάτων και εξηγεί τη νέα τεχνολογία ανασκαφικών έργων.

12.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Σύντομη εικοσάλεπτη περίληψη της ομιλίας του πρωθυπουργού από το Σύνταγμα.

12.20. Μετά από έντονες αντιδράσεις της αξιωματικής αντιπολίτευσης, η προγραμματισμένη εκπομπή για τον απολογισμό του κυβερνητικού έργου του ΠΑΣΟΚ, αναβάλλεται. Στην θέση της θα προβληθεί η ταινία «Όσα παίρνει ο άνεμος».

ΣΑΒΒΑΤΟ

6.00 ΠΟΠΑΎ ΚΑΙ ΟΛΙΒ

Ο Ποπάου σταματά το σπανάκι και δοκιμάζει ντομέτες και προτοκάλια.

6.30 ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Οι ειδήσεις του χθεσινοβραδυνού προγράμματος που δεν μεταδόθηκαν ελλείψει χρόνου λόγω της συντόμου περιλήψεως του προεκλογικού λόγου του πρωθυπουργού και προέδρου του ΠΑΣΟΚ κ. Α. Παπανδρέου.

7.00 ΣΑΒΒΑΤΟ ΣΤΑ ΓΗΠΕΔΑ

Η εκπομπή λόγω μη διεξαγωγής ποδοσφαιρικών αγώνων θα αντικατασταθεί με άλλη που θα μεταδώσει αναδρομή των κοινοβουλευτικών αναμετρήσεων Κουτσόγιωργα - Μητσοτάκης.

8.15 ΞΕΝΗ ΤΑΙΝΙΑ

«Ψηλός, ψεύτης και ύποπτος» Γουέστερν με την ιστορία ενός ανθρώπου που δεν δίσταζε σε τίποτε και ύστερα από κάθε πιστολίδι έβγαине ατσαλάκωτος από το σαλούν... Η συνέχεια του επεισοδίου στο αυριανό πρόγραμμα.

9.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ρεπορτάζ από τα εγκαίνια της εκτροπής του Αχελώου: ο πρωθυπουργός με στολή μπάνιου, ετοιμάζεται να βουτηξει σε χαράδρα του Θεσσαλικού κάμπου, αλλά την τελευταία στιγμή σπρώχνει τον παρακείμενό του κ. Κατσιφάρα. Ο τελευταίος που ανασύρεται με σκισμένο κουστούμι και ελαφρά τραυματισμένος μεταφέρεται στο Κέντρο Υγείας του χωριού Παραποταμιά.

9.30 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΑΙΝΙΑ

«Ο αναποφάσιτος». Η ιστορία ενός μικρομεσαίου που παραπαίει ανάμεσα στα αισθήματα, το συμφέρον και τον κατατρεγμό μιας κοινωνίας άδικης.

10.40 ΜΟΥΣΙΚΟ ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

Ο Μίκης Θεοδωράκης αυτοπαρουσιάζεται με μια εκπομπή με τίτλο «Πολιτικές διαλήψεις και μουσικά διαλείμματα». Σφήνες από το γνωστό τραγούδι «θα τον σηκώσουμε τον ήλιο».

11.25 Η ΤΑΙΝΙΑ

ΤΟΥ ΣΑΒΒΑΤΟΒΡΑΔΟΥ

«Έργα στον πράσινο βάλτο» Η ιστορία ενός πρωτοπόρου εδαφομηχανικού που κατόρθωνε τα ακατόρθωτα. Ελληνικοί υπότιτλοι.

12.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Μετά τις ειδήσεις θα μεταδοθεί ρεπορτάζ για όλα έργα πρόλαβε να εγκαταστήσει την τελευταία εβδομάδα η κυβέρνηση της Αλλαγής. Εξάλλου ο κ. Μητσοτάκης περιγράφει τα χίλια έργα που θα αποπερατώσει τις πρώτες 100 ημέρες το κόμμα του αν γίνει κυβέρνηση των 120 ημερών.

12.15 Η ΤΑΙΝΙΑ

ΤΟΥ ΣΑΒΒΑΤΟΒΡΑΔΟΥ

·Συνέχεια·

Στο β' μέρος, ο εδαφομηχανικός ολοκληρώνει το έργο του με τη βοήθεια γνωστού σφουγγαρά από τα Δωδεκάνησα, και τις ευλογίες ενός χριστιανού.

ΚΥΡΙΑΚΗ

1.00 ΣΗΜΕΡΑ ΕΙΝΑΙ

Η ΚΥΡΙΑΚΗ

1.30 Η ΑΘΗΝΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΜΟΝΟ ΕΛΛΑΔΑ

Ρεπορτάζ από την Πλάκα

2.15 ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ξένη επικαιρότητα

2.30 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΑΙΝΙΑ

«Φίλησέ με πριν φύγεις για πάντα». Ελληνική κωμωδία της δεκαετίας του '60 όπου μετά από συγκρούσεις ανάμεσα στους πρωταγωνιστές ο ήρωας (και πρωτοπυγμάχος) ονόματι Μένιος, λέει στον αντίπαλό του τη φράση του τίτλου της ταινίας. Ο ηττηθείς, κρύβεται σε μια ντουλάπα που αποκαλείται «χρονοντούλαπο της ιστορίας».

4.15 ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Στη γνωστή σειρά παρουσιάζεται το ζώο «Χαμαιλέων». Στις ερωτήσεις του κοινού απαντάει ο χαμαιλεωντολόγος Κ. Μητσοτάκης.

6.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Θα μεταδοθούν γύρω στις 6.30. Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας σε σύντομη δήλωσή του έξω από το εκλογικό τμήμα που ψηφίζει, θα προβεί στη δήλωση: «Από αύριο θα έρχονται όλοι να με συμβουλευθούν».

8.00 ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΡΙΤΟ ΚΟΣΜΟ

Δημοτικά τραγούδια με σφήνες από το γνωστό τραγούδι «Θα τον σηκώσουμε».

9.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ ·

ΜΕΤΑΔΟΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Από τις αίθουσες του Ζαππείου θα πληρηφορηθεί το πανελλήνιο πως «το ΠΑΣΟΚ και οι άλλες δημοκρατικές δυνάμεις» αποκτούν αυτοδυναμία. Παράλληλη μετάδοση και στη Γιουροβίζιον. Ο κ. Μητσοτάκης με δήλωσή του εξηγεί γιατί αποστάτησαν οι ψηφοφόροι της ΝΔ. Η μετάδοση συνεχίζεται μέχρι το πρωί όταν θα έχει σηκωθεί και ο ήλιος.

12.00 ΜΟΥΣΙΚΟ ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

Το συγκρότημα «Ο κουμπάρος από τα Χανιά» παρουσιάζει σε καινούργια εκτέλεση το τραγούδι «Συννεφιασμένη Κυριακή». Τραγουδάει ο Κ. Μητσοτάκης. Τούμπες: Κ. Στεφανόπουλος, Γ. Μπούτος, Μαλακό Κλαρίνο: Ε. Εβέρωφ.

ΔΕΥΤΕΡΑ

6.00 ΓΟΥΝΤΙ Ο ΤΡΥΠΟΚΑΡΥΔΟΣ
Ο Γούντι βρίσκεται μια μεγάλη καρύδα που είναι γνωστή στην Αφρική με το επιστημονικό όνομα «φιλελεύθερη», την τρυπάει και φεύγει χορτάτος.

6.30 ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Η ΕΡΤ αναγγέλλει την εξασφάλιση αποκλειστικότητας: Είς το εξής τα δελτία ειδήσεων θα μεταδίδουν κατ' αποκλειστικότητα τα κυβερνητικά δελτία πληροφοριών. Καταργείται η σχέση κόμματος - ΕΡΤ και αποκαθίσταται η σχέση κυβερνήσεως - ΕΡΤ. Η νέα αυτή ρύθμιση αποκαλύπτει ότι είχε συμφωνηθεί με τη ΝΔ μαζί με το εκλογικό νομοσχέδιο στα πλαίσια της συμφωνίας «όποιος κερδίσει, κέρδισε».

6.45 ΒΟΥΒΗ ΚΩΜΩΔΙΑ

Ο θείος Μένιος σε νέες περιπέτειες, διδακτικές και σπαρταριστές. Ακατάλληλη για ενήλικες.

7.10 ΕΣΕΙΣ ΜΑΣ ΤΟ ΖΗΤΗΣΑΤΕ

Το ψυχαγωγικό πρόγραμμα εγκαινιάζεται με νέα σειρά επεισοδίων. Ο Καρούδας παίζει μπίνγκο και μοιράζει γαριδάκια.

8.05 ΚΟΡΩΝΑ - ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Τηλεοπτικό παιχνίδι για όσους γνωρίζουν από οικονομικά.

8.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος κ. Μαρούδας ανακοινώνει τα ονόματα των νέων υπουργών. Η τελετή της ορκωμοσίας ενώπιον του προέδρου της Δημοκρατίας. Χοροστατεί και πάλιν ο κ. Σεραφείμ. Σύντομη εικοσάλεπτη προσφώνηση του Προέδρου της Δημοκρατίας και αντιφώνηση από τον εκ νέου πρωθυπουργό κ. Α. Παπανδρέου. Μετάδοση των τελικών εκλογικών αποτελεσμάτων. Το ΠΑΣΟΚ και οι «άλλες δημοκρατικές δυνάμεις» αποκτούν αυτοδυναμία. Αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης ανακηρύσσεται ο κ. Μητσοτάκης. Ο κ. Παπανδρέου του εύχεται μακροήμερευση στον ρόλο του. Έντονες ενστάσεις από πλευράς Στεφανόπουλου και Μπούτου.

10.45 ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ

«Θανασάκης ο πολιτευόμενος». Ένας οικολόγος από την Ηλεία, γυρίζει διάφορα νησιά και χωριά για να καταλήξει στο τέλος να συναντηθεί σε μνημόσυνο γνωστού του με ένα φίλο που είχε να τον συναντήσει πολλά χρόνια. Στη σκηνή της αναγνωρίσεως αναφωνεί: «Βίργω, Βίργω, να ο αρχηγός μας». Σκηνές γκανγκ στο τέλος όπου εμπλέκονται πολλοί και ένας πρωτόππαπας.

12.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ

12.01 ΕΚΤΑΚΤΗ ΠΡΟΒΟΛΗ

Ο τέως Υπουργός Πολιτισμού της ΝΔ κ. Ανδριανόπουλος, προλογίζει την ταινία «Ποτέ την Κυριακή».

ΚΑΘΕ ΜΕΤΑΒΟΛΗ/ΚΩΣΙΜΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΔΕΝ
ΑΝΑΚΟΙΝΩΝΕΤΑΙ ΠΟΤΕ

ΤΡΙΤΗ

6.00 ΣΤΡΟΥΜΦΑΚΙΑ

Σήμερα τα Στρουμφάκια σηκώνουν τον ήλιο και ξεσηκώνουν το δάσος με τις φωνούλες τους.

6.30 ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ο πρωθυπουργός ανακοινώνει ότι μέλημα της κυβέρνησης της Ελλάδας είναι η ολοκλήρωση του προγράμματος των 100 ημερών του '81 στα πλαίσια του προσεχούς πενταετούς.

6.45 ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΗΣ ΡΗΓΙΛΗΣ ΣΤΡΗΤ

Προτελευταίο επεισόδιο από το γνωστό σήριαλ. Στο σημερινό επεισόδιο τα παιδιά ετοιμάζονται για αναχώρηση. Η ωραία παρέα θα μείνει σε όλους σαν μια τρυφερή ρομαντική ανάμνηση. Ο καθείς αναχωρεί με τους δικούς του προς διάφορες κατευθύνσεις.

7.10 Η ΕΡΤ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΟ ΕΛΛΑΔΑ

Τιμή στις Σέρρες. Ο κ. Μητσοτάκης ως μακεδονομάχος προσκυνά στο μνημείο πεσόντων.

8.30 «ΑΚΥΒΕΡΝΗΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ»

Συνέχεια του γνωστού σήριαλ που πλησιάζει στο τέλος του. Προτελευταίο επεισόδιο της τρίτης τριλογίας, που έχει τίτλο «και τώρα Μητσοτάκη, τράβα το καζανάκι».

9.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Μετά τις ειδήσεις ακολουθεί μίνι-συζήτηση με τους Β. Τσουδερού, Γ. Πεσμαζόγλου και Μπ. Πρωτοπαππά και θέμα «Μήπως ήμασταν Νεοδημοκράτες και δεν το ξέρατε?».

10.15. ΟΙ ΣΥΝΥΠΑΡΧΟΝΤΕΣ

Η προηγούμενη συζήτηση σε μορφή σήριαλ. Εμφανίζονται τώρα και οι αστέρες Καλπογιάννης Παπαδόγγονας, Βρεττάκος.

12.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ανάγνωση συγχαρητηρίων τηλεγραφημάτων προς τον πρωθυπουργό.

ΤΕΤΑΡΤΗ

6.00 ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ

Θέατρο σκιών με το έργο «Ο καραγκιόζης στην αντιπολίτευση».

6.30 ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Σήμερα, 5 Ιουνίου, ο πρόεδρος Λ. Κύρκος εξηγεί πως το ΚΚΕ εσ. έγινε η 5η πολιτική δύναμη της χώρας. Ανακοινώνει επίσης ότι ο Γ. Μπανιάς ανακηρύσσεται Πρόεδρος των «στελεχών με ψυχολογικά προβλήματα».

7.05 ΒΑΛΤΟΤΟΠΙΑ ΠΟΥ ΧΑΝΟΝΤΑΙ

Ιστορική σειρά για τον ελληνικό Τύπο. Σήμερα παρουσιάζεται η ιστορία της «Αυριανής» Σπήκερ: Μένιος ο ευγενικός.

8.00 ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

Επανάληψη του ποδοσφαιρικού πρωταθλήματος της Κυριακής.

9.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Έκτακτος εμφάνιση του πρωθυπουργού και μελών της κυβέρνησεως με πεντάλεπτες ενημερώσεις. Απάντηση του κυβερνητικού εκπροσώπου στις ψευδολογίες του αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

10.00 ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ

«Το όνειρο καλοκαιρινής νύχτας». Παίζουν οι γνωστοί πρωταγωνιστές, σε νέα σκηνοθετική παρουσίαση.

12.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Συμπληρωματική ενημέρωση από τους υφυπουργούς.

12.20: Η ΓΑΛΑΖΙΑ ΧΗΡΑ

Ντοκιμαντέρ, με τις εσωκομματικές εξελίξεις στη «Νέα Δημοκρατία».

ΠΕΜΠΤΗ

6.00 ΣΚΙΤΣΟΠΑΙΧΝΙΔΙΣΜΑΤΑ

Κινούμενα σχέδια πόλεων. Σκηνοθεσία Α. Τρίτση.

6.30 ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Διεθνής επισκόπηση: Συγχαρητήρια ξένων προσωπικοτήτων προς τον πρόεδρο της κυβέρνησης.

7.00 ΕΣΥ ΚΑΙ Η ΥΓΕΙΑ ΣΟΥ

Δίλεπτο πρόγραμμα. Πιθανόν να αναβληθεί. Στη θέση του μουσικό πανόραμα.

7.02 Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΟΝΤΑ ΜΑΣ

Και αυτή η εκπομπή αναβάλλεται. Στη θέση της μουσικό πανόραμα.

7.15 ΜΟΥΣΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ

Επιτέλους το μουσικό πανόραμα. Ο Ηλίας Ανδριόπουλος επαναπροσχωρεί στο ΠΑΣΟΚ και ακούγεται από τον ΕΡΤ-1. Δεν έχετε άλλη εκλογή αφού και η ΕΡΤ-2 παρουσιάζει το ίδιο πρόγραμμα.

8.15 ΓΛΩΣΣΕΣ - ΤΟΠΟΙ - ΓΝΩΣΕΙΣ

Ο Σωτ. Κωστόπουλος ενημερώνει για όλα τα θέματα του επιστητού. ΓΛΩΣΣΕΣ: Απλά μαθήματα νεοελληνικής. Πολιτική ορολογία και διάλεκτοι.

ΤΟΠΟΙ: Η Τοπική συνοικία και η σοσιαλιστική παρέμβαση.

ΓΝΩΣΕΙΣ: Όσα θα πρέπει να γνωρίζει μια γυναίκα για την ύπουλη γοητεία της «μπουρζουαζίας».

9.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ανακεφαλαίωση των ειδήσεων της χθεσινής ημέρας.

10.00 Η ΤΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΣΑΒΒΑΤΟΒΡΑΔΟΥ

Έκτακτος επανάληψη της ταινίας του περασμένου Σαββάτου. Το Σάββατο θα προβληθεί το 13ο επεισόδιο της «Δυναστείας» που είχε προγραμματιστεί για σήμερα. Θα δούμε τότε τις δύο οικογένειες των «μονομάχων» σε μία απολαυστική συνεννόηση, η οποία καταλήγει σε αλλεπάλληλες εξομολογήσεις των πρωταγωνιστών. Στο τέλος όλοι μαζί θα καταλήξουμε στην ακροθαλασσία.

12.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ευχές και καληνύχτα από τον πρόεδρο της Δημοκρατίας.

ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΩΝ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΝ

Σκηνογραφικοί εμπλουτισμοί της ΕΡΤ

Η καρέκλα

Το «ΑΝΤΙ» δημοσιεύει σήμερα, και με αποκλειστικότητα, τις τελικώς εγκριθείσες από τον κ. Βάσο Μαθιόπουλο, σκηνογραφικές ρυθμίσεις, εν όψει των τηλεοπτικών εκπομπών, όπου οι πολιτικοί αρχηγοί θα εκθέσουν τις θέσεις του κόμματός των. Ειδική ανάθεση σε διακεκριμένο σκηνογράφο από μέρους της ΕΡΤ κατέληξε στις προτάσεις που δημοσιεύονται σ' αυτή τη σελίδα. Από τους αρμόδιους παράγοντες της τηλεόρασης κρίθηκε ως ιδιαίτερα αναγκαία η επιλογή ειδικών καθισμάτων, ούτως ώστε ο κάθε πολιτικός αρχηγός να κάθεται στην καρέκλα που του αρμόζει, κατά τη διάρκεια της ομιλίας του. Συγχρόνως το οικείο και συμπαθές κλίμα εποχής θεωρήθηκε ότι θα αναδείκνυε το ύφος της επικείμενης εκλογικής αναμετρήσεως.

Δυστυχώς, τα υπόλοιπα σκηνογραφικά στοιχεία, τραπεζάκια, βάζα, λουλούδια, καθώς και το ειδικό άρωμα χώρου για κάθε περίπτωση, δεν αποκαλύφθηκαν.

Το ανάκλιντρο αυτό θα διατεθεί στον κ. Ανδρέα Παπανδρέου προκειμένου να αναπτύξει με άνεση —στον εγκριθέντα χρόνο— το κυβερνητικό πρόγραμμα.

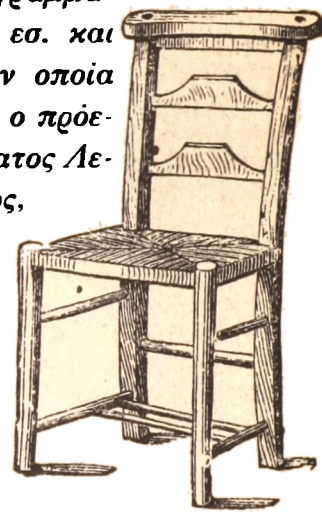
Την πολυθρόνα αυτή επέλεξε, τελικώς, η Ν.Δ. —μεταξύ πολλών δειγμάτων— για να θρονιαστεί ο κ. Κ. Μητσοτάκης. Ντυμένη με γαλάζιο βελούδο και διακοσμημένη με χρυσά σειρήνια, η πολυθρόνα αυτή θα μεταφερθεί στο σπίτι του αρχηγού της Ν.Δ., μετά το πέρας της ομιλίας και για λόγους «αναμνηστικούς». Δεν θα μπορέσει, όμως, να παραλάβει το υποπόδιον, που βλέπετε κάτω δεξιά, το οποίο θα χρησιμοποιήσει για να αναπαύσει τα πόδια του ως «ψηλός και αμερικανοτραφής», μιας και «ανήκει» στην ΕΠΕΝ.

Ψάθινο κάθισμα εξοχής διαλέχθηκε, τελικώς, για τον γενικό γραμματέα του ΚΚΕ κ. Χ. Φλωράκη. Χειροποίητη από καλάμι Πηνειού, για την εργατική, αγροτική και τοπική συνδηλώσή της θεωρήθηκε ως η καταλληλότερη επιλογή.

Η καρέκλα, που εικονίζεται εδώ ανήκει στον γενικό γραμματέα του ΚΚΕ εσ. και είναι αυτή την οποία θα κουβαλήσει ο πρόεδρος του κόμματος Λεωνίδας Κύρκος, προκειμένου να ομιλήσει στον ελληνικό λαό.

Με κρόσια και ψοίντες στολισμένη η καρέκλα αυτή διαλέχθηκε από τον πρόεδρο της ΕΔΗΚ κ. Γ. Ζίγδη και σ' αυτήν θα καθίσει.

Δύο επιλογές για τον κ. Νικήτα Βενιζέλο: Στριφογυριστό σκαμπώ ή βιεννέζικη καρέκλα καφενείου. Η επιθυμία του για κουνιστή πολυθρόνα απορρίφθηκε από τον σκηνογράφο.

Το υποπόδιον αυτό ή σκαμνί, τελοσπάντων, για το οποίο ήδη μιλήσαμε, είναι αυτό στο οποίο θα κάτσει ο εκπρόσωπος της ΕΠΕΝ.

ΠΡΟ-ΚΡΙΜΑ-ΤΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ Μ.Μ.Ε. Κ-Λ

ΕΛΗΝΑ ΨΗΦΟΦΟΡΕ

Στις 2 του Γιούνη καλιέσαι να διαλέξεις ανάμεσα σε δεκαεφτά κόμματα που δε σε εκπροσωπούνε. Αυτό όμως είναι ένα ψευτοδίλημα. Οι αποφάσεις λήφθηκαν σε άλα κέντρα εξουσίας, που θέλουν το τόπο μας διαιρεμένο μπροστά στο κατακτητή. Όμως, μπροστά στη ορμή της λαϊκής συσπείρωσης, τα υποχτόνια σχέδια της ντόπιας και ξένης λιγοαρχίας θα συντριφτούν.

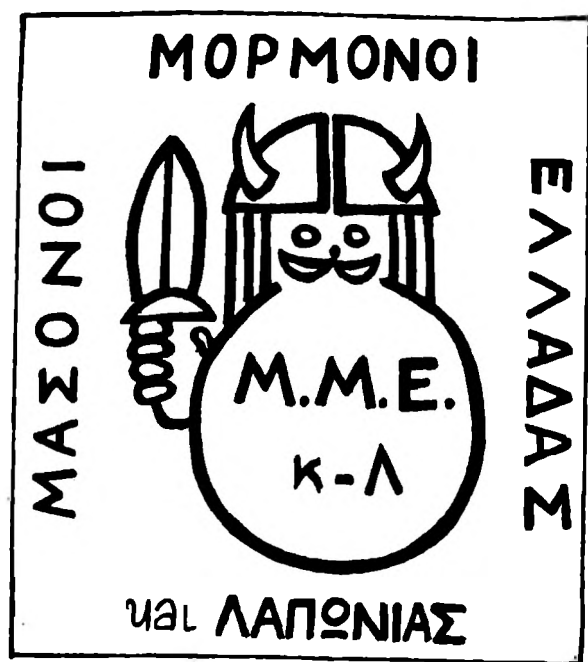
Το κόμα μας, σα γνωστό, έπεσε θύμα μιας πρωτοφανής και απηνής διώξης, προφανής προέλεψης. Με τη αποκάλυφτη απόκρουση της ευγενικιάς μας προσφοράς για μεταεκλογικιά συνεργασία, τα τρία μεγάλα κόματα της αντίδρασης δείξαν το αληθινό τους προσωπείο. Αλλά η νόθεψη της λαϊκιάς βούλησης δε θα περάσει, γιατί ο περήφανος ελληνικός λαός θα επαγρυπνήσει.

ΕΛΗΝΑ ΑΓΡΟΤΗ

— Σκέφτηκες ποτέ πως, κάθε 24 ώρες, εκατομύρια συμπατριώτες σου βρίσκονται γυμνοί και ξυπόλητοι σ' ένα σκοτεινό δωμάτιο;
— Έμαθες ότι, για κάθε ράουλο σύσφιξης εμπρόστιου αμορτισέρ που εισάγεται στη χώρα μας, οι Έλληνες εχτελωνιστές σπαταλάν το 0,0207 του χρόνου τους;
— Πληροφορήθηκες που πήγαν τα 345 δις κοινοτικές νομισματικές μονάδες που δόθηκαν το 1978 για περιφερειακή ανάπτυξη του κρατιδίου της Βάδης - Βυτεμβέργης;

ΝΑΙ ΣΤΗ ΕΥΡΩΠΗ ΤΩΝ ΛΑΩΝ— ΟΧΙ ΣΤΟΥΣ ΛΑΟΥΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Το Οχτώβρη του '83 ο Γ.Γ. της Κ.Ε. του Ε.Γ. του Μ.Μ.Λ. (κ-Ε) Βοιτόνο Κααιβόονεεεε διακήρυξε ότι υπάρχει η πολιτικιά βούληση για τη πραγμάτωση του προαιώνιου πόθου των δύο λαών, τη κατάργηση των συνόρων Ελλάδας - Λαπωνίας. Έχουν περάσει όμως τέσερα χρόνια από τότε δίχως να κινηθούν οι σχετικές διαδικασίες. Γιατί, κύριε Πεσματζόγλου;

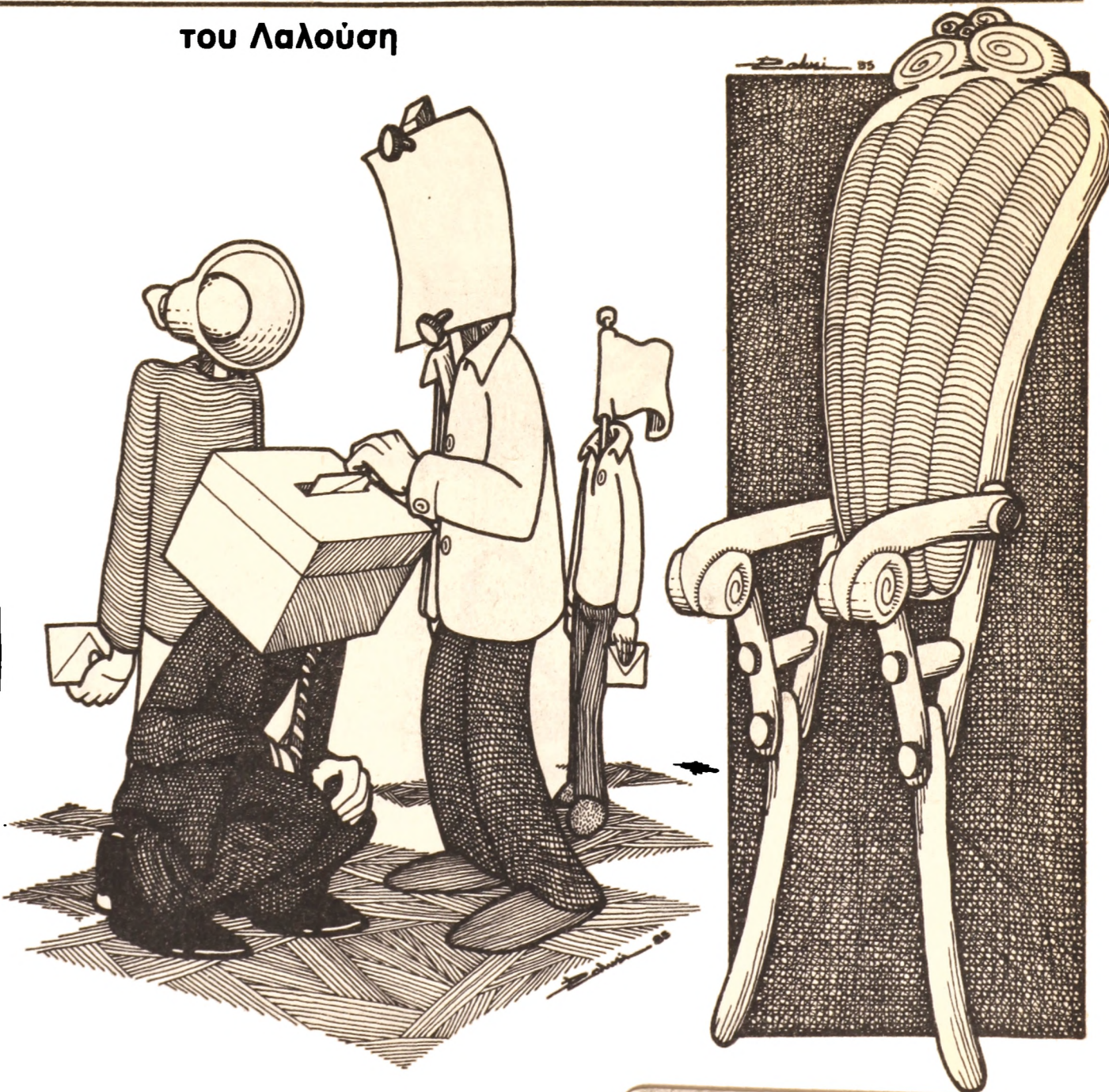
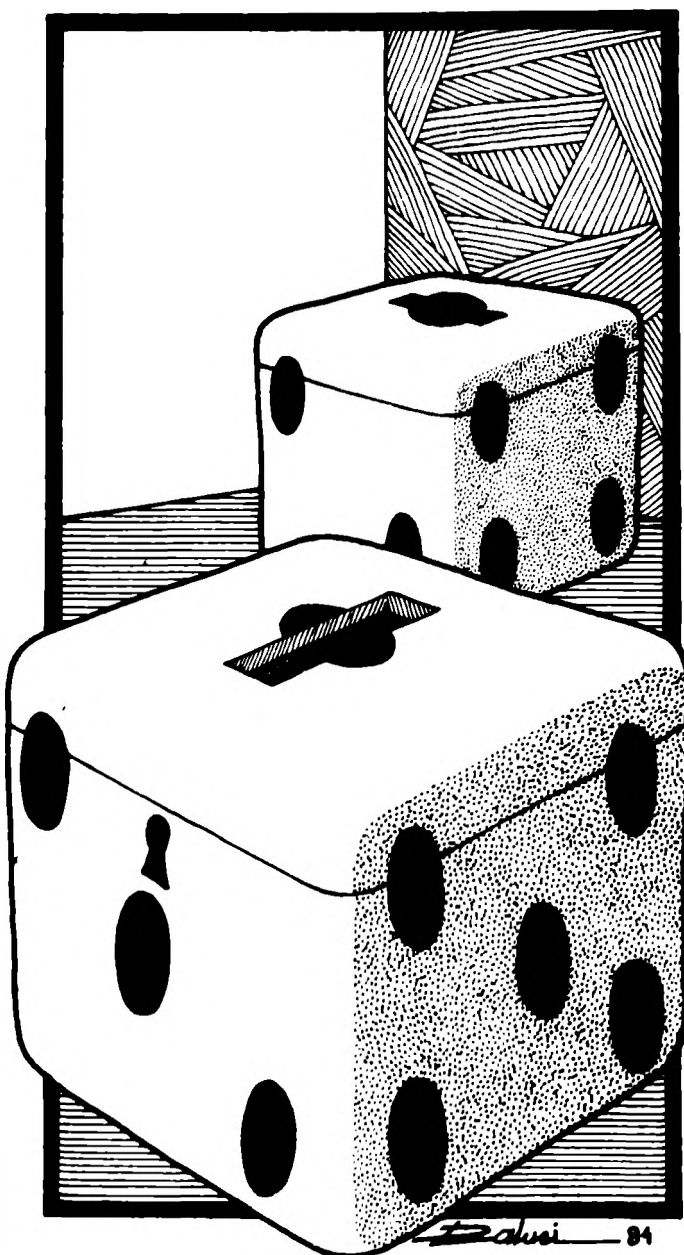

ΕΜΠΡΟΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΠΥΡΑΥΛΗ ΛΑΚΩΝΙΑ

Επειδή δε μας δόθηκε το δικαίωμα τηλεοπτικιάς παρουσίας, το κόμα μας αρνήθηκε να εμφανιστεί στη τηλεόραση. Η ενημέρωση της πλατειάς λαϊκιάς μάζας θα συνεχιστεί από τηλεφώνου, όπως και πρώτα. Για τους λόγους αυτούς απευθυνόμαστε σε σένα, Έλληνα της διασποράς, και σου ζητάμε να παραβρεθείς σύσωμος στη συγκέντρωση του κόματος, στη πλατεία Καπνικαρέας, για να βροντοφωνάξεις το νέο ΟΧΙ.

Η ΕΧΤΕΛΕΣΤΙΚΙΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

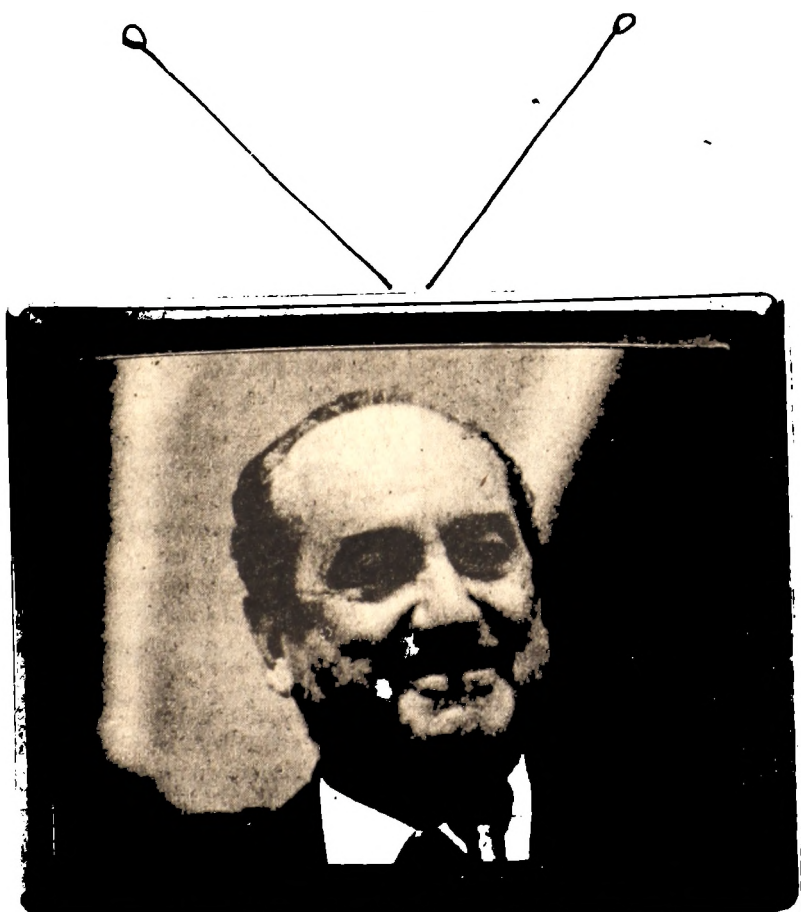
του Λαλούση

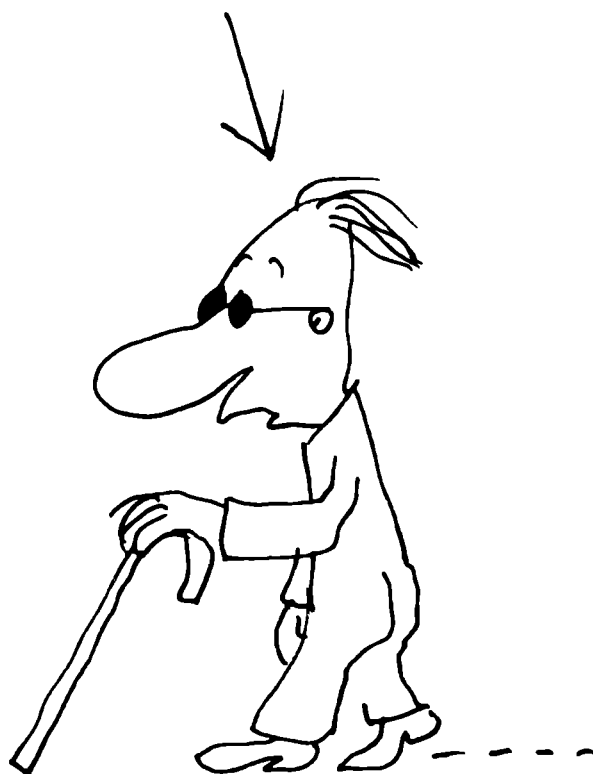
Τέτοιος χοντρούτσος
πού είδα τι άλλο
θά μπορούσες να
ψηφίσεις;

Λοφο 85

Εύτυχως δὲν
τὸν βγάλω δύστυχως
ὅμως τὸν ἀκουω!

Λοφο 85

ΠΑΙΔΙ-ΦΑΝΤΑΣΜΑ ^{ΕΝΑΝΤΙΟΥ} ΣΕΪΤΑΝ ΑΛΑΜΑΝ

ΕΙΝΑΙ ΝΥΧΤΑ! Σ'ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ ΣΠΙΤΑΚΙ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΠΩ ΣΤΕ-
ΝΑΖΕΙ ΑΠΟ ΤΗ ΒΑΡΙΑ ΜΠΟΤΑ
ΤΟΥ ΚΑΤΑΚΤΗΤΗ, ΖΕΙ Ο ΓΙΩΡ-
ΓΟΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ ΤΟ ΘΡΥΛΙΚΟ
ΠΑΙΔΙ-ΦΑΝΤΑΣΜΑ.....

ΓΚΡΑΗ ΓΚΡΑΗ ΓΚΡΑΗ

(*) ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΜΠΙΠ-ΜΠΙΠ

..... 40 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ!
ΕΝΑ ΣΥΝΘΗΜΑΤΙΚΟ ΣΦΥΡΙΓΜΑ ΑΚΩ-
ΓΕΤΑΙ ΚΑΙ ΜΙΑ ΜΥΣΤΙΚΗ ΣΥΣΚΕΥΗ
ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΤΑΙ

ΕΔΩ
ΑΡΧΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ
ΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ
ΤΟΥ ΦΩΤΟΣ
ΚΑΛΩ ΠΑΙΔΙ
ΦΑΝΤΑΣΜΑ

ΣΕ ΑΚΩ
ΑΡΧΙΣΤΡΑΤΗΓΕ

ΓΕΙΑ ΣΟΥ ΓΙΩΡΓΟ. ΕΧΟΥΜΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ
ΠΩΣ ΕΝΑΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΟΠΛΑΡΧΗΤΟΣ ΣΥΝ-
ΕΡΓΑΖΕΤΑΙ ΜΕ ΤΩΣ ΝΑΖΙ

ΤΙΠ;

ΝΑΙ ΠΑΙΔΙ
ΦΑΝΤΑΣΜΑ! ΠΡΕΠΕΙ
ΝΑ ΒΡΕΙΣ ΜΙΑ ΦΩ-
ΤΟΓΡΑΦΙΑ ΠΟΥ...

ΜΑ ΤΩΡΑ;
ΤΩΡΑ ΕΧΟΥΜΕ
ΕΚΛΟΓΕΣ

ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ. ΕΧΟΥΜΕ ΠΟΛΕΜΟ ΠΑΙΔΙ
ΦΑΝΤΑΣΜΑ! ΑΠΟ ΤΗ ΜΙΑ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ
ΟΙ ΦΩΤΕΙΝΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΚΙ ΑΠ' ΤΗΝ ΑΛΗ
ΟΙ ΣΚΟΤΕΙΝΕΣ ΘΑ ΤΩΣ ΕΞΩΤΕΡΕΣΟΥΜΕ
ΘΑ ΤΟΥΣ ΓΔΑΡΟΥΜΕ ΘΑ ΤΩΣ ΦΑΜΕ

ΑΥΤΡΕΑ
ΜΙΛΑΣ
ΑΠΟ ΤΗΝ
ΕΡΤ

ΝΑΙ ΑΛΛΑ ΜΙΛΩ ΣΕ ΣΕΝΑ
ΠΑΙΔΙ-ΦΑΝΤΑΣΜΑ.. ΤΟ ΗΡΩΪΚΟ
ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΟ

ΜΙΛΑΣ ΣΕ
ΜΙΑ ΑΣΗΜΑΝΤΗ
ΜΕΙΟΨΗΦΙΑ

ΜΠΑΣ ΚΙ ΕΓΙΝΕΣ ΑΝΑΡΧΙΚΟΣ
ΡΕ ΑΧΡΕΙΕ, ΡΕ ΞΕΑΡΧΕΙΣΤΗ;

ΤΑΛΑΝΤΕΥΟΜΕΝΟΣ
ΨΗΦΟΦΟΡΟΣ

ΜΕΓΑΛΕ

ΡΕ ΠΙΣΤΑΚΙ.. ΕΓΩ ΣΩ ΜΙΛΩ ΣΤΑΙΑ
ΔΙΚΕ ΜΟΥ.. ΠΟΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΜΠΕ;
ΟΛΟΙ ΦΙΛΟΙ ΕΙΜΑΣΤΕ...

ΑΛΗΤΗ
ΕΣ-ΕΣ ΚΑΘΗΚΙ

ΑΣ' ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ.. ΤΗΝ ΠΛΑΚΑ ΤΟΥΣ
ΚΑΝΟΥΝΕ.. ΑΦ'ΟΥ ΞΕΡΕΙΣ ΠΩΣ ΔΕΝ
ΤΡΕΧΕΙ ΤΙΠΟΤΑ.. ΜΕ ΤΟ ΝΑΤΟ, ΤΑ
ΒΡΗΚΑΜΕ! ΜΕ ΤΗΝ ΕΟΚ, ΕΙΜΑΣΤΕ
ΚΟΛΗΤΟΙ.. ΜΕ ΤΟΝ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ...
ΤΟΝ ΕΔΙΩΞΑ, ΕΙΠΑ ΟΜΩΣ ΤΙΠΟΤΑ
ΕΝΑΝΤΙΟΥ ΤΟΥ,

ΤΙ ΕΚΑΝΕ
ΣΤΗΝ
ΚΑΤΟΧΗ
ΡΕΣ!

ΕΣΥ ΓΙΩΡΓΟ ΑΣ' ΤΑ ΟΛΑ ΣΕ
ΜΕΝΑ.. ΚΑΙ ΤΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑ
ΣΤΗ ΔΕΙΞΩ ΕΓΩ.. ΞΡΙΣΤΕ!
Ο ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ ΜΕ ΔΥΟ
ΓΕΡΜΑΝΑΡΑΔΕΣ

ΒΡΕ ΠΟΙΟΣ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ;
ΑΥΤΟΣ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΕΙΝΑΙ
Ο ΜΕΜΙΟΣ ΚΩΤΣΟΠΙΡΓΑΣ

ΤΙ ΓΥΡΕΥΕΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΥΟ
ΚΟΥΡΗΔΕΣ,

ΦΑΙΝΕΤΑΙ ΤΟΝ
ΠΑΝΕ ΓΙΑ ΜΕΤΑΓΩΓΗ
ΑΛΛΑ ΜΗ ΦΟΒΑΣΑΙ! ΑΥΤΑ ΔΕΝ
ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ ΣΕ ΣΕΝΑ

ΓΙΩΡΓΟ ΣΕ ΖΗΤΑΝΕ ΔΥΟ
ΑΠ' ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ! ΗΞΕΡΕΣ
ΚΑΠΟΙΟΥ ΤΕΣΤΕΥΔΗ;

ΠΑΙΔΙ-ΦΑΝΤΑΣΜΑ εναντίον ΦΡΟΥΛΑΪΝ Χ

ΕΙΝΑΙ ΝΥΧΤΑ! Σ'ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ ΣΠΙΤΑΚΙ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΠΟΥ ΣΤΕΝΑΖΕΙ ΑΠΟ ΤΗ ΒΑΡΙΑ ΜΠΟΤΑ ΤΟΥ ΚΑΤΑΚΤΗΤΗ ΖΕΙ Ο ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ ΤΟ ΘΡΥΛΙΚΟ ΠΑΙΔΙ-ΦΑΝΤΑΣΜΑ....

(*) ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΓΚΡΑΠ-ΓΚΡΟΥΠ

... ΜΙΑ ΣΕΛΙΔΑ ΜΕΤΑ! ΕΝΑ ΣΥΝΘΗΜΑΤΙΚΟ ΣΦΥΡΙΓΜΑ ΑΚΟΥΓΕΤΑΙ ΚΑΙ ΜΙΑ ΜΥΣΤΙΚΗ ΣΥΣΚΕΥΗ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΤΑΙ

ΕΔΩ ΑΡΧΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΤΟΥ ΦΩΤΟΣ ΚΑΛΩ ΠΑΙΔΙ-ΦΑΝΤΑΣΜΑ ΜΕ ΑΚΟΥΣ ΠΑΙΔΙ ΦΑΝΤΑΣΜΑ;

(ΠΑΙΔΙ ΦΑΝΤΑΣΜΑΑ..)

ΚΑΤΙΝΑΑΑΑ

ΤΕΚΕΝ Η ΖΥ ΜΠΩ

ΜΑ ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ ΥΠΑΡΧΩΝ ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΑΗΔΙΑΣΤΙΚΕΣ ΕΜΕΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΠΟΥ...

ΓΙΑ ΛΕΓΕ ΠΑ ΛΕΓΕ

ΣΜΑΪΛ ΤΖΑΣΤ ΣΜΑΪΛ

ΤΟΝ ΓΥΣΤΡΙΖΕΙΣ ΑΥΤΟΝ;

ΓΚΑ ΝΤΕΜ

ΛΙΓΟ ΝΕΡΟ Ο ΑΝΤΡΕΑΣ

ΔΕ ΜΟΥ ΛΕΣ ΚΥΡΑ ΜΟΥ ΕΧΕΙΣ ΑΚΩΣΕΙ ΠΟΤΕ ΓΙΑ ΚΑΠΟΙΕΣ ΜΑΓΝΗΤΟΤΑΙΝΙΕΣ;

ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΝ;

ΜΑ ΕΓΩ ΘΑ ΣΟΥ ΠΑΡΩ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ ΘΑ ΣΟΥ ΔΩΣΩ ΣΥΝΤΑΞΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΑΣ ΕΝΩ ΑΥΤΟΣ

ΓΚΟΟΥΟΝ ΓΚΟΟΥΟΝ

ΑΚΟΥ ΝΑ ΔΕΙΣ ΚΥΡΙΕ ΕΓΩ ΔΕΝ ΖΗΤΩ ΣΥΖΥΓΟ

ΖΗΤΑΣ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟ

ΕΙΣΑΣΤΗ ΖΗΤΩ

ΓΙΟΥ ΦΑΚΕΝ ΜΠΙΤΣ

ΣΗΜΕΡΑ ΤΑ ΚΩΣΟΥΡΙΑ ΔΙΝΟΥΝΕ ΓΟΗΤΕΙΑ ΣΤΟΝ ΑΝΤΡΑ ΚΙ Ο ΑΝΤΡΕΑΣ ΕΙΝΑΙ ΓΕΜΑΤΟΣ.. ΑΓΑ ΞΕΡΕΙ ΝΑ ΜΕ ΠΕΡΙΠΑΤΗΣΕΙ

ΣΑ ΤΑΑΝ

ΡΗΛΛΕ ΡΗΛΛΕ

ΝΑΙ ΑΛΛΑ ΠΟΙΟΣ ΦΤΑΙΕΙ ΓΙΑ ΤΗ ΖΩΗ ΠΟΥ ΚΑΝΕΙΣ; ΠΟΙΟΣ ΑΔΕΙΑΣΕ ΤΟ ΚΑΛΑΘΙ ΤΗΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΑΣ; ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΕΧΕΙΣ ΔΕΥΤΕΡΟ ΦΟΥΣΤΑΝΙ; ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΕΧΕΙΣ ΕΝΑ ΚΕΡΑΜΙΔΙ ΝΑ ΒΑΛΕΙΣ ΤΟ ΚΕΦΑΛΙ ΣΟΥ; ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΚΑΤΑΓΓΕΛΕΙΣ ΤΟΝ ΥΠΕΥΘΥΝΟ;

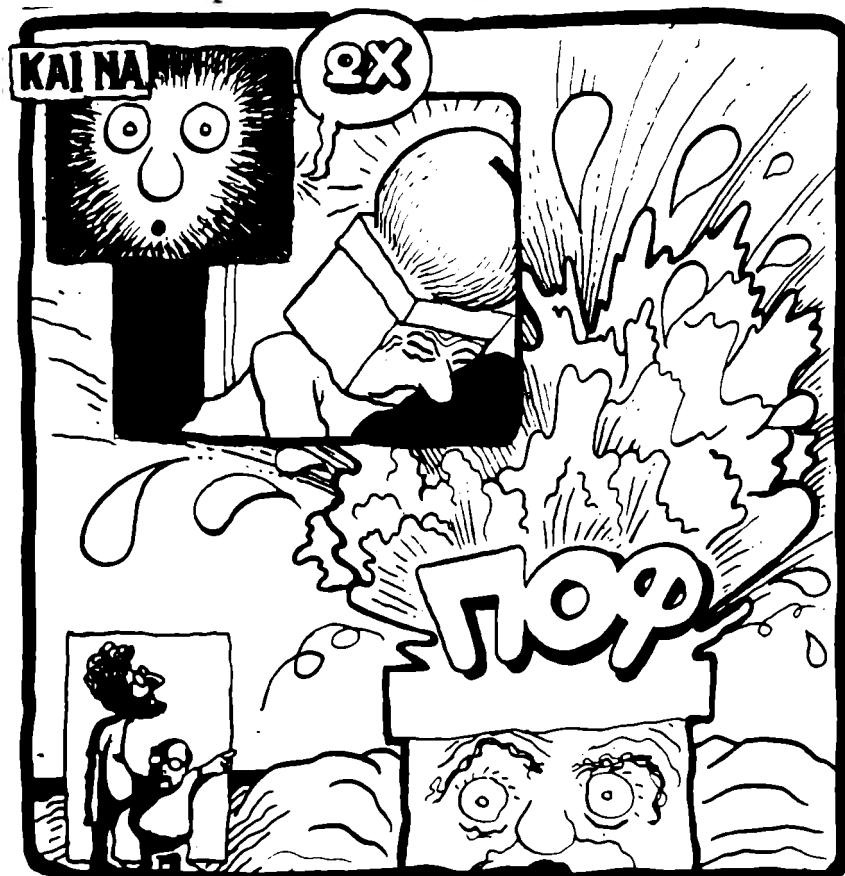
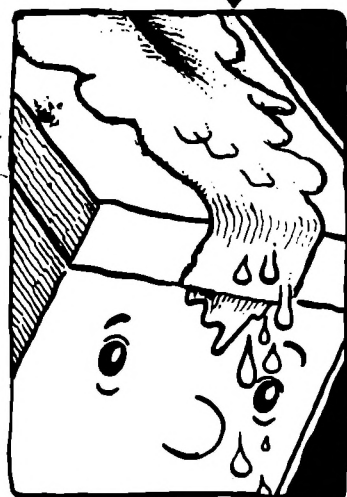
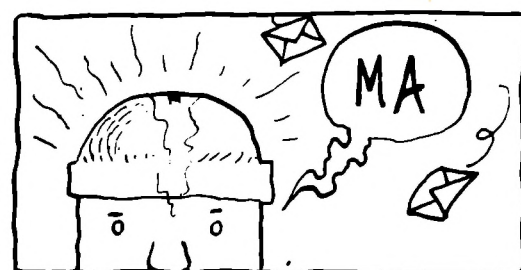
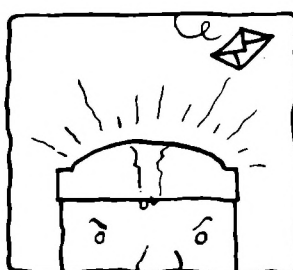
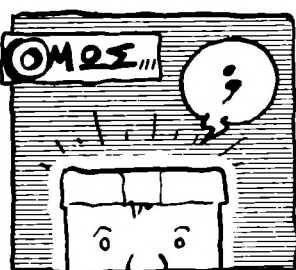
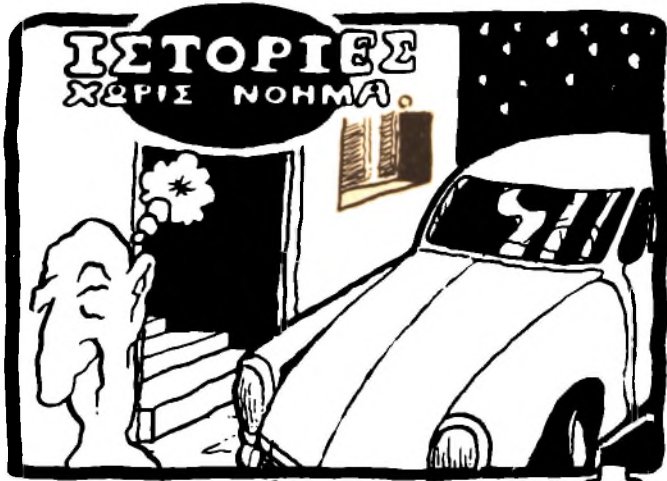
ΑΥΤΟ ΣΚΟΠΕΥΩ ΝΑ ΚΑΝΩ

ΝΑΙ! ΑΥΤΟΣ ΗΤΑΝΕ ΦΙΛΟΣ ΤΩΝ ΕΣ-ΕΣ ΤΟΥ ΜΑΝΙΑΔΑΚΗ! ΤΩ ΠΑΤΤΑΚΩ ΤΟΥ ΤΕΣΤΕΥΒΗ! ΑΜΑ ΠΙΑ ΤΟΝ ΑΝΤΡΑ ΜΟΥ ΤΟΝ ΧΙΡΙΖΩ ΤΟΝ ΑΝΤΡΕΑ ΟΧΙ

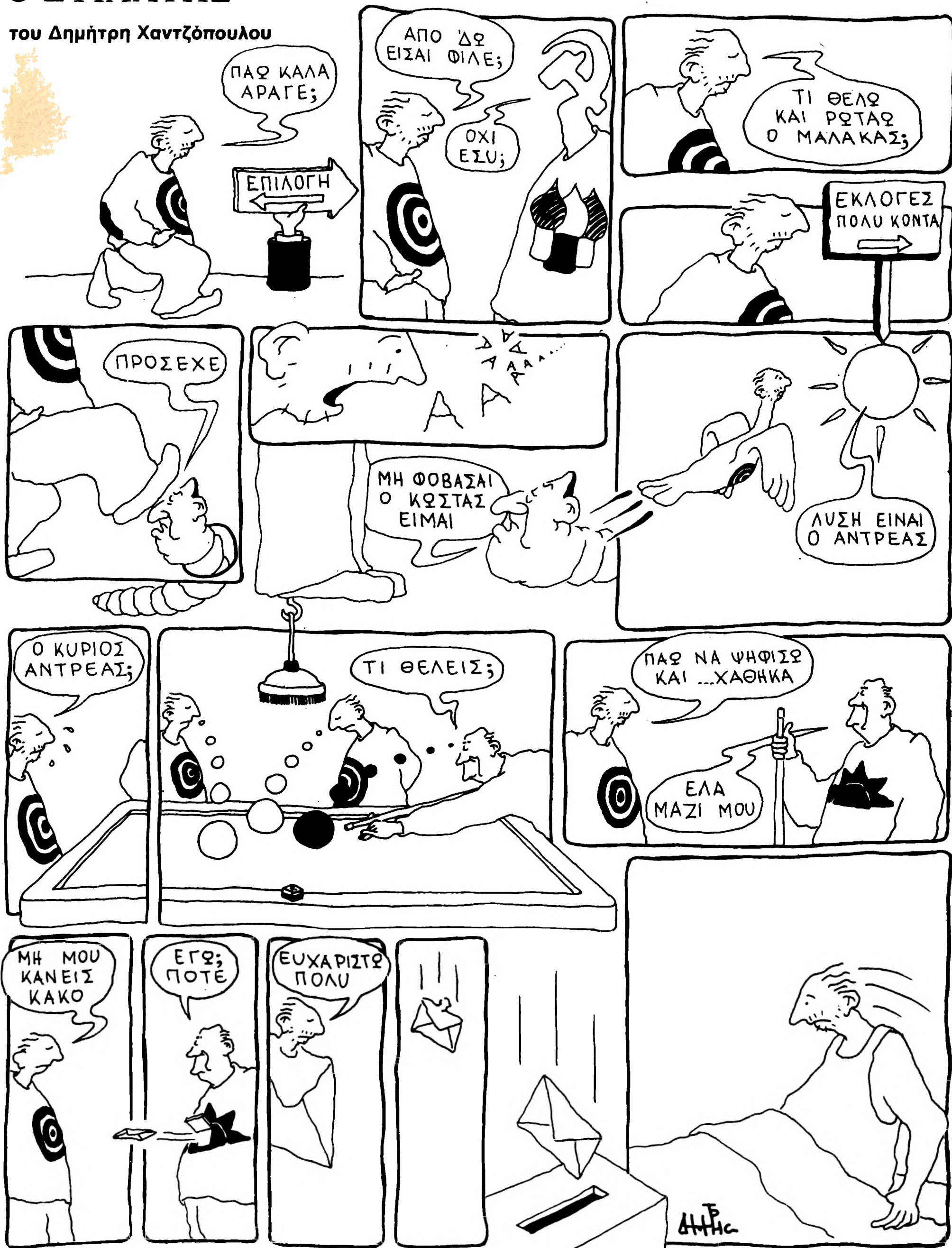

του Γιάννη Καλαϊτζή

του Δημήτρη Χαντζόπουλου

του Δημήτρη Χαντζόπουλου

ΥΨΗΛΑΙ ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΕΝ ΜΕΣΩ ΕΚΛΟΓΩΝ

ΛΑΒΑΜΕ:

Θεσσαλονίκη, 13 Μαΐου 1985
Αγαπητό μου «Αντί»,

Πρόσφατα ανακάλυψα σε βιβλιοθήκη της Νομικής Σχολής μας έναν κρυμμένο θησαυρό, ένα μικρό δείγμα του οποίου φωτοτύπησα και σας στέλνω.

Παρασυρμένος από την ιλαροπανηγυρικότητα του προεκλογικού αγώνα (;) κάθισα και έγραψα τη βιβλιοκρισία που σας εσωκλείω.

Αν λοιπόν κρίνεις ότι οι εξαιρετικά ενδιαφέρουσες πολιτικές αναλύσεις σου μπορούν να ανεχθούν ένα χιουμοριστικό κείμενο παραδίπλα τους, τότε μπορείς να δημο-

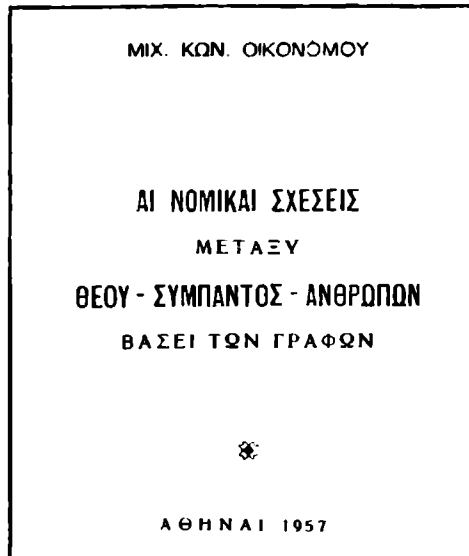
ΚΑΙ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΘΗΚΑΜΕ:

Μ.Κ. Οικονόμου, «Αι νομικαί σχέσεις μεταξύ Θεού - Σύμπαντος - ανθρώπων βάσει των Γραφών»

(Βιβλιοκρισία του ειδικού συνεργάτη μας Αν. Ισόρροπου).

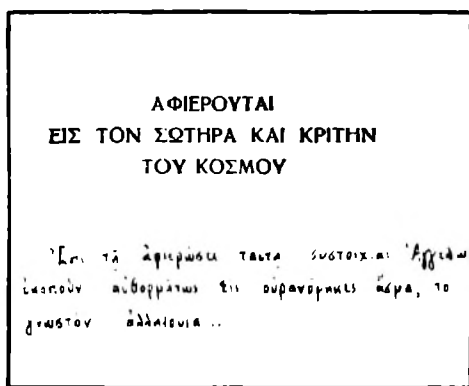
Ήτο καιρός. Ή πολύχρονος, αδιόρατος εξυφανθείσα συνωμοσία σιωπής εις βάρος ενός φωτεινοτάτου πνεύματος επέρωτο ύστερον από δεκαετίες τρεις νά λυθῇ. Όμιλούμεν βεβαίως περί του πολυκρότου, πλὴν ὅλως ἀδίκως σήμερον λησμονημένου, συγγράματος περί τῶν νομικῶν σχέσεων μεταξύ Θεοῦ - Σύμπαντος - ἀνθρώπων βάσει τῶν Γραφῶν, ἐκπονηθέντος ἐν ἔτει 1957 (Ἀθήνησι), παρά τοῦ λαμπροῦ διανοητοῦ μας Μ.Κ. Οἰκονόμου. Πρόκειται ἀναμφισβητήτως περί ἐπιτεύγματος κυριολεκτικῶς ἀστρικῶν διαστάσεων, τοῦλάχιστον ἐφαμίλλου τοῦ χολυγουνδιανοῦ «Πολέμου τῶν Ἀστρῶν» καί τῆς Πλανητικῆς Σκέψεως τοῦ ξενιτεμένου μας Κώστα Ἀξελοῦ.

Διά πρώτην φοράν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀλλὰ καὶ παγκόσμιον ἱστορίαν τοῦ πνεύματος ἀπετέλεσαν ἀντικείμενον τεκμηριωμένης ἐπιστημονικῆς πραγματεύσεως: «αἱ διάφοροι νομικαὶ σχέσεις, αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὰ γεγονότα τῆς δημιουργίας τοῦ σύμπαντος, τῆς πτώσεως καὶ τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἐν συναφείᾳ πρὸς τὴν μέλλουσαν τοῦ σύμπαντος κατάστασιν καὶ τὴν μέλλουσαν τῶν ἀνθρώπων ζωὴν» (σ. 5). Μακρὰν πάσης μεγαλαυχίας, ἦν ἐν

σιεῦσεις τῆ βιβλιοκρισία. Εγγυώμαι ὅτι πρόκειται γιὰ βιβλίο - μπαξέ!

Με ἐκτίμηση,
ἐνας πανεπιστημιακός

τούτοις ἀνέτως ἐδικαιοῦτο ὁ συγγραφέας λόγῳ τοῦ ἀκριβοθυρήτου πνευματικοῦ τοῦ ἀναστήματος, προσήγγισε μὲ ἐκπλήσσουν πρωτοτυπίαν σωρείαν ἀκανθῶν ζητημάτων, διὰ μέσου γονιμωτάτου συγκερασμοῦ νομικῆς καὶ θρησκευτικῆς δογματικῆς. Πράγματι, ὡς δηλοῖ ὁ συγγραφεὺς ἀδελφός (σ. 7):

«Ἡ δογματικὴ ἀλήθεια τῶν Γραφῶν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι δημιουργὸς τοῦ κόσμου περιέχει συγχρόνως καὶ τὴν ἐννοίαν τῆς κυριότητος τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ σύμπαντος, τὴν ἐννοίαν δηλαδὴ τῆς κυριότητος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἰσχύοντος δικαίου, ἀπορρέει δηλονότι ἡ ἐννοία τῆς ἐμπραγμάτου σχέσεως μεταξύ Θεοῦ καὶ σύμπαντος». Συνεπῶς τούτοις ὁ Θεὸς «ὡς κύριος τοῦ σύμπαντος δύναται νὰ πράξῃ ὅ, τι θέλει ἐπὶ τοῦ ἰδίου ὑλικοῦ κόσμου· δύναται νὰ ἀπαγορεύσῃ εἰς πάντα τρίτον νὰ ἐνεργήσῃ τι ἐπὶ τοῦ ὑλικοῦ ὡσαύτως κόσμου»¹. Ὡς εἰκόσ: «ἐν τῷ δικαίωmati τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ ὑλικοῦ κόσμου ὑπάγονται βεβαίως ἀπαντες οἱ νόμοι τοῦ πλανητικοῦ συστήματος, τῆς παγκοσμίου ἑλξεως, τῆς βαρύτητος, τῆς ἀλληλεπιδράσεως τῶν πλανητῶν, τῶν κινήσεων καὶ τῶν κλίσεων τῆς γῆς, τῶν φωτεινῶν τοῦ ἡλίου ἐ-

στιῶν, τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων...» (σ. 10).

Καρπὸς βαθυνουστάτου στοχασμοῦ καὶ γνησίας ὑπερφυσικῆς διαθέσεως, τὸ ἐν λόγῳ βιβλίον ἐμπεριέχει πλήρη ἀνατροπὴν τῆς καθεστηκυίας παρ' ἡμῖν νομικῆς καὶ γενικώτερον ἐπιστήμης, τραπεύσης ὡς γνωστὸν πρὸς παντελῶς ἀθεϊκὰς κατευθύνσεις. Πᾶς σύγχρονος ἐπιστήμων καὶ ἐν γένει φιλομαθὴς ἀνθρώπος δύναται νὰ ἀντλήσῃ ἀπὸ τὸ ἐν λόγῳ σύγγραμμα πολυτιμώτατα διδάγματα διὰ τὴν περαιτέρω πορείαν τοῦ εἰς τὴν ἐπίγειον καὶ ὑπερουράνιον ζωὴν. Ἡ ἀξία τοῦ βιβλίου μειοῦται πῶς ἐν ᾧ μέτρῳ ὁ συγγραφεὺς παραλείπει νὰ ἐπεκταθῇ εἰς τὸ λίαν ἐνδιαφέρον ζήτημα τοῦ νομικοῦ καθεστῶτος τῶν Ἀγγέλων, ἀνεξερεύνητον εἰσέτι ἐπιστημονικῶς. Οὐχ' ἦττον πρόκειται ἀσφαλῶς περὶ ἀληθοῦς προδρομοῦ τοῦ νεωστὶ ἐμφανισθέντος εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολήν νεο-ορθόδοξου πνευματικοῦ ρεύματος, καταφανῶς μάλιστα ὑπερέχοντος εἰς ὕψος καὶ βάθος διαλογισμοῦ ἀπὸ πλεῖστα μέλη τοῦ ρεύματος τούτου, ἰδίᾳ τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν Ἀ. Γιανναρά, Κ. Ζουράρι², Κ. Μοσκόφ καὶ Δ. Σαββόπουλου.

Ἀπὸ τὰ περιεχόμενα τοῦ βιβλίου σταχυολογοῦμεν ὅλως ἐνδεικτικῶς τοὺς ἀκολουθοῦντες τίτλους: «Οἱ πρωτόπλαστοι συναυτουργοὶ τοῦ ἐγκλήματος» (σ. 40 ἐπ.), «Ἐννοία τοῦ ἐμμέσου ἢ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ. Ὁ ὄφις» (σ. 43 ἐπ.), «Ἡ κατὰ τοῦ ὄψεως ἀρά» (σ. 61), «Τὸ ἔργον τοῦ Σατανᾶ» (σ. 65 ἐπ.), «Νομικαὶ ἐννοιαὶ ἐκ τῆς δογματικῆς ἀληθείας τοῦ τρισυπόστατου τῆς Θεότητος» (σ. 77 ἐπ.), «Δικονομικαὶ ἐννοιαὶ ἐκ τῶν κατὰ τὴν βάπτισιν τοῦ Κυρίου γεγονότων» (σ. 83 ἐπ.), «Ἡ μετάνοια ἀπὸ δικονομικῆς ἀπόψεως» (σ. 133 ἐπ.), «Δύνανται νὰ παραγραφοῦν τὰ κατὰ τοῦ Ποινικοῦ νόμου τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐγκλήματα;» (σ. 165 ἐπ.), «Ἡ ἠθικὴ θέσις τοῦ νόμου τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐν τῷ συνόλῳ τῶν νόμων τοῦ σύμπαντος (σ. 176 ἐπ.). Καὶ τὸ ἀποκορύφωμα: «Κατὰ τὴν δίκην

ζώντων καὶ νεκρῶν θά κριθοῦν οἱ δαίμονες; Δύνανται οὗτοι νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ τύχουν συγχωρήσεως μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης;»³ (σ. 237 ἐπ.).

Πληροφορούμεθα ὅτι προσεχῶς θὰ ἴδῃ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἔργον τοῦ συγγραφέως, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ἑριχ φόν Νταϊνικεν, μὲ τίτλον: «Περὶ τοῦ δικαίου τῶν Ἐξωγήινων». Ἐν κατακλείδι, συνιστῶμεν ἀνεπιφυλάκτως τὸ ψυχωφελέστατον καὶ ἐν παντί πρωτοποριακὸν τοῦτο δοκίμιον.

Dixi et salvari animam meam,
Αν. Ισόρροπος

ΥΓ. Ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τὸ ἔργον συνετάγη κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς «χρυσῆς ὀκταετίας» (1957) ἡτο ἀναπόδραστον ἡ ἐπ' ἀνὸς τοῦ εἰς τὴν ἐπικαιρότητα νὰ ἐμπλακῇ εἰς τὴν δίνην τοῦ ἐν ἐξελίξει προεκλογικοῦ αγῶνος. Τὸ βιβλίον ἐθέσαμεν ὑπ' ὄψιν συμπαθοῦς Ὑπουργοῦ καὶ Πρυτάνεως τοῦ νομικοῦ μας κόσμου, ὅστις ἐδήλωσε: «Δέν θὰ χαρίσουμε τῇ νεο - ορθοδοξίᾳ στή Δεξιά!». Τὸ δὲ γνωστὸν κυβερνητικὸν στέλεχος Στέφ. Δουμάκας ὑπεστήριξε μὲ αἰνιγματικὸν ὑπομειδίαμα: «Δέν ἦρθε ἀκόμη ἡ ὥρα τῆς ρήξεως μὲ τὸ ἐλέφ Θεοῦ σύστημα ἰδιοκτησίας!».

1. Οὕτως δίδεται ἐπαρκὴς θεωρητικὴ θεμελίωσις τῆς δυνατότητος τοῦ Παναγάρχου, ὅπως προσφύγῃ ἐνώπιον τοῦ Εἰρηνοδικείου, εἰς περίπτωσιν διαταράξεως τῆς νομῆς Του ἐπὶ τοῦ Σύμπαντος, αἰτούμενος τὴν λήψιν καταλλήλων ἀσφαλιστικῶν μέτρων. Ἀπὸ τὴν πρόσφατον νομολογίαν βλέπε κυρίως τὴν ὑπ' ἀριθμ. 198/1985 ἀπόφασιν τοῦ Ἐφετείου Θεσ/νίκης. Ἀντίθετος ἡ ὑπ' ἀριθμ. 687/1983 Εἰρηνοδικείου Νεοχωροῦδας.
2. Πρβλ. φερ' εἰπεῖν τὸ ἐσχάτως ἐκδοθὲν πόνημα τοῦ τελευταίου «Μισγάγκεια ἀκατανόητη».
3. Ἀναντιλέκτως ναί, ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς ἐγκαίρου καὶ ἐν γένει προσηκούσης καταθέσεως προτάσεων παρὰ τῇ Γραμματείᾳ τοῦ δικάζοντος Δικαστηρίου, τοῦλάχιστον πέντε (5) ἡμέρας πρὸ τῆς πρώτης ἐπ' ἀκροατηρίου συζητήσεως.

«ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ»

ΔΙΜΗΝΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ Νο. 21
ΜΕ ΑΦΙΕΡΩΜΑ:

- Για μια νέα αντίληψη των εκπαιδευτικών μας πραγμάτων.
- Για την άρθρωση ενός «άλλου» εκπαιδευτικού λόγου.

«ΤΕΧΝΟΚΡΑΤΙΑ καὶ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ»
ΚΑΙ ΠΟΛΛΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ ΑΡΘΡΑ

• ΖΗΤΕΙΣΤΕ ΤΟ ΣΕ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΑΘΗΝΑΣ - ΠΕΙΡΑΙΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΕ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ
ΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

«ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ» Τ.Θ. 25085 - 100 26 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ. 882.3762

ΑΠΟ ΤΙΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ-ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ
ΜΕ ΟΛΟ ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΙΟΥΛΙΑΝΑ 1965 100 ΜΕΡΕΣ που συγκλόνισαν την Ελλάδα

170 φωτογραφίες-ντοκουμέντα
και χρονικό των γεγονότων

ΙΟΥΛΙΑΝΑ 1965 100 ΜΕΡΕΣ που συγκλόνισαν την Ελλάδα

ΖΗΤΗΣΤΕ ΤΟ
ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ASTOR MUSIC CENTER

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ ΚΛΑΣΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Σας παρουσιάζουμε τη σουηδική εταιρία BIS. Η εταιρία την οποία το 1974 ίδρυσε ο Robert von Bahr, είναι σήμερα η σημαντικότερη στην παραγωγή δίσκων κλασικής μουσικής στις σκανδιναβικές χώρες. Οι θαυμάσιες πολυτελείς εκδόσεις της τυπώνονται στα εργαστήρια Teldac στη Δυτ. Γερμανία, και συνοδεύονται από σχόλια σε τρεις τουλάχιστον γλώσσες. Η ευρεία θεματολογία της εκτείνεται από το μακρινό μεσαιώνα ως τον εικοστό αιώνα. Από την πλούσια αυτή συλλογή διαλέξαμε για σας:

* Τη μοναδική όπερα του Γιαν Σιμπέλιους «Η Κυρά του Πύργου» γραμμένη το 1896. Πρόκειται ουσιαστικά για μια αναβίωση με αυξημένο ενδιαφέρον, μιας και η μουσική του έργου προαναγγέλλει τη χρυσή περίοδο του συνθέτη. Αποτελείται από ένα πρελούδιο και οκτώ σκηνές. (BIS 250 & CD).

Παράλληλα μουσική για πιάνο του ίδιου συνθέτη ερμηνεύει ο Eric Tawaststjerna γιός του σημαντικότερου μελετητή του Σιμπέλιους, σε 4 μονούς δίσκους που περιλαμβάνουν Μπαγκατέλες, Σονάτες, Σονατίνες και πολλά άλλα κομμάτια (BIS 15, 169, 195, 196). Κλείνοντας, θα θυμίσουμε τις συμφωνίες του συνθέτη ερμηνευμένες από τη Συμφωνική ορχήστρα του Göteborg υπό τον N. Järvi, αποδομένες με το αίσθημα και το τόσο απαραίτητο γι' αυτήν τη μουσική χρώμα, το οποίο μόνο ένας Σκανδιναβός μπορεί να τους προσδώσει. Όλες οι συμφωνίες κυκλοφορούν και σε δίσκους κόμπακτ (BIS 221 η 1η, 252 η 2η, 228 η 3η, 263 η 4η, 222 η 5η, 237 η 6η).

* Όμως η BIS δεν ασχολείται μόνο με Σκανδιναβούς συνθέτες. Τρανή απόδειξη αποτελούν οι 4 δίσκοι με μουσική για λαούτο του 15ου και του 16ου αιώνα, αποδομένη από τον Jakob Lindberg, καθηγητή στο Βασιλικό Κολέγιο Μουσικής του Λονδίνου. Πρόκειται για Σκοτική, Αγγλική, Γαλλική και Ιταλική μουσική για λαούτο και κιταρόνε. (BIS 201, 211, 260, 226 αντίστοιχα).

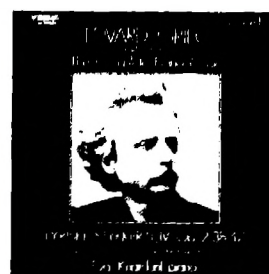
* Εξαιρετική δουλειά από μέρους του Gregorio Paniagua έχει γίνει στο διπλό δίσκο "La Spagna" που περιέχει κομμάτια 15ου, 16ου και 17ου αιώνα των Praetorius, Dalza, Ortiz, Cabezon, Caroso, dell' Encina, Farnaby, Trabacci, Sweelinck, και άλλων, που βασίζονται στον ισπανικό αναγεννησιακό χορό "la Spagna". Αρκεί να σημειωθεί ότι η Αναγεννησιακή αυτή μουσική αποδίδεται από το συγκρότημα Atrium Musicae της Μαδρίτης με 80 διαφορετικά αυθεντικά όργανα της εποχής εκείνης, παράγοντας έναν ήχο εκπληκτικής διαύγειας.

* Σημειώνουμε ακόμα τη μοναδική συμφωνία του Edward Grieg με την εισαγωγή «Φθινόπωρο» καθώς επίσης και όλα τα έργα του για πιάνο αποδομένα από τη Σουηδό πιανίστα Eva Knardahl σε πρώτη έκδοση σε δίσκο (14 μεμονωμένοι δίσκοι, BIS 104 έως 117), τη δεύτερη συμφωνία έργο 16 και τη σουίτα Aladdin έργο 34 του Karl Nielsen (BIS 247 & CD).

* Από τον 20ό αιώνα σημειώνουμε την «Ιεροτελεστία της Άνοιξης» του Stravinsky σε μεταγραφή για πιάνο με τον Dag Achatz (BIS 188), το έργο "Psappha" του Ιάκη Ξενάκη μαζί με έργα των E. Carter και Per Norgard (BIS 256), τον βραβευμένο δίσκο με το συγκρότημα κρουστών Kroumata με έργα John Cage, Henry Cowell, Lundquist και Taira (BIS 232 & CD), και τις δύο συμφωνίες του Σουηδού συνθέτη Wilhelm Stenhammar (BIS 219 η 1η, 251 η 2η και CD).

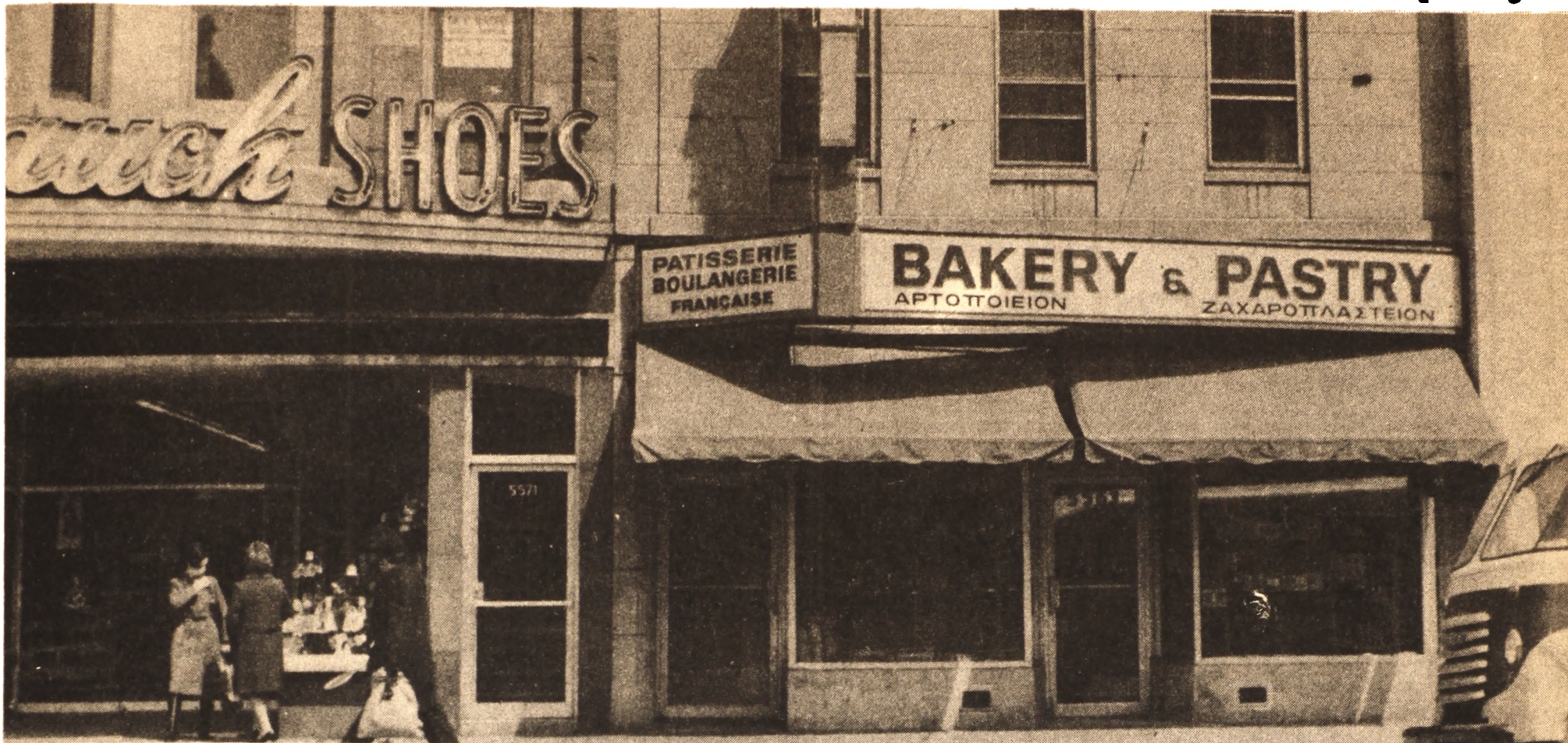
* Τέλος, παραθέτουμε μερικούς ακόμη ενδιαφέροντες τίτλους, όπως: Ανθολογίες Μεσαιωνικής και Αναγεννησιακής μουσικής ερμηνευμένες από το συγκρότημα Juculatores Upsaliensis με αυθεντικά όργανα εποχής (BIS 3, 75, 120), Cantigas de Santa Maria (BIS 225), έργα για κιθάρα των Ponce, Sojo, Lauro, Barrio (BIS 33), Tarrega, Myers, Albeniz, Villa Lobos (BIS 233), με το νικητή του διαγωνισμού «Βασίλισσα Σοφία» 1979 κιθαρίστη Diego Blanco μουσική για φλάουτο και κιθάρα των Giuliani, Caruli, Baron, Ibert, Galilei, Castelnuovo Tedesco (BIS 30, 60, 90) με τον Diego Bianco και την Gunilla von Bahr.

Αν η BIS σας κίνησε το ενδιαφέρον ή την περιέργεια, ή και τα δυο μαζί, ελάτε να προμηθευτείτε τον πλούσιο εικονογραφημένο κατάλόγό της, ή, και γιατί όχι, και τους δίσκους της.

ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΗ ΣΕΡΒΙΑΣ 16, ΣΥΝΤΑΓΜΑ
ΜΟΥΣΙΚΗ ΓΩΝΙΑ, ΒΟΥΛΗΣ 12, ΤΗΛ. 32.34.269

Μια άλλη μορφή της ελλαδικής πραγματικότητας

Αυστραλία. Μια απέραντη έκταση οκτώ εκατομμυρίων τετραγωνικών χιλιομέτρων, που συγκεντρώνει μόλις 15 εκατομμύρια κατοίκους. Μια πολυεθνική κοινωνία που γεννήθηκε μόλις πριν από 150 χρόνια, από εξόριστους και κατάδικους, ανδρώθηκε από μετανάστες και άποικους και σήμερα αναπτύσσεται με ταχείς ρυθμούς, στα πλαίσια των δυτικών προτύπων.

Σ' αυτή την ιδιόμορφη χώρα, αν εξαιρεθούν οι ιθαγενείς αμφορίτιζιναλς που ζουν εκεί 30.000 χρόνια, συμβιώνουν 100 και πλέον εθνικές μειονότητες. Ανάμεσά τους 700.000 περίπου Έλληνες που αποτελούν την «άλλη» Ελλάδα —αρκεί να αναφέρουμε ότι η Μελβούρνη θεωρείται η τρίτη ελληνική πόλη μετά την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη— η οποία, δυστυχώς, μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '70, αν όχι αργότερα, ήταν ξεχασμένη από το εθνικό κέντρο. Χαρακτηριστικά είναι τα λόγια ενός Αυστραλού βουλευτή ελληνικής καταγωγής, που το 1978 είχε αναφέρει ότι «ο Κάπταιν Κουκ ανακάλυψε την Αυστραλία πριν από δύο αιώνες και η πατρίδα εμάς μόλις τώρα». Ανέκαθεν, ωστόσο, οι κυβερνητικοί παράγοντες που επισκέπτονται τη χώρα των Αντιπόδων, ήταν γενναίοι στις δηλώσεις τους. Θίγοντας το πολυσύνθετο πρόβλημα της κοινωνικής και πολιτισμικής ταυτότητας του «άλλου» ελληνισμού, δεν παραλείπουν να τονίσουν, απευθυνόμενοι στους ομογενείς, ότι «προσαρμοστήκατε θαυμάσια στην κοινωνία που σας φιλοξένησε... παραμείνατε Έλληνες... διατηρήσατε τις παραδόσεις και καλλιεργήσατε τον εθνικό μας πολιτισμό... ευημερείτε». Και αν στο παρελθόν οι ρήσεις αυτές χρησιμοποιούνταν ως άλλοθι από το καθεστώς της Δεξιάς, για να καλύψει την απουσία της μεταναστευτικής της πολιτικής, στις μέρες μας η αποτελεσματικότητα των κυβερνη-

του Παύλου Νεράντζη

τικών μέτρων προϋποθέτει τη συνειδητοποίηση των προβλημάτων από το σύνολο της ελληνικής παροικίας και, μάλιστα, από τους οργανωμένους φορείς της.

Ανθυγιεινό οκτάωρο και αυτόματο... «κάρο»

Αναμφισβήτητα έχουν περάσει εκείνα τα χρόνια, της περιόδου '49-'70, όταν το στίγμα του SCAB είχε δυναμώσει τη μισοξενία και το ρατσισμό σε βάρος των μεταναστών. Η πολιτική των διακρίσεων και της αισχρής εκμετάλλευσης των ξένων εργατών που ασκούσαν από τους βρετανοαυστραλούς, έχει δώσει τη θέση της στον πολυπολιτισμό. Μία πολιτική που προσφέρει τη δυνατότητα ελεύθερης έκφρασης σ' όλες τις εθνικές μειονότητες και εφαρμόστηκε για πρώτη φορά από την κυβέρνηση των Εργατικών, το 1972. Οι κυβερνητικοί ιθύνοντες αντιλήφθηκαν ότι οι εκατό και πλέον μειονότητες που συνθέτουν το μωσαϊκό της αυστραλιανής κοινωνίας θα προσφέρουν περισσότερα μόνον αν έχουν τη δυνατότητα να διατηρούν τους δεσμούς με τη χώρα καταγωγής τους. Με την επάνοδο του Εργατικού Κόμματος στην εξουσία, το 1980, τέθηκε σε λειτουργία ένα ραδιοτηλεοπτικό δίκτυο, μοναδικό στο είδος του σ' όλο τον κόσμο, που μεταδίδει προγράμματα σε 40 γλώσσες. Από το Special Broadcasting System 0-28 και το RADIO 2EA και 3EA, οι Έλληνες ομογενείς, εκτός των ψυχαγωγικών προγραμμάτων, μπορούν να παρακολουθήσουν ενημερωτικές εκπομπές που καλύπτουν την τρέχουσα εσωτερική και διεθνή ειδησεογραφία, καθώς και ειδήσεις ελλη-

νικού ενδιαφέροντος που είτε γίνονται με τη συνεργασία της ΕΡΤ, είτε είναι ανεξάρτητες παραγωγές. Και, όπως μας τόνισε η Νούλη Σκούμπα, υπεύθυνη δημοσίων σχέσεων του σταθμού, έχουν ανάγκη από περισσότερες και ποιοτικά καλύτερες ταινίες.

Στην Αυστραλία ο νόμος «περί φυλετικών διακρίσεων» καθιστά παράνομη κάθε διάκριση σε βάρος των μεταναστών λόγω της φυλής, του χρώματος, της καταγωγής ή της εθνικής προέλευσης, αν και δεν λείπουν οι καταγγελίες για διακρίσεις, σε βάρος κυρίως των εγχρώμων. Αξίζει εδώ να σημειωθεί μία πρωτοφανής σε μέγεθος -γενοκτονία των ιθαγενών αμφορίτιζιναλς, που έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια της ανόδου του βρετανικού ιμπεριαλισμού και συνεχίστηκε μέχρι το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Οι αποικιοκράτες επιδίωξαν να δικαιολογήσουν την αρπαγή των εδαφών από τους ειρηνόφιλους ιθαγενείς με το αιτιολογικό, όπως γράφει ο καθηγητής Μιχάλης Τσουνής, ότι αυτοί «όπως και άλλοι έγχρωμοι λαοί έμειναν πολύ πίσω από τον καιρό που ο Θεός έπλασε τους ανθρώπους πριν 6000 χρόνια. Οι Βρετανοί δίδασκαν μάλιστα ότι οι ιθαγενείς, σαν κατώτερες φυλές και ειδωλολάτρες, εμπόδιζαν την ανάπτυξη του ανώτερου λευκού πολιτισμού και άρα έπρεπε να παραμεριστούν και να εξαφανιστούν, για να προοδεύσουν τα τσιφλίκια, το εμπόριο, η βιομηχανία και ο... χριστιανισμός». Το τραγικό αποτέλεσμα ήταν η εξολόθρευση τουλάχιστον 260.000 αμφορίτιζιναλς —από 300.000 που υπολογίζεται ότι ήταν το 1788, έμειναν κάπου 40.000 το 1900 και μόλις την περασμένη δεκαετία πολιτογράφηθηκαν ως Αυστραλοί πολίτες.

Σε κάθε περίπτωση, η κυβέρνηση των Εργατικών, στα πλαίσια ενός κράτους πρόνοιας, προσφέρει ένα σύνολο υπηρε-

σιών που θα ζήλευαν πολλά ευρωπαϊκά κράτη. Στην περιοχή της Νέας Νότιας Ουαλίας, υπολογίζεται ότι το 70% περίπου της ελληνικής ομογένειας έχει ιδιόκτητο σπίτι, που είναι σχετικά εύκολο να το αποκτήσει κανείς χάρις στα χαμηλότοκα κρατικά δάνεια. Αν και η υποβόσκουσα οικονομική κρίση έχει αυξήσει σημαντικά τον αριθμό των ανέργων, σε μία χώρα που το κατά κεφαλή εισόδημα πλησιάζει τα 7000 δολάρια το χρόνο και είναι από τα μεγαλύτερα στον κόσμο, είναι φυσικό να υπάρχουν συνθήκες υλικής ευημερίας. Σήμερα το ήμισυ των Ελλήνων εξακολουθούν να εργάζονται σε βιομηχανίες και εργοστάσια όπου αναπτύσσουν αξιόλογη συνδικαλιστική δράση, ενώ οι υπόλοιποι ασχολούνται με το εμπόριο (14%), την παροχή υπηρεσιών (11,3%) και μόνο το 1% είναι μεγαλοεπιχειρηματίες. *«Οι περισσότεροι ευημερούν όσον αφορά τα υλικά αγαθά, γεγονός που δεν οφείλεται στο ελληνικό δαίμόνιο, αλλά στο boom της αυστραλιανής οικονομίας της περιόδου 1950-1975 που για να αναπτυχθεί είχε ανάγκη από φθηνά εργατικά χέρια. Πολλοί εξακολουθούν να εργάζονται ως ανειδίκευτοι στις πιο σκληρές και ανθυγιεινές εργασίες και είναι οι πρώτοι που απολύονται. Το ποσοστό των ανέργων στην ελληνική ομογένεια υπερβαίνει κατά 3% το συνολικό ποσοστό ανεργίας»* μας ανέφερε μεταξύ άλλων ο γ.γ. του Συνδέσμου Άτλας στο Σίδνεϋ Γιώργος Γκότσης. Αν όμως η υλική ευημερία με το όποιο κόστος της, σε συνάρτηση με τις οικογενειακές υποχρεώσεις, δημιουργούν τις προϋποθέσεις για να ξεθωριάσει το όνειρο του Οδυσσέα που διατηρεί αμείωτη την αγάπη για τη γη του, η κατάσταση δεν είναι ευχάριστη στον κοινωνικό και τον πολιτιστικό τομέα.

Εθνικοφροσύνη και Αγία Οικογένεια

Είναι γνωστές οι πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες, όπως και οι αιτίες για τις οποίες αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την ύπαιθρο και τα νησιά οι Έλληνες: φτώχεια, εξαθλίωση, διώξεις και τρομοκρατία μετά τον εμφύλιο, χαμηλό μορφωτικό επίπεδο. Γι' αυτούς που έφυγαν για την Αυστραλία και για άλλες χώρες, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες και ο Καναδάς, η εικόνα της γενέτειρας «πάγωσε» τη στιγμή της αναχώρησής τους. Με δεδομένη, εξάλλου, την αδυναμία ουσιαστικής ενημέρωσης και καταγραφής των εξελίξεων στη χώρα μας και την αντίσταση, από την άλλη πλευρά, στον κίνδυνο αφομοίωσης στην κυρίαρχη αγγλοσαξωνική κουλτούρα, ο «άλλος» ελληνισμός παρέμεινε προσκολλημένος σ' ένα πλέγμα αξιών, αν όχι παρωχημένων, τουλάχιστον χρεωκοπημένων στη σύγχρονη Ελλάδα. Τα πρώτα ιδίως χρόνια της μετανάστευσης, οι απάνθρωπες συνθήκες εργασίας, η δέσμευση για οικονομική άνοδο, ο ρατσισμός και η κοινωνική απομόνωση στη χώρα υποδοχής, όπως επίσης και η απόσταση από το εθνικό κέντρο, λειτούργησαν ανασταλτικά προς την κατεύθυνση κάθε πολιτισμι-

κής εξέλιξης, η οποία πάντως καθορίστηκε από την Εκκλησία και την αντιδραστική, τις περισσότερες φορές, ηγεσία των παροικιακών φορέων.

Βέβαια, κανείς δεν αμφισβητεί ότι η αναβίωση των τοπικών παραδόσεων και των εθίμων συμβάλει στη διατήρηση του «άλλου» ελληνισμού. Όπως και δεν πρέπει να λησμονούμε τη φωνή αγωνίας των ομογενών που ζητούσαν —και ζητούν— δάσκαλους, βιβλία, πολιτιστικές ανταλλαγές και κάθε δυνατή βοήθεια για να αναπτύξουν την οντότητά τους. Πάγια αιτήματα που στο παρελθόν προσέκρουσαν στην αδιαφορές των κυβερνήσεων της Δεξιάς και, μετά το 1981, χάρις στην πολυπολιτιστική πολιτική των αυστραλιανών αρχών και τη μέριμνα των ελληνικών φορέων, έχουν ως ένα βαθμό ικανοποιηθεί.

Η άκριτη, ωστόσο, αποδοχή και η εμφατική προβολή κάθε ελληνικού στοιχείου από την ομογένεια, όταν μάλιστα φιλτράρεται από διάφορους ιθύνοντες της οργανωμένης εκπροσώπησής της, συνήθως οδηγεί σ' ένα πνεύμα συντηρητισμού και υπέρμετρου εθνικισμού, που ελάχιστα ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα της χώρας μας και δεν συμβιβάζεται με την πολυεθνική φύση της αυστραλιανής κοινωνίας. Πάμπολλες είναι οι εκδηλώσεις από την καθημερινή ζωή που θα μπορούσαν να τεκμηριώσουν αυτή τη διαπίστωση. Εδώ θα επισημάνουμε δύο απ' όσες καταγράψουμε στη διάρκεια της παραμονής μας στην Αυστραλία:

Η πρώτη, αν και μοναδική ως προς τη φύση της, δίνει τη διάσταση του φαινομένου και αφορά το «μακεδονικό» ζήτημα, που έχει οξυνθεί ιδιαίτερα μετά την έκδοση ενός «μανιφέστου» από τους σλαβομακεδόνες της Αυστραλίας που προβάλλουν εδαφικές απαιτήσεις σε βάρος της Ελλάδας. Η δημοσίευσή του στην εφημερίδα ΙΖΓΚΡΕΒ της Μελβούρνης, συνοδευόμενη από μια σειρά «αυτονομιστικών» δραστηριοτήτων, έχει προκαλέσει την οργή της Παμμακεδονικής Ένωσης, η οποία ταυτίζει την ύπαρξή της με την αντίκρουση της προπαγάνδας των Σκοπίων. Αν και η ηγεσία της Ένωσης προβάλλει πολιτιστικές και καλλιτεχνικές δραστηριότητες στο χώρο της ομογένειας, έγκυρες πηγές στο Σίδνεϋ και τη Μελβούρνη ανέφεραν ότι ο τρόπος διαχείρισης του θέματος καλλιεργεί το σωβινισμό και την εθνικοφροσύνη στα μέλη της. Το αξιοπερίεργο είναι ότι η Παμμακεδονική Ένωση, που ήταν άντρο των χουντικών στην επταετία και αριθμεί 73.000 μέλη, τυγχάνει της ευμένειας του προξένου της Μελβούρνης. Γεγονός που, αν μη τι άλλο, έχει προκαλέσει εύλογα ερωτηματικά σε προοδευτικούς κύκλους της ελληνικής παροικίας και για το οποίο πρέπει ήδη να έχει ενημερωθεί το υπουργείο Εξωτερικών.

Η δεύτερη αναφορά έχει σχέση με τη δομή της ελληνικής οικογένειας. Επτακόσιες περίπου είναι οι συζυγικές υποθέσεις —πολλές από τις οποίες καταλήγουν σε διαζύγια— που καταγράφονται κάθε χρόνο από το Γραφείο Πρόνοιας της Μελβούρνης. Πολλές ελληνίδες που κατάγον-

ται από αγροτικές περιοχές, αντιμετωπίζουν την κοινωνική απομόνωση, είτε γιατί περιορίζονται αυστηρά στα παραδοσιακά καθήκοντα της νοικοκυράς, είτε γιατί δεν μιλούν την αγγλική γλώσσα. Ακόμη, η άσκηση σωματικής βίας σε βάρος τους και η ελλειπής ενημέρωση σχετικά με τα δικαιώματά τους, προκαλούν αφόρητες οικογενειακές καταστάσεις. Καταστάσεις που επιδρούν αρνητικά στη δεύτερη γενιά, τα ελληνόπουλα που γεννήθηκαν στην Αυστραλία και βιώνουν δύο διαφορετικά συστήματα αξιών, ανάμεσα στο οικογενειακό και το κοινωνικό περιβάλλον, με όλα τα αρνητικά επακόλουθα.

Βέβαια, η μάθηση της μητρικής γλώσσας αποτελεί ένα μέσο για τη διατήρηση της πολιτισμικής ταυτότητας και καταβάλλονται αξιόλογες προσπάθειες για να καλυφθούν τα κενά στο χώρο της εκπαίδευσης. Ενδεικτικό της κατάστασης που επικρατούσε, είναι ότι ο πρώτος εκπαιδευτικός σύμβουλος στάλθηκε από την Ελλάδα μόλις πριν από δέκα χρόνια, όταν από το 1950 στους Αντίποδες ζούσαν μερικές εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες. Σήμερα η διδασκαλία των νεοελληνικών γίνεται από κρατικούς και παροικιακούς φορείς και σε πολύ μικρότερη κλίμακα από τα ημερήσια ιδιωτικά σχολεία. Ένα θετικό βήμα που έχει ανακουφίσει τους μετανάστες της πρώτης γενιάς, αλλά που είναι αμφίβολο αν θα συμβάλλει μακροπρόθεσμα στη διατήρηση του «άλλου» ελληνισμού στο βαθμό που κυριαρχεί η αγγλοσαξωνική κουλτούρα. Επιπλέον, αν λάβουμε υπόψη ότι η πολιτισμική ταυτότητα των Ελλήνων συχνά επικαθορίζεται από τις αξίες του ελληνοχριστιανικού ιδεώδους, είναι σαφές ότι η σύγκρουση θα ενταθεί ακόμη περισσότερο με την ένταξη των Ελλήνων της δεύτερης γενιάς στην παραγωγική διαδικασία. Ίσως πιο ανάγλυφα παρουσιάζει την κατάσταση αυτή ο δημοσιογράφος και υπεύθυνος πολιτιστικού στην Κοινότητα της Μελβούρνης Κώστας Αλεξιάδης που στο θεατρικό του έργο «Μεταμόρφωση» παρομοιάζει τα ελληνόπουλα με τις παρθένες των Αθηνών που μέχρι τα 18 τους χρόνια ανατρέφονταν για να γίνουν θυσία στο Μινώταυρο της Κρήτης. Ο Μινώταυρος εδώ, όπως μας είπε, είναι ο αγγλοσαξωνικός τρόπος ζωής, προσθέτοντας ότι «ο πολυπολιτισμός δεν είναι παρά το ζαχαρένιο χάπι για την ανώδυνη αφομοίωση των μεταναστών στην αυστραλιανή κοινωνία, ενώ κοντοπρόθεσμα εξυπηρετεί τα συμφέροντα της κυρίαρχης τάξης που εφαρμόζει την τακτική του «διαίρει και βασιλεύει». Οι Έλληνες διατηρούν τις παραδόσεις και την αυτοτέλειά τους, αλλά παράλληλα βιώνουν το αμερικάνικο καταναλωτικό πρότυπο. Δεν είναι τυχαίο λ.χ. ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ομογενών θεωρεί ως βασικές της αξίες το αυτοκίνητο (κάρο), το ψυγείο (φρίτζα) και το μισθό (γούντζα)».

Εκκλησία, Κοινότητες και κάποιες... νησίδες

Το στοιχείο, ωστόσο, που τερπιλλίζει την ενότητα της ελληνικής ομογένειας

και συντηρεί τις πλέον αντιδραστικές αξίες του μετεμφυλιακού κλίματος στην Αυστραλία, είναι η ηγεσία της Εκκλησίας. Χαρακτηριστικό είναι το απόσπασμα ενός άρθρου του περιοδικού 'Απόδημος' που δίνει σ' όλες του τις διαστάσεις το μέγεθος του προβλήματος: «*Το υπόβαθρο κάθε κοινωνικής οργάνωσης των ελληνικών παροικιών στάθηκε η Εκκλησία, όχι σαν φιλοσοφική θεώρηση ή σαν συγκεκριμένη ηθική ή στάση ζωής, αλλά σαν μία σύγχρονη οργανωμένη πολυεθνική, με συγκεκριμένες μεθοδεύσεις για τη διατήρηση και επέκταση των αγορών της. Ένας τεράστιος, έξυπνος και ευέλικτος οργανισμός, που αν ακόμα δεν χρειάστηκε να επιδείξει το ρεαλισμό του σε όλη του την αναλησσία, αυτό χρωσιέται μόνο στο ότι δεν υπήρξε ουσιαστική, συνεπής και υπολογίσιμη απειλή εναντίον του, ακόμα και στη διάρκεια της χουντικής εφταετίας. Ένας οργανισμός που για να έχει εξασφαλισμένα τα νώτα του και ν' ασχολείται απερίσπαστος στην ποδηγεσία των ομογενών, ταυτίστηκε με τους πιο αντιδραστικούς κύκλους της κατά χώρα πολιτικής ηγεσίας».*

Πράγματι, ο μακαριώτατος Στυλιανός, βαδίζοντας στα χνάρια του προκατόχου του Ιεζεκιήλ, όχι μόνο διεκδικεί την ανεξέλεγκτη διαχείριση των κοινοτικών περιουσιών που ανέρχονται σε εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια και κινείται μεθοδικά για την πολιτική καθυπόταξη των ομογενών, αλλά και στρέφεται με υβριστικό τρόπο κατά της πολιτικής ηγεσίας της Ελλάδας και μάλιστα του ΠΑΣΟΚ, θεωρώντας το ως «*υπερπόντιο παράγοντα που υποσκάπτει την ειρήνη μας*». Η διένεξη ανάμεσα στις Κοινότητες και την Εκκλησία, που χρονολογείται από το 1924, έχει διαιρέσει την ελληνική παροικία, αν και σήμερα έχει λάβει πλέον τις διαστάσεις καθολικού αιτήματος η αναγκαιότητα περιορισμού της στον ποιμαντικό ρόλο. Σε ζωντανή ραδιοφωνική συζήτηση που μεταδόθη-

κε από το σταθμό 3RRR της Μελβούρνης με θέμα «*Γιατί οι Έλληνες απομακρύνονται από την Εκκλησία*» και στην οποία συμμετείχαν δύο κληρικοί, εκπρόσωποι της Αρχιεπισκοπής, ο πρόεδρος του ελληνοαυστραλιανού Συλλόγου Φοιτητών και ο γράφων, έγιναν δεκάδες καταγγελίες από ακροατές, οι οποίοι χωρίς ν' αμφισβητήσουν την έντονη θρησκευτική πίστη τους περιέγραψαν μία σειρά αυθαιρεσιών της Αρχιεπισκοπής που αρχίζουν από αφορισμούς και καταλήγουν σε «μπίζνες».

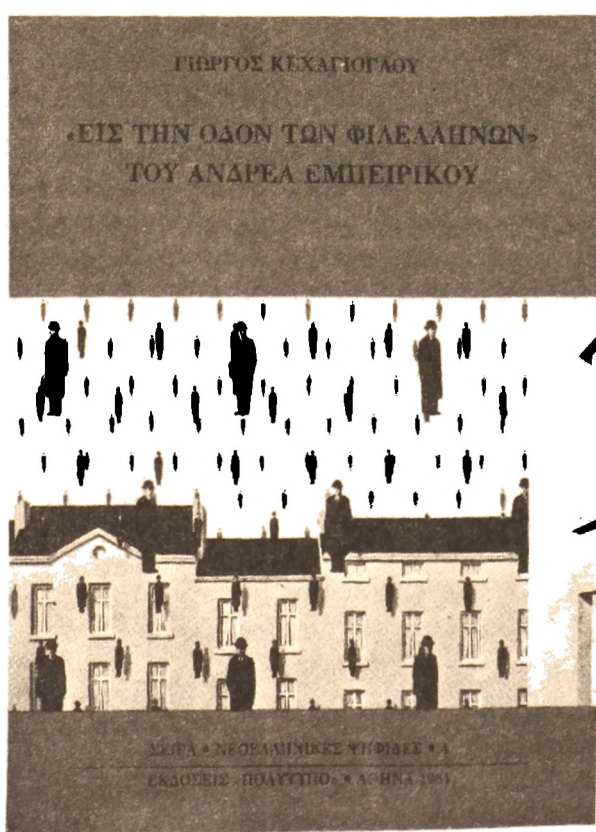
Τους τελευταίους, εξάλλου, μήνες, προωθείται η ομοσπονδοποίηση των Κοινοτήτων σε ορισμένες περιοχές, όπως λ.χ. της Βικτώριας, που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο αριθμό ομογενών. Διότι οι 500 και πλέον τοπικοί Σύλλογοι και Κοινότητες της ελληνικής παροικίας, δίνουν το μέγεθος της οντότητάς της, αλλά η «πολυδιάσπαση» αυτή έχει μειώσει σε σημαντικό βαθμό τη διαπραγματευτική τους ισχύ.

Στα πλαίσια αυτά, αποτελούν κυριολεκτικά «νησίδες πνευματικής αναγέννησης» οι δραστηριότητες ορισμένων προοδευτικών ομάδων ή ατόμων στον πολιτιστικό χώρο. Ενδεικτικά, αναφέρουμε το Ελληνικό Λαϊκό Πανεπιστήμιο Σίδνεϋ που ιδρύθηκε το 1981 και διοργανώνει σειρά μαθημάτων ιστορικού, πολιτικού ή πολιτιστικού περιεχομένου, στα οποία διδάσκουν πανεπιστημιακοί δάσκαλοι ή άλλοι ειδικοί επιστήμονες, είτε από την Ελλάδα, είτε από την παροικία (Χ. Γιανναράς, Θ. Βαλτινός, Ε. Τζέφρις, Α. Κυριακίδου-Νέστορος, Χ. Γιαννόπουλος, κ.ά.). Τα τελευταία επίσης χρόνια, αξιόλογοι δημιουργοί έχουν αναδειχθεί σε όλα τα είδη της τέχνης, όπως ο μουσικοσυνθέτης Κώστας Τσικαδέρης, οι ζωγράφοι Νίκος Κυπραίος, Γιώργος Μιχελακάκης και Ντίνα Τουρβά, ο γλύπτης Λεωνίδας Καλαμάρας, κ.ά. Δυστυχώς, ενώ αυτοί οι καλλιτέχνες κάτω από τις δύσκολες συνθήκες της μεταναστευτικής ζωής παράγουν ένα έργο

πολύμορφο και πρωτότυπο, που στοχεύει στη διατήρηση της ελληνικής κληρονομιάς, χρησιμοποιώντας παράλληλα στοιχεία από το αυστραλιανό περιβάλλον και η φήμη τους έχει ξεπεράσει τα παροικιακά όρια, συχνά αντιμετωπίζουν την αδιαφορία των ομογενών που προτιμούν τις λαϊκές επιτυχίες και τα «σκυλάδικα».

Σκόπιμα, σ' αυτό το άρθρο, δεν θίξαμε τη μεταναστευτική πολιτική της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, όπως εφαρμόζεται στην Αυστραλία. Η επίλυση προβλημάτων που αφορούν την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος, η οποία συναντά μάλλον την αρνητική στάση της ομογένειας, οι μορφωτικές και πολιτιστικές ανταλλαγές μεταξύ των δύο χωρών, η ανάπτυξη των τουριστικών συναλλαγών, η αναγνώριση των πτυχίων, η μεταφορά του χρόνου ασφάλισης σε ελληνικό φορέα και, ακόμη, ο επαναπατρισμός ομογενών, απαιτούν χρόνο και μεθοδευμένες προσπάθειες από την πλευρά των αρμοδίων φορέων. Η άσκηση, εξάλλου, οποιασδήποτε κριτικής, δεν αναιρεί το ζητούμενο, που είναι η ανεύρεση λύσεων και διεξόδων στα προβλήματα από τους ίδιους τους ομογενείς. Διότι, τα όποια ευεργετικά μέτρα του εθνικού κέντρου, θα συμβάλλουν στη διατήρηση του «άλλου» ελληνισμού, αλλά η ανάπτυξη της οντότητάς του εναπόκειται σ' αυτόν.

Και αν δεν τεθούν οι βάσεις για τη δημιουργία μιας ελληνοαυστραλιανής κουλτούρας, που θα συνδυάζει το μοναχικό ήχο του ντιτζιριντού (μουσικό όργανο των ιθαγενών) με τον καημό του μπουζουκιού, το γαλάζιο του ελληνικού ουρανού με το κόκκινο της αυστραλιανής ερήμου, τον εγγλέζικο ορθολογισμό με τον μεσογειακό αυθορμητισμό, οι κοινωνικές συγκρούσεις θ' αποβούν, αργά ή γρήγορα, σε βάρος του. Ας μη ξεχνάμε ότι η «άλλη» Ελλάδα, είναι μία πραγματικότητα που δεν θα την αναιρέσει κανένα σχέδιο παλιννόστησης, όσο φιλόδοξο και αν είναι.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131,
τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ και
Σία», Τσιμισκή 78, Τηλ. 279.720

Το ΚΙΤΣ της απόκρυψης και της υπερβολής

Αφορμή για τις σκέψεις που ακολουθούν αποτέλεσε το άρθρο του κ. Γιώργου Στεφανάκη «Πολιτικό κιτς» στην «Απογευματινή» της Κυριακής 19ης Μαΐου '85. Ο κ. Στεφανάκης, τσιτάρωντας μάλιστα το «Κάτι το ωραίο», προσπαθεί να στηλιτεύσει το πολιτικό κιτς, ακολουθώντας μία μέθοδο που τον οδηγεί κατευθείαν σ' αυτό. Γιατί δεν υπάρχει τίποτα περισσότερο κιτς στην πολιτική από τη μονοδιάστατη θεώρηση, από την ηθελμένη απόκρυψη και από την προσγραφή όλων των δεινών στον αντίπαλό σου.

Και αφού περιγράφει με τα μελανότερα χρώματα το «ζόφο» τον προερχόμενο από την «ψευδολογία» του ΠΑΣΟΚ, αναφωνεί: «Και μεις τι κάνουμε για όλα αυτά; *«Πώς τα σταματάμε; Με ποιο τρόπο αντιστεκόμεθα στην πλημμυρίδα της χυδαιολογίας και της κακογουστίας;»*», εμείς, δηλαδή, που καμία σχέση δεν έχουμε με αυτά, εμείς που κινούμαστε εντός των ορίων της ευπρέπειας, εμείς που σεβαστήκαμε πάντα και τώρα τις απόψεις των άλλων, εμείς που προτεινάμε, όταν είχαμε την πολιτική επιλογή, κάποιο «καλόγουστο» πρότυπο πολιτικής ζωής, που δεν ήταν πολυθέαμα, που δεν αφισορϋπaine και δεν ηχορϋπaine το περιβάλλον μας, εμείς τέλος, που είμαστε άμοιροι ευθυνών για το οικονομικό αδιέξοδο και το πολιτιστικό κατρακύλισμα και —κυρίως— για το ξεχαρβάλωμα της διοικητικής μηχανής, ναι, εμείς που κυβερνώντας την Ελλάδα περίπου μισό αιώνα, έχουμε το θράσος να ισχυριζόμαστε πως για όλα τα δεινά και μάλιστα για το ειδικό «πολιτικό κιτς», φταίει το ΠΑΣΟΚ των 3½ χρόνων διακυβέρνησης.

Μα, στ' αλήθεια, υπάρχει κιτς μεγαλύτερο από αυτή την τερατολογία του ψεύδους; Και αν μιν «οι μαγαζάτορες του σοσιαλισμού και οι εμπορευματοποιοί του προοδεντισμού», όπως τους αποκαλεί ο κ. Γ.Σ., «δε διστάζουν να θωπεύσουν το λαό με παχυλές υποσχέσεις», το κόμμα του κ. Γ.Σ., η Νέα Δημοκρατία, δε διστάζει να προτείνει το χαρίες καταναλωτικό ονειράκι του φτηνού αυτοκινήτου το οποίο «απελευθερώνει το σύγχρονο άνθρωπο (που) του δίνει οντότητα και του παρέχει τη δυνατότητα να κάνει πραγματικότητα τα όνειρά του, να ταξιδέψει, να διασκεδάσει, να μετακινηθεί ελεύθερα ξεπερνώντας τα στενά όρια της καθημερινής ρουτίνας» (απόσπασμα από προεκλογικό φυλλάδιο της Ν.Δ.). Και επίσης, του κόμματος εκείνου που προστατεύει την ιερότητα της ιδιοκτησίας, που αντιλαμβάνεται την Ελλάδα ως αγροτεμάχιο προς οικοπεδοποίηση, αυτού του κόμματος που ξαφνικά τολμά, χωρίς αρετή, να μιλά για διάλογο, αλληλοσεβασμό και χιούμορ. Κι αλίμονο, για καλόγουστη Δημοκρατία. Πολύ καλόγουστο το αστείο του κ. Στεφανάκη, ο οποίος εκτός από ανάγνωση και γραφή, φαίνεται, πως δεν διαθέτει την κρίση ενός διανοούμενου, που υποτίθεται ότι είναι. Η μήπως, μιας και οι καιροί είναι δύσκολοι, διάλεξε το κιτς της απόκρυψης και της υπερβολής;

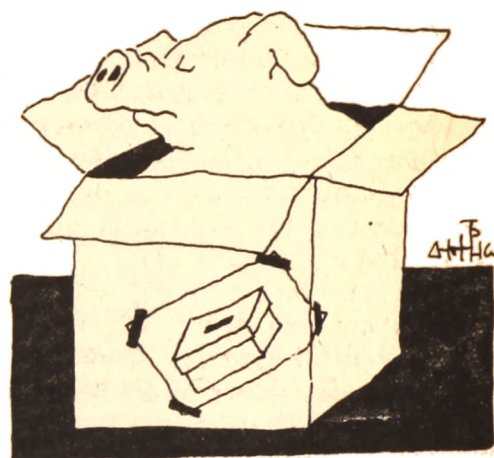
Σημειωματάριο ειδήσεων

Θα πρέπει να σας το εξομολογηθώ. Θα ήθελα να κατέβω σ' αυτές τις εκλογές όχι μόνο να ψηφίσω, ως συνήθως, αλλά να θέσω υποψηφιότητα. Άλλωστε, δημοκρατική χώρα είμαστε, όποιος γουστάρει υποψηφιότητα και αποκλείεται να μπει στις λίστες, καταθέτει στον Άρειο Πάγο τίτλο και έμβλημα. Και νά το νέο κόμμα! Με έμβλημα τον *ηλιάνθο* και αυτοαποκαλούμενο «*Οικολογικό κόμμα Ελλάδος*» κατεβαίνει στις εκλογές κι ας βγει και... Κουρεμένος, ο αρχηγός του. Καλλιεργητής *ηλιάνθων*, καθώς και άλλων φρούτων και ζαρζαβατικών, ο κ. Β. Κουρεμένος μας καλεί σε προεκλογικές συγκεντρώσεις, όπου σύμφωνα με ανεπιβεβαίωτες πληροφορίες θα μοιραστούν στους υπομονετικούς χιλιάδες τόνοι λιόσποροι. Πάρτε, που λένε, για καλό και για κακό μαζί σας κι ένα σακουλάκι. ● Αλλά σακούλα μαγαλούτσικη θα πρέπει να πάρετε μαζί σας στη βόλτα σε εκλογικά κέντρα περιωνύμων κομμάτων των Αθηνών. Εκεί μπορείται να στιβάζεται τα έντυπα και στην αγκαλιά σας θα κρατήσετε τις αφίσες. Έτσι κατάντησα στην επίσκεψή μου και όταν γύρισα σπίτι άρχισα να τα κοιτώ. Στο χαρτοβασίλειο της κακογουστίας ξεχώρισα πολλά, αλλά στο χαρτοβασίλειο της ανοησίας διέπρεψε ως πρώτο και καλύτερο το έντυπο της Νέας Δημοκρατίας που «*διαφημίζει*» το αισιόδοξο μέλλον των τροχών στην Ελλάδα.

Οι τετράτροχοι Έλληνες, με εθνική υπερηφάνεια, θα μπορούν να αντικρίζουν πλέον —χωρίς ντροπή— τους Ευρωπαίους συνεταιρούς κι η ψωροκώσταίνα θα γίνει πλέον

Κώσταίνα. ● Αλλά και το φορολογικό σύστημα θα βοηθήσει, ώστε να αυξηθεί το εισόδημά μας, μας λέει «η φορολογική επανάσταση» της «*Νέας Δημοκρατίας*». Και ό,τι χάσει ο προϋπολογισμός με αυτά τα μέτρα, θα το κερδίσει από «*την αύξηση της δαπάνης των πολιτών*». Δηλαδή, καταναλώνετε νεοέλληνες, καταναλώνετε, για να εισπράττουμε ΦΕΚ και δασμούς εισαγομένων. ● Ποιος θα επιμείνει Ελληνικά, μετά από όλα αυτά; Δε βρίσκεις άκρη ούτε με την «*Ένωση Πολιτών Ελλάδας*». Σε ενημερωτικό της έντυπο κατάλαβα πως ελληνικά και ξένα προϊόντα σκοτώνουν και τραυματίζουν. Και, βέβαια, βρίσκουμε ιδιαίτερα χρήσιμη τη συμβολή τους στην ενημέρωση των πολιτών για τα δικαιώματά

τους. Ποιος ενημερώνετε, όμως; ● Ανάλογη δραστηριότητα έχει επιδείξει η «*Ενημέρωση Καταναλωτών*». Στο τχ. 23-24 διαβάσαμε μεταξύ άλλων: «*Τα κόμματα μάς προσφέρονται σε "συσκευασία δώρου"*». Θα πρέπει όμως και μεις να μην αγοράσουμε «*γουρούνι στο σακί*» και να προσέξουμε μήπως —όπως συμβαίνει καθημερινά στην αγορά— πληρώσουμε περισσότερα για τη συσκευασία και τη διαφήμιση και λιγότερα για το περιεχόμενο» ● Από σακουλάκι ξεκίνησα, στη σακούλα πέρασα και νά, κατέληξα στο σακί ● Αλλά

αυτοί δε χωράνε πουθενά. Γράφει σε επιστολή του ο αναγνώστης μας Γ. Μελαγαρδής:

Ότι η «*Αυριανή*» παίζει κάποιο «ρόλο» είναι γνωστό. Γνωστό όμως δεν είναι ότι εκεί έχει τη λερωμένη —κατά την Κουρική διάλεκτο συγγνώμη: χεσμένη— φωλιά του ο Γ. Καψάλης εκ των υπασπιστών του Παπαδόπουλου, η Ζάλευκος, η τρώφιμος του ιδιαίτερου ταμείου του υφυπουργού της Χούντας Αναστασοπούλου. Ο κύριος αυτός εργάζεται σαν ρηράιτερ αλλά στην ουσία περνά στην «*Αυριανή*» τη γραμμή του Κορυδαλού εκδίδων και τον Χουντικό «*Στόχο*»

● Βαθυ-στό-χαστρο.

● Αλλά, βαθιά ανάσα, για το φίνις των εκλογών. Στην τηλεόραση αρχίσαμε ήδη και παρακολουθούμε με πάθος «*τους αρχηγούς των κομμάτων*», ενώ τα παιδιά του δημοτικού σχολείου της Αγίας Μαρίνας Λέρου, μας συμβουλεύουν στις «*ανάσες ...*», σχολικό τους περιοδικό, να μην «*καθόμαστε πολλές ώρες στην τηλεόραση γιατί έτσι απομακρυνόμαστε, δεν έχουμε επαφή με τους διπλανούς μας, και εάν βλέπουμε από κοντά θα χαλάσουμε τα μάτια μας*». ● Εκτός από τα μάτια μας, θα χαλάσουμε και πολλές σακούλες διαφόρων μεγεθών, ας κρατήσουμε, όμως, την ανάσα μας!

ΟΨΕΙΣ
ΤΗΣ «ΑΛΛΗΣ»
ΕΠΑΡΧΙΑΣ

Για ένα πολιτιστικό στέκι στην Κόνιτσα

του Πέτρου Πουρνιώτη

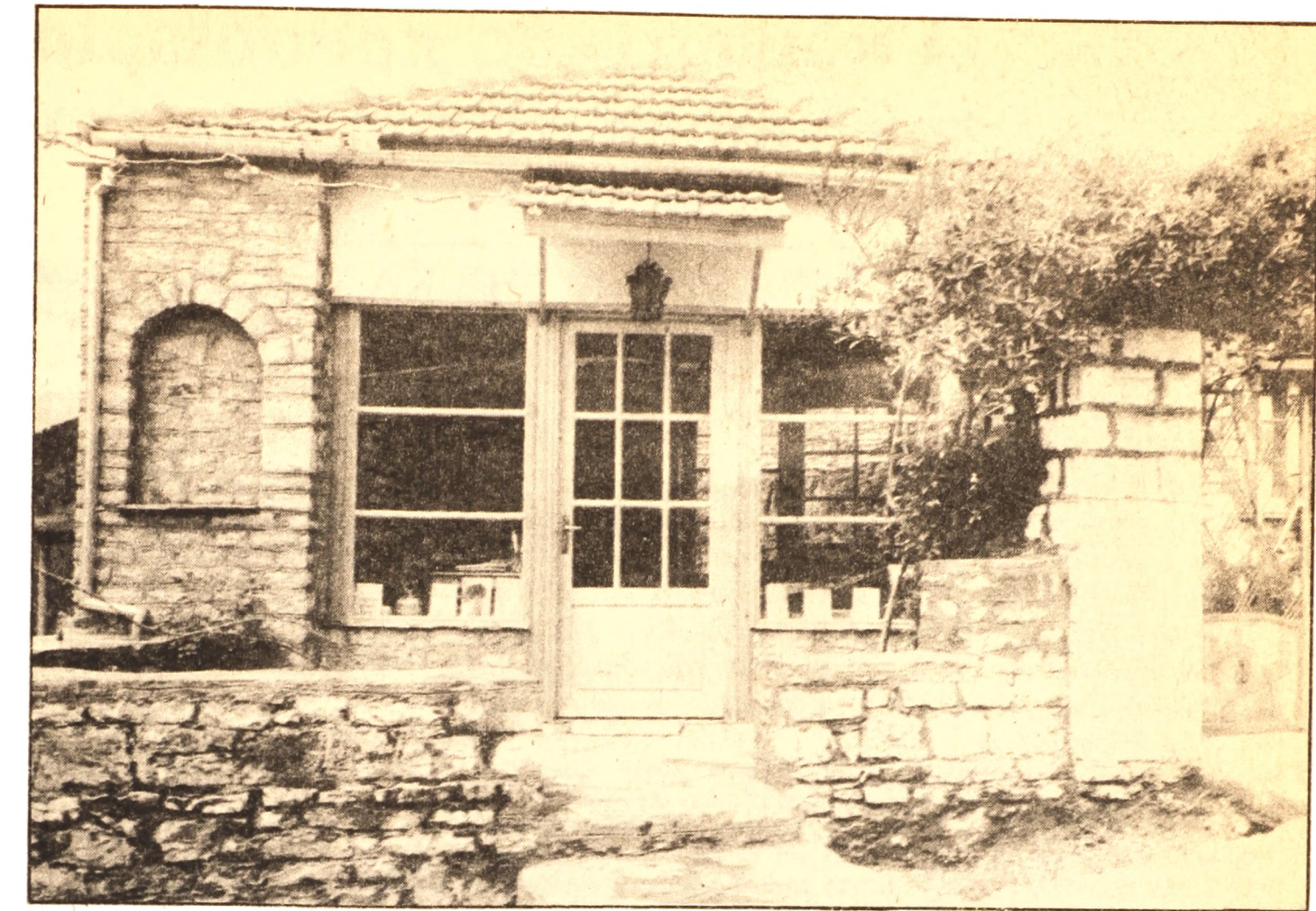
Είναι αλήθεια ότι σε κοινωνικές μικροκλίμακες μπορείς να φωτίσεις καλύτερα κάποιες όψεις ενός γενικότερου κοινωνικού «προτσές». Όλοι λοιπόν διαισθανόμαστε ότι από τα μέσα της δεκαετίας του '70, κάτι αρχίζει να αντιστρέφεται στις σχέσεις κέντρου - περιφέρειας —για την ακρίβεια στη σχέση της Αθήνας και των ελάχιστων μεγάλων επαρχιακών κέντρων ως προς όλη την υπόλοιπη χώρα.

Μια παραμονή ορισμένων ημερών στην Κόνιτσα για άλλους λόγους, μας χάρισε μια πολύ σημαντική γνωριμία και επαφή, με μια σειρά νέους ανθρώπους που συγκεντρώνονται συχνά στο «ΕΛΕΓΕΙΟ» το πιο πρωτότυπο και ελκτικό βιβλιοπωλείο που έχουμε δει εδώ και πολύ καιρό.

Το «ΕΛΕΓΕΙΟ» αξίζει λοιπόν τον ύμνο του. Πριν απ' όλα είναι ένα κομψοτέχνημα κατασκευής. Ο Θεόφιλος Ζώτος που το εμπνεύστηκε και το σχεδίασε με τον αδελφό του τον Αποστόλη Ζώτο, προσέφυγε στις οδηγίες ενός φίλου αρχιτέκτονα αλλά και στον Ηλία Δήμου, παλιό αρχιμάστορα μιας από τις τελευταίες συντεχνίες κτιστάδων του χωριού Πηγή Κόνιτσας.

Έτσι, τρεις άνθρωποι με ευαισθησία, με γνώση της τοπικής φυσιογνωμίας, με αγάπη στα υλικά και στο χώρο, ύψωσαν, λίγα μέτρα μακρύτερα από την κεντρική πλατεία της Κόνιτσας ένα κόσμημα γούστου και λειτουργικότητας από πέτρα, ξύλο και σχιστόλιθο, τα υλικά που φτιάξαν την λαϊκή αρχιτεκτονική της Ηπείρου.

Το «ΕΛΕΓΕΙΟ» είναι καταρχήν ένα βιβλιοπωλείο αλλ' όχι μόνο. Είναι ταυτόχρονα και ένα στέκι όπου οι άνθρωποι συζητά-

Το «Ελεγειό», βιβλιοπωλείο και στέκι της Κόνιτσας.

νε, πίνουν καφέ, κρίνουν βιβλία και καταστάσεις. Ένα κανονικό «στέκι» δηλαδή αλλά όχι κατασκευασμένο. Το στέκι αυτό δεν αγωνιά να υποδυθεί ή να κατασκευάσει την επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων που βρίσκονται στο χώρο του.

Η επικοινωνία αυτή φτιάχνεται ανά πάσα στιγμή, φυσικά και αβίαστα. Η πρώτη μας σκέψη είναι ότι πρόκειται για μια «αμυντική» λειτουργία: Ότι δηλαδή λίγες δεκάδες άνθρωποι, οι «διανοούμενοι» της μικρής επαρχίας μαζεύονται σε ομάδα για να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα την απομόνωση ή τη μοναξιά.

Ψάχνοντας όμως λίγο περισσότερο την σημερινή πραγματικότητα της Κόνιτσας ανακαλύπτουμε ότι η αλήθεια είναι πιο σύνθετη. Ναι μεν μαζεύονται κάποιοι άνθρωποι με συγγένειες. Αλλά δεν είναι ολιγάριθμοι, ούτε απομονωμένοι.

Στην επαρχία Κόνιτσας υπάρχουν αυτή τη στιγμή 100 με 200 νέους επιστήμονες, σπουδαστές του τεχνικού λυκείου κτλ., που αποτελούν μια ζώσα κοινότητα. Το «ΕΛΕΓΕΙΟ» λοιπόν δεν καλύπτει μόνο ένα κενό αλλά συμπυκνώνει σχέσεις υπαρκτές, μια και πολλοί νέοι επιστήμονες διάλεξαν συνειδητά αντί να απασχοληθούν σε κάποια μεγάλα αστικά κέντρα να επιστρέψουν στη μικρή —και ίσως πιο ανθρώπινη

και δημιουργική κλίμακα της μικρής επαρχιακής πόλης.

Μια σειρά ζητήματα που συνδέονται με τη λειτουργία του βιβλιοπωλείου προσπαθήσαμε να διευκρινίσουμε σε μια μικρή συζήτηση με τον Θεόφιλο Ζώτο, τον εμπνευστή και δημιουργό του στεκιού.

ΕΡ.: Κύριε Ζώτο, διαπιστώνουμε ότι η συντριπτική πλειοψηφία των τίτλων που έχετε ανήκει πέρα από τους έλληνες και ξένους κλασικούς στις πιο σύγχρονες αναζητήσεις της λογοτεχνίας μας. Πώς εξηγείτε το γεγονός ότι το ποιητικό βιβλίο «στέκει» στην Κόνιτσα;

ΑΠ.: Είναι δύσκολη η απάντηση. Η λειτουργία του βιβλιοπωλείου και μάλιστα με την ταυτόχρονη λειτουργία του σαν στέκι δεν θα ήταν δυνατή αν δεν είχαν προϋπάρξει μια σειρά πολιτιστικές διεργασίες στην περιοχή της Κόνιτσας από το 1974 και δώθε. Αναφέρω χαρακτηριστικά τις πολιτιστικές εκδηλώσεις το «Αγκωνάρι», που συσπειρώναν όλες τις πνευματικές δυνάμεις του τόπου, έστω και με την αποσπασματικότητα του καλοκαιριού. Ρόλο έπαιξε επίσης η ίδρυση του Συλλόγου Γυναικών και της Κοινότητας Νέων. Συμβολή φυσικά στη διαμόρφωση ενός διαφορετικού κλίματος είχε μετά την μεταπολίτευση η δραστηριοποίηση των αριστερών κομμάτων. Οι δεκάδες των νέων επιστημόνων

που συνέρευσαν τα τελευταία 10 χρόνια στην Κόνιτσα και που ήταν στην πλειοψηφία τους φοιτητές την εποχή του Πολυτεχνείου, παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στο γενικότερο κλίμα.

ΕΡ.: Αν μπορούσατε να 'χετε μια στατιστική από τους πρώτους τέσσερις μήνες λειτουργίας του βιβλιοπωλείου, ποια βιβλία κινήθηκαν περισσότερο;

ΑΠ.: Θα έλεγα ότι κινήθηκε περισσότερο το ιστορικό και πολιτικό βιβλίο, λιγότερο ίσως η λογοτεχνία και η ποίηση. Αυτό που είναι πολύ ευχάριστο είναι ότι σημαντική κίνηση είχε το παιδικό βιβλίο ποιότητας.

ΕΡ.: Πώς νιώθετε εσείς το ρόλο του «Ελεγειού» στην Κόνιτσα.

ΑΠ.: Παρόλο που πιστεύω ότι θα μπορούσε και θα 'πρεπε να είναι πιο αναπτυγμένη η αγορά του βιβλίου στην Κόνιτσα, πιστεύω πως το «ΕΛΕΓΕΙΟ» —στον διπλό του ρόλο (βιβλιοπωλείο και στέκι) διαδραματίζει έναν κοινωνικό ρόλο προσέγγισης των νέων κυρίως ανθρώπων σε μια περιοχή που δεν παύει να έχει τα σκληρά γνωρίσματα της ξεχασμένης Ελλάδας.

Είναι χώρος που συζητάμε για τα βιβλία και δεν τα αγοράζουμε μόνο. Είναι χώρος που ανταλλάσσουμε ευρύτερες απόψεις, χώρος επικοινωνίας, χώρος που συζητιέται κάθε θέμα που αφορά τη ζωή μας, μεγάλο ή «μικρό».

Κυκλοφορεί ο 21ος τόμος του **ΑΝΤΙ**
που περιλαμβάνει τα τεύχη του Β' εξαμήνου 1984 (265-277)

Ο κοινωνικός προσδιορισμός του νοήματος της παράδοσης

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ*

του Θ. Γκότοβου

Στα πλαίσια ενός εκπαιδευτικού συστήματος —όπως το ελληνικό— που είναι στραμμένο στο παρελθόν και αποφεύγει συστηματικά τη συνάντηση με το παρόν, οι συχνές αναφορές στην παράδοση δεν αποτελούν παραξενιά. Μ' αυτή την έννοια, όσα ακούγονται τελευταία για την «αξία» της κλασικής και της λόγιας παράδοσης και για τους «κινδύνους» που απειλούν το «έθνος» αν δεν αναγνωρίσει την «αξία» αυτής της παράδοσης, δεν είναι τίποτε καινούργιο. Αυτό όμως που προκαλεί το ενδιαφέρον του ερευνητή είναι η ιστορικά καινούργια θέση των εκφραστών του

συντηρητικού λόγου γύρω από το νόημα της κλασικής και της λόγιας παράδοσης στην εκπαίδευση, θέση που διαμορφώνεται μετά τη μεταρρύθμιση του 1976 και την πολιτική αλλαγή του 1981. Κάτω από αυτή τη σκοπιά οι παρεμβάσεις των «εραστών» ή —έστω— των «φίλων» της παράδοσης δεν είναι παρά μια νέα προσπάθεια για τον επαναπροσδιορισμό του νοήματος της κλασικής και της λόγιας παράδοσης στα πλαίσια μιας ιστορικά καθόλου άγνωστης χρήσης της.

Η παράδοση ως κοινωνικό κατασκευάσμα

Μέσα από την καθημερινή αντίληψη η «παράδοση» φαντάζει σαν κάτι που αυτοδίκαια έχει σχέση με το παρελθόν σε αντιδιαστολή με το παρόν: μας λέει ποιο «ήταν» το παρελθόν. Πρόκειται για μια «οντολογική» αντίληψη της παράδοσης η οποία συσκοτίζει εντελώς τη διαφορά ανάμεσα στον «κατασκευαστή» (ή το «χρήστη») και στο δημιουργό της παράδοσης. Όμως, αυτό που θεωρείται «παράδοση» από την οπτική γωνία του πρώτου ήταν για τον δεύτερο καθημερινότητα. Η «παράδοση» —όπως την εννοούμε καθημερινά— δεν είναι λοιπόν παρά μια συγκεκριμένη αντίληψη του παρελθόντος. Μ' αυτή την έννοια ακριβώς η «παράδοση» συνιστά μια μορφή κοινωνικής πραγματικότητας και σαν τέτοια είναι κοινωνικά δομημένη, για να χρησιμοποιήσουμε την έκφραση των Berger Luckmann. Το «νόημα» οποιουδήποτε στοιχείου που συμβολίζει την «παράδοση» προσδιορίζεται μέσα στη διαδικασία της κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Ανάμεσα στα «στοιχεία» της παράδοσης και στο «νόημα» της παράδοσης μεσολαβεί η κοινωνική δομή και το πολιτισμικό της περιεχόμενο. Γενικά μπορεί να πει κανείς ότι είναι αδύνατο να φανταστούμε οποιοδήποτε «νόημα» της παράδοσης χωρίς αναφορές στην παράδοση, μ' άλλα λόγια χωρίς ένα συγκεκριμένο πλαίσιο επικοινωνίας. Το παράδειγμα της κλασικής παιδείας στην Ελλάδα δείχνει πολύ καθαρά ότι το «νόημα» της παράδοσης —στην περίπτωση αυτής της κλασικής— δεν υ-

πάρχει από μόνο του, αλλά προσδιορίζεται κοινωνικά. Πιο συγκεκριμένα, η ιδεολογική λειτουργία του σχολείου αποτέλεσε στο παρελθόν και συνεχίζει να αποτελεί τη μήτρα των «σημασιών» της κλασικής παράδοσης στην ελληνική εκπαίδευση. Το γεγονός αυτό φαίνεται καλύτερα αν κοιτάξει κανείς τις «χρήσεις» της κλασικής παράδοσης στο ελληνικό σχολείο.

Οι «χρήσεις» της κλασικής παράδοσης

Η ιστορία της ελληνικής εκπαίδευσης —ιδιαίτερα από τις αρχές του αιώνα μας μέχρι σήμερα— σημαδεύεται από τη σύγκρουση ανάμεσα σε δύο στάσεις απέναντι στην κλασική παράδοση στις οποίες αντιστοιχούν δύο «χρήσεις» αυτής της παράδοσης. Έχουμε από τη μια μεριά τη στάση των συντηρητικών αρχαιολατρών, στην οποία αντιστοιχεί η φρονηματιστική χρήση της κλασικής παράδοσης δηλαδή η ένταξη της στη λογική του φρονηματισμού και του σωφρονισμού της νέας γενιάς αναφορικά με ό,τι οι κύκλοι αυτοί αντιλαμβάνονται ως θέσφατα και ιδανικά της «φυλής» γνωστά με τη φράση «ελληνοχριστιανικά ιδεώδη». Από την άλλη μεριά έχουμε τη στάση των προοδευτικών και των ανανεωτών, φιλελεύθερων κυρίως διανοούμενων γύρω από τον Εκπαιδευτικό Όμιλο (δημοτικιστές), στην οποία αντιστοιχεί μια διαφορετική χρήση της κλασικής παράδοσης που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε φιλελεύθερη χρήση και που εντάσσεται στη λογική του διαφωτισμού: οι δημοτικιστές ζητούν την «πραγματική» γνωριμία με τους αρχαίους, θέλουν τον «αληθινό» κλασικισμό αντί του «ψευδοκλασικισμού», προωθούν τη σύνδεση της κλασικής παράδοσης με τη νεοελληνική πραγματικότητα. Οι «χρήσεις» αυτές φτάνουν —όπως θα

δούμε— ως τις μέρες μας, παρά τις διαφοροποιήσεις που έγιναν στη διάρκεια του χρόνου.

Η φρονηματιστική χρήση της κλασικής παράδοσης

Η οπτική γωνία μέσα από την οποία βλέπουν οι συντηρητικοί αρχαιολάτρες την παράδοση προσδιορίζεται από τη χρήση της στη διαπαιδαγώγηση της νέας γενιάς, διαπαιδαγώγηση που εκείνοι αντιλαμβάνονται ως συμμόρφωση στα εθνοθρησκευτικά πρότυπα πίσω από τα οποία κρύβονται οι «αιώνιες» και «άφθαρτες» αξίες του αρχαιοελληνικού κόσμου, εμπλουτισμένες από τις εξίσου «ακατάλυτες» και «παγκόσμιες» αξίες της χριστιανικής θρησκείας. Οι αξίες αυτές δεν είναι αντικείμενο συζήτησης, είναι αυταπόδεικτες, αυτονόητες. Έχουμε έτσι το πρώτο γενικό χαρακτηριστικό της φρονηματιστικής χρήσης: τον εθνικο-θρησκευτικό δογματισμό. Η κλασική παράδοση μπαίνει στην υπηρεσία της «σύνδεσης» με τους «προγόνους», όλα πρέπει να θυμίζουν την «ενότητα» και τη «συνέχεια» της «φυλής», από την επιλογή των κειμένων για τα αναγνωστικά του δημοτικού σχολείου μέχρι την ορθογραφία. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο δεν υπάρχει διάλογος. Οι αρχαιολάτρες δεν συζητούν τις θέσεις τους, όσοι δεν τις δέχονται είναι «εχθροί του έθνους», «εχθροί της θρησκείας», «ανατροπείς των θεσμών», «προδότες», «αιρετικοί», «άθεοι», «ανήθικοι», «καταχθόνιοι», και «ανισόρροποι» μ' άλλα λόγια, μιάσματα. Ήδη η γλώσσα που χρησιμοποιούν στην επίθεση εναντίον των δημοτικιστών δείχνει ότι θεωρούν τις δικές τους απόψεις ιερές.

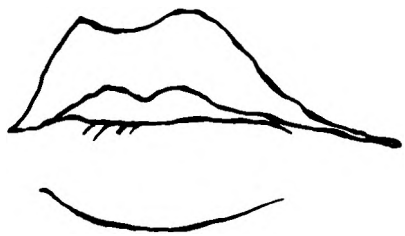
Αν όμως το γενικό χαρακτηριστικό τους είναι ο δογματισμός, το κύριο εργαλείο τους είναι ο φρονηματισμός: η συμμόρφωση όλων, ιδιαίτερα της νεολαίας και

των δασκάλων της, στις ελληνοχριστιανικές αξίες και πρακτικές. Ο φρονηματισμός αυτός εκδηλώνεται με διάφορες μορφές τρομοκρατίας: ιδεολογική, εθνικιστική, θρησκευτική, ηθική κοινωνική και πολιτική τρομοκρατία στην υπηρεσία της αναγκαστικής συμμόρφωσης της νεολαίας στις «αλήθειες» των συντηρητικών αρχαιολατρών. Αλλά οι «αλήθειες» των φρονηματιστών είναι κλασικές αλήθειες, είναι οι αλήθειες των «κλασικών προγόνων». Οι αρχαιολάτρες απλώς μεσολαβούν ανάμεσα στους προγόνους και στη νεολαία για να ερμηνεύσουν τη βούληση των προγόνων. Είναι οι «μύστες της φυλής», εκείνοι που μπορούν να επικαλεστούν το κύρος των προγόνων για την επιβολή της δικής τους βούλησης. Διεκδικούν το μονοπώλιο της ερμηνείας και της προστασίας των προγόνων. Φυλάττουν τα αρχαία κείμενα και την ορθογραφία από κάθε κακόβουλη επίθεση των «αιρετικών».

Ο διάλογος με τους αρχαίους στο πλαίσιο της φρονηματιστικής χρήσης της κλασικής παράδοσης έχει δύο χαρακτηριστικά: πρώτο, είναι τελετουργικός και δεύτερο, είναι αυταρχικός. Το πρώτο έχει σχέση με το ρόλο της αρχαίας ελληνικής στη φρονηματιστική χρήση της παράδοσης. Το δεύτερο έχει σχέση με την ασύμμετρη κατανομή εξουσίας (κύρους) ανάμεσα στους «προγόνους» και τους «απογόνους». Η επικοινωνία με τους «προγόνους» είναι μια ιδιόζουσα επικοινωνία, έχει τους δικούς της τελετουργικούς κανόνες, ο κυριότερος από τους οποίους αφορά τη γλωσσική χρήση: η επιμονή στη μορφή, η «τυπολατρεία» και ο «φορμαλισμός» όπως έλεγαν οι δημοτικιστές, δεν είναι παρά η συμμόρφωση σε έναν κοινωνιολογικό κανόνα ως προς τη γλώσσα που θεωρείται η «ενδειγμένη» στην επικοινωνία με

* Το πρωταρχικό κείμενο, του οποίου το παρόν είναι διασκευή, αποτέλεσε τη βάση μιας ανακοίνωσης στη συνάντηση που οργάνωσε το Υπουργείο Νέας Γενιάς, με θέμα «Νεολαία και Γλώσσα».

τους αρχαίους. Στο κάτω κάτω, πώς μπορεί να βάλει κανείς στο στόμα των προγόνων την «χυδαϊκήν διαλεκτόν»; Γι' αυτό η κριτική που ασκήθηκε, όχι μόνο από τους δημοτικιστές, ότι με τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών από το πρωτότερο οι μαθητές δεν αγγίζουν την «ουσία» του κλασικού πολιτισμού, είναι εξωφαστική: στη φρονηματιστική χρήση της κλασικής παράδοσης το ζητούμενο δεν είναι η «ουσία» του κλασικού πολιτισμού, όπως την αντιλαμβάνονται οι δημοτικιστές, αλλά η τελετουργική επι-

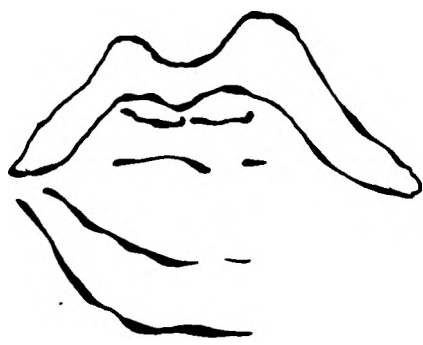
κοινωνία με τα προγονικά σύμβολα. Και με δέκα αράδες αρχαία ελληνικά ο μαθητής μπορεί να συμμετάσχει στην ιεροτελεστία της «ένωσης» με τη «φυλή», μπορεί να νιώσει πόσο ασήμαντος είναι μπροστά στους «προγόνους», πόσο φοβερά «κλασική» ήταν η γλώσσα τους, πόσο «τέλειες» αξίες είχαν, πόσο τυχερός είναι που έχει τέτοια «καταγωγή» και πόσο περήφανος μπορεί να αισθάνεται ως «απόγονος» τόσο επιφανών «προγόνων».

Κυρίως όμως μπορεί να δει με τα μάτια του και να ακούσει με τα αυτιά του πόσο κοντά στους «προγόνους» είναι εκείνοι που χρησιμοποιούν τη γλώσσα τους, ή μια γλώσσα που τέλος πάντων φαινομενικά της μοιάζει (καθαρεύουσα). Στη φρονηματιστική λογική η κλασική παράδοση είναι ένας προγονικός ψαλμός, είναι στοιχείο προγονολατρίας, όχι όμως με τη μεταφορική έννοια του όρου, όπως φαίνεται ότι την εννοούσαν οι δημοτικιστές, αλλά στην κυριολεξία. Όμως, ακριβώς εδώ είναι και η ουσία της φρονηματιστικής χρήσης: να διαπαιδαγωγήσει τη νέα γενιά στην αυτόνομη αποδοχή του status quo και στη φυσική συμμόρφωση απέναντί του, να αποθαρρύνει και να απομακρύνει κάθε ιδέα για διάλογο και διαπραγμάτευση με την εξουσία, να καταδικάσει ηθικά κάθε προσπάθεια για διεκδίκηση. Η τελετουργική επικοινωνία με τους αρχαίους δεν θα είχε κανένα νόημα για τους εκπροσώπους της συντήρησης, αν δεν οδηγούσε στην τελετουργική συμμόρφωση απέναντι στη δεσπόζουσα ιδεολογία. Το αρχαιολατρικό σχολείο με την αντίστοιχη γλώσσα είναι απλώς ο χώρος εκγύμνασης, η μήτρα μέσα στην οποία κυοφορείται ένας τρόπος σκέψης και πράξης με αναφορά το σήμερα, γιατί το σήμερα ενδιαφέρει πρακτικά τους φρονηματιστές, όχι η κοινωνικά ουδέτερη αρχαιογνωσία.

Η κλασική παράδοση στη φρονηματιστική χρήση είναι η σκηνή πάνω στην οποία γίνονται οι κρίσιμες πρόβες της προσωπικότητας που θα υποταχθεί αύριο χωρίς αντίρρηση στην αυταρχική εξουσία του θεοκρατικού καθεστώτος.

Η φιλελεύθερη χρήση της κλασικής παράδοσης

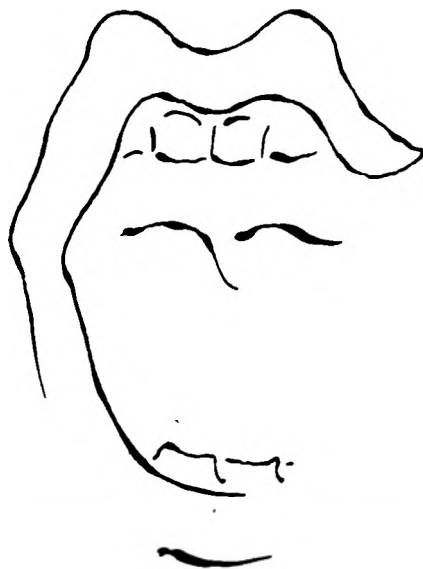
Η οπτική μέσα από την οποία βλέπουν οι μεταρρυθμιστές του δημοτικισμού και οι μεταγενέστεροι ομοϊδεάτες τους την κλασική παράδοση έχει αρκετά κοινά σημεία με εκείνη των αντιπάλων τους. Ο ανυποψίαστος αναγνώστης κειμένων των δημοτικι-

στών και των αντιπάλων τους γύρω από την κλασική παιδεία δεν μπορεί παρά να αναρωτηθεί: μα, επιτέλους, αφού και οι δημοτικιστές θέλουν τη σύνδεση με τον αρχαίο κόσμο, βρίσκουν τα δημιουργήματά του αθάνατα κι αιώνια, πιστεύουν ότι η Ελλάδα χρειάζεται ένα κέντρο ανθρωπιστικών σπουδών που θα μπορούσε να τις εξασφαλίσει την «πρωτοπορία της πολιτισμένης ανθρωπότητας», θεωρούν ότι οι αρχαίοι κλασικοί σε μεταφράσεις πρέπει να γίνουν λαϊκά αναγνώσματα, ότι «χίλια χρυσά νήματα» μας ενώνουν με τους αρχαίους, αφού οι δημοτικιστές υπερθεματίζουν στη θετική αξιολόγηση του κλασικού πολιτισμού, κάνουν οι ίδιοι μεταφράσεις και διδάσκουν από μεταφράσεις, τότε γιατί κατηγορούνται από τους αντιπάλους τους ότι διασπούν τη συνέχεια και την ενότητα του έθνους, ότι δημιουργούν χάσμα μέσα ανάμεσα στους «προγόνους» και τους «απογόνους» και γενικά ότι είναι άτομα με μειωμένη εθνική συνείδηση; Πώς εξηγείται η πολεμική των αρχαιολατρών, αφού υπάρχει τόσο πλατιά συναίνεση ανάμεσα στους αντιπάλους; Ποια είναι η ουσιαστική διαφορά που πυροδοτεί την εξουθενωτική πολεμική των συντηρητικών, οι οποίοι δε σέβονται ούτε τις πολιτικές ιδέες των δημοτικιστών, αλλά ούτε και την προσωπικότητα και την υπόληψή τους;

Βέβαια η πολεμική των αντιδραστικών και των συντηρητικών κύκλων του Πανεπιστημίου Αθηνών και της Ακαδημίας δεν εξηγείται μόνο από τις θεωρητικές διαφωνίες τους με τους δημοτικιστές. Πρέπει να θεωρηθεί και ως η πολεμική της δογματικής συντήρησης εναντίον των εκπρο-

σώπων ενός ολόκληρου κινήματος με πολιτικο-ιδεολογικές προεκτάσεις, πέρα από τις εκπαιδευτικές. Υπάρχει, ωστόσο, ένα βασικό στοιχείο που διαφοροποιεί τη φιλελεύθερη από τη φρονηματιστική λογική στην αντίληψη της παράδοσης: οι δημοτικιστές, σε αντίθεση με τους αντιπάλους τους, προωθούν μια φιλελεύθερη προσέγγιση του αρχαιοελληνικού κόσμου. Δέχονται, καθώς και οι συντηρητικοί, τις έννοιες της «φυλής», του «έθνους», των «προγόνων» και της «συνέχειας» αλλά μέσα σ' ένα διαφορετικό πλαίσιο. Προωθούν αντί της τελετουργικής την *ορθολογική* επικοινωνία με τους αρχαίους. Συζητούν και δέχονται συζήτηση γύρω από τις αξίες του αρχαίου κόσμου, παρότι οι ίδιοι τις θεωρούν ακόμα επίκαιρες. Οι «πρόγονοι» παραμένουν κλασικοί, χάνουν όμως την κλασική τους αυταρχικότητα, «μιλούν» δημοτική, δηλαδή έρχονται πιο κοντά κοινωνικο-πολιτισμικά, γίνονται

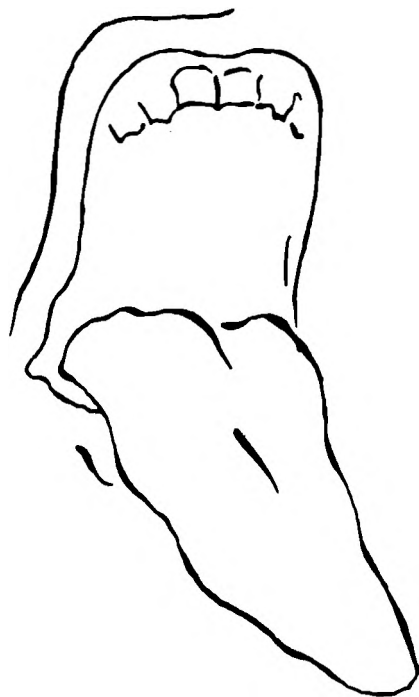
σύγχρονοι, πλησιάζουν τους νεοέλληνες. Στο ψυχολογικό αυτό πλησίασμα οι «πρόγονοι» δεν τρομοκρατούν, ούτε προκαλούν υστερία, δεν κανοναρχούν, αλλά συζητούν, δεν επιβάλλονται με τη μορφή, αλλά με την «ουσία»: γενικά, οι «πρόγονοι» ημερεύουν.

Δεν φέρνει όμως ολόκληρο το κίνημα του δημοτικισμού ένα στοιχείο *ορθολογισμού* στον κοινωνικο-πολιτισμικό ορίζοντα της εποχής, για να το αντιπαραθέσει απέναντι στον αυταρχικό δογματισμό της ελληνοχριστιανικής τυπολατρίας; Τι σημαίνει η προώθηση της δημοτικής, αν όχι στροφή στον κοινωνικό και γλωσσικό ρεαλισμό; Τι σημαίνει το σύνθημα «σύνδεση του σχολείου με την κοινωνία», αν όχι επαναπροσδιορισμό της αξίας της νεοελληνικής πραγματικότητας μέσα από το πρίσμα του εκπαιδευτικού ρεαλισμού; Η συζήτηση με τους αρχαίους που προωθούν οι δημοτικιστές δεν είναι συζήτηση μόνο με τους αρχαίους: κυρίως είναι συζήτηση με τους σύγχρονους, είναι διαπραγμάτευση, αλλά διαπραγμάτευση με τη μορφή διεκδίκησης, διεκδίκησης που βασίζεται στην *ορθολογική*

νομιμότητα των αιτημάτων. Αυτό ακριβώς είναι που ενοχλεί τόσο πολύ τους συντηρητικούς αρχαιολάτρες, επειδή η εξουσία τους στηρίζεται σε μια νομιμότητα *ανορθολογική*. Η φιλελεύθερη χρήση της κλασικής παράδοσης μοιραία προκάλεσε κρίση νομιμότητας της συντηρητικής εξουσίας, στην οποία η συντηρητική παράταξη απάντησε με ό,τι μπορούσε να απαντήσει: με μια τελετουργική, δογματική πολεμική που δεν είχε να ζηλέψει τίποτε από το μεσαίωνα και που μετέτρεψε όντως σε «μάρτυρες» αυτούς που την υπέστησαν.

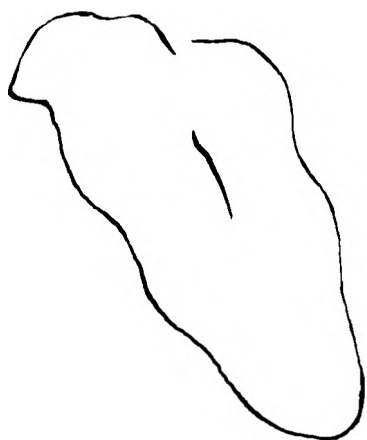
Τα γνωρίσματα της αναδυόμενης αρχαιολατρίας

Στην Ελλάδα κάθε μεταρρυθμιστική προσπάθεια στην εκπαίδευση συνοδεύεται και από την αντίστοιχη πολεμική των αντιπάλων της φιλελεύθερης χρήσης της κλασικής παράδοσης, μια και οι προσπάθειες αυτές ξεκινάνε συνήθως από εκείνες τις πολιτικές δυνάμεις που αμφισβητούν το θεοκρατικό ιδεολογικό οικοδόμημα της συντήρησης, είτε στα πλαίσια μιας φιλελεύθερης αστικής δημοκρατίας, είτε όχι.

Τόσο στις προσπάθειες των δημοτικιστών στις πρώτες δεκαετίες του αιώνα μας, όσο και στη μεταρρύθμιση του 1964 έχουμε την καθιερωμένη πολεμική των συντηρητικών κύκλων με προεξάρχοντες καθηγητές του πανεπιστημίου Αθηνών και ακαδημαϊκούς, αλλά και άλλους αντιδραστικούς διανοούμενους και δημοσιογράφους, καθώς επίσης και συντηρητικούς εκπαιδευτικούς. Ανεξάρτητα από το αν η μεταρρύθμιση του 1976, έστω και καθυστερημένα, ικανοποίησε ή όχι κύρια αιτήματα των δημοτικιστών, η αντίδραση των αρχαιολατρών και των καθαρευουσιάνων ήταν υποτονική στην αρχή. Προωθημένη από τη συντηρητική πολιτική παράταξη που μετά την πτώση της δικτατορίας προ-

σπαθεί να αναπροσδιορίσει την πολιτική της ταυτότητα κάνοντας φιλελεύθερα «ανοίγματα», η μεταρρύθμιση βρέθηκε για μια στιγμή χωρίς «εχθρούς». Οι αντιπαλοί από τα κόμματα της αντιπολίτευσης εστιάζουν αλλού την κριτική τους, και όχι στα παλιά αιτήματα να εισαχθεί η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών από μετάφραση και να καθιερωθεί η δημοτική στην εκπαίδευση. Κάτω από αυτές τις συνθήκες χρειάστηκε κάποιος χρόνος ώσπου οι αρχαιολάτρες και οι υποστηρικτές των δικαιωμάτων της «λογίας γλωσσικής παραδόσεως» να εκτιμήσουν την κατάσταση, να ανασυνταχθούν, να χαράξουν τη στρατηγική τους και να δώσουν τις πρώτες μάχες οπισθοχώρησης με στόχο τον παρεμπότισμό της διευρυνσης της μεταρρύθμισης και την ανάκτηση του χαμένου εδάφους, όπου είναι δυνατόν να ανακτηθεί. Αυτό είναι το πολιτικο-εκπαιδευτικό κλίμα όπου αναδύεται μια νέα μορφή αρχαιολατρίας, μέσα από την οποία ουσιαστικά έχουμε επανεμφάνιση της φρονηματιστικής

χρησης της κλασικής παράδοσης. Το αίτημα των κύκλων αυτών εκφράζεται τελευταία με συνθήματα όπως «επιστροφή στις ρίζες», «επιστροφή στις πηγές», «σεβασμός των δικαιωμάτων της λογίας παραδόσεως», «αναβάθμιση της ανθρωπιστικής παιδείας» κτλ. και ζητά νομιμοποίηση μέσα από επιστημονικοφανείς διαπιστώσεις όπως «γλωσσική υποβάθμιση», «πολιτιστική διεύθυνση», «αφελληνισμός της γλώσσας», «πολιτισμική παρακμή» κτλ.

Ο στόχος τους δεν είναι, βέβαια, να συγκινήσουν τους ευαίσθητους ανάμεσα μας να στραφούμε στην αρχαιότητα και τη λόγια παράδοση με δική μας πρωτοβουλία. Αντίθετα, ως προς την επιλογή των στόχων οι αρχαιολάτρες δεν είναι καθόλου ρομαντικοί: απαιτούν την αναπροσαρμογή των αναλυτικών προγραμμάτων για τα σχολεία της μέσης εκπαίδευσης, κυρίως σε ό,τι αφορά τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών από το πρωτότυπο και την αντιπροσώπευση της «λογίας παραδόσεως». Τόσο η εποχή μέσα στην οποία διαμορφώνεται αυτή η αντιμεταρρυθμιστική κίνηση, όσο και οι συνθήκες, κάτω από τις οποίες είναι υποχρεωμένη να προβάλλει και να

προωθήσει το βασικό της αίτημα —κυρίως μετά τη «μόλυνση» του πατροπαράδοτου λεξιλογίου των αρχαιολατρών από τη δικτατορία του '67 —προσδιορίζουν τη *δραματουργική λογική* στο πλαίσιο της οποίας προβάλλεται και προωθείται το αίτημα προς τη δημοσιότητα. Το αίτημα «επιστροφή στις ρίζες» έχει ανάγκη από καλή «εμφάνιση» και η επιλογή της δραματουργικής λογικής είναι πρωταρχικό στοιχείο για την αποτελεσματικότητα της «παράστασης», για να χρησιμοποιήσουμε τη γλώσσα του E. Goffman. Ας προσπαθήσουμε όμως να αποδραματοποιήσουμε το αίτημα, για να δούμε αν και πόσο μοιάζει στη «φυσική» του πια μορφή με τα ιστορικά του ξαδέλφια. Τέσσερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα συνθέτουν ως τώρα τη δραματουργική ταυτότητα του παραπάνω αιτήματος:

● *Πρώτο, μια εκτεταμένη μυθολογία.*

Πρόκειται για το βασικό λεξιλόγιο της κίνησης, δηλαδή για τις κατηγορίες μέσα από τις οποίες περιγράφει το αίτημα της και ζητά να το νομιμοποιήσει. Έτσι έχουμε λέξεις - μύθους που ενεργοποιούν στη συνείδηση του αποδέκτη μια συμβολική παράσταση, μέσα από την οποία εκείνος μπορεί να προσδώσει «νόημα» στο αίτημα. Είναι, ας πούμε, ο *συμβολικός περίγυρος* του αιτή-

ματος. Ο όρος «μυθολογία» λοιπόν, όπως τον χρησιμοποιούμε εδώ, δε σημαίνει απλώς «αντιεπιστημονικές απόψεις», αλλά κάτι παραπάνω: αντιεπιστημονικές απόψεις με ιδιαίτερη δύναμη συμβολισμού.

Έτσι οι λέξεις «πηγές», «ρίζες», «πρόγονοι», «φυλή», «επιστροφή», «αποκοπή», «υποβάθμιση», «εκβαρβαρισμός» κτλ. κρύβουν πίσω τους αυτοτελείς μύθους μέσα από τον συμβολισμό των οποίων μπορεί κανείς να «κατανοήσει» το αίτημα των αρχαιολατρών και ταυτόχρονα να το «αξιολογήσει». Η λέξη «ρίζες» π.χ. φέρνει στη φαντασία μας την παράσταση του δέντρου, συμβόλου της οργανικής ενότητας ανάμεσα σε τόσο διαφορετικά πράγματα όπως τα φύλλα, τα κλαδιά, ο κορμός κι οι ρίζες, του οποίου η ζωή εξαρτάται από το αν και πώς τροφοδοτείται από τις ρίζες κτλ. Η λέξη «επιστροφή» φέρνει στη μνήμη τον μύθο

της επικίνδυνης περιπλάνησης, της απώλειας του προσανατολισμού, του εντοπισμού ενός σταθερού σημείου και της λυτρωτικής πορείας προς τη σωστή κατεύθυνση και τη σιγουριά.

● *Δεύτερο, μια «θεωρία» για τη μόρφωση και για την εθνική ταυτότητα*

Η «θεωρία» της μόρφωσης είναι απλή: μόρφωση αποκτά εκείνος που έρχεται σε επαφή με τα επιφανή δημιουργήματα της παράδοσης. Τα σπουδαία αυτά έργα για να τα προσεγγίσει κανείς πρέπει να ξέρει αρχαία ελληνικά ή καθαρεύουσα τουλάχιστο. Το συμπέρασμα βγαίνει τώρα αβίαστα: «επιστροφή στις ρίζες» σημαίνει επιστροφή στη μόρφωση. Όσο για την εθνική ταυτότητα, χωρίς ποτέ να προσδιορίζεται τι είναι, φαίνεται να κινδυνεύει, αν ο νεοέλληνας δεν την αναζητήσει ξεκινώντας από τους αρχαίους και παίρνοντας σβάρνα τα έργα των λογίων του παρελθόντος. Δεν είναι δυνατόν να πάρει κανείς στα σοβαρά αυτά τα ιδεολογήματα, που δεν είναι παρά η αντανάκλαση ενός μικροαστικού εθνοκεντρισμού ως προς τα κριτήρια της πνευματικής καλλιέργειας από τη μια, και ο απόηχος μιας προ-επιστημονικής αντίληψης του φαινομένου «εθνική ταυτότητα» από την άλλη.

● *Τρίτο, η νομιμοποίηση του αιτήματος από επιστήμονες και άλλους «επιφανείς ομοεθνείς»*

Όπως παλαιότερα, έχουμε και σήμερα τις προσπάθειες μερικών επιστημόνων, οι οποίοι πρόθυμα προσφέρουν «επιστημονική» κάλυψη στο αίτημα της «επιστροφής». Αυτό που γίνεται, βέβαια, είναι η χρησιμοποίηση του κύρους και του τίτλου του επιστήμονα για τη δικαιολόγηση αιτημάτων που δεν προκύπτουν και δεν είναι δυνατόν να προκύψουν

από τη συγκεκριμένη επιστήμη. Όπως και στο παρελθόν, το εξωφρενικό στις περιπτώσεις αυτές είναι ότι πρόκειται ακριβώς για τους επιστήμονες που διακηρύσσουν ότι η επιστήμη δεν έχει καμία σχέση με την πολιτική ή την ιδεολογία. Έτσι, παρουσιάζονται γλωσσολόγοι που μιλούν για «γλωσσολογική υποβάθμιση», προβαίνοντας αυτόματα σε μια αξιολογική κρίση, χωρίς όμως να εκθέτουν τις ιδεολογικές παραδοχές πάνω στις οποίες στηρίζεται η κρίση αυτή.

Αντιστρέφοντας τα πράγματα,

εμφανίζουν την αξιολογική κρίση ως αντικειμενική διαπίστωση, δηλαδή ως επιστημονική γνώση, για να φτάσουν στο παιδαγωγικά απίθανο συμπέρασμα ότι δεν μπορεί να μάθει κανείς σωστά τη δημοτική, αν παράλληλα δεν διδαχθεί και την αρχαία ελληνική. Το συμπέρασμα αυτό υστερεί μόνο σε πρωτοτυπία, γιατί η σύλληψη της απίθανης αυτής θέσης για τη γλωσσική αγωγή ανήκει στον Ν. Εξάρχουλο και παραλαμβάνεται όπως η σκυτάλη από κάθε νέα γενιά αρχαιολατρών μέχρι σήμερα. Στην προσπάθεια νομιμοποίησης του αιτήματος οι επιστήμονες αυτοί πλαισιώνονται συχνά από «επιφανείς ομοεθνείς», από άτομα δηλαδή που ακτινοβολούν κάποια αίγλη κυρίως ανάμεσα σ' ένα κομμάτι της νεολαίας των μεσαιών στρωμάτων (π.χ. λογοτέχνες, ποιητές, μουσικοί) και των οποίων η «κουλτούρα» έχει επικρατήσει να θεωρείται το μέτρο της πνευματικής καλλιέργειας.

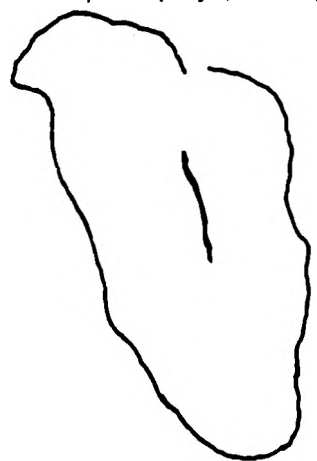
● *Τέταρτο, μια αριστερή συνθηματολογία*

Αυτό είναι και το πιο ενδιαφέρον γνώρισμα της αναδυόμενης αρχαιολατρίας, επειδή διαφέρει αισθητά από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα αρχαιολατρικών αιτημάτων και πολεμικών του παρελθόντος. Έτσι ο ΛΕΝΙΝ με το «λεξικό» του και ο ΓΛΗΝΟΣ με την αρχαιομάθειά του «δείχνουν» στον αποδέκτη ότι η «επιστροφή στις ρίζες» τουλάχιστον δεν είναι αποστροφή από τον Γληνό και τον Λένιν. Αν δεν επιστρέψουμε στις ρίζες, εκτός από τον γνωστό εθνικό όλεθρο, μας περιμένει ο «φασιστικός ζόφος», αφού ο πολιτισμός μας σήμερα δέχεται, όπως λένε, «μια τρομακτική επίθεση που εντάσσεται στη γενικότερη ιμπεριαλιστική διεύθυνση», εννοώντας τις ξένες λέξεις και εκφράσεις που χρησιμοποιούνται σήμερα στη γλώσσα μας. Το ότι η αρχαιολατρεία εμφανιζόταν ως «αντι-υλιστική» στάση είναι γνωστό από πολύ παλιά. Τώρα όμως εμφανίζεται και ως «αντι-ιμπεριαλιστική» στάση. Αλλά η αποθέωση της σοσιαλιστικής λεοντής είναι η αξίωση «να γίνει η ελληνική παιδεία κτήμα όλων των Ελλήνων, και όχι μόνο μερικών προνομιούχων». Μ' άλλα λόγια, «δώστε τ' αρχαία στο λαό», ή: «επιστροφή στις ρίζες! Και συ μπορείς!»

Ο πολιτικοϊδεολογικός ρόλος της ιδεολογίας της «επιστροφής»

Τι σημαίνουν όμως όλα αυτά; Πώς εξηγείται η απλοχεριά ως προς τα σύμβολα μόρφωσης που οι αρχαιολάτρες απαιτούν να επεκταθούν σε όλους; Γιατί δεν προτιμούν τους «λίγους και εκλεκτούς», όπου στο κάτω κάτω τα αρχαία ελληνικά ως σύμβολο μόρφωσης έχουν λειτουργικότητα, εφόσον διαφοροποιούν τους κατόχους από τους μη κατόχους; Γιατί προτιμούν την ισοπέδωση, δηλαδή, την κατάργηση της κλασικής παιδείας ως συμβόλου κοινωνικής στάθμης και προτείνουν την αναγωγή της σε «είδος πρώτης ανάγκης»; Έπειτα τι σημαίνει αυτή η καθυστερημένη διαμαρτυρία ότι ο πολιτισμός μας δέχεται ιμπεριαλιστική διείσδυση; Αλλά ακόμα και αν κάνουμε στραβά μάτια στην όψιμη αυτή αντι-ιμπεριαλιστική διάθεση και δεχτούμε ότι οι ιμπεριαλιστές είναι «κουμπούρες», ποιος θα βρε-

θεί τόσο αφελώς καλόπιστος ώστε να δεχτεί να ταυτίσει τον νεοελληνικό πολιτισμό με τις φωτεινές επιγραφές και τις διάφορες ξενόγλωσσες εκφράσεις στη γλώσσα μας; Τι γίνεται με την εμπράγματη ιμπεριαλιστική διείσδυση, με τις στρατιωτικές βάσεις και τον οπλισμό τους, με τις μηχανές, από αεροπλάνα μέχρι υδραντλίες; Και τι γίνεται όχι πια με τη διείσδυση του ιμπεριαλισμού, αλλά με τον εξοστρακισμό του ελληνισμού, με τις στρατιές των Ελλήνων εργατών στο εξωτερικό; Τι γίνεται με τους Γκάσταρμπάιτερ; Πού ήταν οι σωτήρες του έθνους και της εθνικής ταυτότητας, όταν οι Έλληνες μετανάστες περνούσαν από διαλογή στις φάμπρικες της Ευρώπης, αυτοί οι απόγονοι τώσων λαμπρών «προγόνων»; Τι έκαναν οι αρχαιολάτρες όταν ο καπιταλισμός του βορρά εκτιμώντας την λαμπρή καταγωγή των (Ελλήνων) Γκάσταρμπάιτερ τους παραχώρησε «τιμητικές θέσεις» στα ανθρακωρυχεία και στις φάμπρικες της Δ. Γερμανίας; Ή μήπως δε χρειάζεται να μάθει η νέα γενιά την ιστορία τους, επειδή αυτοί έτσι κι αλλιώς δεν ανήκουν στη λόγια παράδοση; Τι σημαίνει λοιπόν όλη αυτή η επιλεκτική υστέρηση των νέων αρχαιολατρών;

Η αναδυόμενη αρχαιολατρεία

σήμερα δεν είναι απλά η κίνηση ορισμένων νοσταλγών της καθαρεύουσας και της «λογίας παραδόσεως». Οι εκφραστές της συνιστούν μια ομάδα με συγκεκριμένη ιδεολογία που προβάλλει συγκεκριμένα εκπαιδευτικά αιτήματα και τα προωθεί κατασκευάζοντας «δημοσιότητα» μέσα από την οποία επιδιώκει να τα νομιμοποιήσει, ώστε να μπορέσει να χρησιμοποιήσει το «ρεύμα» που θα δημιουργηθεί ως ομάδα αναφοράς και ως ομάδα πίεσης. Αποδέκτης αυτής της πίεσης είναι κυρίως η πολιτική ηγεσία και ιδιαίτερα το Υπουργείο Παιδείας.

Μ' αυτή την έννοια οι νέοι αρχαιολάτρες, γνήσιοι και μη, επιχειρούν τον επαναπροσδιορισμό

του νοήματος της κλασικής παράδοσης για την εκπαίδευση στο πλαίσιο της ιστορικά γνωστής φρονηματιστικής χρήσης της κλασικής κληρονομιάς. Στο διάλογο για τη θέση της κλασικής παιδείας στην εκπαίδευση επανέρχονται τα τελετουργικά στοιχεία του παρελθόντος. Οι «επιστροφείς» επικαλούνται ξανά τα «ιερά» και τα «όσια» του έθνους. Η μορφή —ο τύπος— αποκτά ξανά ιερότητα. Έτσι κρατούν ζωντανή τη φρονηματιστική χρήση της κλασικής παράδοσης, ενώ ταυτόχρονα αντιδρούν στην προσπάθεια που γίνεται να συνδεθεί η εκπαίδευση με την κοινωνική πραγματικότητα, καταδικάζοντάς την αφοριστικά ως «αποκοπή από τις ρίζες». Η νέα έκδοση της φρονηματιστικής αρχαιολατρίας δεν αφήνει περιθώρια στη νέα γενιά να συνειδητοποιήσει τις οικονομικο-πολιτικές και κοινωνικο-πολιτιστικές συνθήκες μέσα στις οποίες διαμορφώνεται και διαπαιδαγωγείται. Προωθεί μια «αυτογνωσία» μεταφυσική που περνάει μέσα από τους προγόνους και τη λόγια παράδοση, εις βάρος της κοινωνικής αυτογνωσίας, εκείνης δηλαδή που προκύπτει από την αναγνώριση και κατανόηση των κοινωνικών συνθηκών της ύπαρξης μέσα στη νεοελληνική κοινότητα. Ως προς αυτό όμως, ορθά πράττει: αν η νέα γενιά διαπαιδαγωγηθεί μέσα σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα που επιτρέπει το κοινωνικά νοούμενο «γνώθι σαυτόν», η φρονηματιστική χρήση της κλασικής παράδοσης και οι υποστηρικτές της κινδυνεύουν να αποκαλύψουν το πραγματικό τους πρόσωπο. Μια τέτοια όμως διαφάνεια του κοινωνικού ρόλου των αρχαιολατρών καταστρέφει

τη γοητεία της ρητορικής τους περιορίζοντας ταυτόχρονα τη λειτουργικότητά της στην προώθηση του εκπαιδευτικού συντηρητισμού.

Προοπτικές

Ανεξάρτητα από το πόσο θόρυβο θα μπορέσει να κάνει η αναδυόμενη αρχαιολατρεία και πόση πολιτική πίεση θα καταφέρει να

ασκήσει μετασχηματίζοντας την ιδεολογική της εμβέλεια σε «πολιτικό κόστος» στα πλαίσια του πολιτικού παιχνιδιού, παίζει και θα παίζει έναν πρόσθετο ρόλο: λειτουργεί ως τροχοπέδη στη διεύρυνση της μεταρρύθμισης, υπαγορεύοντας στους σχεδιαστές της εκπαιδευτικής πολιτικής το μέτρο του «εφικτού». Σε μια τέτοια διεύρυνση περιλαμβάνεται μοιραία και ένας προσδιορισμός του νοήματος της κλασικής παράδοσης για την εκπαίδευση: δεν μπορεί μια «σοσιαλιστική» εκπαίδευση —ούτε καν μια σοσιαλδημοκρατική— να κλείνει τα μάτια της στη σημερινή πραγματικότητα. Αυτό δεν αφορά μόνο την τεχνική εκπαίδευση, αλλά την εκπαίδευση στο σύνολό της. Τα κλείνει όμως, όσο είναι προσανατολισμένη στο παρελθόν, ακόμα και με τις καλύτερες προϋποθέσεις για τη μελέτη του.

Τα εργαλεία —τεχνικά, θεωρητικά και ιδεολογικά— για την ανάπτυξη της ελληνικής κοινωνίας δεν μπορούν να μας τα δώσουν οι αρχαίοι, όσο κι αν θα θέλαμε να είναι «κλασικά». Θα μου πείτε, μα στα κείμενα των αρχαίων έχουμε τόσο υψηλά νοήματα για τη δημοκρατία, για την ελευθερία, για τον «Άνθρωπο». Δεν λέει κανείς το αντίθετο. Μόνο που —καθώς φαίνεται— το παιχνίδι του μετασχηματισμού μιας κοινωνίας δεν παίζεται στα υψηλά νοήματα για την ελευθερία και τη δημοκρατία που τα μοστράρουμε σε ακαδημαϊκές συζητήσεις, αλλά στην απελπιστικά συντηρητική και ανθεκτική στις μεγαλοστομίες καθημερινότητα.

Ακόμη και ο Humboldt, ο θεωρητικός της κλασικής παιδείας, αναγκάστηκε κάποτε να δει ότι η κοινωνική πραγματικότητα όχι μόνο δεν αλλάζει με τη γνώση του πολιτισμού των αρχαίων, αλλά είναι σε θέση να εντάξει την αρχαιογνωσία στη λογική της συντήρησης και της αναπαραγωγής του status quo. Αν λοιπόν το σχολείο δεν θέλει να είναι συντηρητικό, είναι υποχρεωμένο να περάσει από την υμνολογία των αρ-

χαιών στη γνώση της σημερινής νεοελληνικής πραγματικότητας, γιατί —στην καλύτερη περίπτωση— οι μαθητές του μπορεί να ξέρουν τους πλατωνικούς διαλόγους, αλλά αγνοούν ανησυχητικά τους καθημερινούς «διαλόγους» όλων εκείνων που παρεμβαίνοντας στην πορεία των πραγμάτων προσδιορίζουν ή συμπροσδιορίζουν τις συνθήκες και το είδος της συμμετοχής των πρώτων στο κοινωνικό γίγνεσθαι.

Ποιές ομάδες όμως προβάλλουν σήμερα το αίτημα της ανανέωσης του σχολείου και της σύνδεσής του με τη νεοελληνική πραγματικότητα και πόση είναι η δύναμή τους; Αλλά ακόμα και αν υποθέσει κανείς —παρά τις αντιθετες ενδείξεις— ότι οι πιέσεις που ασκούνται από τις ομάδες αυτές είναι ισχυρές, πώς θα μπορέσουν οι σημερινοί ανανεωτές να υπερνικήσουν τα εμπόδια που το ίδιο το εκπαιδευτικό μας σύστημα θέτει με το να έχει ριζεί από καιρό το βάρος στη λειτουργία της επιλογής, παραμελώντας σκανδαλωδώς την παροχή βασικών προσόντων για όλους τους μαθητές; Το σημερινό σχολείο παραμένει εγκλωβισμένο στην ιδεολογία της «ελληνοχριστιανικής αγωγής». Ο γλωσσικός εθνικισμός των εκπροσώπων της αναδυόμενης αρχαιολατρίας μέσα στο πλαίσιο μιας ελληνοχριστιανικής παιδείας είναι αντικειμενικά το ισχυρότερο «χαρτί» απέναντι στην κάπως πιο φιλελεύθερη παραλλαγή των «ελληνοχριστιανικών ιδεωδών» που εμφανίζεται στο εκπαιδευτικό στερέωμα μετά το 1976 μέχρι σήμερα. Και είναι το ισχυρότερο, επειδή στηρίζεται σε μια τελετουργική επιθετικότητα, σ' ένα φανατισμό που συγγενεύει πολύ περισσότερο με τα πατροπαράδοτα «ελληνοχριστιανικά ιδεώδη» από ό,τι ο νηφάλιος στοχασμός που προϋποθέτει η όποια ορθολογιστική στροφή στη νεοελληνική παιδεία. Μ' αυτήν την έννοια ο άνεμος που φουσκώνει τα πανιά της αναδυόμενης αρχαιολατρίας δεν προέρχεται κυρίως ή μόνο από τη ρητορική της αντιμεταρρυθμιστικής αυτής κίνησης: τον προσφέρει η ίδια η δομή του εκπαιδευτικού συστήματος. Σε «αντάλλαγμα» οι αρχαιολάτρες με τον λόγο και την πράξη τους συνεισφέρουν στη συντήρηση και την εξασφάλιση της συνέχειας αυτής της δομής.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Ε. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Μνήμες

Εκδ. Κ. Καπόπουλος, Αθήνα, 1985, σελ. 405.

Τα απομνημονεύματα του Αποστόλου Αποστόλου παρουσιάζουν ένα διπλό ενδιαφέρον. Πρώτον γι' αυτή καθεαυτή τη χαρά που δίνει η ανάγνωση ενός απολαυστικού αφηγήματος και δεύτερο γιατί πέρα από την ατομική περιπέτεια του συγγραφέα παρακολουθούμε μια σειρά από πραγματικά γεγονότα που σχετίζονται άμεσα με την πολιτική και κοινωνική ιστορία, τόσο του νησιού του, της Λέσβου, όσο και ολόκληρης της χώρας. Γιατί ο Α. Αποστόλου υπήρξε από τη νεαρή του ηλικία μέτοχος και πρωταγωνιστής των γεγονότων. Από την εποχή της «Λεσβιακής Άνοιξης», στις μέρες της Κατοχής και της Αντίστασης, από το μετεμφυλιακό κράτος της δεξιάς ως τη χούντα και τη μεταπολίτευση, δάσκαλος, αγωνιστής και δήμαρχος της Λέσβου — από το 1956 ως το 1967 και από το 1975 ως το 1983 όταν αποχώρησε από τη δημοτική αρχή για να παραδώσει τη σκυτάλη στους νεότερους —, ο συγγραφέας αφηγείται τη ζωή του και τη ζωή της Μυτιλήνης, χωρίς κομπασμό, με την απλότητα, τη σοφία και το χιούμορ που χαρακτηρίζει τους συμπατριώτες του.

ΒΑΣΙΛΗ ΚΑΒΒΑΘΑ

Η άλλη Ελένη

Πρόλογος Δημήτρη Φωτιάδη

Εκδ. Αλκυών, Αθήνα 1985, σελ. 400

Το βιβλίο αυτό γράφτηκε ως απάντηση στο γνωστό, πολυσυζητημένο και πολυδιαφημιζόμενο βιβλίο του Ν. Γκατζογιάννη, την «Ελένη». Ο Βασίλης Καββαθάς, δημοσιογράφος, —όπως και ο Ν. Γκατζογιάννης— απαντάει χρησιμοποιώντας τα «μέσα» και τις μεθόδους της δουλειάς του: την έρευνα και τη συνέντευξη. Στο βιβλίο διακρίνονται κυρίως δύο επίπεδα. Στο πρώτο επιχειρείται μια εις βάθος διερεύνηση των συνθηκών, κάτω από τις οποίες διαδραματίστηκαν τα γεγονότα της «Ελένης» στο χωριό Λια την εποχή του εμφύλιου και ο έλεγχος των στοιχείων που παραθέτει ο Ν. Γκατζογιάννης. Στο δεύτερο παρουσιάζονται οι αφανείς μάρτυρες της άλλης πλευράς που βασανίστηκαν και εκτελέστηκαν κατά χιλιάδες, ενώ έρχεται στο φως και η συγκλονιστική ιστορία της Κούλας Ντάνου, της νεαρής αντάρτισσας που εκτελέστηκε χωρίς να δει ποτέ το γιό της, που

αποχωρίστηκε νεογέννητο λίγο πριν ανέβει στο βουνό. Στον αντικομμουνισμό και το ψυχροπολεμικό κλίμα που καλλιεργεί το βιβλίο του Ν. Γκατζογιάννη, απαντάει με τον πρόλογο της «Άλλης Ελένης», ο Δημ. Φωτιάδης: «Λυπόμαστε για την «Ελένη» αλλά και για την «Άλλην Ελένη». Κάτι που δεν κάνατε εσείς κ. Γκατζογιάννη. Προβάλλετε αυτούς που συνεργάστηκαν με τον εχθρό. Τους συνεργάτες των Γερμανών που ορκίζονταν στον Χίτλερ, και που τελικά αυτοί απόλαυσαν τις τιμές, όταν αυτοί που πολέμησαν σάπιζαν στις φυλακές. Κυνηγήθηκαν, μαρτύρησαν...».

ΜΑΡΙΑ ΜΑΝΩΛΑΚΟΥ

Από το ημερολόγιο ενός παιδιού της κατοχής

Εκδ. Εστία, Αθήνα 1984, σελ. 219.

Ένας σκληρός χρόνος, το 1941, όπως τον έζησε ένα μικρό κορίτσι δεκαπέντε χρόνων. Μέσα στις σελίδες του ημερολογίου της καταγράφει τις μέρες της Κατοχής στην Πάτρα, το φόβο, την τρομοκρατία των κατακτητών, την πείνα και τους μαυραγορίτες, τις αγωνίες και τις ελπίδες των κοριτσιών του Α' Γυμνασίου. Ένα ημερολόγιο - μαρτυρία, γραμμένο με τη γλώσσα της αθωότητας και του αυθορμητισμού που μας αποκαλύπτει την οδυνηρή πορεία συνειδητοποίησης που οδήγησε στην πρώτη αντίσταση των παιδιών της επαρχίας. Ένα βιβλίο που αφυπνίζει τη μνήμη αυτών που έζησαν τη φρίκη της Κατοχής και βοηθά τους νεότερους στην κατανόηση της σύγχρονης ιστορίας μας.

ΔΙΟΝΥΣΗ ΧΑΡΙΤΟΠΟΥΛΟΥ

Τα παιδιά της Χελιδόνας

Εκδ. Καστανιώτης, Αθήνα 1983, σελ. 121.

Τα παιδιά της Χελιδόνας είναι η τυπική μορφή της αγροτικής ελληνικής οικογένειας που συμπυκνώνει μέσα της, τη νεότερη κοινωνική και πολιτική ιστορία της Ελλάδας. Το χωριό και η εσωτερική μετανάστευση στο άστυ, ο πόλεμος, η Κατοχή, η Αντίσταση, ο εμφύλιος, τα νεότερα χρόνια. Ο μύθος του βιβλίου, ωστόσο, εστιάζεται κυρίως στη δεκαετία 1940-1950.

Από το μυθιστόρημα του Δ. Χαριτόπουλου απουσιάζει ο κεντρικός αφηγητής. Ο συγγραφέας στηρίχτηκε στους πολλαπλούς μονολόγους των ηρώων που αποδίδουν τα γεγονότα σε α' πρόσωπα και τα αξιολογούν ο καθένας απ' τη σκοπιά του, προωθώντας

ταυτόχρονα την ανέλιξη του μύθου.

Η προσωπική ιστορία των προσώπων συμπλέκεται με την εθνική και κοινωνική περιπέτεια, τα παιδιά της Χελιδόνας — με τη διαφορετική ψυχολογία και τις διαφορετικές πολιτικές επιλογές — μένουν τελικά αδικαίωτα για να καταλήξουν αλληλοσπαρασσόμενα, στα γεράματά τους, πίσω στο πατρικό χωριό, διεκδικώντας ένα κληρο γης.

Η ελλειπτική αφήγηση και ο λιτός, συγκεκριμένος λόγος διατηρούν αμείωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη, απ' την αρχή ως το τέλος του βιβλίου.

ΜΕΛΕΤΕΣ / ΔΟΚΙΜΙΑ

ΚΕΙΜΕΝΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Επιλογή κειμένων / εισαγωγή: Θάνος Βερέμης

Μτφ. Γιούλα Γουλιμή

Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1985, σελ. 121.

Ενδιαφέρον βιβλίο που αποτελεί μια ανθολογία κειμένων έξι σημαντικών ιστορικών, που ασχολήθηκαν με τη δομική και ποσοτική προσέγγιση των φαινομένων και των νοοτροπιών. Στο συλλογικό αυτό έργο παρουσιάζονται τέσσερις από τους βασικότερους εκπροσώπους της γαλλικής σχολής των Annales (ο Μ. Bloch: «Η Ιστορία, οι άνθρωποι και ο χρόνος», ο L. Febvre: «Σε αναζήτηση του Θεού», ο F. Braudel: «Το τέλος ενός παλιού βιολογικού καθεστώτος», και ο E. Le Roy Ladurie: «Το πεδίο του ιστορικού») και δύο εκπρόσωποι της βρετανικής σχολής (ο E. J. Hobsbawm: «Η γένεση της βιομηχανικής επανάστασης» και ο G. Hill: «Ο εμφύλιος πόλεμος στην Αγγλία»), που έχουν συνεισφέρει σημαντικά στην εκτροπή της αγγλικής γεωνοτολογικής ιστοριογραφίας.

Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΟΚ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Επιμέλεια: Παν. Ρουμελιώτης

Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1985, σελ. 623.

Το βιβλίο επισημαίνει τις τάσεις για αναπροσαρμογή στους κανόνες λειτουργίας της ΕΟΚ μέσα στο πλαίσιο των νέων διεθνών και ευρωπαϊκών συνθηκών.

Παράλληλα εξετάζονται τόσο οι επιπτώσεις των 4 χρόνων της ένταξης της Ελλάδας στην Κοινότητα όσο και οι συνέπειες που θα υπάρξουν για τη χώρα μας λόγω των ανακατατάξεων και αλλαγών που προβλέπονται στο θεσμικό, δημοσιονομικό, νομισματικό και γενικότερα οικονομικό πλαίσιο της ΕΟΚ.

Εκτός από τον Υφυπουργό Εθνικής Οικονομίας, κ. Π. Ρουμελιώτη, που επιμελήθηκε το βιβλίο οι υπόλοιποι συγγραφείς του είναι οι Α. Θεοδωράκης, Λ. Αντωνάκος, Δ. Σιδηρόπουλος, Δ.

Ζαχαριάδης - Σούρας, Γ. Ποταμιάνος, Α. Κούτρης, Γ. Χρηστίδης, Χ. Καλπαξής και Γ. Σαπουντζόγλου.

Στα κεφάλαια του βιβλίου αναλύονται οι τάσεις, οι αντιθέσεις και οι προοπτικές της αναδιάρθρωσης. Τα θεσμικά προβλήματα, ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και το πλαίσιο της πολιτικής συνεργασίας, ο κοινοτικός προϋπολογισμός, η Κοινή Αγροτική Πολιτική, η περιφερειακή και κοινωνική πολιτική, η νομισματική συνεργασία, και τέλος οι ειδικές ρυθμίσεις που πέτυχε η Ελλάδα, με το μνημόνιο.

ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

ΙΟΥΛΙΑΝΑ 1965

100 μέρες που συγκλόνισαν την Ελλάδα

Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1985, σελ. 109.

Οι πολιτικές εξελίξεις των δύο τελευταίων μηνών έφεραν συχνά στην επιφάνεια — σύμφωνα με δημοσιεύματα του Τύπου που καθένα έκρυβε τη δική του σκοπιμότητα — τα γεγονότα και την ατμόσφαιρα του 1965. Το βιβλίο παρουσιάζει 170 φωτογραφικά ντοκουμέντα της εποχής εκείνης που σημαδεύεται από την απόλυση της νόμιμα εκλεγμένης κυβέρνησης Γ. Παπανδρέου από το Παλάτι, την αποστασία και την έντονη, παλαική, λαϊκή διαμαρτυρία. Σκοπός του δεν είναι μια εις βάθος ανάλυση ή λεπτομερειακή εξιστόρηση των γεγονότων, αλλά η παρουσίασή τους ως χρονικού της σύγκρουσης των δημοκρατικών δυνάμεων και των δυνάμεων της ολιγαρχίας για το «ποιος κυβερνάει τη χώρα» (οι νόμιμες κυβερνήσεις ή το Παλάτι και οι ξένοι;) και η ομόθυμη αντίδραση του λαού στον αυταρχισμό. Για να θυμούνται οι μεγαλύτεροι και να μαθαίνουν οι νεότεροι. Η κατατοπιστική εισαγωγή του φωτογραφικού λευκώματος ανήκει στον Φώντα Λάδη.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ / ΠΟΙΗΣΗ

ΟΔΥΣΣΕΑ ΣΑΓΙΑΔΙΝΟΥ

Πράξις II

Εκδ. Δωδώνη, Αθήνα - Γιάννινα 1984, σελ. 76.

«Γέλασα. / Καθόμουν απέναντί μου και με κυττούσα. / Το γέλιο μου μου φάνηκε πως κράτησε / τουλάχιστον έναν αιώνα. / Προσπαθούσα να κρῶσω το μαχαίρι. / Ο καθρέφτης μας έβλεπε. / Είναι αδύνατον να είμαι το θύμα, σκέφτηκα. / Αυτόν τον ρόλο όσες φορές κι αν τον δοκίμασα / δεν ήταν ποτέ αυθόρμητος και φυσικός. / Και τότε μου πέρασε απ' το νου / ότι θα 'πρεπε να παίζω το ρόλο του φονιά. / Θεέ μου μακριά από σένα / αυτό που ποτέ μου δεν θέλησα να κάνω, / αυτό έκανα».

● Από τον Θ. Κατριβάνο πήραμε την επιστολή που ακολουθεί:

Κύριε Διευθυντά

Με κάποια έκπληξη διάβασα στο περιοδικό σας της 3-9 Μαΐου τα «μπαγιάτικα» σας αλλά όχι απόλυτα εξακριβωμένα, που γράφτηκαν για το άτομό μου. Πρώτον δεν ξέρω κανένα μέγαρο στην οδό Γ' Σεπτεμβρίου 3 και επομένως δεν μπορούσα να περιέρχομαι τα δωμάτιά του «αλλά Κορίνα Τσοπέη» —είναι μια από τις εκφράσεις του δημοσιεύματος.

Υστερα οι συνεργάτες μου στη Νομαρχία —αναγκάστηκα τώρα να πληροφορηθώ τις πολιτικές τους πεποιθήσεις ρωτώντας τους ίδιους για να μπορώ «απόλυτα εξακριβωμένα να σας απαντήσω, ανήκουν σ' όλα τα κόμματα, εκτός ελάχιστων, που μπορεί να είναι στο ΠΑΣΟΚ. Επομένως προς τι η εκμυστέρευση και θριαμβολογία;

Όσον αφορά την «αυταρέσκειά» μου στους «επισκέπτες από το κόμμα για εξυπηρέτηση» σας πληροφορώ πως δέχομαι όλους τους πολίτες δημόσια και όπου μπορώ τους εξυπηρετώ χωρίς καμιά διάκριση κομματική. Αυτό είναι πασίγνωστο. Και από το συντακτικό σας προσωπικό έχω δεχθεί αιτήματα και όπου ήταν μπορετό τα ικανοποίησα.

Όσον αφορά την απόφαση της ΕΔΑ για τον Καραμανλή: ΝΑΙ την υποστήριξα και πήρε την πλειοψηφία χωρίς «να σκάσω ή να μου βγάλουν την πίστη». Και συμπληρώνω πως δεν έχω πεισθεί ακόμα ότι ήταν λάθος η απόφαση αυτή ούτως εχόντων των

τοτε πραγμάτων. Σημειώνω ακόμα πως και στις σκέψεις μου αυτές συμφωνούσαν και πολλοί άλλοι φίλοι που φανερά για λόγους δικούς τους αποφάσιζαν άλλα.

Νομίζω ύστερα απ' αυτά πως θα αναγνωρίσει ο κ. «Πάρε με στο τηλέφωνο» ότι έγραψε ανακρίβειες και μάλιστα πολύ μπαγιάτικες. Όσο για χιούμορ; αδίκησε τη στήλη του.

Ελπίζω να δημοσιεύσετε το παρόν

Πάντοτε φίλος και αναγνώστης σας

Θ. Κατριβάνος

● ΣΣ. Ο «αυτόματος τηλεφωνητής» απαντά:

Αν το μοναδικό αντικείμενο της διαφωνίας μας με τον ΕΔΑϊτη νομάρχη Αττικής Θόδωρο Κατριβάνο ήταν η διεύθυνση —οδός και αριθμός— εκείνου του καταστήματος της νομαρχίας του εντός του οποίου ο ίδιος εξέφρασε και τεκμηρίωσε τη χαρά του για την απόφαση της ΔΕ του κόμματός του να υποστηρίξει για πρόεδρο τον Καραμανλή τότε θα του ζητούσαμε συγγνώμη.

Το αντικείμενο όμως της διαφωνίας μας είναι διαφορετικό και πασίγνωστο.

Η ΕΔΑ αποφάσισε υπέρ Καραμανλή για να προλάβει το ΠΑΣΟΚ και... ξεαποφάσισε ύστερα για ν' ακολουθήσει το ΠΑΣΟΚ.

Τα αξιοθρήνητα όμως της ΕΔΑ στο προεδρικό ζήτημα συνεχίζονται. Διαβάσαμε στο έντυπό της «Δημοκρατική Αριστερά» της 25-4-85 τα εξής για εκείνον τον πολιτικό που υπήρξε —έστω και προσωρινά— ο εκλεκτός της:

ΤΙ ΗΤΑΝ; ΠΟΙΟΣ ΗΤΑΝ;

Πόσο υπερκομματικός ήταν ο τέως που είχε κάνει πολλές προ-

σπαθειες (όχι πάντα με επιτυχία) να μας πείσει γι' αυτό;

Ήταν τελικά πρόεδρος όλων των Ελλήνων ή μερικών Ελλήνων.

Όσο κυλούν οι μέρες τόσο πιο πολύ φαίνεται ότι δεν πρόκειται να μείνει «ουδέτερος» ο τέως.

Είναι η Λίστα από τη μια μεριά, που θέλει να βολέψει τους δικούς του και η κόντρα με το σημερινό αρχηγό που έχει άλλη γνώμη για βολέματα.

Μα ποιος ήταν αυτός ο τέως που με όλους τα βόλεψε και πάντα του έδιναν την εξουσία στο πιάτο.

Δεν ξέρουμε αν πρέπει να ελπίζουμε να καθήσει στην ησυχία του ή να ανακατευτεί λίγο για να μην μας παρουσιάζεται ότι ήταν όλων των Ελλήνων.

Οι μέρες ή μάλλον η λίστα θα το δείξει.

Από την πολιτική πήγαμε στην ηθική ανακολουθία. Ντροπής πράματα.

αυτόματος τηλεφωνητής

ΜΙΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

● Σχετικά με όσα έγραφε ο Σπ. Καβουνίδης στο τχ. 289, ο Στέργιος Πιτσιόρλας, επισημαίνει:

Αγαπητό «Αντί»,

Ο συνεργάτης σου Σπύρος Καβουνίδης, ευθύβολος σχολιαστής καταστάσεων και συμπεριφορών των Νεοελλήνων ατύχησε στις «Αντιστροφές» του (τχ. 289/17.5.85), τουλάχιστον με την «οικογένεια» Χαλβατζή, γράφοντας: «Το Εσωτερικό συνεχίζει τον χαβά του» (σ' αυτό το σημείο έχω την απορία ποιο είναι το

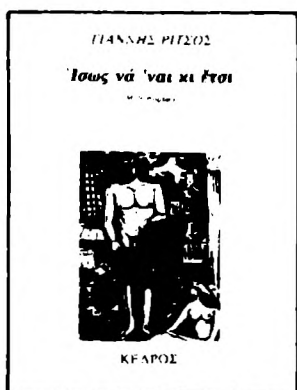
προηγούμενο επεισόδιο του «χαβά» του Εσωτερικού), και συνεχίζει: «και έτσι προτείνει τον Χαλβατζή του. Χαλβατζής ο γραμματέας της ΚΝΕ, Χαλβατζή και το ΚΚΕ Εσωτερικού πρώτο στη λίστα της Θεσσαλονίκης. Και μάλιστα με κερασάκι. Γιατί αυτού του αδελφού Χαλβατζή το όνομα είναι Λαοκράτης».

Επειδή το «Αντί» είναι αριστερό περιοδικό και δείχνει ευαισθησία στα προβλήματα της Αριστεράς, που δεν είναι οικογενειακά βέβαια, θα ήταν καλά να μην μπερδεύει τις οικογένειες Ιντζέ και Μπουρδάρα, με οικογένειες αγωνιστών της Αριστεράς που μέλη τους ανήκουν σε διαφορετικά κόμματα, και να γράφει, με χιούμορ έστω, ότι το «Εσωτερικό» προτείνει τον Χαλβατζή του για ρελάνς στο ΚΚΕ κτλ.

Ενημερώνουμε λοιπόν τους αναγνώστες του «Αντί» για τον άλλο Χαλβατζή ο οποίος υπήρξε γραμματέας της νεολαίας Λαμπράκη Θεσσαλονίκης και μέλος του προεδρείου του Κεντρικού Συμβουλίου της ΔΝ Λαμπράκη, έμεινε κρατούμενος 5 χρόνια στη δικτατορία, ήταν μέλος του ενιαίου ΚΚΕ και μέλος της ηγεσίας του ΚΚΕ Εσωτερικού, είναι σήμερα δημοτικός σύμβουλος στη Θεσσαλονίκη και το κυριότερο για την περίπτωσή μας, υπήρξε υποψήφιος του κόμματός του και στις προηγούμενες εκλογικές αναμετρήσεις.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι δεν προτάθηκε στη λίστα για το λόγο ότι ο αδελφός του είναι γραμματέας της ΚΝΕ! Και μάλιστα η απόφαση αυτή πάρθηκε με δημοκρατικές διαδικασίες που είναι αποκλειστικότητα του ΚΚΕ Εσωτερικού. Ο καθένας λοιπόν έχει τη δική του ιστορία και δεν είναι κομψό ένας συνειρμός, λόγω ονόματος, να οδηγεί σε τέτοια συμπεράσματα, ότι δηλαδή, το ΚΚΕ Εσωτερικού «χρησιμοποι-

ΚΕΔΡΟΣ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ
'Ισως νά 'ναι κι έτσι
μυθιστόρημα

ΜΑΡΙΑ ΜΗΤΣΟΡΑ
Η περίληψη του κόσμου
μυθιστόρημα

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ
Εξορκίζοντας θάνατο
μυθιστόρημα

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΤΣΩΝΗΣ
Τα μάτια των περαστικών
πεζογραφήματα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γεωργίου Γενναδίου 6 - Τηλ. 36.15.783
Ζαλόγγου 6 - Τηλ. 36.02.007 - 36.17.826

εί» μια συνωνυμία για αντιπερασπισμό.

Φιλικά
Στέργιος Πιτσιόρλας

Η ΑΠΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ '65

● Από τον Π. Βιρβιδάκη πήραμε και δημοσιεύουμε το ακόλουθο γράμμα:

Αγαπητό «ΑΝΤΙ»,

Στο υπ' αριθμό 286 τεύχος σου της 26/4/85 δημοσιεύεται πολιτική ανάλυση του Γιώργου Κατηφόρη με τίτλο «Μετά είκοσι έτη».

Η ανάλυση, κυρίως αναφέρεται στα γεγονότα του '65 και το «ρόλο» του Κ. Μητσοτάκη σ' αυτό για να καταλήξει σε μια έμμεση προεκλογική «συμβουλή» προς τους παλιούς κεντρώους για το τι δεν πρέπει να ψηφίσουν.

Βέβαια, η εισαγωγική ιστορική ανασκόπηση, από τον εμφύλιο μέχρι το 1965, είναι ιδωμένη από μια σκοπιά, που μόνο τους παλιούς κεντρώους δεν εκφράζει, μειώνοντας έτσι τις πιθανότητες επιτυχίας της όλης προσπάθειας.

Εν πάση περιπτώσει κεντρικό θέμα είναι τα Ιουλιανά, με γεγονότα και θέσεις που πιστεύω πως δεν πρέπει να μείνουν αναπάντητα, για το καλό του διαλόγου και της αλήθειας.

Σκοπός του κειμένου είναι να υποστηρίξει πως η «αποστασία» δεν ήταν μία πολιτική πράξη αλλά μια προδοσία.

Απόδειξη της προδοσίας η ομόφωνη απόφαση της Κοινοβουλευτικής ομάδας της ΕΚ στις 13 Ιουλίου του 1965 για τη διαγραφή του Πέτρου Γαρουφαλιά από το κόμμα.

Πρώτα από όλα θα ήθελα να πω, πως σήμερα που η ψυχραιμία κριτική ανάλυση των γεγονότων εκείνων, έχει αρχίσει να διαμορφώνει μια άλλη αντίληψη, οι καλόπιστοι ή κακόπιστοι που επιμένουν στην άποψη της προδοσίας έχουν ανάγκη από σοβαρότερα επιχειρήματα.

Με ποια λογική η καταδίκη του Γαρουφαλιά από το κόμμα του, αποτελεί και εν λευκώ εξουσιοδότηση του πρωθυπουργού για τους παραπέρα χειρισμούς, όταν μάλιστα από τους χειρισμούς αυτούς θα κριθεί το λιγό-

τερο η παραμονή του κόμματος στην κυβερνητική εξουσία και το περισσότερο η τύχη της Δημοκρατίας;

Εκείνο που αποφάσισε η Κοινοβουλευτική Ομάδα ήταν η διαγραφή του Γαρουφαλιά και όχι η παραίτηση της κυβέρνησεως.

Όσον αφορά δε στην αντίθεση με την τακτική της παραίτησης δεν ήταν η «παρασκηνιακή» αντίθεση Μητσοτάκη αλλά η εκφρασμένη αντίθετη γνώμη ολόκληρου του Υπουργικού Συμβουλίου.

Εκεί όμως που ο κ. Κατηφόρης, επιδιώκοντας το αντίθετο, πραγματικά δικαιώνει τον Κ. Μητσοτάκη, είναι όταν αναφέρεται στις πιθανές επιλογές του βασιλιά, μετά την παραίτηση του Γ. Παπανδρέου.

«Ο βασιλιάς ή θα υποχρεωνόταν να του αναθέσει πάλι την εντολή και να δεχθεί τους όρους του ή να προκηρύξει νέες εκλογές με κίνδυνο να τις δει να μετατρέπονται ουσιαστικά σε δημοψήφισμα καταδίκης της μοναρχίας».

Για την πρώτη επιλογή, εφόσον ο βασιλιάς δεν δέχτηκε τους όρους του Γ. Παπανδρέου όσο ήταν πρωθυπουργός, τι θα ήταν εκείνο που θα τον ανάγκαζε να τους δεχθεί μετά την παραίτησή του;

Κατά την άποψη του γράφοντος η δημιουργία συνταγματικού αδιεξόδου, που «χωρίς περιστροφή και χωρίς αιδώ» το αποδίδει στις προθέσεις του Γ. Παπανδρέου, όταν θα είναι γνωστό ποιες δυνάμεις επιδιώκουν και εκμεταλλεύονται τέτοιου είδους αδιέξοδα.

Τις πιθανότητες της δεύτερης επιλογής μας τις δίνει ο ίδιος ο κ. Κατηφόρης, αναγνωρίζοντας πως εκλογές θα ισοδυναμούσαν με δημοψήφισμα.

Υπάρχει άραγε κανείς που πιστεύει ακόμα σήμερα, ότι ο Κωνσταντίνος θα υπέγραφε μόνος του την καταδίκη του, τη στιγμή που είχε τη δύναμη των όπλων, τον έλεγχο του στρατού δηλαδή στα χέρια του; Ο βασιλιάς, λοιπόν, ούτε θα ανέθετε πάλι στον Γ. Παπανδρέου, την εντολή ούτε και εκλογές θα έκανε. Το τι θα έκανε δεν είναι ερώτημα πολιτικής φαντασίας. Ήταν μονόδρομος.

Υπάρχει όμως στο κείμενο και μια ηθελημένη ή αθέλητη, εξίσου ελεγχόμενες, ανακρίβεια. Ότι ο Μητσοτάκης ζήτησε από το Γεώργιο Παπανδρέου, να αποδε-

χθεί το Γαρουφαλιά.

Εκείνο όπως, που ζητούσαν οι συνεργάτες του Γ. Παπανδρέου, ήταν να μην επιμείνει να αναλάβει ο ίδιος το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης, παρόλο που είχε κάθε δικαίωμα να το κάνει. Σ' αυτό το σημείο ήταν αναγκαίος ο συμβιβασμός. Και ήταν περισσότερο θέμα γοήτρου παρά θέμα ουσίας. Γιατί όσο θα εμπόδιζε την «διαίωνιση της πολιτικής αυτονομίας των Ενόπλων Δυνάμεων», η παρουσία του Γ. Παπανδρέου στο Υπουργείο Εθνικής Αμύνης, άλλο τόσο θα την εμπόδιζε και η ανάληψη του Υπουργείου από πρόσωπο της εμπιστοσύνης του το οποίο εκείνος θα επέλεγε.

Αξίζει όμως να αναφερθεί κανείς και στην ενδιαφέρουσα άποψη, για το λόγο που ο κ. Ανδρέας Παπανδρέου αρνείται το διάλογο για τα γεγονότα εκείνα.

«Δεν του κάνει τη χάρη να τον νομιμοποιήσει στα θέματα εκείνα, ισότιμο συνομιλητή».

Δυστυχώς η πιο επικίνδυνη συνέπεια αυτής της «αφ' υψηλού» αντιμετώπισης των πολιτικών αντιπάλων δεν είναι η κατάργηση του διαλόγου. Είναι η ενδεχόμενη μεταφορά της θεωρίας της ισοτιμίας και της μη ισοτιμίας και σε άλλα επίπεδα των πολιτικών μας δικαιωμάτων.

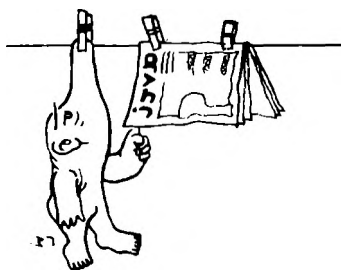
Πάντως, θα συμφωνήσω με τον κ. Κατηφόρη πως το επίγραμμα του Διονύσιου Σολωμού για τον προδομένο Λαό όχι μόνο ταιριάζει σε όλους τους Έλληνες αλλά και είναι ιδιαίτερα επίκαιρο.

Θα γίνω ανιαρός, προπαντός αφού απευθύνομαι στο «ΑΝΤΙ» αν εξηγήσω τους λόγους για τους οποίους, χιλιάδες Έλληνες πολίτες που ψήφισαν ΠΑΣΟΚ το 1981, μονολογούν σήμερα:

«Δυστυχισμένε μου λαέ, καλέ κι αγαπημένε

πάντοτ' ευκολοπίστευτε και πάντα προδομένε».

Φιλικά
Παντελής Βιρβιδάκης
Πολιτικός Μηχανικός

● Ο συνεργάτης μας Γιώργος Κατηφόρης απαντά:

Δεν ξέρω αν ο κ. Βιρβιδάκης α-

γάπησε την προδοσίαν ή τον προδοτήν, πάντως, όμως, πέφτει έξω αν νομίζει ότι θα μεταθέσει το βάρος της αποδείξεως. Δεν είναι η άποψη της προδοσίας, που χρειάζεται σοβαρότερα «επιχειρήματα». Σοβαρότερα, ή έστω κάποια, επιχειρήματα, χρειάζεται η πλευρά της μη προδοσίας. Αυτά ακόμη τα περιμένουμε.

Ο κ. Βιρβιδάκης περιορίζει τη σημασία της συνόδου της Κοινοβουλευτικής Ομάδας της Ένωσης Κέντρου (13 Ιουλίου 1965) στην απόφαση διαγραφής του Γαρουφαλιά. Κάνει λάθος. Το πραγματικό πολιτικό βάρος εκείνης της συνόδου συνοψίζεται στην ομιλία του Γεωργίου Παπανδρέου. Επαναλαμβάνω το κρίσιμο απόσπασμα.

«Θέλω να βγει ένα μήνυμα από αυτή τη συνάντηση, το μήνυμα ότι εκείνοι που πιστεύουν ότι θα διασπασθεί η Ένωση Κέντρου» (δηλαδή ο βασιλιάς) «είναι μωροί. Θέλω όλοι να πληροφορηθούν ότι δεν υπάρχουν προδότες στην Ένωση Κέντρου».

Όμωφωνα με τις δημοσιογραφικές περιγραφές τα λόγια αυτά τα ενέκρινε με χειροκροτήματα η κοινοβουλευτική ομάδα της ΕΚ. Μαζί με τους άλλους κεντρώους βουλευτές, τα άκουσε, βέβαια, και θα τα χειροκρότησε και ο κ. Μητσοτάκης. Όταν, μετά 48 ώρες μόλις, προχώρησε και διέσπασε την Ένωση Κέντρου, τι άλλο διέπραξε παρά προδοσία; Πότε, πριν από τις 15 Ιουλίου 1965 ξεκαθάρισε στο Γεώργιο Παπανδρέου ότι, σε περίπτωση σύγκρουσης με το βασιλιά ο κ. Μητσοτάκης θα φρόντιζε να σχηματισθεί κυβέρνηση με αποκλεισμό του «αρχηγού» της Ένωσης Κέντρου;

Η βαρύτητα των εξελίξεων δεν επέβαλε μια τέτοια προειδοποίηση, ώστε να ξέρει και ο πρωθυπουργός που στέκεται και πόσο μπορεί να προχωρήσει; Μήπως είχε την εντιμότητα και την υπευθυνότητα της προειδοποίησης αυτός ο κ. Μητσοτάκης και μας το κρατάει μυστικό είκοσι χρόνια;

Ο κ. Βιρβιδάκης υποστηρίζει ότι ο βασιλιάς δεν θα δεχόταν ποτέ τους όρους του Γεωργίου Παπανδρέου, ότι δεν θα του ξανάδινε την εντολή, ούτε θα προχωρούσε σε ελεύθερες εκλογές, αλλά ότι, διαθέτοντας τον έλεγχο των Ενόπλων Δυνάμεων θα ολοκλήρωνε, απλούστατα, το πραξικόπημά του με κάποιας

Γνωρίσατε τον

ΕΤΡΟΥΣΚΟ;

Πολεμιστής και εραστής,
σοφός και πειρατής,
αψήφησε ανθρώπους και θεούς
για να βρει τον εαυτό του...

και η ηθική υπόσταση των ανθρώπων της αποστασίας. «Όμορφος κόσμος, ηθικός, αγγελικά πλασμένος», αφού τόσο αρέσουν τα επιγράμματα του Σολωμού στον κ. Βιρβιδάκη.

Γιώργος Κατηφόρης

ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΚΑΙ ΠΑΣΟΚ

● Από τον αναγνώστη μας Σ. Σταυρόπουλο πήραμε μια μακροσκελή επιστολή για το ΠΑΣΟΚ, την κομμουνιστική Αριστερά και τις εκλογές. Ο χώρος δεν μας επιτρέπει να τη δημοσιεύσουμε ολόκληρη. Δημοσιεύουμε τις βασικές θέσεις και απόψεις του, που αφορούν κυρίως τη στάση της Αριστεράς στις εκλογές.

Στραγγαλίστηκε απροκάλυπτα ο πλουραλισμός κάτω απ' την τερατώδη απειλή της ενίσχυσης του αντιπάλου. Και ακούστηκαν λόγια για κολχός, κολληχτίβες, κανταφισμό και ένοπλη επαναστατική δράση απ' τη μια μεριά και λόγια, για καρφίτσες, αύρες, τρίκυκλα, ξερονήσια και φυλακές απ' την άλλη. Το σκηνικό είχε καλά στηθεί με την ποδοσφαιροποίηση της δημόσιας ζωής και οι δύο μονομάχοι τραβούσαν λυσσασμένα απ' την μια άκρη ο ένας και απ' την άλλη ο άλλος, το πέπλο της δημοκρατίας, ξεχνώντας βέβαια ότι το πέπλο αυτό είναι συνήθως ευαίσθητο και καμιά φορά σκίζεται όταν η πίεση που του εξασκεί είναι μεγάλη.

Ο ιδεολογικός και πολιτικός εκβιασμός κατά της Αριστεράς που ακολούθησε τον εκλογικό νόμο της υπερενίσχυμένης ήταν πια γεγονός. Το ΠΑΣΟΚ σαν άλλη Κίρκη της Αλλαγής και του Σοσιαλισμού που στηρίζεται μόνο σε τσιτάτα, με την λογική του «πας μη μεθ' ημών, καθ' ημών και πας καθ' ημών, δεξιός» προσπάθησε να εγκλωβίσει την παραδοσιακή Αριστερά στην παγι-

δα της αυτοδυναμίας του και ως ένα μικρό βαθμό τα κατάφερε, άσχετα αν οι έξυπνες κινήσεις αποστασιοποίησης της τελευταίας μικρυναν το εκλογικό επιδόρπιο που θα γευόταν απ' αυτή το ΠΑΣΟΚ.

Το προεκλογικό υποσχετολόγιο απ' τα μπαλκόνια έφτασε στο ζενιθ ξεπερνώντας κάθε προηγούμενο μπροστά στα άναυδα στόματα των ελλήνων εκλογέων, συνοδευόμενο βέβαια κατά περίπτωση από την ήπια, ευγενή και ενωτική άμιλλα του στίλ: «Όποιος χάσει τις εκλογές αυτές θα τερματίσει οριστικά. Θα πάψει να υπάρχει».

Και απ' την άλλη τα συνθήματα δημοκρατία - ενότητα - ομαλότητα - σοσιαλισμός να μοιάζουν τουλάχιστον γελοία μπροστά σε τούτο το ανεπανάληπτο σκηνικό.

Και τα ερωτήματα να μένουν δυστυχώς αναπάντητα:

Γιατί το ΠΑΣΟΚ δεν ψήφισε τον εκλογικό νόμο της απλής αναλογικής που θα έκλεινε οριστικά το δρόμο στη δεξιά και θα άνοιγε τους ορίζοντες για ευρύτερες δημοκρατικές συνεργασίες στον τόπο μας;

Γιατί το ΠΑΣΟΚ πρόδωσε την εντολή που του έδωσε η λαϊκή επιθυμία τον Οκτώβρη του 1981 και μετέτρεψε μέσα σε μία τριετία όλο εκείνο το κινούμενο πάθος του λαού για αλλαγή στη σημερινή ολέθρια στατικότητα, μεμψοιμηρία και ουδετερότητα;

Γιατί το ΠΑΣΟΚ παραβίασε τις δημοκρατικές διαδικασίες που ευαγγελιζόταν διαχειριζόμενο, την εξουσία με τον ίδιο σχεδόν αλαζονικό και αυταρχικό τρόπο που τη διαχειριζόταν και η Δεξιά;

Γιατί το ΠΑΣΟΚ ξέχασε την πρακτική πλευρά της ιδεολογικής διακήρυξης της 3ης Σεπτεμβρίου του '74 στο συρτάρι της ιστορίας του με την ίδια ευκολία που ξέχασε, στο ίδιο συρτάρι, και τις περισσότερες από τις προγραμματικές δηλώσεις του Οκτώβρη του 1981;

Γιατί το ΠΑΣΟΚ φεστοποίησε την υπόθεση της Αλλαγής και λάσπωσε πρόσωπα και κόμματα, ιστορικά και πολιτικά καταξιωμένα στο όνομα της αυτοδυναμίας που γέννησε και ανάτρεψε τους διάφορους Μπουλούκους και τους διάφορους Χονδροκούκηδες;

Και με ποια πολιτική ευθιξία ή αλήθεια δικαίωμα να ζητά αυτό το συγκεκριμένο ΠΑΣΟΚ της τετραετίας '81-'85 να το ξαναστείλουμε πανίσχυρο και αυτοδύναμο στη Βουλή;

Μήπως για να αποχρεωκοπήσει το ίδιο πια με την ήδη φανερά δεξιά στροφή του, τα όσα θετικά έκανε, τρώγοντας τα σαρκία του και να εδραιώσει την πεποίθηση στον απλό και ανώνυμο πολίτη ότι Σοσιαλισμός ισόν ΠΑΣΟΚ —άρα αποτυχία;

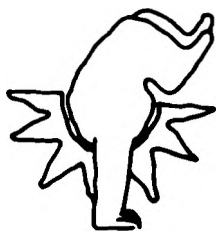
Όχι. Οι αριστεροί, αυτοί οι α-

ριστεροί που σήκωσαν τις πλάτες τους τον μακροχρόνιο και επώδυνο αγώνα για αντιδεξιά πολιτική και αντιδεξιά νοοτροπία, οι αριστεροί που πάλεψαν χρόνια και χρόνια, στήθος με στήθος με τα συμφέροντα της άρχουσας τάξης και του κεφάλαιου για μια διαχείριση της εξουσίας από τους ίδιους τους εργαζόμενους και πρότειναν τις σημαίες τους στην καθάρση της πολιτικής ζωής του τόπου, αυτοί οι αριστεροί που πρόσφατα τμήμα τους χαρακτηρίστηκε κόμμα των 100 υπογράφων και δεξιότερο της δεξιάς και καραμανλικό και ό,τι άλλο μπορεί να φανταστεί ή να διανοηθεί κανείς σε επίπεδο λάσπης, αυτοί οι «αιρετικοί» αριστεροί που δεν έσπευσαν στο κάλεσμα του πανδημοκρατικού σαλπίσματος της κυβέρνησης του Ανδρέα Παπανδρέου, όπως είχαν σύσσωμα σπύσει, χωρίς την παραμικρή μετέπειτα αναγνώριση, το '64 σε ένα άλλο σάλπισμα παρόμοιο του Γέρου της Δημοκρατίας, αυτοί οι αριστεροί που δεν «χωνεύτηκαν» απ' το μηχανοστάσιο του ΠΑΣΟΚ, δεν μπορούν πια να δεχτούν την ίδια περιθωριακή μεταχείριση που δεχόντουσαν —σε μεγαλύτερο βέβαια βαθμό— από τις εκάστοτε κυβερνήσεις της Δεξιάς, όταν πια αυτή προέρχεται από μια δημοκρατική κυβέρνηση που στοχεύει στον σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της ελληνικής κοινωνίας.

Έχουν, νομίζω δικαιωματικά, να πόρευτούν το δικό τους πια δρόμο. Όποιος κι αν είναι αυτός.

Σταύρος Σταυρόπουλος

Σημ. Το μέλλον της πολιτικής δημοκρατίας στη χώρα μας φαίνεται πως δεν χωρούσε πια σε περισσότερα από δύο διαφορετικά τσουβάλια. Αυτό το μεταδικτατορικό μέλλον που ακόμα καλά δεν πρόλαβε να ενηλικιωθεί, παρουσιάστηκε έντεχνα να πνίγει μέσα απ' το μικροπολιτικό εύρημα του δικομματισμού και της πάλης των κόσμων του φωτός και του σκότους, την ελεύθερη διακίνηση των διαφορετικών ιδεών, των διαφορετικών απόψεων, των διαφορετικών φωνών, των διαφορετικών πολιτικών και ιδεολογικών ρευμάτων που στηρίζουν την πεμπτούσια της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

● Αναγνώστης μας, με το ψευδώνυμο «Υποψήφιος» —τα στοιχεία του βρίσκονται στη διάθεση της σύνταξης του περιοδικού— μας έστειλε την επιστολή που α-

κολουθεί. Αφορά τις προϋποθέσεις διορισμού στο ΕΣΥ.

Στις 8/5 εξαγγέλθηκαν από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και από μερικές εφημερίδες, οι προϋποθέσεις διορισμού στο ΕΣΥ (τα απαιτούμενα δικαιολογητικά) των προκριμένων από τα συμβούλια κρίσεων γιατρών. Ανακοίνωση με διάφανη πολιτική σκοπιμότητα που στοχεύει στη διάχυση κλίματος «τελικής κατάστασης» της εφαρμογής του ΕΣΥ, που μάλιστα κατά μερικές υπερπρώιμες ανακοινώσεις ήδη λειτουργεί, ενώ ακόμα η επίσημη ανακοίνωση των ονομάτων των προκριμένων γιατρών από τα συμβούλια κρίσεων, δεν έχει γίνει.

Ανάμεσα στις προϋποθέσεις είναι και η προσκόμιση πιστοποιητικού υπηρεσίας υπαίθρου (το αγροτικό) από όσους γιατρούς είναι υπόχρεοι. Την εποχή της υποβολής αιτήσεων για συμμετοχή στο ΕΣΥ, η προϋπόθεση αυτή είχε τεθεί σαν ερώτημα σε αρμόδιους υπάλληλους από τους ενδιαφερόμενους γιατρούς, που δεν είχαν εκπληρώσει την υποχρέωση αυτή, ενώ πληρούσαν κάθε άλλο όρο συμμετοχής. Οι προφορικές απαντήσεις που πήρανε ήταν ότι τέτοιο θέμα —ή μη εκπλήρωση της υποχρέωσής τους αυτής— δεν εμπόδιζε την υποβολή της υποψηφιότητάς τους και την ίδια μεταχείριση των αιτήσεών τους, μ' αυτές των υπολοίπων. Κι αυτό μέσα σ' ένα γενικότερο κλίμα αποδοχής αιτήσεων υποψηφιότητας ανεπιφύλακτα, που πειστικότερα δεν άφηνε στον ενδιαφερόμενο αμφιβολίες, που θα τον ωθούσαν να ζητήσει κάποια υπευθυνότερη έγγραφη ίσως κατοχύρωση. Μέσα στις παρεχόμενες μάλιστα για το θέμα διαβεβαιώσεις, ήταν ότι αφού το ΕΣΥ σκοπεύει στην αποκέντρωση του ιατρικού δυναμικού της χώρας, οι ανάγκες της υπαίθρου σε γιατρούς θα καλύπτονταν και άρα η αναγκαιότητα του υποχρεωτικού αγροτικού —που τα τελευταία χρόνια ισχύει άλλωστε μόνο για τους νεώτερους γιατρούς— εκ των πραγμάτων θα εξέλειπε.

Μαζί όμως με την όψιμη απαίτηση της προϋπόθεσης του αγροτικού παρατηρήθηκε ότι: οι ίδιοι υπάλληλοι του Υπουργείου που παραλάμβαναν «επί αποδείξει» τις υποψηφιότητες συμμετοχής, διαβεβαιώνουν απορημένοι ότι πράγματι δεν είχε τεθεί καν τέτοιο θέμα για την αποδοχή των αιτήσεων τότε. Οι ανώτεροι όμως υπάλληλοι κατηγορηματικά δηλώνουν τώρα ότι η προϋπόθεση αυτή είναι απαραίτητη, για το διορισμό επιχειρώντας ταυτόχρονα την ανασκευή του κλίματος διαβεβαίωσης που υπήρχε για το ακριβώς αντίθετο. Χρησιμοποιήθηκε μάλιστα από τους ανώτερους υπάλληλους αυτούς το επιχείρημα ότι αν όχι άλλοι, πάν-

ΤΡΙΑ ΒΙΒΛΙΑ ΣΤΑΘΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΛΟΓΟ- ΤΕΧΝΙΑ

*

ΗΛΙΑ ΕΡΕΝΜΠΟΥΡΓΚ
"Ανθρωποι, χρόνια, ζωή
μετάφρ. "Αρης "Αλεξάνδρου

*

ΑΥΓ. ΣΤΡΙΝΤΜΠΕΡΓΚ
"Ο γιός της δούλας
μετάφρ. Μ. Μέλμπεργκ

*

**Γράμματα του "Αρθούρου
Ρεμπώ**
μετάφρ. Κωστής Παπᾶς
"Επιμέλεια Β. Δαλακούρα

έκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9 "Αθήνα 10679
Τηλ. 3607744-3604793

τως αυτοί οι ίδιοι δήλωναν σε κάποιους —όσους πρόσφευγαν σε αυτούς για ακριβέστερες πληροφορίες (αν ήταν δυνατόν αλήθεια να υπάρχουν μερικοί που η έντονα διαβεβαιωτική ατμόσφαιρα δεν τους είχε διαπεράσει) ότι για το θέμα αυτό τελικά θα παρνονταν απόφαση από τον Υπουργό.

Γιατί δεν προβληματίστηκαν όμως τότε έγκαιρα οι ανώτεροι αυτοί υπάλληλοι καθόλου, για τη δεσμευτικότητα που σήμερα λένε ότι έχει ο νόμος του υποχρεωτικού αγροτικού, και για τις αποφάσεις του Υπουργού;

Και όλα αυτά έγιναν κατά τη γνώμη μας για την πάσει θυσία κάλυψη των προκηρυγμένων θέσεων του ΕΣΥ τότε. Τώρα που έγινε αντιληπτό ότι οι ενδιαφερόμενοι για το θέμα του αγροτικού αποτελούν μία μικρή μόνο ομάδα, αποφάσισαν ότι κάνουν και χωρίς αυτούς.

Αν όμως η συνολική υποβολή υποψηφιοτήτων ήταν πολύ μικρότερη από αυτήν που τελικά επιτεύχθηκε, ποια θα ήταν η αντιμετώπιση αυτών των ενδιαφερομένων;

Υποψήφιος

ΑΠΛΗ ΛΟΓΙΚΗ

● Η αναγνώστριά μας Νένη Νικολάου μας έστειλε την επιστολή που ακολουθεί. Απαντά σε αντίστοιχη, σχετική επιστολή για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης του Δ. Καλανδράκη που δημοσιεύθηκε στο τχ. 288.

Αγαπητό «Αντί»,

στο τχ. 288 δημοσιεύσες ένα γράμμα του Δημ. Καλανδράκη με τίτλο «η λογική του τέταρτου». Σαν μέλος του ΚΚΕ εσωτερικού αλλά και σαν εξουθενωμένη, αναγκαστική καταναλώτρια των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ) νιώθω την ανάγκη να απαντήσω.

Κατ' αρχήν θα ήθελα να ρωτήσω τον κ. Καλανδράκη τι σημαίνει «παρά τη συνεργασία του κόμματος (ΕΔΑ) με το ΠΑΣΟΚ έθεσε έντονα...» κτλ. Μήπως ότι, παρόλο που θα 'πρεπε, όπως έκανε ως τώρα, να καλύψει άκριτα όλες τις επιλογές του ΠΑΣΟΚ, τόλμησε να εναντιωθεί στις ρυθμίσεις και να ζητήσει κι αυτή χρόνο στην τηλεόραση;

Βέβαια, το αίτημα για «δίκαιη» και όχι ισότιμη μεταχείριση αποκαλύπτει όλη τη «σεμνότητα» και την αυτογνωσία που απορρέουν απ' την κυρίαρχη πολιτική της επιλογή... Αλλά που ήταν, έστω κι αυτή, η σεμνή φωνή στα τρισημίση χρόνια μονότονης, μονοπώλησης των ΜΜΕ απ' το ΠΑΣΟΚ; Πότε θυμήθηκε η ΕΔΑ τον πλουραλισμό και την πολυφωνία; Πότε διαμαρτυρήθηκε για τον αποκλεισμό και της δικής της ακόμη φωνής;

Τι θα μας πει λοιπόν τώρα η ΕΔΑ; Θα προπαγανδίζει κι αυτή κι η ΧΔ κι η ΕΔΗΚ το... πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ; Για να πλατύνει ακόμη περισσότερο η πολυφωνία; Ή θα μας εξηγήσει, πως πρόλαβε πρώτη κι ανακοίνωσε την υποστήριξη της στον Καραμανλή; (Αυτό, είναι αλήθεια, πολύ θα θέλαμε να το πληροφορηθούμε!) Ή θα μας εξηγήσει την άποψή μας για την απλή αναλογική, που κατ' εξοχήν διασφαλίζει τον πλουραλισμό;

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΕΣ

● Στο βασικό σχόλιο του «Επισημαίνουμε» που δημοσιεύτηκε στο τεύχος 286, απαντά ο υπουργός Παιδείας Απ. Κακλαμάνης:

Απαντώντας σε δημοσίευμα του περιοδικού σας της 2ας τρεχοντος με τον τίτλο «οι πολύτιμοι ψήφοι», σας πληροφορούμε τα εξής:

1. Οι Γενικές Εξετάσεις (όχι οι «πανελλαδικές» όπως γράφετε) για την εισαγωγή σπουδαστών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει ν' αρχίζουν κατά κανόνα στο 2ο πενήντημο του Ιουνίου. Και αυτό γιατί μέχρι το τέλος Μαΐου γίνονται οι εξετάσεις μέσα στα λύκεια. Εξαιρεση υπήρξε στις εξετάσεις του περσινού χρόνου και αυτό για να μη συμπέσουν με τη διεξαγωγή των ευρωεκλογών. Στην περίπτωση αυτή, δεν υπήρξαν διαμαρτυρίες των μαθητών και των γονέων τους για τη διεξαγωγή των εξετάσεων μετά τις ευρωεκλογές. Αντίθετα, το μέτρο επικροτήθηκε γενικότερα, γιατί, η προεκλογική ατμόσφαιρα λειτουργεί αρνητικά για τους εξεταζόμενους.

2. Για τον αριθμό των εισακτέων στα ΑΕΙ υπάρχει σχετική πρόταση του Εθνικού Συμβουλίου Ανώτατης Εκπαίδευσης, να κυμαίνεται περίπου στα ίδια επίπεδα με εκείνον του παρελθόντος έτους.

3. Δεν συμφωνούμε με τη γνώμη του σχολιογράφου σας ότι τίποτε δεν άλλαξε στο σύστημα εισαγωγής σπουδαστών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Υπενθυμίζουμε μόνο ότι παράλληλα με την αναβάθμιση των σπουδών στην εκπαίδευση που προωθείται με τα νέα προγράμματα, τα νέα βιβλία, την αύξηση των οργανικών θέσεων των εκπαιδευτικών, τους νέους διορισμούς, τον περιορισμό των μαθητών σε κάθε τμήμα, την πρόσθετη εσωσχολική βοήθεια και την καλύτερη στέγαση των σχολείων, το νέο σύστημα εισαγωγής σπουδαστών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Γενικές Εξετάσεις) εξασφαλίζει αντικειμενικό και αξιοκρατικό τρόπο προετοιμασίας και αξιολόγησης των υποψηφίων όπως προκύπτει από τις σημαντικές διαφορές του από το προηγούμενο σύστημα (Πανελλήνιες Εξετάσεις) όπως είναι η διδασκαλία τεσσάρων δεσμών μαθημάτων στη Γ' τάξη του Λυκείου, οι 16 ομάδες σχολών αντί των δύο μόνο (Α' και Β' τύπος), οι απεριόριστες δοκιμές για τη βελτίωση της επίδοσης των υποψηφίων, η κατοχύρωση της βαθμολογίας τους, η δωρεάν προετοιμασία τους στα μεταλυκειακά προπαρασκευαστικά κέντρα, ο συνυπολογισμός της επίδοσης σ' όλα τα μαθήματα όλων των τάξεων του λυκείου κ.ά.

Φιλικά

Απόστολος Κακλαμάνης

ΑΝΤΙΔΕΣΕΙΣ

Κυκλοφόρησε το τεύχος 21

Συζήτηση με τους Κ. Γαβρόγλου και Α. Μπριλλάκη

Κείμενα

Κ. Βεργόπουλος: Η υπερεθνοποίηση των τροφίμων ■ Α. Ζεμπίλας: Πάει και τούτος ο χειμώνας ■ Γ. Ιωαννίδης, Μπ. Λιβιεράτος: Μοναδική συμφορά κι ελπίδα; ■ Δ. Κωνσταντινίδης: Καταθέτοντας τις «Αντιθέσεις» ■ Κ. Ραβάνης: Περί της ανωτερότητας των πιθήκων ■ Δ. Ψυχογιός: Το «πλεόνασμα» στον αγροτικό χώρο.

Συνδικαλιστική

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Σωκράτους 59 - Τηλ. 52.22.139, 52.25.566

Το μοναδικό περιοδικό στην Ελλάδα που απευθύνεται σε όσους ενδιαφέρονται:

- για τις εργασιακές σχέσεις
- για την κοινωνική ασφάλιση
- για τον συνδικαλισμό

Κυκλοφορεί κάθε μήνα

και πληροφορεί

πολύπλευρα και αντικειμενικά

ΙΑΝΟΣ

BIBΛΙΟΠΩΛΕΙΟ - GALLERY - ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

**ΚΛΕΑΝΘΗΣ
ΓΡΙΒΑΣ**

**Ο ψυχιατρικός
ολοκληρωτισμός**
Εκδόσεις ΙΑΝΟΣ

βιβλία
περιοδικά
ξένος τύπος
χαρτικά - σχολικά
εκδόσεις τέχνης
μεταξοτυπίες
λιθογραφίες
γκραβούρες
παλιά βιβλία

ΙΑΝΟΣ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 7 — ΘΕΣ/ΝΙΚΗ — ΤΗΛ. 277.004

Όσο για το ΚΚΕ εσωτερικού, είναι η τέταρτη πολιτική δύναμη της χώρας. Πώς να το κάνουμε; Είναι θέμα απλής αριθμητικής! Ουδέποτε όμως το ΚΚΕ εσωτερικού διεκδίκησε, μονάχα για τον εαυτό του, χρόνο στην τηλεόραση, στο όνομα κάποιας «λέσχης των 4». Ούτε ιδιοκτήτης της Αλλαγής, ούτε ιδιοκτήτης της εργατικής τάξης θεωρεί ότι είναι, όπως το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ αντιστοιχα, με τις ανάλογες πρακτικές. Το ΚΚΕ εσωτερικού πάλευε και παλεύει για ένα άλλο ήθος και ύφος στην άσκηση της πολιτικής, για την δημοκρατική εξουσία των εργαζομένων, που τη συνδέει, πριν απ' όλα, με την καθιέρωση της απλής αναλογικής, για τον πλουραλισμό και την πολυφωνία, με διάλογο κι όχι μονόλογο των πολιτικών κομμάτων, κι όχι μόνον αυτών αλλά και των κοινωνικών και μαζικών κινημάτων, κι όχι μόνο στην προεκλογική περίοδο. Η άποψή του είναι ξεκάθαρη! Ισοτίμη (κι όχι βέβαια, απλά δίκαιη) μεταχείριση όλων των «υπαρκτών πολιτικών δυνάμεων». Κι αν αυτό το «υπαρκτών» ενοχλεί τον κ. Καλανδράκη το ΚΚΕ εσωτερικού έχει κι άλλη πρόταση! Αν θέλουν η ΕΔΑ, η ΕΔΗΚ, η ΧΔ να αναλύσουν γιατί «συνεργάζονται» με το ΠΑΣΟΚ, ο χρόνος παρουσίας τους να αφαιρεθεί απ' το συνολικό χρόνο του ΠΑΣΟΚ. Το ίδιο, φυσικά, ισχύει και για όλους τους άλλους «συνεργαζόμενους» των «εν τη Βουλή».

Αν, λοιπόν, ο κ. Καλανδράκης θέλει, καλά και σώνει, να αναζητήσει την αιτία αυτής της άδικης μεταχείρισης οπουδήποτε αλλού, εκτός απ' την ίδια την ΕΔΑ (που αποδέχτηκε το ρόλο της ουράς), ας στρέψει τα βέλη του προς το ΠΑΣΟΚ, που αυτό το ρόλο επιφύλαξε για τον σιωπηλό και καλόβολο εταίρο του!

Ευχαριστώ
Νένη Νικολάου

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

Ο δαίμων έκανε για άλλη μια φορά ανενόχλητος τη δουλειά του στο διάλογο του προηγούμενου τεύχους (289/17-23 Μαΐου 1985), στη σελίδα 57. Στην πρώτη στήλη και κάτω από τον τίτλο «Εμπειρία από την Αλβανία», στην πρώτη παράγραφο του γράμματος, στην παρένθεση διαβάστε (λίγο σκωπτικό, ...) αντί (λίγο σκεπτικό, ...). Στο ίδιο γράμμα στην τελευταία παράγραφο η 9η αράδα να διαβαστεί: «... υπάρχουν στη χώρα ισχυρές κεραίες ...» δηλαδή να φύγει το «μας».

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Υπευθυνος τυπογραφείου:
ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
Σπαρτάκου 9, Καλλιθέα
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«Εκδοτικές επιχειρήσεις»
Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ Α.Ε.
Πειραιώς 52, Μοσχάτο
Τηλ. 48.12.558 - 48.22.779

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 850 δρχ. - Ετήσια 1.700
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 6.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξαμην: δολ. 13
ετήσια: δολ. 26
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξαμην: δολ. 15
ετήσια: δολ. 30

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 70
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 100

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

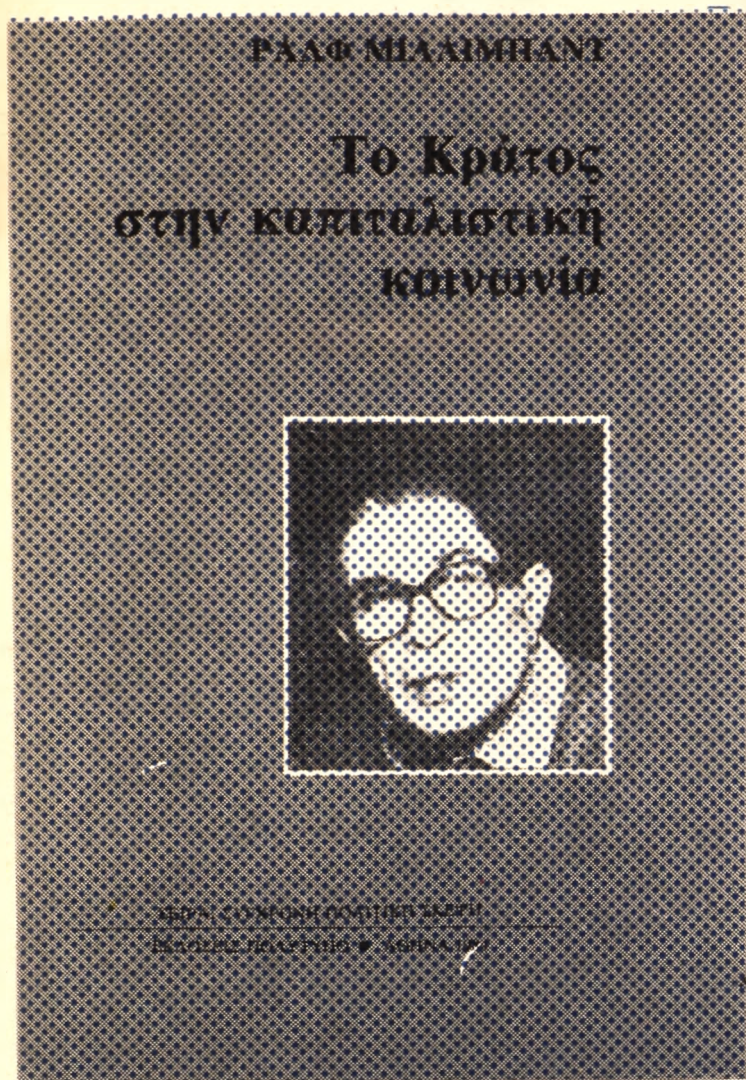
- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819

- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

Ραλφ Μίλιμπαντ
ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ
ΣΤΗΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Πρόλογος: Σπήλιου Παπασπηλιόπουλου

Ένα κλασικό έργο της μεταπολεμικής μαρξιστικής έρευνας στο χώρο της πολιτικής κοινωνιολογίας. Συνδυάζοντας ορισμένες από τις θεωρητικές προτάσεις του «πολιτικού» μαρξισμού με το ριζοσπαστικό ρεύμα της εμπειρικής αγγλοσαξωνικής σχολής της πολιτικής επιστήμης, ο καθηγητής Μίλιμπαντ τεκμηριώνει μια σύνθετη προσέγγιση του φαινομένου «Κράτος», στη διαπλοκή και τη συστατική του σχέση με τους πολιτικούς θεσμούς (κόμματα, Τύπος, ομάδες συμφερόντων, «ιδεολογικοί μηχανισμοί») και την κοινωνία.

Παράλληλα, ο εκτεταμένος πρόλογος του Σπήλιου Παπασπηλιόπουλου τοποθετεί το φαινόμενο του Κράτους στα πλαίσια των σημερινών θεωρήσεων για την «πολιτική θεωρία» της μαρξιστικής αριστεράς, χαράζοντας έτσι τους άξονες για την επανατοποθέτηση του προβλήματος της εξουσίας, της δημοκρατίας και της σοσιαλιστικής αλλαγής σήμερα.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία», Τσιμισκή 78

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

προς τις γυναίκες και τους άντρες
ηλικίας
25-50 ετών

(άλλοτε
αναγνώστες
του
«ΜΙΚΡΟΥ
ΗΡΩΑ»).

—για όσους αγάπησαν τον «ΜΙΚΡΟ ΗΡΩΑ», το δρυλικό ανάγνωσμα των παιδικών τους χρόνων και τον ξαναφέρνουν συχνά στη σκέψη τους με βαθιά συγκίνηση και γλυκιά κάπως θλιμμένη νοσταλγία.
—για όσους θα ήδελαν, ν' αποκτήσουν για τη βιβλιοθήκη τους τους εξαντλημένους πια τόμους του αγαπημένου τους περιοδικού και να γνωρίσουν τα παιδιά τους τις συναρπαστικές ιστορίες που τους γαλούχησαν...

★ ... ο «ΜΙΚΡΟΣ ΗΡΩΣ» ξανακυκλοφορεί σε νέα (ΤΕΤΑΡΤΗ από το '52) έκδοση, σε σχήμα βιβλίων τσέπης (ένα βιβλίο για κάθε τόμο)!

★ ... σε πρώτη φάση, θα τυπωθούν οι πρώτοι 20 τόμοι και θα κυκλοφορήσουν μέσω του Πρακτορείου Εφημερίδων Αθηναϊκού Τύπου, ένας την εβδομάδα (κάθε Πέμπτη).

Ο Μικρός
ΗΡΩΣ

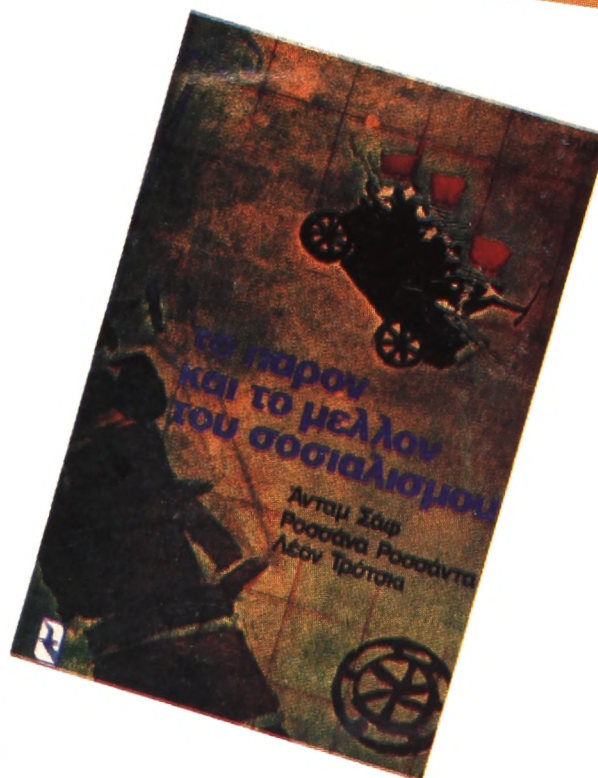
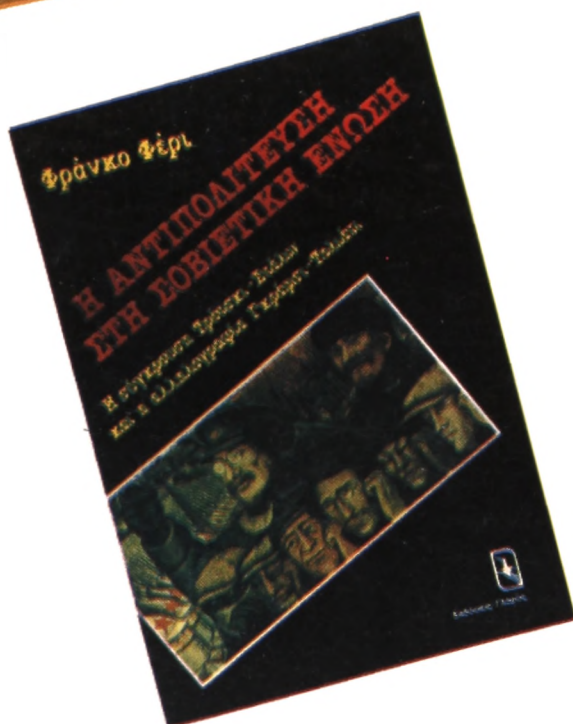
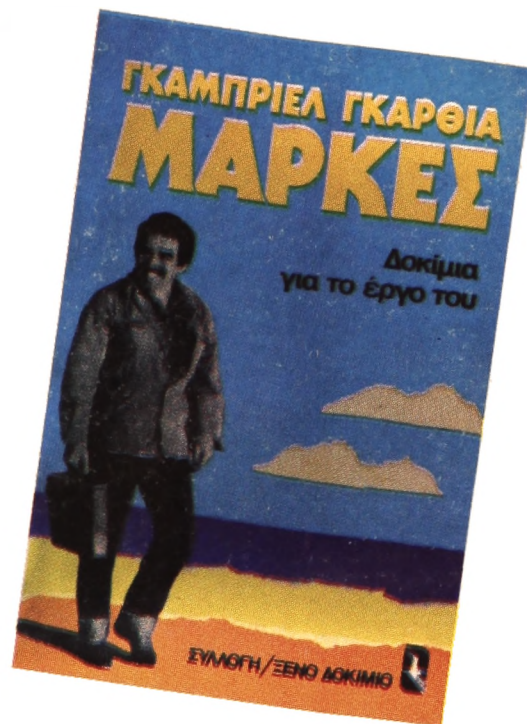
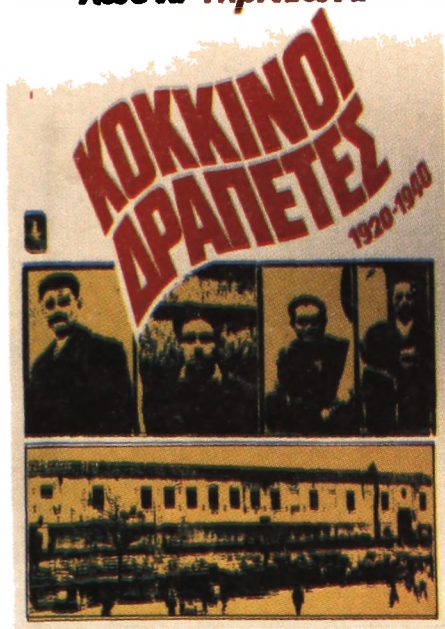
Σελίδες 210
Τιμή
150 δραχμές

Ζητήστε ΣΗΜΕΡΑ
στα περίπτερα τον τόμο 6

...για τη βιβλιοθήκη σας και τα παιδιά σας!

Πέντε νέα βιβλία

Κώστα Γκριτζώνα

Φράνκο Φέρι

Η αντιπολίτευση στη Σοβιετική Ένωση

Η σύγκρουση Τρότσκι - Στάλιν • Η αλληλογραφία Γκράμσι - Τολιάτι και ο απελπισμένος αγώνας του μπλοκ της αντιπολίτευσης ν' αποτρέψει μια πολιτική που οδηγούσε στον εκγραφειοκρατισμό και την αλλοίωση της σοσιαλιστικής ιδέας.

Άνταμ Σαφ • Ροσάνα Ροσάντα •
Λέον Τρότσκι

Το παρόν και το μέλλον του σοσιαλισμού

Κρίση του μαρξισμού ή των μαρξιστών; • Τι είναι «υπαρκτός σοσιαλισμός» • Οι διανοούμενοι και η Σοβιετική Ένωση • Σταλινισμός και μπολσεβικισμός

Κώστα Γκριτζώνα

Κόκκινοι Δραπέτες

Ποιοι ήταν οι κόκκινοι δραπέτες και πώς κατόρθωναν να σπάνε τα δεσμά τους; Η ηρωική εποχή του αριστερού επαναστατικού κινήματος και οι παράξενοι πρώτοι Έλληνες κομμουνιστές.

Γκαμπριέλ Γκαρθία Μάρκες

Δοκίμια για το έργο του

Για πρώτη φορά συγκεντρωμένα σ' έναν τόμο τα σημαντικότερα δοκίμια που γράφτηκαν για το έργο του μεγάλου Κολομβιανού συγγραφέα.

Σιμόν Ντε Μπωβουάρ

Η σκέψη της δεξιάς σήμερα

Ένα μοναδικό δοκίμιο για τις φολοσοφικές καταβολές και τον εκφυλισμό της δεξιάς ιδεολογίας.

Σε όλα τα βιβλιοπωλεία

Εκδόσεις Γλάρος

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • 106 77 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 36.18.457 • 36 19 167